14 JAN 2006

TO THE READER

KINDLY use this book very carefully. If the book is disfigured or marked or written on while in your possession the book will have to be replaced by a new copy or paid for. In case the book be a volume of set of which single volumes are not available the price of the whole set will be realized

SRI PRATAP COLLEGE
SRINAGAR.
LIBRARY

Class No. 891.441
Book No. H 36 Q
Acc. No. 16010

چھاپ غلام محمد نور محمد

سخن ز لب چو شیرین حسانی قہر ناداں و مہر اہل نیاز

شکر و سپاس ایزد کارساز کہ

نسخۂ بے نظیر و کتاب لاجواب شعر شاعر نامدار جاد و تقریر مقبول ہر برنا و پیر

16010

یعنی

قصۂ ممتاز بے نظیر

حصہ اوّل { در حالات معشوقہ شاہ یندراز معروف بہ }

291.441
H 35Q

قصۂ مہاسندر پری

من تصنیف

رئیس الشعرا جناب پیر عزیز اللہ صاحب حقانی کبروی کشمیری اعلی اللہ مقامہٗ

مصنف

تاریخ عالم فارسی۔ جوہر عشق۔ چندر بدن۔ روضۃ الشہدا۔ قصہ دشنان۔ قصیدہ شہر آشوب وغیرہ

جکو اس خاندان کے قدیمی خدام

غلام محمد نور محمد تاجران کتب مہاراج بازار گنجبازار سرینگر کشمیر نے

مصنف سے ترمیم در ترمیم کرا کر در سال

سنہ ۱۳۶۶ ہجری

در مطبع مدن موہن پرنٹنگ پریس دہلی طبع شد

نعت شریف بطرز الفی

بسم الله الرحمن الرحیم

الٰهی باسرود و سوز این ساز	دل دمساز میانوی کرته ممتاز
قلم را تر زبان در دُر فشانی	دلم را بلبل گل ترجمانی
چو آئینه مجلّی کن ضمیرم	نماشید الحسن بے نظیرم
خریدم در ازل سودای این سود	برابن آتش چه آرم عنبر این عود
من این درد یکه پروردم بجان تش	بسعودان کښي وِدِ ز بانش
نگهداری ز بوی بے تمیزان	عزیز از جان شمارندش عزیزان
بیا حقّا بنا با سینه صد چاک	درخ دل کن بسوی شاه لولاک

نعت شریف حضرت سید المرسلین صلی الله علیه وسلم

بیا از آب چشمان تازه رودی	روان کن جانب بطحی درودی
روان خوشبو چو از راه مدینه	دوان ما جلوه جهوم شاه مدینه
سواد چشم جان فی نده تت سوادس	وندګ فریاد دمه شاه ودادس
بسویت آمده گم کرده راهے	نگاهے یا رسول الله نگاهے

یِیوان دیدار دیا مست چلتھ داران
خبلان اگر سوی امید و اران
دیغ نا کمہ تالی چھو پیر ستہ سیدن خلان
نہ بیری لو دہ باپرن جاہ پہ
وعا کھبہ فقیرا ادہ یار نبہ علی نعرہ
سعدہ بہ لو چھ جانِ مِن سعوان صدر مونہ
مسکین لو نا چارہ پیرا ز
شجرہ سکین دو عاج ...
نہ ا ن ہی دوعاج الحرفین ان
ذرہ کہن بن چھو مہ پختن الحو
امید گرمہ مہ سدن وارن
نہ اری اری بیدا دہ الہ ۵ عالی
سو الی ادہ ثن لنہ الرخ جالی
چھیو والی ادہ ...

مہ ست سود م کنن جانس مہراسیم مہ پرن تالس
کری تحفہ ورہ دامانس مکمّل یا رسُول اللّٰہؐ
وَنی الیرو رغم خور بحقّانی شفاعت
ژہ ستوی چھو منہ کانہہ یاور مفضّل یا رسُول اللّٰہؐ

در منقبت حضرت امیر کبیر میر سیّد علی ہمدانی قدس سرہ العالی

نسیم صبحگاہی آو دل شاد
ولو ہا ساقیو در ساغر سوز
دِلچ کھے کا ستم ازمی بتاثیر
چھو میانوی پیر میر دین و دنیا
سر یر آرای ملک اہلِ دوران
ظہور نور قربِ مصطفائی
سو بانی دینکوی ثانی حیدر
سر و سر ہنگ جمع اہلِ عبا
قضا ایجادہ ستندی کران ناز
جمالس بد سنگ تہند مستی

یوان چھو م جنّت خلان بدل یاد
مو بہ چاوم مئی ناب لا فروز
شلیچ لی ما وتم در صحبت پیر
سو قاف قربِ فی آنگ مرغ عنقا
چمن پیرای باغ شاہ مردان
شعاع شمع بزم مرتضائی
ظہور نور شبیر است د شبیر
طراز باز نجم الدّین کبریٰ
کراماتن ہشر لگموت باعجاز
لبک اَدہ خود پرستی حق پرستی

مہ از زبان کران عصیان بجود ناز
کر کتہ دوی بر م چشم کرم باز
بحقّانی چھو سر طرز زندگانی
عیانی و نہانی پیرانن چانی

ایضاً در منقبت حضرت
بانی مسلمانی میر سیّد
علی ہمدانی رضہ

بچھ ن تغافی خاطر بیمار می آی یا
یا حبیبی علم ہم سوی لو تہ اسمری
بالو ہا مت مو پیغام می لم آی با
ظہر از دہ جتن گاہ خلان کری
موتن آبا چھوتن ریخ دلدار می آی با
ای صبا ختن ان لرث سرشار می آی با

چهو پیدا شو کښ سوز مضمون اهل سخن
کرم تشریان جهان نا ده پر مسطر
جهوئی پک شو سی پک پیچ بن ښتر
تهوم بر جهوئی نا ده پر کلام
مسلسل نظم موزون گوهر بجام
باوزان جدا از شش رساله

کرم ده کښن بین نو شتن در ده دعشق کښن
کښن گر مرد تمام پیچ مه وار
مجازس نمبر حقیقتکی بنن راز
اده دن اشبا ته مکس تر ذات و صفاتس
ای جلوکو چه مظهر کان بنا کس
ده وچه نا سی مه وچه ورنا لهی نی
نه وچه فرعش ده صلک داره تل پی

ازصدهٔ (بیت) اید اباشاه همدان می فح زد	مرحبا ای صاحب فی کار می آئی بیا
بافیوض پُر اثر از تابش انوار قدس	قلب را چون صیقل زنگار می آئی بیا
نور افشان سوی جمهوران بطور محویت	باسرور از عالم انوار می آئی بیا
سو بسو شد عالم از آثار فیضیت مشکبو	جلوه گر چون از در و دیوار می آئی بیا
خیر مقدم بر قدومت جان ما ایثار باد	ایچو شاباجلوهٔ اسرار می آئی بیا

مرحبا ای خامهٔ حقانی اندر منقبت
زود نیسان وار گوهر بار می آئی بیا

تمهید این داستان زاسیر سوز آمیز مشتمل بر شش حصهٔ عشق انگیز

ولو ما لوش عشقکه هوش داده	بگوش هوش (بیت) تهو گوش داده
ښی نا سوز سودای مجازی	بنی نا تا حقیقت کارسازی
امی سمه جهوی ترن پدی سرک ماه	که رک دیدار جان اده نومرک داه
بنن تی گوینون هوکه ماوه معنی	نن هیبه اصل فرعس تر اده معنی
بنی صیقل بسوز عشق بازی	دلس تل کهی بنی پدی مجازی
مه وچه فرعش ده صلک داره تل پی	ده وچه نا سی مه وچه دزنا لهنی

کهو ده کم حصه جهو درافسانه راز
بنی ساسته پدی معشوق بیدار
ده دوم حصه پدی انگیز و سیاز
شعرا کهیت پر الی سحر اعجاز
ستی تهیر پدی همای معانی
مصفا تی بنیت ایجاز
بنیت ده اده پک کال
چهوره رسیده تر جهان با بدیر بنید ادراک
ده را ز نابس نسیم تر اده دوس
مصنف خانه حصه پر حیه حیلت کلیت
ایا ای جهوی کی پچسته ... پانچه ...
... ایا نیا جهوی بیا ... ن ... ن ...
جهوی جهوی نیا ... ن ...

فروزنده زنده اختر گرچ سپر افراز
منم خاک کی غنچه سره دو مشتاق
سودا دنیه وفا بست سبیل زن لیه بیاړه
ارشکیاره ملکه صاحب حسن وکمال لاره
بیعت کی انتخاب نمس حسن وجمال
عقل از حق لصغورت مه جبینا
حسنیاه ساز محبت حسن زنانه پناه
واژه ارمان معشوق سرافراز

اکی خمخانه می درخمه مقسوم
چهو طوفان ستم عشقک فسانه
رسه ذوقک سه چاوان پیاله
الاے طالب جانان نظر کره
ته بی چهوی سوزس سوزس لاګ دسیاز
کنی یوزک وی کیا گو سنن سوز
ولوها بزم عشقکه نو نیازه
یه دیرین قصه وگو شیرین زبانو
هندستان شهاآک آسو نامی
فریدون فر غضنفر صاحب تاج
سلیمان جاه شاه ماه طلعت
نمس نتن سرکشان ربع مسکون
بان شاهی نتس سنت آس فرزند
کرن شن شاهزادن جشن شادی
حرمخانه کهرن چون باغ رضوان

یاوزان جداگانه چه منظوم
رٹت فی بران کهٹ نام ونشانه
حسه ڈالان کران صدغم حواله
فدا کیاه گو گر ټهن بزنام دلبر
کنی یوزک نی یوسوز ممتاز
یه درک داستانه مختصر یوز
وی عشقک فسانه تازه تازه
محقق هند کیو تاریخ دانو
بلند اقبال تس نام گرامی
دوان ٹدبد سلاطین آس گتن باج
سکندر سلطنت خورشید رفعت
نگون سر بر زمین هر لحظه دلخون
بمال وجاه وفرزند آسو خورسند
فرن بر عوت شادی منادی
بعینه چون ارم از حور وغلمان

نهی نیشان نتس نیشن نژ مشتاق
شتری مشتاق بین من نیاز محبت
شتری نین جان مشتاق سبب
اگر چه بیات س گن تسوه
ولی مهر پرتس اسک گنگ
مهرباں نیج اس لیکن
وزیراه اکی نتس مشغوفه غمخوار
گره و بیگاه در جشن مه د گار
تمنی کرم غرض بارش زمانه
بیتی ییالوی چهو فرزند یگانه
تهون نی جنت کرشوبی در طاق
یرلداری مس کباری چهو مشتاق
شهن منظور کرنه عرض دستور
ولیکن جب شهزاده نس پهور
توبی غم عرض کرنس بادیا
کرو کلنه ماه مهر الیه منور
بلندی شاهزادن یوو وزیرس
دتم کرنس بیت سکه نظر س
سوام اعتبر نهمن آسو غمخوار
سهن دکه توتی کن یو نیزار

غم یارن کرس سینه منزل
دس سلطان عشقن کیتو دل
فوتن ثمدن چینس صبح انوار
دن بیس متیون نس عشقنوی نار
دنگه نگه عشقه دز ایش یانی
کونگه دنگ گس دی زعفرانی
سوم تماز سن ته گولد خنجر
بجن عشق شاهن گریبان

پین از جام عشق دو سن پرست
زنار قوخوان خود یکدم حلپ پست
گنده‌ن همیه بدنس فراده لش ہوش
پین در خود نازک قبا بہ دوش
میس غدده جامهٔ صبرکی عشقه تاره
بجز دیوانگی نتن کهته چاره

6

نبراز پردهٔ غیرت گو یهوی راز
رسالکن شسن اندر طلب یهوی راز
بخشم یکه آو قهر قهر مانی
کرن لیکابته گو دلخسته کوتاه
کهنن کن تهاونسه کهه مرادن
نمس گو بوز ونوی سوز دلنح یاد
تزر نار فراقن تیز کرنس
خراب عقل و هوش و حاله سوی گو
وست تدبیر نه تقریرش پلے
میس شمع ته مالهٔ نالچه لاله رخسار
میس اکسیر عشقن تراو تاثیر
زنشه یامنت نبر یهو عشقنوی راز

مؤثر گو بجان زار ممتاز
شهن یس کرو زیرس طعن غمناز
وزیرس ژهن امید زندگانی
ونیون پیوسته لش آهسته کوتاه
یهی گت بوز ناگه شاهزادن
سپین همزاد آه و ناله فریاد
اثر عشقن مژر انگیز کرنس
شراب عشقنوی مس پیاله تم چیو
سراپا عشقنی زنجیر یس گے
نمس دته نالهٔ عشقن کالهٔ شهار
نمس تدبیر عقلس آو تغیر
تمکو همراز گو ممتاز جانباز

داستان

بیان اے شمع جانسوز محبت
زخود بیدار دورت پیدا کر سوز

دُس دت سنت گران گرهٔ پانیوزن گت
یه شوق کدد استانه مختصر بوز

روانه شهزاده ممتاز و رسان
وکلیب نمکه ونیکیر و رسن

از بیدر دو ماه دانه بیباک
کرن غرم سفر مس دتن چاک

نه نی دی صبرن سکن جامن دتن زاد
کرن بیدار وشناس دی در وزاد

موافق بیم او وستر بیت او ول افسانه
هشتا عشقکی جوان ابد بنا ربح
لیاب فقره شد صاحب - دیریح دنجهر
دیرن نروف دیریح ثنایای لکهمن لانغ وارث
جهیم سکامی سنالین جاروی دیر اده نیت ننن
جهیم نیز انددول وجانان دیر کیجس و الافکار
کهه ینسم جنم جشم وافزیکم دلدار
فرمان الهیم کو جنیم

اُمی عنوان باوان داستانہ
اوّل مالس تہ ماجی رخصتس آو
شہن بلہ وچھو تس شہزادہ سُند حال
کمیج پید اگر تچھی بقراری
دپُس تم کانی شہنشاہ زمانہ
اتھ رتکوی ضمیرس گوم پیدا
مجازک نکتہ توتشن تہ نوسرو سن
بوعشقکہ خبرہ از خود نیرہ جانباز
شہن واراہ کرُس دادا مدارا
غمِ دلدارسی یُس شانہ داری
سراسیمہ وچھیت شہزادہ سند حال
وزیرن کُن دپُن یت کیاہ چھو درمان
وزیرو دِر نصایح کرِ زبان تیز
کراہس صبر کوی تلقین بسیار
نصیحت عاشقن بر شورہ آتش

سپُن عازم سوئی جانانہ پانہ
کرُن تہ رد زبان معشوقہ سُند ناو
دپُن تس کیا نہ چھوک شوریدہ احوال
یہ کمیم ولو نی لباس خاکساری
لبُم پیغامِ دلبر غائبانہ
بوحُسن بینظیرس گوس شیدا
حقیقتکوی اثر کرُ عشقہ جوشن
بغیر خیر مقدم نیرہ ما بانہ
ولی تس گو نہ کہنہ ہرگز گوارا
نمِس دل تا رہ تہ اُش تہ ارادہ داری
بلند اقبال گو آشفتہ احوال
سٹھاہ برگشتہ خود چھوس پشیمان
نیشان گو یگرمی آتش انگیز
اما چھو نہ بانصیحت عاشقن کار
نمک ریز زخمِ مجروحن چھیع ناخوش

Library Sri Pratap College Srinagar

دمس سر داد نوی چھونہ کار عاقل
یہ گو ناحق بین پان مارہ ناون
نوی تیرہ تم یس یہ قاتل
برای قتل تراوس کھارہ ناون
تہ ناحق چھوی بستہ تیہو گومت
فیلو مت یس تس منز تار دِگرس
چھ تم تو دہ ... زمانہ
گرتھی عاشق سو ملکہ بنیظرس
بخت تم دون نس غم دِلہ
پچھ در کن و جاہمت بنیظری
عرض تو ال تن یاون سرائم
برائمت چھو کرہ کاہ ولہ دِلبری
تم وام ذات دِگران واو
بیتہ لو مُم کہ معشوقن تمنا

دُعا کہ نک خدایا وارہ تہاؤک	بانجام مطالب واتناؤک
پکان القصہ گے تم ہر دو مشفق	اکس اک آکس تم یار موافق
رُوا روگے روانہ تم نہ طناز	شہ مُمتاز تہ دمساز جانباز
کرک طےّ منازل چُپت و چالاک	روان ہر سو دوان بر بونہ خاک
گہی شب ئے و شہران گاہ گامن	گہی ویران گہن گہ خوشمقامن
پرستانن اندرگہ در بیابان	پکان ہر روز تا شب گے شتابان

ملاقی شدن مُمتاز با تاجر سیاح و شنیدن خبر ملکۂ بنیظیر از دہان وے

دوہہ اکہ وچھو تہواکی تو مکاناہ	مکانس منز بہت رعنا جواناہ
سو لاثانی بمال و حشمت و جُود	عجب سوداگری خوش منظری بُود
تجارت پیشہ یا یہ خوش تمیزاہ	ملک سیرت عزیزن منز عزیزاہ
نظر بر شاہزادہ بام تراون	بدانائی سو تامت پرزہ ناون
کرون تس قدر و تعظیمات بیاے	تحائف پیش کرنس مہرہ تہ دیار
دوہن کیتزن تمس سیت آسو ہمدم	تمو شاہانہ کرہ یارانہ باہم
دُوہہ اکہ شاہزادن باوتس حال	مہ عشقن تیرہ تی کرہ سینہ غربال

۸

در بیان صفت سراپای ملکۂ بےنظیر

مثنوی بیا

سو قامت قیامت ... قیامت
قیامت ... سرو پیر روز یاسمن
... یس صورتہ ماہ خار ... نیب
... بجنتہ دون ... دو ... قامت
... ز ... معو ... سرو ... مت
... بیابان ... مت
... مو ... زون ... ...
... ... زاک
... ...
... ذوالفقار ... علی ... ...

نشانِ تیر

فتنه انگیز خال در محراب ابرو

اما ماه بر صفحه رخسارن چو هندو

سو مه رو دو دلرس پچی حوران الفتیج

[illegible]

نته بر فرق فرقِ دلبر بالتس — ولِ ظلمات زن آچیالتس

پر زن در چهین گیسونت کنه دول — بیه شبی شوبان تیهه اختر لور

شوبان پیچان زلفس منز سیه خال — سو شبهاره ولت زن منز بن نال

کری ید شایه بوئی مشکبارس — صبح گژه شام شاه زنگبارس

ته اُتھ و تهمت گته کهنمت میتھ مار — نته شانه رٹی ها زلفی تار

سو طول زلف از عنبر تسلسل — به پیچ و تاب لرزان مرگ سنبل

شوبن با صد تجمل چهین نه کنفل — تو وصل نم کرِت باشاخ سنبل

کری ییس زلفکس چهینس حواله — کرِت دیه سوی دل دینس قباله

زه گیسو مار خوشامک ارس باز — گندان چوگان حُسنس گوی ضد ناز

دو گیسو شام رنگ لیلة القدر — جبین آثار صبح مطلع الفجر

ستهنک جلوه دوان در وقتِ دیدار — لطافتکوی عرق ماران برخسار

وچهیت کره ژاله عاشق لالهٔ رخسار — بچهنت کمه حاله زلنس کاله تهار

جبین یس شمس حسنک جای اشراق — امامن دون گمت در مسجد الصادق

ڈکه ٹکه چهی ژهیٹه هیٹه ماه الوه — تیره ڈخنجه نته خورشید خاور

منِ هند فصل نور رک وصل مابین — تجلی در مقام قاب قوسین

[illegible]

۹

[illegible]

نسیمن بوسه کرلش دَرگلستان — وتهس نی آبله تنت ناوپستان
بَرو دوشکُ بیان طاقت چهوکَته — دگ جلن جهان درکف چهه لتسنه
زُلالِ عین کافورگ برودوس — رشت نانچ خریداری درآغوش
نَره نازه تَره هنزه یشه لنجه — وهیت که عاشقن دل وزه دنجه
هیه دستن حنا بنه چهولتسنه — روس پیوسته نن گومت سوبس نه
ننه گلدسته هی هاوی نشانه — چهو بلبل رَت حنانت چهوی بهانه
لتُسند زایل کمر از موی فاقم — زبار یکیش براه اعتل شد گم
کمر نازک سمور چه مو پیچی ژمای — بوان تنت زلف نازچه نازچی گرهی
شکمه گومت زلطف نازکی گمُ — سلن نش لونگارش فرش قاقم
زگل آبل بدن زایل زگلاب — گرز مان پُره آبله بر فرش سنجاب
کرس از آبِ زمزم دایه تن صاف — سُنس قطره اِمسکوتت ناوبیونا ف
ندانم بعد ازین جز عصمتش هیچ — چهو مخفی دُرِ عصمت اَپیچ درتپیچ
به زائینه چه دوشن ساق پُرنور — بغیرت شعله ور گو شمع کافور
کفِ پا نرم و نازک از رگ گل — گرزهان پُره آبله در چشم بلبل
ننه ماسرگه هیه هند برگجی نال — توی گُب گوس نازکو پوش خلخال

شروط آن صنم کرین برابر
توی بهتر چیو ای فرخنده آثار
بیار نار غم تن داره جاهل
مه کړه در غم تلف جان د جوانی
ذره ذره عاشقن یاداره کړه گوش
سوځلو از هوش عشقن جوش گوزر
دپن سوداگر پس ای یار غمخوار
دس تلقین صبر آسوس کرانی
ازین پس پس نیوی پند و نصیحت
مه بوز یا بوز عشقن سوز باوی
ورت از سینه تر اوړن آه جانکاه
وچیون بله تیز تر گو عشقنوی نار
شنید پس پت متن کمند چیو دستور
وچینی کم غمن کړ نکت ده برباد
نه تنها عشق از دیدار خیزد

پدل یدوی تمن دن عالمک سر
دل دیوانه پت تهاون انبن کار
گنه هن تن لاله کیهوی کار عاقل
بڈت گوه راوه راوک حکمرانی
بره گو خاره عشقنه آره دل پوش
ودن از آتش هجران دوس فر
کړی کیا این تمی مژگان دلدار
چیو کړ از خوف جان پر ابرانی
مه چانی آس امید مروت
شب افروز آتش جانسوز ماوی
ته ډیشت تاجرن کړ ناله ته آه
دین لتی ای شه فرخنده آثار
دزیا پروانه غیر از دیدن لوله
پرس هم توره غیرت قول استاد
لبساکین د ولت از گفتار خیزد

غزل اول از زبان شهزاده در فراق
ملکه بسا نظم

ون اندرون کړ در ترانه
هی تهاوان لیجای عود رغانه
هی بولیسه تهاوان کړ مقابل
دمان تصویر در گاه بدل
بران گو پیاله دکس لاله زارس
گران گو ناله هر سو بالیدارس
گریبان چیس پاره پاره
تن گو داره عشقنه خاره خاره
دس از جوش دل تاب و طاقت
دس آرام و آب و خواب راحت
زاری درد یار بے قراری
بیا پچاری سو پیو در ناله زاری

چهو سوی په آرامگاه نازنین ن
مسرت جرکیاه ماکاه دلا ویمه
چهو شهزاده عزوزی دتخم نان
انتدا ب باتبا هی نه نکاه
په لونت ناجرن لوذ دانه دام
په کروانت هی تر بیچکه پیلم
ترزانی قفانشه نوم وقیله
شب عمر تبن لبن کنه ماه اوذ
چهوکت بجن ہینت آن ته خاود

دیان تت ناو شهرس مهر ا نر
نیاکرکشوکت بالجنت جاوید
من نام گیرانی شاه جمشید
وسنه ون داره منه شتر کی علامت
چهینه بروخهی دوه شتت منه قیامت

خاره عشقه ناره بېت چهم درغم دلدار ته
کاکل مشکین یارن بنه که لهائی تار
یوه موکه بنه نور رخ هاوت هونم نور د دل
نندره هنسی لنده گندم جوش ننذرن وه اکس
نبض نا بنا طبیب هاوه که عشق مریض
کربی بیمار عشق از علاج بو علی
عاشه نیی هاوت کمه ناره زحم بسمین
اتک خوبن اشتیاق بیجا با تا بکے

لاره کتوا واره دا چهوم ماره منبو بیعار ته
بلبل دل نتیه لاون از گل رخسار ته
دوه هونم شو پانه دور رک آزار ته
گوشه گیرن وشه زهم گوشه گلزار ته
نن نه خحم دل دوا چهوی دا روئی لیدار ته
شتر لی کرلوله بیمار س بغیر از یار ته
لوزه ونوی جوش عشق آود در خمار ته
داره داره هاره حقانی نشوق یار ته

دوانه شدن شاهزاده ممتاز و دمساز جانباز از راه دریا و غرق شدن
کشتی و جدائی شدن میان هر دو یار

غرض یه بے غرض زه گوزه هنسی
خطا کیاه تت بچین لف آن یار
دبن تت ناجر س کن منصفانه
گرهی بت هشورس کن ئین گرفتار
چهو آدن لا دناه بذنهاو قسم سرے

مرض تت زلونه جز خوزیت پرستی
چو جانا وار زالس منز گرفتار
جواباه و نهنم اے یاریکانه
چهو کیاه تت عقل و فکر و هوش درکار
ژه تت شهر س کنتوی ت ها وتم می

هن نهک په دوی اره نښیرن دانه
هوی بادون هم با یاری اشتنانه
بی کجیری منه بنه بند پور احکام
ده ور هم دقایس اغاز و انجام
بی نخشن نه شه کجیدی بی راه
ازانیجا نابنبهر غارت ماه
سکه رکه تنا بنرادون بے حجابا
منغارا وخت هر رلمن از راه دریا
نیه ود دوانه ددوارو الے روانه
لیه تا بام ز از لب در یا نښانه
سهنبی بیعه ت بیضا منبلی وقتنان
نحن همره ر ا باک ان بی ب دیان
تا جبو لعبد لحسن وهنت
سب اکهیه سبوی دیند ناو بیرت

دوهس راس پکان آسوکن هاره
هتن در آب دريا مدتهاه گو
پرزماني آسو باد مساز احوال
لبان ڪوته چهوس نه پناه يانشا ناه
شب هجرڪ سحر زاه چها فلاني
مدارالتس ڪران آهسته دمساز
کمرڪ پرسان نه ملاح از سفر زود
ڈنکپ قم تو ره تا يک هفته ڪامل
بدينان اکنه ڈوه يک جسته جسته
تلاطم ڈتهو بدريا پيو ڪمن زر
ڪران آس اهل ڪشتي عجز و زاري
بفرمان قضا وتهو آيه لجنته
اکه اکه اهل ڪشتي در تلاطم
ولي ممتاز و دمساز دلا و ر
ز درياڪي ڪڈت واون باطراف

وچهان آس موج دريا تازه تازه
بقسمت عاشقن ٿڌ حسر تقاه ڪيهه
اُسه بيت منزلس منز گو سهٽا ڪال
نه واراه ڪنهه ڪره حيلاه بهانا ناه
تب قهرڪ اثر زاه چپا گلاني
ولي باد رود دل لخته ممتاز
پکون کوتاه چهوون تا جاي مقصود
يه ڪشتي وانه خواهي نا ليا حل
فرن باد مخالف اسنه اسنه
زيادتن مد آبن ڈلوه بنگر
ولي دراد حکم از درگاه باري
ڪڈن نراون سه ڪشتي تخته تخته
به بحر نشتي ساري پين ڪم
بچن بٽ ڪهٽ بچتي رو دبي ڈر
چهو ڪپاون لاف واوين ڪياه چهوا نصاف

نمان سوز درون از خط اقش
ونان بازاري دل در فراقش
غزل از زبان ممتاز
عشقه دريا وس يله گراني
بارخداي ڪياه چهو مياڪو پاي
ڪنده چهم قطرة انده گرباني
بارخداي ڪياه چهو مياڪو پاي

جدا گر اک کی نقش نه خوار کار
بیهون حق نه هش کن لگ نه ابجا
درین گمه والیه پیونت بجز نه بیل
دو مین یکین نه ین بهی ای اسو در بیر
تره گلمت نه هم نه دلدار
پوزین مر نسره گرمت نه بیا چار
لو نه لو نه دراو پیونت نم نهوای وراو
ویمان یه عاشق فرقه درهمر ناو

هیوو دریمه ده احوالات ومبار
ونو گوده حال لدو سوز ممتاز
برآمدن دیوان غولان پیش عابد صاحب حال
وگفتگو کردن باهم در حق شاهزاده
شه ممتاز ما هیو یه هتو ز دریا
تن تنها سر ایا بے سر و پا

همنا تمنا خلوت شائے	ماهس ژله هم ابرج ژهای
مصحف رو پس پره هم آئے	بار خدائے کیا چھومیانو پای
لوک گیت یه پر سیتائے	رام گو رام اده آس رای
ستی آیه مت متقی رائے	بار خدائے کیا چھومیانو پای
هته موکه گته نه پته پته دائے	ستنه رتن پته لاگت نیای
شه ته ده سامانه پیریت آئے	سره گو گوره موکه سرو سرمائے
هر موکه هره سنز آکسن جای	ذره ذره اتش نه اوت سائے
هیه ماله گو پاله ابیسیلائے	هر موکه لاگت جلوه آرای
محبوب نه ستیاس هیه ناگرائے	بار خدائے کیا چھومیانو پای
بوز حقانی سوز کی دائے	رازه هونز بیکه تل وزهت مای
راز اده روزی راز جی جائے	بار خدائے کیا چھومیانو پای

برآمدن شهزاده ممتاز از دریا و رسیدن پیش عابد صاحب حال یعنی زین العابدین

بیا ای عندلیب خوش ترانه	ترنم کن بطرز عاشقانه
دلو ها نوش عشقکه لوخماره	کرکنه گوش یادی واره داره

نیمه مر کلام الصلاح جزاه حاجاته
دموین غیر یاد و یار دخفرا
نه او بجوا و بجو نه ناب دوری
نه دبیر یاد و یاور نه صبوری
بوجه محبت نه شنه لب و دربیقراری
بی خاموش گه ذرناله زاری
دوان بر سودوان باه دو نالیه
چوان جوان جگبه گو پیاله پیاله
بغیر از دو چشیان پیش نیش مر
زانسان کیاه سکه جاعرنه
دو بین کادس کلاین اسود لغو
بر بین عنوان کرنه بار بیر بیر
دیان یار بیغاه چهوان تلکه د دمی زاد
میر امادو بادو بیر دادو بیر

نہ ہمدم نہ ہیوم رفیقاں باوہس حال
سفر عشق میں سفر زن زبوٹ کوتا
یہ کیتا وہ جانگدازی رنگہ رنگہ
درین اثنا وچہوں باغاں شہر دار
ہر جا چشمہ ساران آب جاری
پُر از میوہ درختان گونہ گونہ
لداہ اک باغیں اندر طرح دلم
چہو عالی شان مکانا خاصہ شاہی
اندر باصد ادب بلہ تا ادمسرور
نکو سیرت سو پیر پاک انجام
کرون سرخم لصید آداب و تسلیم
سلاما ہس کرن باعجز و زاری
لبون ہجبن یا من گوہس دلشاد
یہ بو ذت عابدن کیا لول بُرتس
ہتون تا اس براحت پاٹ پرنگہ

نہ موہن کا نہ شفیق صاحب حال
یہ جادوی یارہ دادوی کرٹو کوتا
نہ کما چارہ سازی ہنگہ منگہ
سمن نہ یا ہمن ظلمت یہ گلزار
شگوفہ سرخ و سبز و گل اناری
سو گویا باغ فردوس ک نمونہ
برہ کن تا دسرہ کرہ ما بو اسرار
لبسان نبہ آدمی کا نہ آسہ ظاہری
دچہون اک عابداہ باچہرہ نور
نکو فرجام زین العابدین نام
دتن پابوس تس نزدوی تعظیم
لگی پاری بوزاس لولہ ناری
دتن ساردی ہین تس دا دو بیداد
بیتہ تا مطلب عہد قول کہ تس
ضیا قر کمیا وہ ناون رنگہ رنگہ

[illegible]

تهون یه خشم جان اگشت افگار
قسم کهتی روی جیه بانوی
مر ویدوی فرو کرام چهانوی
پس نته یه تهو طوفان هی ته حال
کرای شهزاده فرخنده اقبال
یمن دون کی ژه چهوی مطلب ...
کرونه کاهه بند سامانه ته سز

یه بوزنت مه بټ دیهن ... بار
کړن گرته ... ندارو پاره
کفارت بیگا ... چهو چاره
مه ته دا نگه ... نده درتار
گرتهی و اٹ پو انډر هک لدار
نمی تقصیره ... از خانه در امت
امی اک ... دیر کهتره

یه بوزنت ... چهه کتیه
...
...
...

یه بوزنت خشم کړ پیرن تس بټ
دېن باعجز وزاری سوئ آن پیر
ژه بوبي نوش جان ای محرم راز
تیار ېدوی کړ و درخانه پا نه
یه بوزنت هو شه نټ ډلو عاشق زار
چهوا سند چنگه تله مو کلن محالاه
نته تقسیم کړ هم پا تو ا ني
رضا ښخر تهون وان برقضا چهوم
دیان راوی سو عابد گو غضبناک
بوز انتهس پانسی هو آدمی خوار
برادرزاده چهوم مزهان خانه
کفارت بډگرتهی ای د بوبد کار
یه بوزنت زایه نټ طوغان شاهس
کهتو مه تقصیر چهوس منگان معافی
دیئم خوش کړن گرته میانو فرمان

کڈن ووا راه ندامت زایه نتی نټ
مه رپه ښخشو منگان چهوس عذر تقصیر
کهتس ته کال گوایسه آدمی ماز
کره واسه کن نمی اسنره کهه ردانه
دېن بیته دراو آخر آدمی خوار
مه کاته موکلاوه نه جز حق تعالی
مه ژ هنم چهم امتید ذندگا ي
ایدا در مذهب عاشق غذا چهوم
کړن ټډه خشم نتی ای دیونا پاک
کهتو می انسان چهای انسانه سند کار
و تهوی ناحق ژه استند بدگمانه
نته بډ قهر چهوي گوسه بوبیزار
عذرخواهی کړن نتی دېن پناهس
کفارت شوبه کیاه ات کیا چهو کافی
کڈس مطلب ژه استدان فرمان

... [illegible]

ممتاز بنظیر

پتہ ووزت پیادہ ونک یمن زن ...
ژہ ممتاز بنظیر از بن چھہ یمبرزل
چھپہ اشوب زمانہ ناز ... منہ
ہمہ تیغ نہ ... عالم خوش نہ
نایافتہ کیا ازہ ... دریا ...
ژہ سیوا ... امداد و مال ... جاہ
دپان ... ساماں ... نازد ...
جلدی ... خرسہ وازہ

اوبزان بازرن کیاہ مخمتہ جالہ | زرآمیزی وتہ مت سنگ مرمر
جواہر دار قصر خسروانہ | بگرد خانہ زرین شامیانہ
عمارات شہنشاہی پرٕ از زر | مکلل مسقف و روزن مخمتکی بر
اکس مغفتس و چھان گوسوزتاشب | نوئی نوتہ ون چھونہ میانو مطلب
غرض یلہ گو اد اک ہفتہ کامل | پریشان ترسیٕن شہزادہ سند دل
دینٕ طوفان ... کرو عذر ون یلہ | دلٕ دیوانہ میانوی کرتہ مسرور
یہ بوزت حکم شاہی دراو یکبار | باہل کارتم یم آسن حضار
کرو حاضر شترتہ اسپ تازی | ہزاران اسپان تازی وحجازی
تلنگان صف آرا اک ہزارا | برائی رہنمائی کم شمارا

داستان مرخص شدن ممتاز از پیر دادن گل تہ جہان ممتا ذرا

کرک آمادہ شہزادہ بصد ناز | بصد اعزاز پیش پیر بارہ از
قدمبوسی کرن پیرس تعظیم | ندم ہمتہ ووہ باآداب و تسلیم
کرون سرو سہی مثل کمانچہ | ژہ ہیں پشتیبان آسکہ کیا چھوتس غم
منگون یلہ رخصت از عابد براری | مہ بالی چھان لوزم یادگاری
دپُس پیرن ژہ ید بوزک نصیحت | خیال خامہ نتہ ونہ روز مک پت

بجہ و ... جاہ ...
سفیس ... سینہ ...
پہ بوزت ... دن ...
تہ ... میانی
ہزاری ... عشقن سوی ...
بیس ...
اکی ... ازدانغ ...
ژہ ... یدایب ...
بس ...
یس ... چہ جان ... یارن
مس ... کرہ ...
چھوتس ...

پیچھون ... خستہ غمناک
پہ لوزت عابدن ... خاک
پہ لوزی یانہ ... بہار
دتی ... بیدار
اعلیٰ ... نور بخت
... کریت ... نصیحت
دتی ناموس ... زین کار

Pratap College Srinagar

سه پانی زانه از دنیای فانی
چھو گمت سیوی دار جاودانی
اکل مضمون شرایط شیهه دشوار
چھونڈی پان زالن پانه دربار
یه و نوم مالوم سادوی سراسر
کمن نام عزم سوی ملک دلبر
پس از نصیحت ہرازت و رفته رفته
بطلیث الوه آخر تا دو ہفته

اگر گل تاته گونه تابدان روز
ای عاله گلس لبه تاره ہمل روز
خطرناکی عاشقن لشک گن زانی
گلس یدوی تیز رنگ زانی
نه پانی جان جیرکی زانه بیشتار
اگر منزو تاته گلس دوز بس پلهودار
بتاز بیغر را

بس داغ درون جز یار زلو نه
بس و اگو نه بند دل نه پند شش
و پس نم عابدن کای عاشق زار
شرائط کھه چھه بس تت درامس تن
شرائط باره سند یدوی چھه دشوار
بزخم اده ید سرداره شانه
ته شرطن بت سندن یه کره اقرار
کران بس بت سندن شرطن چھوانکار
بنقد جان چھو سودائی محبت
ونت نی عابدن روقت رخصت
کرن تت دم یهن حرز یمانی
کرن آگه زهر او صاف آن گل
نشانه بادس ساری سراسر
اگر ته وناته بآرام روزک
گه هک بله دور از یار ریگانه

سو باغ دل سوای یار قبولنه
فزنده الا گزندی برگزندش
ته یدوی طمع چھوی بروصل دلدار
چھوئی ارمان بجا فرمان لستن ان
لبان پانیو رچھو وصل یار درنار
بتار زلف یار اده واته پانه
زنجیر قهر سلطانی لکتار
زٹان اده سرس چھی بسردار
ہنوک بله درمیان پائی محبت
گلاه اک لس دتن درجائی خلوت
دین ہتناویت گل ترجانی
گلس عاشق کرن مانند بلبل
نہتوی گل وزه یتهور روزک برابر
نہتوی اده پشکوی پیغام بورک
یه گل تهو پیش آن دلبر شانه

۱۸

سیدن شاہزاده جتنا ز دریک
معشوق و یاره دلقان شاه و پادشاد ولیک
سبب کنه نقش بتن آخر
نباگره وانوانده ریاستی للدار
نباگره دنیه دبربیش لناد
چھون بله شیهه ریس آزاد
سوگوا ز رنج راه حاریگانه
بکیان گو جستجو سره وانه
نشت جستان الی ساری و یاری
کرانبع ربی مس گریهن نبازی
سن سوکه پاس خفهو وتجو بب
سین حیران وی چھی حیناه عنتهر بب
دھه یدوی چھی شیهه ربس
سی چھی مر سیکه مهر بب

نند و دوینہ پیا بوی کار و ابھوار
یہ ہمہ وونی سمن گمین پھیت دیوار
وین کیاہ چھینی آگوناہ تسن نن
اتن کاتھ بار پھاتھ طرفن نن
ییہ نامی مدہ ادون کامرانی
ہمہ خامی پادہ ادون زندگانی
یہ بوزن شاہزادن نونہ انجام
حسب ہمہ نسبت غازہ دانجام
وین حال بحال احوال دوری
چن چھین چھون ناصبوری
وین فیورس پھانن زبانی
وین بہ لافی ورازعدل لوبانی
چھہ ون بہر الکہ ہمینہ تنہ دور
ادای ابن نیم باوہ پھو منظور

دریغا مارہ گرزہ تیہو ماہ رخسار	بدست سنگدل معشوق بی عار
یکان القصہ گو شہزادہ ممتاز	بسوی خانۂ معشوق طناز
وچھون از دور جولانگاہ آن حور	دران برجی کہ بود آن ماہ پرنور
فر کہ هنو ژاو در دربار دلبر	دپن ونتو خبر با ماہ پیکر
بوتهندہ قصد چھوس مردانہ امت	زخانہ بہر آن جانانہ درامت
ندبو عرض کرہس کای نکوکار	چھو کرا یہ طاقت زینگونہ گفتار
بہ چھو کس طاقت ز قہر قہرمانی	بگستاخی کہ وافسانہ خوانی
کتن گومت ز چھو بنیابانہ تندر	ولہ وبرن کلہ گمین چھہ مینار
اول ینہ ہی چھو سمہ خواستگاری	نقارس ضرب دی تو با ہوشیاری
اکوی ضرباہ چوب دیت انداز	دویم ینہ ضرب کہ چھوی خوق غماز
صدا ابلہ بوزہ آشوب زمانہ	سہ دمز خواستگاری زانہ پانہ
یہ بوزت وایو شہزادن سہ بارہ	اگرچہ گو ندین خارہ خارہ
سیر آگاہ بوزت ماہ پیکر	بہ تندی درایہ زن خورشید خاور
کران نکرار با شوخی بحصنک	یہ کوہ برجان خود گومت چھو بیزار
کرد معلوم نام وکرام کیاتس	چھو کیا آغاز کار انجام کیاہ تس

ذکر القصہ تن حالی ملکا نہ
پردہ ماہ پیکر درایہ پانہ
پس پردہ کمن گفتار بانا ز
وتان گیہ راز با ممتاز جانباز

گفتگو کردن شاہ ممتاز با معشوقہ خود و پاسخ دادن ملکہ بشہزادہ ممتاز

پاسخ ز نیہ نیع خونہ
زبان آن شکر لب غارا ز امینہ
دپن تن کای نگار بزم گفتار
کمن گوہ بر گرفتاری افراز
زہ ناحق چھوی جہان غم دل
ز نامہ جان چھوک نیہ بیمی نہ حاصل
کران بیہودہ چھوک احوال اظہار
گرتہ مان گوہ یہ لا چھون بیکار تہوار

شرائط میانه وصلک کړه پهٔ سان | چه ترسانی یه لوزت جن و انسان
یه گو دنٔ بوسه تهٔ شمشیر ابرو | برات عاشقان بر شاخ آهو
بوصل من کرک ید حیله تدبیر | نه گوتر ماندن ز شاخ بید نخجیر
مه کړه بیهوده آه و ناله بیجا | یو چیلو لگی کره زاله عنقا

بیان اعتذار عاشق زار در پیش معشوق بیمار

دیش تم عاشقن کای شوخ طناز | بو چهوس ممتاز عاشق رند جانباز
مه چانی داده ژهندم کوه ته بال | ژ لوی نا کبنه کر مقتم سینه غربال
بنت آمت سنت چهوم سوز سینس | کهنت چهوم نا و چانو دلکش نگینس
مه کره چهوم آب و نان و خواب و طاقت | هرت مه نه مرت گنده در فراقت
پرا دل نت خلس بیمار زاگن | یه کوتاه سنگدل خونخوار لاگن
بو فیورس که د عالم ویره چانی | ژ طم دل هجر چی شمشیره چانی
گندم ده عشقه نارن پای تا سر | ازین بس بیتوی ذره چانو دولد
چه ید بر ماه وصلت راه دشوار | ولی جز غمخوری چهونه عاشق کار
کری ید شمع بر پروانه خنده | سو بنده کر ز سوزش وره انده
لگمنه چاره کهه جز جانسپاری | ونه واجم مه چانی لوله ناری

در بیان پاسخ دادن ملکه بنظیر شهزاده ممتاز را

٢٠

در بیان گرفتار شدن ملکہ ... شوار
... واحوال ان

[illegible]

یہ بوزت شاہزادس بلخ اتھس دار
ہِہ جانی دادہ تراوُم خان و مانہ
بِنان غم نسم سینس بیکیار
یہ تلخی از لب شیرین جُدا کرہ
ہِہ جانی برانزہ تراوُم شان و شوکت
تجُم خواری وفاداری کرِم پوُر
پتری براری چھوس لب تشنہ جانسوز
نتہ دِنہ جلوہ بنیوی گلستانس
گوڈن چھوم لالہ شاہد داغ سینس
زرنگ وی باوی زعفران پوش
الہامی مینز پوشس سٹ دلکو حال
تہ بی پرواز کنھ پروانہ میانی
دُم پروانہ وصلک چھوم طپان دِل
نہایت ہئی چھ جانبازی دِین کار
بیان کرہ شرط کم کم چھی سراسر

دُپن یتھ کای ستمگر شوخ بیعار
بو چھوس دیوانہ بوزت غایبانہ
ژلو ینا کینہ چھوس لب تشنہ بیمار
گمراہ سِندُ وچھہ ذرا خوف خدا کر
کرُم برباد خان و مان و دولت
لگی یاری بعیاری مہ ہم دوُر
مہ بوز یا بوز دل چھوم آتش افروز
گواہ چھیم تِہا و مت حال نہانس
گواہی خوار یہ ہنز پرتھ دہ مینس
نتہ نہوتم زبان سوسنس گوش
حنا دستو وُنیا میانو احوال
چھو درسوزش دل پروانہ میانو
کرت پروانہ چھوس عشقس مقابل
مہ نش کریم شرائط کنھ چھ دشوار
بعون حق اُمی ساری برابر

٢١

[illegible]

زہ دلبر اکس غارت گرہ ہوش
زہ دلبر شمع تہ پروانہ پانہ
می ومینا ہم ساقی وہم جام
سپین پلیہ نوش نہ خاموش عجب
وچین لیرہ بچین بریکد گرہ تیز
پرپرہ خار باگیہ محو دیدار
اگرچہ گوس دل جانانسی کن
صدم طوفان عشقن آتش دریں
اندرنج ماہ رو درمہر دلدار
دپن بتن کای زعقل خود رمیدہ
ون کیاہ گیبری گوبیناکن زاہ
مہ نش لاگت زہ بد باصبا آک
زقفل این قیر الیط عصمتک گنج
مہ نہک ناحق مہ نش نیری نہ مطلب
نہ جھس تشہ لوح تیہو بر مراوہم دل

دل ودیس کروک باہم فراموش
اکس اک ساقی وپیمانہ پانہ
بکوس عشق زلو ناموس تہ نام
سو عشقک جوش خنک بوش یکجا
نظر خونریز اما ناز آسینہ
تہی نیہ آرسہ پیومنت نقش دیوار
دزن کرہ بیخودی وت پانی کن
بصد حیلہ کمان دل جمع باخویش
نیر باتند خوئی تیز گفتار
بناحق محنت بیجا کشیدہ
کمن سیمین تنن پت بت بنن کیا
زبوئی وصل من بی مطلبا دراک
زچوم از نام با صد محنت ورنج
ودک بد سارہ عمری روز تا شب
کہشت تامنت رٹ ون نظا وہم گگل

بنازِ عاشقی یله بیشتر گو
سپین تاثیر ملکهٔ بے نظیر س
خبر کښه چمنه عشقن کیاه تېل گو
دلِ نفس مه تهو کښه شهو تیچ رای
دپس تم یډ ذه لرزان اذهو چمک
چهو قول و فعل عاشق اذهوا دور
کړس تم عهد با تاکید و سوگند
سپین خوشدل ذه دلبر محو دیدار
ژمان گه گل مقابل همچو بلبل
کړان گے غمزه بازی روز روشن
نتهی گی شاد از غم زود آزاد
کرک شوتک حباب ن جگر جوش
تران مژگان دُر اشکس پیاپے
اندرکن مضطرب تر ماه رخسار
بالغت حاله مکه سنه زاله رلج گل

دلِ معشوق ناگه در اثر پیو
ڈپن انه مهر دل ماه منیر س
ذه تهمه رل بنا گه در ازل گو
اول صبرک کړس نه ولانه دریای
ز فعل بد چه پاک عاشق بلاشک
بتهوت عشقبازی که چه منظور
بپاکی اک اکس پیمان سپین بند
کران گے عشقنی امانه اظهار
ژمان گه دوره دوری وصلکی گل
تمکو مضمون چهو روشن اهل هوش
بهم زن جمع گی شیرین و فرهاد
بهم گی اک اکس کن مست و مدهوش
هران آس هر نه چشمو بولکوی می
دلی گیه تنگدل تر از تنگ حضار
بر انکس پیاله گیه بالائه دل

۲۳

باندراز شہزنہ بی سرافراز
سولش شہزادہ گلشن ثنا و باناز
در تعریف باغ ملکہ بے نظیر

شکوفہ پوشہ باغس آسہ دلکش
زبوئی خوش معطر آسہ گلزار
گلن جوش شکوفہ گوشہ گوشہ
شوبان تھہ برگِ گل بہ فرش سبزار
کنارن آسہ نو خیز ہی تہ مسول
عجب در جوش باغس پوش کاری
کران بلیہ خندہ بلسم ارغوانس
ضمیران مشک ھ ران سوئی برہ بین
گل مرجان وخیری و خطائی
گل خورشید شب بو صبح تا شام
گل نستر تہ نسرین گوشہ گوشہ
گل سوری تہ ارقسم کمہ گلہ ٹور
گل داؤد سلہ آمت بگلزار
بنفشس تہ مایہ ہل ہمسایہ ریحان
چمن پرہ یاسمن تہ از سمن گیاہ

نسیم نو بہاری موسمِ خوش
خلق منز چھہ دین شوبنہ تاتار
ژلن دل بلبلن ہنت لوشہ روشہ
چھہ بہتہ در شب نبس اختر نمودار
کول کیول تہ سیول رنگہ ریول
سفید و سرخ و سبز و گل اناری
ہران آس لدہ کو سمہ گلستانس
شوبان گلزار چمنس منز گل چین
ہتوت امید بر فیض عطائی
خوش و ناخوش ہتن آغاز و انجام
کرژہ بلہ نی توان دل لو وشہ روشہ
مرعفر جعفری زمن بر برہ ہی ڈور
زبورکہ لورہ ستی محو دیدار
گلن ہنزہ مایہ لمن عشقہ پیچان
بھور لگمت ہتن منز کو سمن گیاہ

ممتاز بے نظیر را
کہ مین پیچو پیدا خوب خاوید
دو ہین منت لتبر تمہدن سر
سرا پا ناز معشوق سر افراز
وزان آگیہ دار ناز جتنار جانبار
مین نیم ی ای تکار دو نیغ کنان
مہ کیہ دو مین آسمین وین آپار دار
بہ پیچو دیوانہ چھو ول آپرکر بتیرداری
آہوی منتہ ملول آپر کہ سالمان ملبوناری
ذہ پرو صبت وار آپر نبیر آپدار
ذہ پر چپو صبت چانو دو دریا دار
شیدیعی ہستہ چانو دو دریا بر نیرس
ولی غیرت نشر آپر نبیر بیر بیسراز
نتہ نار نیر نیر نیم بو نفش بو نفکار
منہ پر دی انتد نیر بو لالا چار
ولی ھیں تنب طوطی آپرخنو لالا چار

٢٥

وزان گو عود وی ستارہ سنطور	گرزان طاؤس سے لطف و کرہ طنبور
کران گے کوک تارن تازہ باساز	موافق گو صدا تارن آواز
پنن بن بن مقامن درا و تاثیر	سلن ہتھو اوستاد و درہم وزیر
ترانہ گے کران در عشقبازی	آواز نہاوند و حجازی

غزلخوانی نمودن قوالان در انجمن باغ ملکۂ بے نظیر

درباغ گو بیگجا گل دون گلن مبارک	تل ہر طرف ز صہبا لگ بلبلن مبارک
ڈیشت سوموی پیچان پن پیچان چھو پیچا عشقتن	گو در چمن پریشان دل سنبلن مبارک
پرخشم چشم کافر از آب می مخمر	بو کف ز زرچہ ساغر بیزرن مبارک
در جلوہ خال دلکش بر روی ہیچو آتش	موئین چھو سو کشت خم کاکلن مبارک
لورگ نشانہ دون لٹان بسر گرہ چون	دل بستہ گو قصوں بنز کنفلن مبارک
از نوشخندہ دلبر عالم رٹان جوہر	زان لعل لب چو شکر عاشق بلبن مبارک
درباغ یار کیتا ہر سو بہار بر پا	خانیس چھو رکیا رحمت دلن مبارک

گرم شدن بیان گاہ سلطانی و گفتگوی عاشق زار و معشوق عیار

سحر از دامن شب دمی او یا مہت	نسیم صبحگاہی آ و تا مہت

تہ القای نتر البطاق کر کہ ذو
گو جگر دارہ بنا حق غیر معشوقہ
پہ کمچتی تہ دل کچی بنسیار
پیون معشوق کہ ادن بیزدار
امہ بحر بحر نس اندر بزم تا
سنت پچیم سو نیاوی نیرن بال
کہیت نہاون نثر البط یمہ مغفور
قتل نا حق چھو تہ قدر
وچھون بہتو
شتر البطا یا فدا انتی برایہ
منہ پچا دون ایل عل بتک رساع
لوی امر نجو بسی کی مہ کر باز
ازین سودا دل نچیون لہن بار
پتی تحریر پاوی کل مہ کر دلبس
خیال وصل این کمر دو دراز تہ بتی

زه ترک وصل د وزي جان سلامت
و دان دي پو عاشق وش بي شکايت
مُرن هر دم گته هم که ناگوارا
دُپن الغصه معشوق ببعد ناز
ته يدوي بياني دور چهو بيه منظور
رضا تهاون مقدم بر قضا چهوي
چهو کهي سردار ترواري زه سردار
پگه اسبيا فتنگ نيره ارشاد
شاس اقراري هرټي و دا قرار
سيا ستنگاه سلطاني سپين تيز
ته دلبر اگ اس گي محو ديدار
پري پيکر بهت رهو دج زر
ديان يارب چهو کياه اسرار اين کار
دپن الغصه با شوخي و ناز
مه تهو مت جو استنگا رس ئي چهو د

چهو يدو و رقيا منکوي علامت
هزاران جان فداي خاکپايت
زرن زر زهر هجر گت چهو منه يارا
چهو کهي ممتاز عاشق لاگ جانباز
مه صبر گنار تران چهو منه مقدور
ادا در مذهب عاشق غذا چهوي
کهن بردار چهوي منصور ته کار
دل عاشق به اوزت گوسٹها دشاد
صبح بله فول جمع گي اهل دربار
کرک حاضر همه جلا د خونريز
نظر تهاوت دو شيوي آس بردار
گراني راي دل درجاي ديگر
چهو کم از نام کرمت قتل دلدار
چهو کهي ممتاز عاشق لاگ جانباز
کرن پا تر شي شرايط ميان منظور

پیری فور پلہو تمن بالغ منزی
نمن عشق چھ یہ چار بیانہ
معلق نار طلسمی چھوی تکوی نیو
طلسمی بہ بو خونیاہ چھوی
ہر است شفقہ دینیا طلال کار
معلق خانہ بیت اتھ زر تہ چھوی ضرورت
اتن روز عروسی آسن دار

تمام گژھنہ تو سام پیدا
کرسا ہندو ساز سینن
دران وزی کرنیا دو نمین
زوست آن چھی سو زچھ سلان

بیہ تہ وون گنجی چھوس کار معکوس	ہمایون تہ طلسی چار طاؤس
کران پرواز بامزمار اذ کار	پیرن ہر سو ہرانی مشک تاتار
وچھت حیران گژھان مخلوق عالم	کنو بوزان یامت زیر تہ بم
طلسماتن ہندی ساروی چھوپت کار	بدست پُن از پرستان چھوپہ سوار
جرت چھ بوگرت چھوی آبنوسی	گژھی آسُن تہ سوئی روز عروسی

شرط سیوم

ترِیم چھوی شرط اذ یک دانہ دُر	چھپر کھٹ اذ جہان بالو زری زر
جہان بالو تہ لوز کہ صر گچھی چُور	تہ زذین کلاہس چھی کُتی کور
تمس پیٹھ ارنیئس آن دیو خونخوار	بجان تہ دل چھو گومت عاشق زار
تہندی عشقہ از یک دانہ گوہر	پلنگاہ چھوس عجب سکرمت مجوہر
طلسماتہ اکی فلہ گوی چھو گرہت	زر آمیزی نگینو سیت جرمُت
اتُن سوئی روز شادی چھوی ضرورت	بو کرہ نت پیٹھ نمی و تہ آسراحت

شرط چہارم

چہارم شرط ای پر حسین خلت	معلق خانہ خورشید طلعت

۲۷

بہ شرط پنجمین دلو می حوالہ
چھ رانی چندر بہانی ماسہ خالہ
چھ درد زندان بو فلمون گرفتار
تہ بو کاوت اتن چھی نیکوکار
بجا یلہ پم شرطہ آسی ساری
ادا گژھ وعدہ آسی دار ساری

بہ نظر برای حصول چہار شرط پری
فرصت شہزادہ ممتاز از فلک
معشوق فرمان پیدا از
اثر ای عاشقن پلہ بو زساری
بچاس کرن تمت بیاری
لچھی خون گرزا بو دیوار
پنجم جان ہون انگشت وار

Library Sri Pratap College,
Srinagar.

دیُ نن کای نگار شوخ طناز
متن یم شرط گیمت کیازہ مشکل
نمو نہوئی مُت چھو دل البنہ بشکلی
مرت گی بیھنتیغ از تیغ بیداد
ہر کاری کہ ہمت البتہ گردد
نگہ مانن زہ چھوی اک شرط امیانوی
کرک یدوی تہ سر تابی درین کار
دیُس مہر و بہ کیاہ چھوی مطلب دل
دیُس لم ناحصول مطلب کار
نہوی گل زر جہان پینوی نشانہ
بو یدوی آسہ خوشدل تازہ ازدور
مہ یدوی محنتس مردانہ کانہ شر
اگر ساروی سراسر خشک گو گل
پس اگہ تو نہ رچیزن تا چہل روز
یہ گل اُدہ دفن کرزن وارہ در خاک

چھہ ناحق تارہ گیمت کیت جانبازن
چھہ تم ازیم گیمت نیم بسمل
چھو گومت گفتگو عشقس تہ عقلی
نمو چھو نہ بومت ناہ قول استاد
اگر خاری بود گلدستہ گردد
شرط افرارتہ شرطس چھو چانوی
بنا چاری کہس چھوی بر سر دار
نہ مانن ورس چھوم یدآسہ مشکل
درین سودا نہوک ینہ کینہ قرار
خبر آسک بیان بشکی بہانہ
نمی اندازہ گل رٹہ تازگی پور
نتھی پترمردہ گل گتہ خستہ ابتر
نشانہ میانہ مونگ تی چھو بالکل
سونی گو تازہ اُدہ اندازہ سوی بور
گلس گتہ حکم گل با عاشق پاک

ژدوہ دل نیوم دلبری لو لو | لوٹ ہی کرہ کتم لوٹری لو لو

غزل از زبان ملکہ بینظیر در فراق شاہ ممتاز

زلہ ون آتش تس منز منی آسو	للہ ون دوررک نار اہ تنی پیوس
پنھوی نتو نار آشنا رجوانی	تنھوی آتش زاشک خونفشانی
سلپن تام حکم جاری اہل کارن	کرو تعظیم مانم کاروبارن
سرن ہند ہند تلو دیوار مینار	گرن ہنین گنہ کنہ ون اہل دربار
کرو سد ووہ سیم خواستگاری	کرن جھیم ملس منز نالہ زاری
بدل با دل با تنہا دلا فگار	بیاد یار بالکل محو دیدار
ہنگہ منگہ ازنہ رنگ گومہ مثالی	رنگہ ریول گیس بدول جمالی
خفہ زدگہ دیوان ہتہ آسہ نالس	گہی بلبل صفت گلکس نیاس
گہی گلرخ کران از پنجہ رنجہ	تسہ رلج گل نہالہ دال ودسنہ ڈنجہ
تمرز گہ تیز تہ دلکس حباس	مژرکنہ گو تہ کھم تس اضطرابس
پترد زتاو تپ باچشم پرآب	گمژ در ماندہ مضطر بیخور وخواب
زہتت زانن تہ بالی حال دلبر	کھٹت تی تھا ونکن ودسنہ جانبر
غمس ہمدم فراقس آسن جانباز	ونان باشوق دل معشوق ممتاز

شاہ ممتازنس چھم زنا لای تیپ

ماہ رو جوانس پوشہ مشتری لو لو

سوزہ بیت کن آگہ من اگری لو لو

زنہ زدی جامہ زدی دربی لو لو

زانہ زیب زنہ جانہ کہ غرق یارن

زانہ زیب تنہ جانہ کہ تیز یری لو لو

زانہ زیب اگری لو لو

حال حالہ بوی نالہ کافری لو لو

نال ولو کالہ بندی للادن

زندی منز خندری لو لو

29

ژدوہ دوری ویچھنہ پہ ولو ظہور

پورلہ جورتہ پری لو لو

بزم منگانہ بیت گی غربال

زانہ یم تتر پیس تری

قادری بچھس غلام حلقہ بگوش

راہ گری مہ دیبری لو لو

سہروردی وچھیکہ ارشاد

چھوم براہ قلندری لو لو

حالہ ستی پھوی وچھم قالا

ژدوہ یم پچھ دلادری لو لو

اندہ کرز اوس چھوم مزہ

ات دیوان بندہ پرورری لو لو

سرگذشت بن ونس دشوار

نت سن کریچھ سری لو لو

غمکه نه والا نه جهیم دریای عشقه
کنډی اثر جهیم وندی ندزاله گو ناه
انډی که بیانه لاین بنای عشقه
ونان زسوز تن دل عی عشقه
عزل از زبان ممتاز دوق انتظار
گران دکیم داوی گاه گاه و س
بیوه دسپاوه گمت عشقه داوس
بیان یار و در از یار و انتظار
نزار و زار در صحرا و کهسار

درد حقائنیں چھوٹ شاہد حال	فاریابی نہ الوری لو لو

برآمدن ممتاز جانباز در طلب ملکه جهان سندر

ولو ها سوز عشقکه لونبیازه
ته تې چهوی سوز سوز سن لاگ د ماته
روا د و گو تن تنها سو طبق از
فراتک ساز و سامان بهت عملنا و
ژهنډان گوگه و صحرا جته جته
نه ډیوهټون کانه شفیقاه باوه نس راز
به پستی و بلندی مست مدهوش
کمر بسته جگر خسته دل افگار
بدل گاهی به رهانی منزلش نا و
کران طی منازل گو شب و روز
دتن منزلی وطن گو مستی طناز
نریارا دربدن یاداه نه همدم
جدا از کار در از کار دبر

وتی افسانه سوزگ تازه تازه
کنی بوزگ نی احوال ممتاز
براه عشقبازی دراو ممتاز
بغیر از یار و یاور دراو آزاد
پکان گوگه بتیزی گاه استه
نه مشفق کانه رفیقاه مثل دمساز
بمستی و در مستی قلب نی رجوشس
لوله منزلله تا وان لو لکوی نار
آبا ره دل کران گاهی دلس واو
بسوز هجر جانان آتش افروز
سوتن تن آبه نس من محرم راز
نه کاراه کانه سوای جوشش لغم
مدانش یاد رنی گفتار دلبر

کمال اندر فن جهان دوگری چهوی
سری جهوین بی نیای عشقه
ژبین دل انک گی یا انت عشقه
ژلنه ته نه کرنش عای عشقه

فگار و زار از بیرحمیٔ یار
دِل بیمار رٕزٕت پیوٕمُت سو بیہوش
مَنہ ذرہٕت تنہٕ دوشنہٕ ہوشا
بکت وارا ہکنٕ ازراہ دشوار
ترو تازہ وچھوٗن باغاہ سرِ راہ
ہر جا آب جاری چشمہ سارن
شگوفہ پوشہ زاژن گوشہ گوشہ
بہت در باغ فردا ابلہ دا
بہشتی لو ویکن نیکو سرشتاہ
سو گومُت محو مطلق آسہ یکتا
سو بالقاس شکین آسہ شکین
بزرگانہ اداکرِ بنس سلاماہ
بخلق خوش پیہ پرِ تمن نامہ کرام
بناری شاہزادس چشمہ گیہ تر
دُپنس کانہ ہمای عالم نور

نہ اچھہ خو بنار پہ ہجران دلدار
گُل رخسار گومُت زعفران پوش
گُنی ڈیوٹھمنہ کانہہ دشامنو شا
سبب گنہ خالقن پٹس آخر کار
گلستان ازہ ہو آسو دلخواہ
شمار کہنہ نہ ملن میوہ زارن
نوائی بیدلن دِل وشہ روشہ
دِلن جوگی لباساہ نیرک عرداہ
بصورت آدمی سیرت فرشتاہ
یکتا نہ بنس کنہ مثل و ہمتا
تلوس غم ڈیشو لوی گوس سکین
تہیا نہ تورہ تم کرنس کلاماہ
کنک چھوک کتہ گژھت گیاہ چھوی سرانجام
برسم سو گوارِ حنم کرن سر
بو چھوس ییچھو رپیومُت زوٹن دُر

چھہ جاے ہی ماہ جمال یار
دپن ہیچن ونہ مدار
بو رٔژ وُن پیچ
بیگانہ حال و وچھنم دل
دِپنس سودا انداز
لگہ چھوی پاپہ کنہ وفا
دپیچ سرِ شرم اے خاشم وفخدہ بال
دپنیاس گن کی حیرانس
بیٔ ونہ یکیو نزراہ اژ نامر ناز
چھہ جانی ناز ترین بیانس
دپن گژھن نزرا ان شیوہ طناز
گوندن بازار معشوقان نیداز

بوہ مادہ ہیوہ کن نیچھوس
دپن مشاہی سرو ولکہ لوسہ
بو ماہی یر مو کہ در پر
تنہ ہر چھوس ادیب دیر
جدا از غیر چھوس دند عدا
پہ ناو بند نازہ
چھو یپو وا ٹان شاہی
بران فرحت لطیف و شادی کران

بران خاصہ یارہ پیداز
گران تہ خاصہ خاصہ یارہ
بران جٔلین پیالن راز
ہم تُنہ فرہادہ صدرہ کمناز
نگار معشوق بیزاز
ژہ ون پیو کران چھوی طرف خاص
نبی سو ان د کو ی ڈو سپوکس

بېرکت بلیه عاشقن کره گوش واره
بغیر از زراستی زانن نه چاره

ونن نیپنوی بهن یتن دانه دانه
سلمن تت تاین هتو مشفقانه

دپن هتن تر او غم لاگے بو غمخوار
ثه یدلا چاره چهوک بره کار دشوار

دلی افسون تبدیلی پری بو
تغیر صورت اصلی کرے بو

تمی تدبیره رونگ اره برحال
نته جن و پری کره نے ثه پامال

شهن منظور کره فرمان ره ہبر
بشکل گل فقیرن نهاو بره سر

در بیان مهیا شدن گل شدن شاهزاده ممتاز بافسون عابد و شیفته شدن مهاسندر پری بر گل و استدعا گل نمودن از عابد و خبردار شدن وی بر حقیقت گل

بافسون گل سپن ممتاز یا منت
به گلشن پیو پرستانک علامت

زبوئی خوش ہوائی عنبرین گو
سو گلشن رشک فردوس برین گو

جلو سک جلوه نن گو موجد موج
بوان گیه و رنگ هر سو فوج در فوج

برجنت زرمهاسندر سطنت از
ہهت بر تخت زر چون تخت ممتاز

قدم مه دو یه تهو بر جوئی سبزار
بصد ناز و ادا گیه سوئی گلزار

خرامان درایه بر سر چشمه یا منت
بسر چشمه پیر قایم قیامت

نبراز برکڈن رخت زری زر
بعزم غسل وره بدحوض کوثر

تھوی ہم تارہ ہند از ساز شہناز
برقص پای کوبی روگہ روگہ
لبر آسس وچھان سرتانہ تہ گُل
سو گل بر فرق جوگی آسو درحال
اندروج رایہ گلچی ہا یہ گلفام
یہ خوشبو چھا ہوائی یاسمائی
لصبند زاری منجن یاری نہ یاری
یہ بالی تالہ زاہ ڈیوٹھی نہ تیہ گل
یہ زاہ تیتھو عادتاہ ڈیوٹھینہ الحال
براتی چھس گلس کن چھم داگ میل
عطا کرتم یہ گل از پاسر یاری
یکت بلہ جوگین کر گوش تہ ارہ
گلاک تم جوگین باوس دلک راز
بلند اختر یہ شاہ ہفت کشور
بخوبی درجہان آشوب عشاق

تہتوی خم کارہ ہند انداز ہرناز
یہ نالہ گہ ونائی جوگہ جوگہ
کران گت تیت گلس مانند بلبل
پری یا دلبری آشفتہ احوال
وناک آس تم ہا یہ تہ ہا یہ کیا بنت آم
گلس نہ لہ منز چھ بوی آشنائی
دپن جوگس لگینا پار پاری
گمت مکہ حالہ از چھوی حال بلبل
یہ گل چھونہ آسہ ما خورشید اقبال
توی مجنون صفت چھس یخ چھی بلبل
لگی پاری کینزی کرتہ یاری
بغیر از راستی زانن نہ چارہ
یہ چھوم برشکل گل شہزادہ ممتاز
چھو اوج حسنکوی خورشید خاور
چھو ملکہ بےنظیرس پٹ یہ مشتاق

چھوکر جو دو پری ہمیشہ کا آسان
بو وحشیں نہ الہ زان گل نہ لف و خالہ
دیا کر جو گی جی اب میں چلونگی
زجوگی پر یہ رخصت میوا یا ممت
لدن بر تخت نر شہزادہ ممتاز
بخانہ آسو تن با غاہ شہانہ
درخشندہ تمکانی یو اتنہ در
چمن پر از سمن تہ یاسمن آس
تر و تازہ ہمیشہ باغ و سبزار
دران گلزار تھاوں خاصہ مہجان
مغنی آی با چنگ چغانہ
وزان سیتارہ با سنطور نہ ساز
دوان گے داد فرحت ہر دو گلفام
دریغا سندری در عشرت و ناز
دین کہ کیاہ گل دل گوم تاری

یہ ذاتن خاص تھو در ذات انسان
امی حالہ من ون لالہ سالہ
سجن کے ساتھ جاکے تب ملونگی
زجا تا ممت سین قایم قیامت
سو ھمرہ نیون سوی ملک بیدران
زراندوزی زرافتان لو بخانہ
فروزندہ نگین زوتان بجوہر
من منز کو سمن شوبان عباس
بجز داغ خزانی رشک گلزار
سہ مایل آتش کن از دل و جان
گرک آہنگ سع ز عاشقانہ
گرزان بالحن خوش کم کم خوش آواز
چوان گے باہم عشرت لسنج ناتمام
سپن موعود وقت شاہ بیدران
بینبر زالہ بنبر و خم زام کارے

ہمیشہ رسیہ تن با ملم و ساز
سپن موعود شہ با ممت برابر
ان سیرت پن خوبتان داتب
وتت ہناوان من بن بن بنکرار
نگہبان روز و شب ور و بدربار
خبردار تہ کاتہ کاہ واقف دار
سراسر با وہ پیش شاہ بیدراز

بمودار مشکلگران نغمہ پرداز
دو مرتبہ در حضور آن شہنشاہ
دیان داوی گرتمام ہر پاسی پاہ
پس از ہفتہ چہرت فراستہ خوامی
امید وی چھم گرمن فرو زامی
امید چھونہ کاتہ چارہ گرمن بیت بندراز
نہی لاچارہ ھیکی پاپ من
تماز پیتظر را

کمدن شہزادہ شزنسہ و دلبری یعہ
نعقلت بیونہ کاھو لوت اشنہ بیعو
وننی بی خ زا بیون بن سبن بیدراز
بزان و ننیا رفتہ رفتہ سوی بیدران
قرار کرین قمتاز و خانہ جہان سندری

سدبرن شاہزادہ رو د و دلبر
وردنی وتہ تغیر بابر و زبد
منی زد بیت ان تنہا و دلا فگار
بار یا ایکو مست مکعہ سکندار
سمن سن کرا ان کلہ با دل ار
قد اطیس بیجا طرانفتن دل الدار
روان منزیوہ و دران بعد
دوان من کرن ان و دیم ورو

بیاد چشم جادوئی دلآ ویزہ
گہی با سنبل و ریحان شب بو
وچھان بالسیم و توسم بگلزار
ونان گہ زعفران اشپس کنوی حال
تیھے پاٹھ آسو ھمدم باغم یار
یہ شب د دردو غم دالوس سر یام
اینا ال جہا ستد زیری زوہ د
دلاساتس کہ کُ باعجز و زاری
دیا پُنز کای شر فرخندہ اختر
ونت ئی آیہ سہت چنگ و چغانہ
درین عرصہ جہاسند دیری بام
دیس حمنا زن ای ترک یمی زاد
تغافل دت گیک پاس دانہ
بو درخانہ تہون زانت کفایت
مہ از ہجران دس گو خارہ خارہ

نظر بہ نرگس شہلا کران تیز
مُرادِ دل لبان از یاد گیسو
سنان اندر خیالِ خندۂ یار
یہ زردی میانہ زردی ہنر چھہ مثال
بدم ہُشیار دُور از یار و اغیار
پگہ طلبجن بستر سر تلون تا م
سُمت آیس ہار سو وقت موعود
کران گبہ ہر طرح نش غمگاری
مبر غم جالفد اجانی چھہ چاکرہ
کُراں ہتوہس سُرود عاشقانہ
پس از یک ہفتہ فیرت آیہ سی تیام
بو تنہا تھا وتہس درخانہ ناشاد
انت مجبوس نن تہو تہس سخا۔ نہ
تیوی چھا پرہ یہ اخلاصک نہایت
اچھی بو سیم نبس گنزران تارہ

پری بغورنت ئی اگر ایدہ آرجین
سیر پُشر منہ تھا و نت ازس اگر تب
بیل اندمانت دیر بج نی ع ممنان
باچا ری الیس ال پس دریس بیاران
علی پارانفیاں چس الیہ مجبور
سر دوریس منہ انزم دوستیر مجبور
اما آسو منہ باپیخ ارحاپیار
کسب ات کیاہ زمانہ بمانا صبر و بار
ہمت نامم حلقہ تیار تنکارات
ہمت ہیہ انجلاط اندر ملاقات
کریک ییہ ایدی منہ بیدار
نمالیف سندری منس ادپمس ممنان
نہون باصندایدیں باراں جان
زین نیکی بہ ای بسیار عالم جان
دین ہبوین جان چھونیں مہاں درمان
زہ بوینی بوینر جان
۳۵
بکو فضلہ مہید بخشک مکر
گرنم ھم شیرین دہان از قند و نبات
دیس شہزادہ نای ظلم سم کیت
دوان پھک نہ داد عزت عشق
بو بیکس در پیشان ہنا دتہس یہ
دنت دعوی مجنونوی رہ چند
اگرم کانہ جانوارس کیتہ یالی
ہتنہ یہر گہ وبیگاہ والی
نظر ازنور شک تا وس حال
رہ گرزانت مُر کھونپو کروہ جول
بناچاری کرم بہوم منظور
گرمیہ ملکوی ای اسم دکور
بنوزنت سندری کرعذر خواہی
دین کای ماہ اوج پادشاہی

معافی چھس منگان در عذر تقصیر … اگرچہ چھس لو در فرمان شہ گیر
نہی پاٹھ اندرین شکوہ شکایت … باین ناز و طرب حرف و حکایت
یہ دوہ در شادمانی و آتوانمام … بیہ گو روز و صلس ہجر کوی شام
طلب کر سندری رخصت ز ممتاز … ہژران وقت رفتہ رفتہ سوئے بندان
تیھے پاٹھ آسو ہر ہفتہ مقرّر … گتہ ہین سندرے در پیش دلبر

دربیان فریفتہ شدن روزافروز پری بر شہزادۂ ممتاز

ولوہا ساقیو مئی چا و امروز … چھو ہر دور فلک لب تشنہ دلسوز
چھو کجرو دشمن پرینہ کجباز … امس چھوی شیو سوی انجام آغاز
یوان جا بہ بجائی غمزدائی … دوان دول منز کرت ہردم جدائی
غرض یہ اوی لکھان از پردہ راز … نبر پیو ساز و باز شاہ ممتاز
دوہن کنیژن رسندہ و دمعمول … بعشرت ناز پرور آسو مشغول
وچھان گہ رقص پریان دلاویز … گہی بوزان لوائی راگ نیریز
گہی ہل سین سیر و شکار س … دوان گہ زہوہ ہر سو لالہ زارس
قضائی ناگہانی گو کرت کار … نمس پٹ بیاک پہ یاہ گیہ گرفتار
دیان نن ناو آسی روز افروز … بہ سفاکی و بیباکی جہان سوز

بیان گوڈ پتہ گردون آگ ...
بہمن وادون انس ...
بیو سکھ تہ پامن ...
تہ چھم موج ونس ...
کران چھس منشن ...
نہ بنی ...
دپن ...
کران ...
ونان ...
بوزانان ...
پہ بوزنت ...
دپان ...
ژہ کمہ ...

ژه کم از پره ده دُنیا انگ یو ر | ژه چهوک اندر پرستان واره کر غور
تا اَل شاهزادن کرِ بته بیر | جوابا ته پتس ونُن باحُسن تقریر
دلبوده ما ژه چهکن بهوده نا چیز | چو دیوانه کران چهک گفت گو تیز
ته کم دیو ملک دیوان و پری زاده | بوزانان چهوسنه کانه بهمن نه بهزاد
دوباره پره یه کرِ پس واره تکرار | کہ ای فرزانه اختر نیک آثار
ژه کهته پاٹھ اندرین ملک ہلاک | پکان چهوک در پرستان یو بیباک
دپُس شهزادن ای مغرور بیکار | کران چهک یوت کمه مقصود ده گفتار
ذرا اگه گفت گو با هوشیاری | ادب کهته چهو بنه زن چهک کو هاری
یه کهته پاٹھ آسهی ملک یہ برباد | وَنان چهک و اهیا تهاه غیر بنیاد
دپُس تمه پره یه کای فرخنده فرجام | ژه چهو پنا گو منوی گوش میکو نام
یه بوزت شاهزاده در غضب آو | دپن نس زاهس میانی بلا ناو
پس انگه پره یه پرتر هوش بامدارا | کتھ کو چهوک واره کرتم آشکارا
دپُس تم چهوس بو هند کُ شاهزاده | هم هره چهم سواره کهته پیاده
نکار که قصه آسوس در امتوی خاص | ستھاه سپنتی مه آس ارباب اخلاص
بلند اقبال ما پس چھم دپان ناو | بناگه گرد باداه و به می آو

دپُس شهزادن از تکرار گفتار
ژه کیاه مطلب چهو در اقرار و انکار
... چهک و کیاه چهوی ...
... آغاز و انجام
دپُس ...
دپان در دلبری چھم روز و ...
ژه پرٹھ ناگہ نظر ... از دور

ژه چهو پنا کهته ...
دپُس شهزادن افسوس ...
... اخلاص
خدنگ عشق ... خاص
ایہ چھم ... غمگساری
دلہ زاری ... بیزاری
کریس ... عشق ... مجبور

Library Sri Pratap College,
Srinagar

ندول میل شکار دو بر ترا اون
گمگے گیمہ پہ بالکل خارہ خارہ
اندر درز ہیو کیستی لولہ نارہ
حطب زن درز بیت دریغر اری
بصد رنج وکرب بانالہ زاری
بدل مشتاق دیدار دلآرا
گمہ پر مردہ پیٹر دلفگارا

پین پان دوز دور سکار دور تہتاون
پین تھ سلہ بدرگاہ الٰہی
بنودی گوبیوی باغ زاہی
پین بہ آزاد اندو بن سنگے
نہ بزرگ شہزادہ دوبے دور
کمت دوست تن وان جانی قبالہ
بیوی خانہ گیہ پاہہ دونالہ

وَنہ گتنہ بی پتہ لارُن رَواچھا
بیس کو نہ آسنہ کانہ خانما مانہ
دپُس تمہ چھوک شہِ خو بانہ میانوی
مِنت دٍ رخانہ تہاوُنت پانہ آزاد
دپُس شہزادن ازروئی تدّبرہ
ژہ ڈینہ کرُن پوان ستِم وچھون زُود
دپان چھس وزافزون اہجانسوز
ژہ چھوکھ بے خوف لگت چیتٕ چالاک
برانی سانہ خوفُک چھو کنہ کانہ ڈر
دپُس تم تی چھوپزہ بد چھوس لٕہ چالاک
دپُت عاشق ژہ پٹکُس نام گومُت
ژہ ونتم آسِ بیس ہیو عاشق زار
نظرہ تہاونت آسی ازرہ دوٗہ
توئی ہتر چھو گژہ بنی وتہاہ زہانڈ
بہ بوزنت پیچ وتاب عاشقانہ

نتہ ونتم ژہ تہِ کانہ ہواچھا
مِنس ستین تہوان چھا دوستانہ
ژہ پٹ آگنیو چھو خان دٍ مانہ میانے
صدم وانی نہ از دیو وپری زاد
یہ طوفانا چھو مشکل ترمِہ کتو کہُ
مِہ تمہ خوتہ مرُن بہتر چھو مقصوٗد
زخیر وشر دنیا کانہ کھنٕ بوز
کلا ماہ چھوک کران اسہ سیت بیباک
کرانی عجبٕ حینی چھوک سراسر
بو چانی قولہ سپنس بوُت بیباک
توی چھوی ستیہ ہند جام چیومُت
پنن معشوق تہا ویاتہو گرفتار
زمیتس یہ ہمی ہندٕ وابہ نافور
نتی ڈیشی کو نہ ناحق گژھی ہانڈ
دِوان گیہ وزافروز ہانہ

گرین اخوتیں بختی سی منصر
چھو ولیز بہ بدران زیر خانہ زنجیر
ونت سی درایہ ہیو ایہ جہانسوز
ونتِ سی درایہ جابہ جابہ شب وروز
وچھان گیہ جابہ جابہ

داستان و بیان شجاد کردن
روز افروز بافہماند ریبی
ولقصہ سنف از منت از

بہ جابہ بیوان در گو جیہ بازار
ولی گوہ زبہ سنتیابہ میر دلدار
دینہ جابہ باغ منجہ من نہ یار
نیتھ نیتھ کرن اچھو نہ تیغ
چھیوان ماں وچھیوان باغ بلبل

پیہ جاو فیر باغس وندہ دوہ دوہ
بجاہ سوی ہیوان پی پیٹھ دیہ دوہ
اسمہ در باغ بوی نو بہاری
یوُن نیبر دراغ دوکفاری
بہت بنیہ ییہ بیرن بیبلا نہ
نجھیو ننگ سندریہ دوہ دا نہ
سیہ سوری ب بنہ ہزیش نبود بید
مہا سندر بی اس تہ پی بار بر
یہن اُسُن سنز مہ نس تو نا سوارا
اسم سندیہ ونگ تہ یار

اگر تتہ آسنہ اَدہ کینہ ویوَن	چھوکرمُت نوش جانَ آ ناف آ نا
مگہ گوڈہ کانہ تشک پالن تبنا ہیر	وچھو اَدہ آسہ کیاہ انجامِ تقدیر
کرُن تدبیر تہ ویرانہ اوّل	باخلاصِ مہاسندر مکمّل
گژھن یُن لاگنس وزانہ دستور	ہتن گو اختلاطہ ہند گرہ پوُر
گژہ ہان تتِ سیت سپتی آس ہمراز	بہ محفلِ نغمہ آرایش بیند راز
مگہ ناہ کرنہ شہزادن درین کار	بسہو احوال آن مکّارہ اظہار
سپُن ییتو تام باہم دوستانہ	اکِس نز پاٹ دوس یہ بہانہ
دہ ورسیچ دلن منز میخ آہن	گیگ محکم ہم یک جان و یک تن
بنت ملہ تاریلہ گو پالو ائی	تہوک اخلاص باہم جاودانی
دوہہ اکہ سندراز دربار بیند راز	بخانہ آیہ فیرت سوئی ممتاز
ولیکن روز افروز ستمگر	پنی گیہ سایہ زن باماہ پیکر
اتھ واساہ کرت آس بخانہ	اندر تہ زنان آس ہیگانہ
مہاسندریہ آس تیہ آس آکاش	یہ زانُن گہاں بیہ را گژھم فاش
توی سوزن کنیزاہ سوئی ممتاز	تہوُن معشوق اندر پردہ راز
سو تہ نبار دیہان در غم و سوز	وچھان گیہ پوشہ باغس روزافروز

ولیکن روز افروز ییہ اسرار
اندر زانن بیکھ تہ اسرار

مگر وُتہ ان چھ لازم چشم پوشی
چھونہ نزان مطلب یہ خموشی
کرُن تدبیر باتہ وبیہ دلدوز
مہاسندریہ دی گیہ وارہ جالفروز
دپن تمہ بدُ زبر بنگ تہ
بوکریزی اَدہ ییتو تام مت یلکہ
اندر کن سندی گو خارہ خارہ
برا قرار کرِتن لگو تہ بیچارہ
یہ دوہ دوہ در ہجر دلبر وگن شمار
تمہ اندر ترود دوس بیچار
کرن پلاغم رفتن ہوی بیدزار
گیس بیہ سپتی آیہ براز
اتمہ بارہ باہم مہاسندر تہ ترودیو
کران گیہ اختلاطہ عجب تاثر

جوابا سندري دوني بندرم
نه کيه دوه وات وراه جهين ديگر
طبيعت چهوم اندر گوينت مونا ساز
مي کن کيه پيني چهوشم راز
ديني غم توده کاي ماه پهانوز
تهوي افسانه ماننا روز افروز

مه کر مژتش چهانده کامگار
بين کامن اندر جهين بکجته عيار
بين کامن بوتش ساته مافوق
بهي اکسن بو عاشق گاه معشوق
امک پيو سندرتش بال معصوم
دلبر گيه هند حال معلوم
ژه خواهي چهوي ايژ عشقن هلودار
تمکيش هه چهو چانوي زنگلار خار

۴۰

تهندين سندري گو ناگوارا
به جبر وصبر ژالن گوس دشوار
تهي پاڙ آس روزافروز عيار
مهاسندري ري درسوز دلبر
سپژ آگه سه روزافزون عيار
يه تمنده داده گيتر ايژ غمگين
توي هردم بوروزس سيت سيتي
مهاسندري ري باعشرت و ناز
بو درهجران دلبر آسه مهجور
بوکروان ژاله روزان بي دلآرام
همسن اگے مطلب صبح تا شام
غرض بار جهارم آيه باناز
وچهين غمگين مهاسندري يام
به الفت جهيس ديان کاي شاه طناز
کمکو غم جهوي توي چهک ايژ غمگين

بناچاري نهرکن با مدادا
سٹهاه غمگين سپژ دهجر دلدار
گزشتهان در محفل بيند از هر بار
دمادم در غم هجران مقرر
دين خواهي چهواسي نش سو دلدار
دوهي آسان جهنيس چهي لذت چين
بو عشقن ناره تنگل ژاله کيتي
ديادادم راد شاه بينده راز
سه روزيا باد لآرا ايژ مسرور
نمس سيتي مهاسندر چيا جام
بهانوکن ليس کيه حيله پيغام
کرن بيه فتر تزوير خود باز
پيرن هنوس فنون دلبري تام
بکلفت کيا تهوت پوخيد چهک راز
جبينس چهکنه مژاني غمکو جبين

بوچھس آکاش دِر آکاش بر کار
سو خاکی آسہ یا افلاکی از دُور
کمال اندر فنونِ عاشقی چھوم
سو دلبر وَنتہ بحری یا بری چھا
زِ بنِش حاضر کرن آناً فاً آناً
غرض در دام تہ ویر ستمگہ
سراسر باوِس احوال مُمتاز
یہ ساروی قصّہ ونوس دانہ دانہ
سہ روز افروز بوزان آس احوال
دِرِ ینس گای مہ فرخندہ کردار
کھٹ نِھاوُت مہ شس منی دلکُ راز
زِ چھوی ہتو مُت غماہ از دُوری یار
مہ برکھ غم بدلبر روز ہمدم
سو دلبر ما وَنتہ منہ روز ما شاد
مہاسند زِ کھو آن دغا باز

مہ بنِش کیہ فاش کم کیہ نک گرفتار
زبیبا کی مہ نش گرِ ورزِہ مستور
مہ کرم تر غم چھم در عاشقی گم
نتہ جن و بشر دیو و پری چھا
فلن میانن فنون دانی چھِ زانن
ولیی آیہ گل زن ما پیکہ
کرن بیگانہ پانے واقف از
پنن معشوق امُت چھوم بخانہ
بوجد و حال کرِنس لغونی چال
بواز نام زِ تہن بیگانہ زین کار
تہوت تکلیف بیجا اورت ناز
ثلث بہ دوس خدنا حق غمکو یار
غنیمت دم چھو ہمدم روز باہم
بلا گردان زہر کسن بو چھی زیاد
سپز غافل منس ماون سو مُمتاز

ممتاز بنیکیں بار
نِصفون بام شہزادہ بدن داو
بہ نندو یک مہاسند بیمِ ستی آو
سدان گی اکی سرکین گلہ بانوانی
بیان سا غم کران گی نغمہ خوانی
وزان گو زیر و بم وداوِس چھوغ
وزان در سینہ اندری آو زاف افرو
گمیدیا بے کران گیہ چلہ ابج
اما سرمس غمس گو عجیبن نار
مہاسند ریعش بنگہ دوان داد
پیوان گی نم بہجران بس یاد
دریغا عیشی گی ...
دریغا وند بیاری مستانہ ...
بیوان وند بتاہ بیندراز
سپن وند بیبر ودود سر فراز
سپن ننیو سندی غم سر فراز

۴۱

ہتن پیہ چھنت از ممتاز یا چاد
زِ اچھ خو نبار در ہجران ولداد
انگ بہ تخت نذر در پیش سندر
ادادہ بہ عزت کرِ مقر ر
زخانہ درایہ یامت باغم و سوز
کران کس انتظار روز افروز
گمہ نہ بدو بنہ کرمت آسو تدبیر
کمان دُمت نیم سوس ترتیبر
ہمارن با بلا کیہ یا ہمار سندر نیاری
درتی گمرہ تختس پیرار پیاری
ذہنی بیر بیروفی کرہ چھم بار
بوفن نظلمی کمزہ بار
قصی تختس بیم زندر سوارہ
بز بیزت و نتہ چھ وارہ وارہ

بہ دن روز افروزنی ممتاز را
تہ اتھ لدن اور بابہ کوہ قاف
لدن بر تخت خود شہزادہ ممتاز
تخت نزد شہنشاہ ہندکہ ہیرو دار
لیوکھ تخت نزد رن بر کتہ باد
دپُن تس کاٚی نگارخانہ بربا د
ییہ چھوٚی نا پرستان چھوی خطرناک
منیک اندیشہ پرستان کو بیباک
خیال سرکتی پیش پیہ پرا
چھو نا جانہ ہیو ن از اٰدمی زاد
ہمتہ دکرت بیہودہ گفتار
سرت پہائی قنوت بھوارو فادار
بونزاوت باجھا سندر چھت دم
کرت تیزی بجو نیہی قرت کوم

بروزافروز کرہ تمہ انتظاری
کہارن گیہ کران خشم خطرناک
سٹہاہ یلہ سندری کرانتظاری
دپُن تس تہ برہ گو نا وقت بیہ لدانز
دپُن تمہ ژی سو اچھا میانو آرام
مہاسند یہ بوزت گیہ وانہ
کرن مکہ دغا بازی سر انجام
دپُن تس کاٚی نگار نازپرور
خفہ نہ دچھس گژھی صبر و آرام
مہ سیت یکہا کرو سیر چمن زار
سونہ در فکہ سندر آسو دلگیر
برودی دراوتس سیتی بگلزار
سہ مکارہ یکان آس وارہ وارہ
لو کو نشہ کڈون شہزادہ تہتو دور
کرن چٹ پٹ زبر دستی مستی

ہمتس ونہ آس تخنیج نا تیاری
امانت لسو دیت یت آسن بیباک
نہ روزافروز ڈیہٹن نا تیاری
برودی مہ پتہ ون کرزہ پرواز
برودی کو نہ ژی پتہ وانہ تاشام
سہ نیرت روزافروز آیہ پانہ
برودی آیہ پتیس شاہ ممتاز
پریشان دل مہ چھوی از بہر بندس
شنا زن گلشنا گو بے دلآرام
مہ نش ونہ و امتُن چھو نہ تخت کہاہ
توی افسانہ بوزت گوس تاثیر
وچھائی گوشہ گوشہ جوش سبزار
کران آس نہ ارن کن نظارہ
زہر نظارگی تیہو رود مستور
بچھنی باخیال خود پرستی

اکہ ونہ سوی حسن منظور نہاو کرم
خیال غیر از دل اوس ورنا وس
ہمت وزنانہ یلہ اوس ونا و مسرور
ہمت دربند چھون وردوانہ نور
پکت نانکہ یدی چھوی گمت جوت
نہ میانی دہتہ زادہ چھیو لو ممت
نہ بدودی آسہ پلو و نیہ نیابس

تلمان آدی آیہ گو پیہ پیوس پیس منتصت
دموکیاہ طول ون چھگ تہ وان نا
شنا لہ اکہ پھونہ دیہ سن
بگزی تا قیامت بر یوسف نکوی
ہم وخشم اسنت شہزادس اونہ دیت
سہ دنیت ن لا حول گنڈہ

دُپن یا رب کرم کمسند ملاقات — چھومسند خونہ رتو مرگ مفاجات

پرہس منز یمہ اکس گرہ مینزی رای — جہنمکس ژکس تل لتس سپز جای

ونیکن نش دُپن حلفاً بتکرار — بو چھوسنہ برہ مہا سندر گرفتار

اما اک مشکلاہ چھوم پیش آمُت — زخانہ چھوس نمی مقصودہ در امُت

نمکو حل منحصر برہ ذاتِ سندر — چھو باعث الفنکُ اَت رایہ اندر

ننہ کیاہ نش تہ می نسبت چھہ درکار — ہشر خاکس چھو کیاہ باکرہٗ نار

یہ بوزِت خشمگین گیہ وزا فروز — دُپن با سوزِنش کُن مختصر بوز

یقین منہ چھوم ژہ نہ چھوہ سر دلس میانو — مہ نہ دامر چھہ ژاہ نیرم نہ سرہ چانو

مگر بو نہ بنت بین گرہ ژاہ مکت — چھہ ژو دآواز میانی خونہ سندر

مفاومنک مہ نش سینی چھو کرتاب — بو عاجز چھس بہر صورت دِرین با ب

مگر بو تہ کر زرت مکہ بے تنگ ویو — رقیبن نش یہک پہلو بہ پہلو

بو ژالا آتش سوزان السینہ — مشیا میانس دلس منز ژاہ یہ کینہ

تو می منہ فرض گرہ برہ خود بے ہو کار — ژہ مارت قصہّ کوتاہ گو بکیبار

لو بلہ گرہ سوگوار اندر غم یار — مہا سندہ نہ دز تن اندرین نار

بیان کرہ کیا کرک یامس ژہ منظور — بدریا یا الصحرا تراوت نہ دور

نگر گوڈہ آیہ اندر باغ سندر
چھوکتہ شہزادہٗ فرخندہ فرجام
ہر سو درای چاکہ جُستجو بس
ہر جاوات تر ہانڈان شاہ ممتاز
زسندر نہا و تو تامت نہانی

پرژھن ازچاکران ماہ پیکہ
مہ کونہ ڈیوٹھمنہ بُتہ بنہتے نام
گلان درغم ملال آس خاکہ ویس
مگر وُنہ آسوا ز سندر کھٹ ناز
ولُو گوڈہ نکتہٗ گُل ترجمانی

خبر یافتن ملکہ از واقعہ ممتاز بواسطہٗ گُل ترجمان

سو شہزادہ ز دست سوز افروز
سپُن بہ روز بہ سر وچہانس
بہ پیش ملکہ گل پژہ مُردہ تر گو
وچھت گل ترجمان پنچ برگ بیزی
منس ماہ پیکری از مہر گلفام
قرار ناش کرنس اضطراران
ترژہ رگو تیز تر نار فراقس
ز سوز سینہ تراوُن آہ غمناک

یکوہ قاف بلہ بیوتشنہ جانسوز
اُتر سوی گوترت گل ترجمانس
تبر پیپہ تن دس زیر و زبر گو
گیس جوش دِنس روس وارہ تیزی
سپُن صبح سرورس ماتمکو شام
رٹس رنگ خزائی نو بہاران
مژر کتھہ گونہ کم تن طمطراس
ہڑن خواری بعیاری ذرن باکس

دلو دلداره ژهارت کاځینالتش
دلو دلداره دا مس کڈته داشی
دلو دلداره تهادی چیشمه ناوه
دلجس د آفتابه آب ڈ تا به
مشک میانی دلک او ن انهی نا
بولاس جبنه پوشن جیوئی ه روشن
بوکس لنشه باوه اندرم هاوه هاسوز
بیا یا د صبا تهو گوش راز سی
گنهک با صد ادب در حضرت یار
گله میانی دلک باوش وله زار
پس انگه کړه مل شورس تنه نارس
بربنیابی نه سرتابی شتابی
به راز سوز سوز مس لاگ د مساز
رڈن کینه زڈن سینه کهڈن لوز
جفا جو بیوفا لاگن ره واچها

ژو یاری جلوه چالوئی ششش جهالش
کرت گل لبنه لاجنت اله واشی
ژه وس سیر س اشک د ریا و نراوه
کرم دم بخته ون دلگوهی کبابه
دزم هن هن د لک تا ون ونوی نا
صبا لوشن کری دردانه گوشن
ژه یکهنا و اوه صبحکه گراده ژی لوز
مه کره مک ترجمان سوز و گدازس
هرک اشک محبت یدلبک بار
زبان گوده آب کوثر جهلنه صد بار
گنهک بلبه ته ها به مل صبر و قرارس
به بنجوابی قدم تل گره بیابی
به آه سینه ون باشاه مستاز
وڈن دامن بن کسند جهکیو سنور
دلس برم دت ڈلس زاگن رواچها

٤٥

مہ گو بس نبی زرہ کس مانی نگارو
بو شوقہ چیانہ درکیس کرانزانلنے
دہ معنی زانزنکیاہ بچال نگارو
مہ کرزانوم آگزنیم زیغرنیمی
جرکہو بچھمہ بیں عاقل نگارو
پچھو رلگ عاشقن تجخانہ چانئے
پیتن دیوانہ کم عاقل نگارو

لجن اوس زہ غم واوس نگارس
پہ بسم اللہ مہ گو بسمل نگارو
پچھو کہ عزہ کہ بن غم بسمل
پچھو بن غمزہ بہتر قاتل نگارو
اغافہ خوردکناکی چھو بسوم
لجن دزانغ عشقتہ کل نگارو
دجن دیچانہ پایہ زہ گمار بیہ زنیارہ

۴۶

مہ آسم حُسنہ باغن تازہ مسول	گین مہ باد ہجران نس ٹل
لجن پامن کرم صد پارہ جامن	لجن دیرہ زون شامن لولہ کامن
زہ کیاہ باد صبا زانک لگ سوز	چھونس معلوم بیں دی آتش افروز
بہ زانی سوی ہمیں فرہ یارہ دادوے	ہمیں کرہ نرگس ہمیار جادوی
سوزانی سوزہ میانگ سوز پانہ	زہ سوزنت سوزیتی دریانہ
مہ گو صد پارہ سینس دی غم یار	منی زر چھوم تنی ہجرانکوی نار
مہ کرزانوم غم دلبر پیچم کہ یوٹ	متاع صبر و آرامس کرم لوٹ
مہ کرزانوم دلی جانس کرم ناش	نتہ کرہ شر طلکوی سر نہاد ہا فاش
زہشت زانوم نہ بالے حال دلبر	کہشت تی تہاونگ دُو دمنہ جابر
زہ چھوک باد صبا بیگانہ زین حال	چھو حالک نقطہ بن لی انن از دفتر فال
مہ شو قیچہ تا دہ دل تل عشقہ نارہ	دیں خون جگر کرمس بغارہ
بو دردو قہ وائی شو فکوی ساز	گز ہیبا روشہ گوشن میان آواز
عمن منزغم سنان چھوم بیکرانہ	اَنی شاہد وتی سوزگ ترانہ

غزل از زبان ملکہ در فراق ممتاز

فراقن چیان زہ لوہم دل نگارو	چھو متکل عشقنوی منزل نگارو

سکینہ تیغ ابرو بس مہ سر گیش نگارو
بہ زیچیز زانہ بیو بیں فاضل نگارو
بہ زہ شوق دلبر
بہ اللہ بس تہ صل نگارو

سین تہاہیں حاصل ہیں
شمس کردن بیھی پیپی آ
تا زود وفا دن جابو بیں تیتن
تا زہ روز فردو زبیپی وفاع سراغ

درخانہ روز افروزبیپی وفاع سراغ
وی بولاسطہ جابکیران روز افروز
بیالہ ساقیہ جاوار ازمی ار انہ
نہ بنا ازمنس لمبین پیہ ار دہ حسن ہمارہ
وحبہ بہ بچہ ہم حال ودرد و سوز منانہ
اتا وغیو زہ نود وغو غاں سراغہ
وحدیک دننہ درہ اندرم سکانہ

بہر جاژ ہانڈنی لگ کوچہ بازار
بہمد بگیہ پہ ژہان آس چارہ تدبیر
نگرِ گرتنہ باوگُ آخرِ کار
سراسر باوہس احوال جانو ز
خبر لوزت تتھہ بیہ سرو قامت
بہوش یت آیہ پیش شاہ بیندرانہ
کرُن عرضاہ بطرزِ عاجزانہ
مہ پانس گو مرض مہلک نموداری
گژھن درخانہ کنہہ کرہ چارہ تدبیر
سپُن آزردہ خاطر شاہ بیندراز
تغیر رنگ چہرس ڈیٹھو نس یام
مہاسند ریہی باچشم گریان
کران درخانہ ڈیٹھن سوگواری
کرُن بنیا بیہ ہند بستر خواب
ژٹُن جامہ رٹن ماتم بخواری

مگر متُسند لبوکنہ کانہہ آثار
بخوف خشم سندرگی سٹھاہ گیر
ونک تس بٹ نٹی احوالِ دلدار
لتُسند سیرس گژھن با روز افروز
موکھس نن مزکوی سپنُس علامت
گنڈن موکجارہ پینگ پانہ شیرازہ
دپُن تس کای شہنشاہ زمانہ
منگان چھس مہلت از دربادر بار
نتہ آوارہ امہ آزادہ چھس گیر
وچھون بلیہ سندری خاطر چھونا ساز
بناچاری متس رخصت دتُن تام
بخانہ گیہ وانہ سینہ بریان
پنن ساری ہمینی وسیاری
ہرن از دیدۂ تر گوہر ناب
دوگن غم پیوس دِ بیقراری

۴۷

مہ ہناوُن خون دِل چھُن پیالہ پیالہ
زہ خوشحالہ نزو تازہ گلہ
کران گیہ آہ و نالہ پیکہ
ہران از چشم جادو گوہر تر

مہاسندریہ بوزنتھ ورخاموش — گراہ اکہ سندری پیو پانسی ہوش
کڈن پیریاہ پرستار و منزہ خاص — زمن سیت آسوئن پیوستہ اخلاص
پری جاسوس نام آن پریزاد — سہ در جادوگری تیز آسس اُستاد
سخن ساز لگادتھ فتنہ انگیز — فسون ریز آسس دلا لگی تیز
ازن سی برو ٹھ کُن ونس اکھ سوز — چھو نہ ہو کار غیر از روزافروز
مہ چھو نہ نس فتحیہ ستوی کینہ بر ندظن — گرژھنتس نش تہ ہیو پیغام مہ اُن
سوچہار اہنس نش ہا چھو مجبور — بوچھس اندر غم جانانہ رنجور
کیہ کی تحقیق راز آغاز و انجام — مہ نش نک پوُرہ ادہ شاہانہ انعام
تیوی بوزنتھ پری جاسوس جانسوز — روانہ گی بسوئی روزافروز
ہتن کینہ تحفہ در طباق زرکار — رسنہ دراہ سوئی آن ستمگار
تعجیل تس نش واتیا مت — تحالیف اتناون بالا مت
کُرن تعظیم باتسلیم دلدوز — تہون تم تحفہ پیش روزافروز
سہ ڈیہن خستہ خاطر اس دلگیر — توی کر نس کلام آہستہ تقریر
دپنتس میم تحالیف چھی باخلاص — ژہ کُن کرمت رواتہ سندری خاص
سہ روزافروز بالکل آس خاموش — ذراہ رسم دنیا تہ فراموش

ممتاز بسنطیر

صفا گو خاں ممالک ذرا افروز
حجاب جو ہیر ہیو پانہ بیشتر روز
اول پایہ چھینتہ وس مغرب نہ سینہ نہ
تیپ پیتہ نبو و ساری ذرتن دو منتن
بلا بنہ خنز سپن پیہ ہیہ ملاقی
دل افروزہ ہیو اود و دلس نشہ باقی
نظر سیمی اکھ جمالس ہرین کار
سر کرنہ دارتن پی تن بیرہ گرفتار
غرض پیہ جستجو تس جیہو زیاد

سو ہیو بر کوہ یا ہمت آخر کار	ڈولہ تنہ گو تہ آخر و انو در غار
بہ وایس آیہ فیرت سوئی خانہ	چہ ماتم جاہ ہیرت بد گمانہ
نگس نہ پانہ بو زن اول کار	چھون بیزار پالنہ کیاہ کرم کار
بعشق شہوتی لیس آیہ مردار	سو خو نہ بیزی کران چھوی آخر کار
پری جا سوسہ گو تحقیق این راز	خبر ہیت آیہ وایس سندی باز
یہ بوزت گیہ مہا سندر سٹھاہ گیر	پرہ زہن ازجا کران خویش تدبیر

روانہ کردن مہا سندر پری جا کران خود را بطرف کوہ قاف برائی تحقیقات ممتاز

طلب آخر کرن دیو و پری زاد	بطمع زر تہون رضی با نیزاد
بکوہ قاف سوزن و افف راز	وچھوکت جایہ ہیو ہمت آسہ ممتاز
تقید بنو بنوی کرنگ بنا کید	بو بلہ معشوق ڈیشن دید باد ید
نیو انعام شاہانہ منش زیاد	کرو در جستجو اظہار امداد
روانہ تم کرت گیہ پانہ بیہوش	پری رخسار گونس جعفری پوش
گریبان چاک ہیہ بر خاک نیجو بیش	کران آہ و فغان غمناک و دلریش
دین یارب بو نیہ کرنس جگر سوز	ننھے کرتن پریشان روز افروز
لکھان ادی قضاتی گو کرت کار	خداوند کرمین تی تہوس سار

نبو کر کوہ قاف جس تیمہ مقصود
ہمہ کونہ و رکنہ نیا پی بی سود
زری باصد حجالت آیہ پی جا سود
مہا سندر پری گیہ سینہ صد چاک
پیہ آشفتہ خاطر نیہ خطرناک

۴۹

بہوی احوال ژینہ سو گو زاری
بزاری پیمن اکھا در نالہ زاری
لو احق تہ اقارب جمع بیکہ حقدار
بوان بر تعزیت تس تیش و دان زار
غرض یہ جا کران ماہ پیکر
ذکوہ قاف ذرنہ ہندن آی یکبر
الحو منزہ پرانو دیواہ بتہ معمور
ذہیوی از خضر یا اسوس سہا بم
کمر راوی دوان منشد حوالہ
سو در طوفان نوح اسیو چارسالہ
بطمع زر بیو ہمت کوہ قافس
بن ضعف قوی قران طوافس
انتن تمنا کنی کیچہ وارہ وارہ
کران ہیو جنین چہ آن نظارہ

درین اشنا کھنی نش اتہ دہا آ و
بخوف جان کرن حرکت ز بالا
تہرہ تالیں ٹی ولہ گو بہ سنجاب طلبہ ر
تنوی بتہ شاہزادہ آسو بیہوش
نش پٹ واتو دست دیو ناگاہ
سو گو خوشدل مٹہن پانچ سیاست
بجستی دراو از غار آخر کار
سندر خوشخبر ہنت آ و دلخواہ
ودادی ہی منادی فیر آدی
کڈن از بر لباس ماتمی ز و د
بتخت زر سوارہ تیز رفتار
قوی ہیکل کہاران پری زاد
بکوہ قاف ناگہ وات در غار
کرک روشن قنادیل زری کار
نلک شہزادہ بر تخت زری زود

دیں وجن مید زندگی تراو
مگر لورہ گو بامر حق تعالی
درہ منز واتو ناگہ درین غار
رمق باقی مگر از جان فراموش
سیں بر حالت شہزادہ آگاہ
بطمع زر گیس پیدا دلس ست
نشانہ گو نہوت بر درۂ غار
کرن از حالت شہزادہ آگاہ
بشادی سندری ترل و کہنہ دادی
عروسانہ ولن جامہ زراندود
ہترن ت رفتہ رفتہ سوی کہسار
نہکانی اک اکس کن گی بکان شاد
نہان نیتہ آسو روزت در شہوار
پری زاد آی زہاندان درین غار
انک در باغ سندر در مقصود

٥٠

ہو پشت سندری کلدہ بنگاہ
چھون پلہ در کیو آن غیرت یاہ
علاج کردن ہما سندریمی نمازرا
وا دون تجات از غار بند نماز
بن بچہ جلیم سر کدست
س تو پہ
خرید اری بنا یک ینگہ منگا
گران گی بند از پیوند بریند
یوان گی اکھ و اکھ ترنگا
لاگ بند بند س کن پیوند
نکھ کا ھ تان بتن پوبلہ تانس
دو صد ریزہ چکھ بر جانس
ہما سندریمی گیہ خت ماحول
وچھان پا آس تن شہزادہ ندال
تمبلکہ رنگ ریں یال حالہ
مہا سندر یہ پیت نتن حالہ
مہا سندر ایس اندر محفل صاف
سر حضر ہیں سرغمز نشاد وپیوس
تمی دین ہر جیو تارہ بن سر
مبارک دست چھیو رنرز
سو کامل ترچھیو در پیرانہ
دیوان از ازل خدمت پنیر
چھوون لیترزمیں یاو و یکیو از
پری زاد کہرنش سرگ وانہ
بند دی وانا دہ کرنہ تہ سرگ نہ
چمین باپ م چھو یوہ بیاہ بہ
سرتی چار وچھوین حالت
نظم ماعظم مین محمد خن
دین تکل نین جھین میان بند

دَوا آسَس مُفید امّا چھو مُشکِل
مگر مِلِ میلہ ما بازارہ دیا دَن
اگر سندہ کرت ہکہ جُستجو زُود
دِیُس تمہ وارہ وُ نِم کیاہ چھوت نام
سو چھوی آبِ حیات وُ اندر فہل نیز
دوہن کینژن اندر گژہ چیست و چالاک
نتہ بوزِت سندری تُل خامہ باناز
کہ ای شاہِ شہان باشوکت و راج
کینزی چانہ بیماری چھ مُشکِل
نمو آبِ حیات وُ اندر فہل نیز
مگر بازارہ مَل میلن چھ دشوار
اگر سوزِو زروی ہمّت وُ جوُد
یہ عرضی واژ یامت پیش بیندراز
مہاسندریری گیہ شاد و مسرور

بُن چھوس سہل یُدوی گو نہ حاصِل
نتہ یُد تر ہانڈو شہادن نہ پہارن
چھو اندر خانہ بیندراز موجوُد
دِیُس تم کای مہ فرخندہ فرجام
نتہ بیندراز سی نش چھی دوشی چیز
دِیَس بیہ زندگانی ایزدِ پاک
لکھون نامہ بنامِ شاہ بیندراز
مخاطب چھو کہ بالقاب مہاراج
اطبّاتی وُ چھیت گیمت چھ بیدل
چھ ہم کرمت ہمی نی چیز تجویز
بغیر از ہمّت والای سرکار
چھ اندر خانہ سرکار موجوُد
دوا فی الفور سوزُن سُوی ہمراز
ہژن مالش کرن بر جسمِ رنجور

به شدن مُمتاز لعبد از جراحت بدنی و شادی کردن مہاسندریری و تشریف آوردن بیندراز

سو تا پیغمبر یہ گو پیوس رحم
زبوتن اندر جنی بیندرو مقیم
مہاسندری فرطِ عیشن کوہ من نی
دوَوان اگیہ داد عیش کوہ نہ ناد
بہ بنع یژادہ اگیہ ورنیہ خسن داد
بنا بیز چھو دوان اگیہ جہان بیخود نام
نبوین غسل صحت کرن غسل کار ام
سجای خود کس اگیہ بار
محفل اگیہ سرو دس رابنا رابار
گران اگیہ خسن نذرا نیا چھن چیبہ
تحائف منگہ نادن جین پیدہ
گژھیتان جہان الکا بی مزید
کرخنیان ژبن وجہ ان راشہن نیراز
چیز ان بہنہ وان سو بیندراز
بنیدوی بیع زرہ نادن سو بیندراز

٥١

پیش تمہ تحفہ مای بیکرانہ
کرن سوی پیر نادان روانہ
عجب کیاہ بزم دعوت خسروانہ
ایس ہنس جلوہ ساہ لگو شہانہ
محفل راجہ بیندر رہ اد و مسرور
مہاسندری فرحان پیشکور
جواہر مای ظلمانی چیکدار
بقرق تمہ کرس جہر دیہ ایثار
ہیون راحتن بہر رہ بنیخ رہ نذر
ملاحل غنیمت شاہانہ دریہ
یتی اندر ہیول رخصت خاص و عامن
بیوم تمہ رخصت بغیر سوتمہ دو گامن
ردوات بجانہ شاہ بیندراز
بوزن تہ دوتمہ ہزادہ ممتاز

شہانہ شادیہ گیہ کوچہ بازار	ولک تِن ݙختت زرین تخت زرکار

داستان جوکشتی کرڻ دلافروز پری ٻہ رشک مہاسندر پری

ڪري آس پان پانس سيت گفتار	مگر بوزنت سہ روزافروز بدکار
یہ عیّارانہ کاراہ کیاہ کرن جان	ݙين برکار سندر جيئن ھيران
بعیّاری سپز ہمراز با یار	زوس نہ اگُن تہ لاگُن یانہ بیمار
خبرماو اترامچی کنیہ گوشن	تُن بیتھو دہام ڈیھو ماہ روز روشن
سہ بادلدار روزیا ایتہ مسرور	چھوٹا افسوس بیہ ورزمن لعہ مھجور
شکار موت گیہ مُردار مردار	غرض غیرازمرض در رشک خونخوار
تہ جیت مویہ بیدرنگی غیر مقصود	زہر شیشاہ انن دربیش غو دزود
دہالس منزرہر آسوس دتن جان	پلنہ دستنہ موتن ہادسِن پالن
مہاسندر بہی گیہ شاد و مسرور	یہ کت بلہ رفتہ رفتہ واژ تادور
بیہ گیہ نغمہ آرا پیش ہیند ساز	سہاہ خوشدل سپز معشوق طنّاز

دربیان حال نہ و تازہ شدن گل ترجمان شادی بزم آرائی کردن ملکہ بنیظیر

اوّل گل ترجمانک لیو زا احوال	یہ قصہ حال تہو تو زیرا ہما ل

بھیا گویش ملکہ خنک بکم
نوی مرتہ آسو میوتمت تازہ مام
شقا لیو شاہزادن وارہ وارہ
لگس گیہ تازہ گی پیدا دوبارہ
پھر تہ خوشحال ملکہ روز خوش آب
یہ زانن گوسہ شہزادہ صحت یاب
شمون حمد و ثنا بہ ذات باری
کران گیہ التجا باعجز و زاری
بوان لگے اہل کار از ہر کیا
بصد شادی بجاو کر شادیانہ
آرت بزم دعوت خسروانہ
عجائب تہ بطرزت دیانہ
بگرکھ گونہ ہر کینہ نش ساز
پھوکمہ پاین یہ کرمت تانہ شیراز

غرض آک ہفتہ تک ہنگامہ بر جا
سرود و سازو ولی سنطور بر جا
نہیں پایہ انتہا دی تشب و روز
نوا اندر نوا با ساز و با سوز

دربیان افتراہمو دن لا افروز پری
بپیش پیچ ہیند ناز
گواہتر وزافروز پری مہاسندر
ومتھو دن مہاسندر
پرافانہ ہیو دریدہ سعود
وتھو دن دلستان افروز
پنزغیط عوضب گس غیر مقصود
نیری تا بود دانن کجز تسعود
بتہ منز دلافروز سیدور
ملول دنادر اس اندر غم تسعود

وٺيو احمق نه آڳه رحمت ناهم
ليکن اوبر کهه روز مقيم
کرمين اندرون صد صد عجز و زاري
هميشه بخاوني قرآن ناصدا ري کاتون
نعت اداره رحمت اوسم و شب الغ وافغ
عبادت ميان بلکه نه شب الخاص
سوکه مونکه ميانه بنيد انيد به ثابت
هم رحمت اوولنوي ڪا لهيو حاصل
وٺيو احمق پهچپاپ وٺ فاش اينام
هموفن انتقام ازصبح تا شام
وٺيو نه نکاحي بخر و فرحند و اقبال
مهاسندر سرههي پار و نذر پال
نه ڪا کر خاص انبر نه خانه دامن
نه ڪا ڪر خاص مهر روز افروزه جان

چِلهٔ تنند کرت آس اندرين غم
ٻين پان کيا نه مارن پان پا نه
درين انديشه وزت آس شح کال
وچهون تمتند قلمدان ناگهاني
تهندي دستخطک فقرات رنگين
ڏٺن منز حالِ عشقِ شاه ممتاز
بيه ممتاز بله پيو بر کوه قاف
پرت افسانه هائي روز افروز
تهندن مجليس منش پرن زمن حال
مهاسندر نتس سيت آس همدم
تمو منزه اکهٔ وٺس تمتند سو احوال
بيه بوزت گوس غيرت آس مغرور
تهتوي بد له همس يتهو ياد پاوس
دِنن لافاه گز افاه اضطراس
طلب بله راجه بيند سن کرِ دلافروز

بيه کمهٔ سنهٔ مانزه کهيو ممت آس تمهٔ سم
کرن برباد پننوي خانمانه
ولیکن گو نه کنهٔ معلوم نتس حال
نمي منزه دراي کنهٔ اشعار پرائي
تمک رنگين سٹهاه سنگين مضامين
تمام احوالِ خود انجام و آغاز
مهاسندر پهري هندهٔ غير تک لاف
فراقس منز سنت گيه زغم و سوز
مِه و نتو واره تمتند پور احوال
چهو کياه گومت نمن لگو دور باهم
تمام از ابتدا تا انتها حال
دِپن همه انتقا ماه سندري پور
قصاصاه راجس انته هياوه نادس
کرن لبستهٔ بيٹهه تام انتظارس
سه درماتم نهت آس در غم و سوز

٥٣

يهي هم ونز هه روز افروزه جان
نه ميانه زهر کهيو پان پانه
مگر گو نس نه اميندوي بهانه
يه لهاون ميا نيکن ههي با آدمي زاد
نه ميه زاون کرن نامو س برباد
نصيحت ميانه بنه بنزاه نه مانن
يه ناکاره کنهاه پر سهل زانن
سه روز افروز بله گيه سخت لاچار
بجوف ليه راجه ڪنس آسنه وار
کرپان تدبير محکم اخر کار
بجوف حوف بد نامي بنچار
ينه زاون کوه قافس پيٹهه هيا تي
کهمت هما پنون عيب پانواني
مگر گيه يه مهاسندري ارزو
زبان اووي مندوي بيه کرن پور

اندرہ فہل جیا نہ گرہ پیٹھ نیاوہ ناوُن
تہندی شوقکوی ہردم دِوانِ دُم
یہ کَٹ بوزنت تُوَی بنہ میانہ دُ دل
یہ بوزنت خشمگین گو شاہ نیندراز
انُن اکِ جو بدارا ہ تہ رو چالاک
ستمگہ بدِ سیرِنتْ نا و فولا د
انُن گژہ خیرہ سر سند رٹنت نُ و د
یہ بوزنت دراو فولا دسیہ کار
یہ بیرحمی سویا مُت تراو اند ر
رٹنت از موی سنبل ما ہ رخسا ر
نگارِ نازِ بلہ گیہ نام بیدا ر
امی حالہ غرض گلچہرہ طنّا ز
سپُن بلہ تیز قہر ما نی
مگر ٹاخشمِ بینہ راز آخرِ کار
کلڈک یا مُت بِحکمِ راجہ بیرو ن

بلبیو درخانہُ خود تہ ہا یہ نھاوُن
چوان ساغرِ مَی وصلک تہ ما دَم
غرض موتُن مرض گوس دِ ہر قاتل
نمِس شوس رُن کرُن گوشن ہیوی راز
بیبہ دِل سہمگین تہ آسو بیبا ک
دِنُن نِش کُن بحکمِ خویش ارشا د
باین خصلت منِش پھوس حکم مردوُد
رَوانہ گو بسونی ماہ رخسا ر
بنخواب نازِ شونگت آس سندر
کڈن با حالتِ بیرحمی و عار
وچھِن گو مُت مِن یان تہ ہو گرفتار
نین اندر بیاستگاہ نیندراز
نہ اکثر تہ ہن امیّد زندگانی
نیرِ دنیک کڈن گژہ ماہرخسار
سیر تامُت مس ہنگ سیہ گون

چھوں ستانہ می از جام باقی
تمانکُ سر کیہو نام ساقی
ہیُ پیدا رنگ گلشن درگلشنِ راز
نو ژٹل بلبلو دربزم ہندراز
ہتوک بلہ شافت بر رخ و بر رنگ
جہاں بسند پریمی در صورت سنگ
وسہ دارُمن یژ آہ خاصہ
وچھُت پوی حال گلچہرہ نیچا را

واوت سر گرُوتن از دلِ فرود
کامی آتن تمازار ہجورُتن جہاں سند
بژہ حالتک سندر سر دور
دلِ فرد زسیہ کار آس معروُد
وَنان گی وارِ گرُنت ہلی زیاد
برزکن تہ گی بو ان جن وچھ یو بود

۵۴

بے گردن مثان
بچی کرت وِ از بلہ درگونت مدار پر
صد مژر زنیت سپن ہمدرد مہر
سمیت سیوُن ادُن ژھیون سیری نیر
سمین سپن سیر زیت سو و گمبیر
سپین سر تامر زیست آز سوز بیز
سرِ یا سوز کوری گرسوز ن پنیز
ودی کانش ِتہ انِشن ہجران ستن نیز

ہتوی در ہجر ہجران امسوا بیدہ
ہتوی غم سین عالمِ ہمدرد غیر تن مضطر
گرِ بیان جان جان عشق گی جان ہجران و نیر
دوان گرہ باک و ہجران ادن جہان انشمارہ
بین پی بی یا ماز ادن تن گمن سند ہجو یا بارہ
ہیِن برمِ تن دم گرسن گمنان ہجب یا بہ یارہ
ہیوی ادم سوز گی سر ہجب بیہ نادمہ
ہیوی دوا بج سوز ہجب پرتم سیم
نتیجی ادم سجر بیچتر سیم

سزہ ہیت راتس کرن منز بو نیران
بہ چھس ہمہ دم منز نیتی ہیم پرواز
دلا فروز ابر چھم گنمت الف
ہمیو سند نہ سندرون پرکاف
پہ وصیت نزاران لیعہ غنیمت
وجینت ہیچا با اگو دوا ہمت
کرن دارو دی اچھو تپی بہ ایجانی
دماغس دل اچھون نش اگر جانی
سکینہ بیوش دل سوچا الا کن
گمہ ژنہ زادہ بیہ دل جو رون دو خنداں

شرائط رود باقی غیر انجام	بناحق عاشس منز گوس بدنام
بناکامی و غیر انجامی کار	بہ خامی ناتمامی ننگ تہ عار
بہ دلگیری اسیری ناگزیری	بہ تقدیری و توقعات قدیری
بہ دل سردی چھہ نامردی و رہبکار	بپامردی تگم نہ پرزن یار
زبیاکی ہوسناکی تھوم یاد	بہ چالاکی زخاکی آس برباد
بہ بیکاری گیھم بے اعتباری	سبکساری بیم درناتیاری
تھے پاٹھ آسو سوزس سیت ہمراز	ونان باسوزشن دل آسو بیم راز
انیو کرمس دارا مدارا	مبادا راز ماگژہ آشکارا
بہ کن گژہ دشمن چارن کنن ما	گژہ ہت سوی راز راجس نش ونن ما
فتوراہ ماکرن دشمن نمودار	چھہ خوف از راجہ یدی گو خبردار
دکپ نم پیر کامل چھوم مہ ہمراہ	مہرٹ کو ناہ سینمت دست گمراہ
درنتھی کر کمر تم بستہ برکار	بہر شائستگی یتہ آسو ہشیار
دوائی بیہوشی ہمت را د جانباز	ہتران ون سوئی درشنگاہ بیندراز
وچھن تتہ سازو نی چنگ و چغانہ	دلا فروز سبیل چہ رتنہ انہ
سہ برجائی جہاں سند دران وز	بہ ران اشعار موقعی کران سوز

وچھن درچاو درجو رون دو خندان
بجن برد وچھی دربان نہ بجان
تجن بردوش شہ سندر گو روانہ
یسوی باغ زنان گو دانہ دانہ

تجن کنھ یمہ پرتھن بٹہ سوارہ
یمی جوگی ہرزن دت وارہ وارہ
مہا پرکس نتہ یلہ وانت ناگاہ
کنیوک بر گزشتہ وارہ آگاہ
نہ ڈبشت گو جہا پرکس جگو نون
وچھن حال جہاں سند دگر گون
دلا فروز سبیہ دل آیہ درپوش
کمن یتھ کلم تازہ پاپوش
گوتھ کاری کرتھ یوہس کلہ خوار
نمرودی کمرٹھ سان بیزار
ترجمہ القصہ نزاو کل درچہ پاہ
کمر یتھ نغمہ دم دارسم آگاہ
ییی کمال و نمازہ دلاور
نہ یلکن یا نزاون یین سر

امہ چھانوی اتھ تشفاہ ابو پیار
بہ سنام ادنہ انجام ایمن کار
مہاسندر ایمن ون چھم تو دمی نواز
ہتوی تہ بزچھوی مہ تش نو دعا نواز
دگنز بر پین کرو تحقیق اتھ راز
مہ سوی شاہ گم دِ چھوی تو زند بیندراز
دریان آتتہ سو گندہ بر پین سوارہ

پیکان پہ آدیس پیش جوگی وارہ وارہ
کرُن پہ آدیس باتعظیم و تکریم
ہرُن بتِ تشِ تعلیم خویش تعلیم
پتہ تم چو کبن دتُن حال ممتاز
گژہتمن دُن بتِ چھیوت پیش بیندراز
عرض باوُن بتِ ہر گوتہ احوال
سراسر زابتدا تا انتہا حال

کړُن بتِ عاجزانہ زارہ پارہ
براری تورہ نم باوُس دلکُ راز
چھوکس طاقت دُعا تمند کہ ی رد
بہ بوزنت شاہزادس رحِ اشس دار
تسلی تم کرُس دبوس مبر غم
لکھون نامہ کرُن خامہ گہرُ بار
لکھان گو دانہ دانہ حال دِ لریش
دتُن نامہ بدست شاہ ممتاز
برادر خاص میانوی چھوی خدا ترس
بو چھوس استاد بہ بیان خوش آواز
ہندی دستہ واتی چارہ جوئی
بہ بوزنت گو روانہ شاہ ممتاز
کرُن آدیس جوگی جی بتِ کرار
دتُن دردست جوگی نامہ راز
دپُس تم تراوغم وَن روز مسرور

مہاسندُ پری ہند کرتہ چارہ
چھو مشکلتہ دُعائے شاہ بیندراز
ہکی کُس اَت فرت چھوس کرِدہ خود
مہاپرکس و نان گو کم ولہ زار
بو غمخواری کریے لاگے بو ہمدم
بنام آن مہاپرس ہکو کار
بہ کینز اہ آمنوی بتِ آسو درپیش
ونُن بتِ درحقیقت کام بیندراز
بتِ چھوی ناو بیندرازن مہاپرس
سو چھوی استاد پُور شاہ بیندراز
ہتِ تشِ واتہ انجام بترہ نکوئی
بزودی واتو پیش محرم راز
لدُن خاک زمین بر سرو دُن زار
پبرت تم وارہ کرُس پوُرا عزاز
کرو کنھ چارہ یُد حق تھاوہ منظور

رسوز ملکہ تند دِ عشقکوی اچھ بتِ
تند فیرن ازدی باپتس ی کیاچھی
تتہ ارلیا باون بتِ مہاسندس
پتہ ستانک گزیںون ہمراہ ستہ
مہاسند چھم پیش تاخذ تفصیر
چھچھوتن جو پیش تم چھو تنہ

بہ بوزنت دِ اوگندہ پیش بیندراز
پتہ نفر پیرو بیان حال و ہموں باد
تعظیم تیمران گو پیش نند باپتس ی از
مہاسند پی نند باپتس ی کبر
چھم بتفصیر سند مہمبری کبر تفصیر
تہ بتہ کرِس نو چھیو اپند اتھ بیان
دلافرد زی اپند او تمن بیان
سر ور اصل بتِ تمن تمن جان

دِپُن پینٛدٕ زانن ای نوٗرِ دو دیدہ
ژٕ یِد تحقیق باوک اصل این راز
وٕنِت تُی باوُن سوی داستانہ
نہ بوزِت تیز تر گو خشم پیٚندراز
سپُن حکم شہانہ اندرین روٗنہ
عرض کُر چاکرو کای شاہ والا
سَہ در جائی مہاسند رٕ پرٕی یام
نتہِی تمہ جایہ کرمژ خالقن غیب
دپُن پیٚندرازن اَت گو حق بحق کار
مہاسندر پرٕی ہندہ نغمی تار
مگر افسوس تمہ دوٚہہ گو فرت کار
دلافروز سیٚنہ کار آس بیباک
ہہ تمہ دوٚہہ کھیو قسم وَن بار دیگر
سپز عرضی ژ گند ہر سین دوبارہ
بجا نٕی یہ فرماو کرُن کار

حقیقت چھا یہ دیدہ یا شنیدہ
عدالت کو نہ کرہ اَت پانہ پیندراز
مہاپرٕسن یہ باوس زانہ دانہ
کرُن تصدیق گند ہر سین پرین راز
باحضار دلافروز جہانسوز
تمی آنہ ہتس گو زیر و بالا
شوٗنگِت سوز یا یہ اک ساتھاہ بارام
تنہ پتھ دراسنہ کونہ جایہ کنہ نیب
سزا اَتی آسوَن حق گوس بیزار
کنہ تنہ زاہ نہ بوزمنہ ہمز مار
چھو میانی دستہ وَن فیران چھو شوٗدار
بو کرٕنس بر مہاسندر غضبناک
دعا بر صورتِ اصلی پرٕس کرٕ
ہہ کرٕ تو امر کنہ بوی ژہانڈہ چارہ
اگر یہ صورتس ہنٛس اندر یار

۵۷

دتن امداد تس از حمزہ و اوراد
بیہ تعویذ کرنس مہربانی
دپن تس ریچھ پیہ چھوی حمزہ یمانی
پچھوی درکار یمہ ہر کار دشوار
بلکو چھوی زور صد یوان تو تجویز
یکن ممتاز بوزت راوپیاک
ہرتن فوت ہر امید ایند دیاکہ

سو چھوی گو باپن ہمت یمہ شاد
منی کرہ تارہ چھو این کار دشوار
مگر شہزادہ گو آمادہ برکار
باپن تقریر علی فرماباز
غرض باونن تس تقریر بندراز
ان کرہ بوزنک حق و زر بار
تمہ زنت تہ ووت کن چھ ہشوار
ممتاز بینظیر را

چھوکیا از ہمّت مردانہ دشوار
سوگند ہر ب سین یہ بوزت خاموش
دپن راجن تہ چھا یتھو امر منظور
دپس تم کای شہ فرخندہ اقبال
پرزوی باوی شہا چھونہ میانو طاقت
دپن راجن کہ کٹ ہوی تہ یتھو کار
مگر انکار کرم زامر مشکل
دپن راجن اگہ کانہ زاہل دربار
سو پس یت کامہ پٹ کرہ استقامت
بوحلفا چھوس تس تھاوان اقرار
مگہ کہ حاضر و انکار این کار
پگاہ بلہ دراو گندہر ب سین شہا نہ
پرزہس تم لعبہ ندریس سبق تام
مخاطب گو سوگند ہر ب سین یہ ممتاز
دپن تن کای نگار ناز پرور

مہاسندر پری بیہ وانہ برہ کار
زخود اندیشہ حیرت فراموش
ننہ ماچھو یہ پانس بوزت مقدور
مہ نش یتھو کارین بالکل چھو اشکال
یتھن کارن ہنزی کرہ چھم لیاقت
بو ادہ بخشی تہ بیشک ماہرخسار
تمی تت کامہ کن کانہ گو نہ مائل
کرت ہکہ ہمّت مردانہ برہ کار
مہاسندر پری بیہ بالامنت
بخشن یتھ نگار ماہرخسار
مرخص گی درین اثنا زدربار
سوارہ گو سوئی جوگی روانہ
دنت کیاہ راکس و عدس تہ انجام
ونن تس سر بسر تقریر بندراز
تہ بدوی کاڑنی پٹ چھوک دلاور

بمعہ بے ستون مانند فرہاد
زمانہ عشق یہ ہتن ولاد
دتن انجوتن سرکیاہ بیابانی
فلادو دانہ چون کرفلیہ رانی
سرچہن اندر کران ستکار
ییٔن مشغول سوی سرتشن ادس
لیٔن فل خنجہ یہ دانسی سرکیاہ
دوتن ابت پایلن آسنی یا سنزی
پہ وچھتو دانہ یپہ عیش غمگین
فلہ فلہ جمع ضمن آسن یہ
ییہ دانہ ییہ ان کرو آسی عمرہ یعز داران
یپہ سنلن بدر آسرہ ان یپہ ربار
چھی ودادیاقی دوبر جنرنیج
عرض کرایل کو حملہ
مہیہ سندر حسن چھی پیرا وار

غرض گو جمع خرمن فصل کاہل	بهاش گو نمکومنا ز عاقل
اکس هفتس ہلت گیه نرم برسنگ	بیس هفتس سپلن تن صورتک رنگ

در بیان بهوش آمدن مهاست رپری

غرض درچند هفته آیه درجوش	پری گیه سرسری بیه زیوری پوش
بهوش یله آیه ڈینگ کم فرس باز	کو آسن بنده ره زن درشن راز
تہانه گیه کران بر داد وبیلدد	پران بر حسرت دل قول استاد
بخواب عدم راحتی د اشتنم	ازین خواب مارا که بیدار کرد
دپن شهزادس ای خورشید رخسار	بوکوه کره تهن خواب نا زبیدار
دپن تم توره بهره تندر بنا کام	بداندیشن بیه نندر آسن بیه آرام
زخود چهکاے خبراز اصل این راز	نه بد گو یان تره آسوی خشم بیدار
تنهوی آسوی تره کرمنت ڈمنو کار	ثه بیٹ یندراز گومنت آسو بیزار
گر آسی سیه گون سنگ سے جان	نه آسی شکل تن نے صورت جان
مه سوی احوال ڈیشت یو دکر هوش	ثلم نار غمکو گیو بار بردوش
لثن هند بازلار یومنت تن چهوم	زتن نیومنت قرار عشق تن چهوم
دن الغصه ساروی داستان	زجوگی نا بهاش دانه دانه

ذره ذره سندری کرپانه اظهار

بروران جهان کاه چهوست همسر

امان لوزنت چھجی بر جرم عرضی
بر کام تم ذیرہ ون چھس بو رضی

بیان کر کینہ چھیہ دعی ابن راز
بر کاہ وایہ ون پیش بیندراز
مہاسندر پرہ لوزنت دوز دست د
کھتن با ہن پیاگی دن دار د راز
ون از ابتدا تا انتہا راز
زیکہ بینظر احوالِ تمنا ز
پہ لوزنت گرشی دسر در بیندراز
سراپا یام بوزن حال تمنا ز
عرض گو حکم جاری اندرین روز
ہنوی گژہ استقام آتن لا فروز
ہیا پرکس تہ سوزی تازہ ارشاد
بدست آتن لکیہ مدام فولاد

بدستِ خود چھین عرضی بہ بیندراز
بفضلِ حق با قبالِ شہنشاہ
کنیزی کیا چھوون حکمِ گرامی
بو یدوی خدمتس منز چھس قصوری
بوچھس آماہ بنچی چھم تیاری
یہ عرضی واتہ یا مت پیش بیندراز
بہ سرِ خطِ شہانہ تازہ مضمون
رواق منظرِ چشم من آشیانہ تست
پتہ انگہ حکمِ شاہی دراو یکبار
مہاسندر پری با حشمت و جاہ
غرض بلہ آیہ سندر پیش بیندراز
سُرود کُر سپیُن سر تازہ باتار
بطاؤس عجم بار اگ دیپک
عجب ساز نوا اندر نوا پیو
سپیُن بلہ اختتام از ساز دار ناز

مضمون شہانہ تازہ شیراز
زابر نیرہ ناگہ گبہ جُدا ماہ
حضورس واتنچ چھم نا نما می
ولی چھِس از کنیزان حضوری
مگر نا حکمِ شہ چھیم انتظاری
لکھون منشور خود با محرمِ راز
باندازِ مہانہ تازہ مشچون
کرم نما آگہ خانہ خانہ تست
باستقبال نیرو اہلِ دربار
ان گژہ باچشم در خانہ شاہ
سپر استادہ سپنوس پیش انداز
موافق ساز گو باسوز مزمار
چیپا مناز گ شبد لگو باچکاوک
ہوا نازک دواکیاہ بر دوا پیو
سپیُن ارشاد بر سندر نیندراز

روانہ گو سو فولاد و بیندراز
سپیتن ون ارشاد و بیندراز
مو یکہ پیش با مت سپیہ سالار
بیراز جہ کلہ گری کاری حاضر دربار
نصیحت داری کر ابن تن سپہ راز
بیوت ترتیب چشم و فر نیندراز
نزا میون استن در بار سرکار
بوجی با حکم نما ہی پیش سرکار
کنہ کاری با ...

بوزیں ہن تمنانن پیش راز و چھین جان
بیپر مہا سندر تمنا زد درد
پیالہ ناقیو جاوا ئی راز
دیپو تن تازہ احوال تمنان
لہا راوی زراجہ دراو ارشاد
ہنبدر سپیہ ... با کیت ناباد

ان گژھ باحشم شہزادہ ممتاز
منس تی آسو پانس مقصد خاص
بصد شادی شہانہ گو روانہ
بغلگیری کرن باشاہ ممتاز
سجاوٹ آس باغس خسروانہ
زری زربفتکی در پردہ زرکار
امیران و وزیران پرہ یزاد
وچھت ترتیب بزم شاہ ممتاز
روانہ گے شہانہ بانگو تانہ
نکھہ وانت خبر گیہ اہل کارن
تعظیم شہانہ نیوک ممتاز
کرس تم قدرو تعظیم شہانہ
نوی خلعت وس اجن طلاکار
کرگ یامت ہر خص بزم دعوت
سپز بلہ نیرنچ باہم نیاری

بتعظیم شہانہ پیش یندراز
بونہ ممتاز لاگو تازہ اخلاص
بوئی باغ سندر خسروانہ
پس انگہ باونس ارشاد یندراز
بیانی صحن باغس شامیانہ
مکلل بانگین ہائی چمکدار
سری نراوت دوان در سروری اد
سٹہاہ مسرور گو فرزند یندراز
بجاہ خسروانہ سوئی یندراز
باستقبال درامت آس یراران
بطرز خسروانہ پیش یندراز
بہ بخششہای شاہی بیکرانہ
مرصع جیغۂ شاہی چمکدار
بجاہ خسروانہ درای تامت
زری تختن ہنزی کینارچ سواری

61

بخوشحوئی کرس تم دلنوازی
هه پټ یدی کنهاه گیه ناگوارا
هانه کنه وعده ئی کرمت چهو منظور
کهنت یئس زنده هکه سندر بنا چار
مگر الحمد لله بیتهو لنگا راه
چهو عالی منزلت در شان و شوکت
چهو ماهر در فسون عشق هشیار
نه چهوس طمع بهشت و بیم آذر
بمتی می ئیکو سر شتان
چهو عشقنه ذوره فیرن کوهارن
امی بیوایه ټل بیتهو بار بر دوس
یه چائی خوش نصیبی آیه درکار
هه امئی بختمک ون روز مسرور
یه لوزت سندری کر عجز و زاری
هه بر سر چانو فرمان بانئوی چهوم

دیس تم از سټهاه گوسی بو رضی
اماتن دارئن کهه چهومته چارا
یه کار انجام میسنده اته گڅه پوړ
منن بخشن بنگار ماهر خار
باین هیئت ڗه سینوی غمگسار راه
سکندر سلطنت خورشید رفعت
پری رخسار شاه خوب کردار
بغیر از دیدن دیدار دلبر
چهو آمت بهر تسخیر پرستان
ون گه گلشن گه لاله زارن
ان سنگ گیه گون باز در هوش
ڗه واڅ ک خوش نصیبس آخر کار
ڗه کر منظور خدمت اسنزی پوړ
بو کر بے حکم تو چهس اختیاری
یه فرماو کنه بهتر زانئوی چهوم

کرکر تسخیر عکس کوچه بازار
پیں انکه گوس از راه حق
ئی وقته دلا فروز بسیم کار
ولکشی عشق حضرت طلا کار
پین نقاره حضرت بدربار
تحایف بیکران و نیں بلاغم
برنو نعیض شهزادس پریکیم
ژه پینک بخمک بادشاه تمنار
پین اخرس بیره حکم تمنار

هماسند پری کن گیه چاله
دین لسن هاوزن در بند خواری
مقرر پاڅ کر زس عشق کاری
آخر تم گو القصه تمت از
هماسند پری هست راو ابتدار

سونتسنه اولین تس گومستر
شئانه دراو باسامان وسک
سندن طی مراحل سنه جستنه
نئون ننه ویک و ناتن اسنه
سرکیتامت و داوک خامه در بار
مبارک نامه سوزن سونیلدار
چاوئن دانه نامس ناژه مضمون
باننازه درطبع نظم موزون
نامه لوثئنن ان ومنمانه
بجانب معشوق لطف انه
رغبی تمکه بے نظیر
موزرات از نیاز عاشقانه
فانک دلس دانه

ولعو دلسوزه سوز ہیس سوز نابو
نیسا کی فروزانتن ان سوز نمای
مضمون نامه دریشت باہر جان
خبر ویب الگیہ از مژده یار
سو نامیت مژده اقبال بعزن
دل جان ان تن باستقبال بعز
بیرن نامه سر اسر الگیه نه ته
فهم بہرین جواب ان چیئیر زباران اگوبار
بہرودن ان لاکوی افسانه راز
سراسر سوز گوی نامه خانه دو بار
بیچن نامیت بیاں نامه تار
بیرن نا ختت امرمتنی بانر بعز
بیرن ناختت بیان سبزاز لوز
سو نامه نظیم نیم بینیر غزل آیه لوز
بیکا مضمون بیر غزل

غزل ملکه بجواب ممتاز

نگاراچانه پوژه آسوس جگرخون	مه آسوم گردش گردون دگر گون
بحمدالله مه گوا ز بخت بیدار	دوباره برانت چیم ڈیش اچھو یار
زهینه بینه گو متوی آسوس لهٔ هجر	رنه بیته مه زهینه تنه گو اچھن لوز
فراق چان چیم تینه زاجتر تن	بینه مه جای کیرهم چان عشق
گیم کیخه عشقبازی چان مشکل	عمو از کینه کرهس ہیم نیم بسمل
نه عشقس لگے ناہار یاری	بیاری زنده کریس ہار ماری
لگے بے کینه عشقه سینه صافه	مرت او تهن نکت ته ری کوه قافه
بینه کرهس پوشو فکت وقه بلبل	تنه خار مغیلانن فہلیم گل
بینه سیس مه گند ٹم لو لکوهی نار	ننه ظلمت دیس چیم گل ته گلزار
ہی یادن ہی لادن چھو آدن	سیدان سادن وفا کر تم ژه وعدن
زہجر یار یدوی تن مه اجنت	دست میالس مرس سرتازه لاحب
بحمدالله زہجر غم لبوم تار	گیم پیدا امید از وصل دلدار
لکھون سوز و فراق و عذر خواہی	دتن در دست قاصد گو سواهی
چو باد صبح پیک تیز رفتار	روا ردو گو ہوازن برق آثار

جواب ملکه بجانب ممتاز جانبانه

شکر خدا گل دل از نا قولی مبارک
ولمت چھ بیل جان جاد ملکی مبارک
از خاره خیال فی تن بینه نار پیوچه قفس
بتر ن چھو داغ برن بینه زنبلی مبارک
ہر سو بہار یاریں عاشق چھ انتظار س
از جلوه لو لکوی مس لگو سوی مبارک
ہوکه چانو دیشه وار وی گلشت چھ زوز
تیزن غزه چانو سوی تنشی مبارک
از ناز روی تیمار بیش شوق نار
کی آبر وزن گل ازن ورزی مبارک
ممتاز نازنین ر ناز ان بناز دیگ
ابر وکمان و تیر نظر مبارک

ممتاز اندر حرمخانه سپین شود
انک نقاره وایکه تمام بازور
هماسند پری هت آو ممتاز
کمن آگاه یا چهم پین راز
نشر ما وتین فیه ون منادی
بجاون چهوم بو نقاره بشادی
اینو تو چهم نقاره مشن شود
ون گوده جانس کن خاص مقصود

پیر ملکه ته لوزت خجلین شود
کمن پیت شاه باخبر ونس
پیر چهم مسند گرم خون ستگاری
مگاگه گو جرات ناسازواری
نی داوس پیه چهوی شهزاده ممتاز

چهوم ذوقه شوقه چانے دل د وکلی مبارک	معشوقه شنده بانے دراین قبیله کرانے
شوقچه تیله کړایه جیگر تلی مبارک	یس عشق ترا وسیا یه معشوقه سنزه مایه
هر دم چهوم چانس پس دی گلی مبارک	نی چهوم دلس مې ها وس زخم فراق ها وس
صد بار زرآبه گوتر یدی چهلی مبارک	زخم فراق دلبر خفا نبین زلی کړه

ورود ممتاز در شهر ملکهٔ بنیظیر

وچهون یله پانه معشوقانه ارشاد	خطک مضمون پرت شهزاده گو شاد
پکانی جته جته گو دو منزل	کړون تعجیل در قطع مراحل
قدم ترا دن بملک آدمی زاد	ز سرحد پرستان قوراو دلشاد
شهانه وانو باسامان لشکر	لشهر دلربا با شور وشکره
سپن مسند نشین شاه فلک جاه	گره کړیسه پا بروں شهر حرگاه
جمع یله گے یه پیش شاه ممتاز	سپن شوراز هچوم شاه یندراز
تهتوی قوون لشکرن هنداز دهاماو	غرض در شب عجب پیو دهوم دهاماو
عجب پیو غلغله در کوچه بازار	پگه پله صبح قول گی خلق ببیدار
روانه گوبوئی ماه طناز	بوقت شام تنها شاه ممتاز

هماسند پیری هت آو باجاه
مس سپین شهزاده سپندار همراه
سیجاون پانه اول ... خسروانه
جمع باسامانه ...

سیجاون نازه تازه ...

یتھوی دُون لشکرن ہند شور شکراب
یتھوی ممتاز از فرطِ جُدائی
ز فرطِ اشتیاق آس ملکہ بیتاب
ملاقاتس مِتن گیہ نا تیاری
درین اثنا سواری آیہ یکبار
بصد شوکت پری پیکر زری پوش
جمال و جاہ آن ماہ دلآرا
ہری بونہ کیاہ زری نذ ماہ پیکر
باَن جاہ و جلالِ خسروانہ
مہاسندر بصد تعظیم و توقیر
سپُن یلہ دُون مہن باہم ملاقات
بارشادِ مہاسندر پری لُود
سرود دُود عُود و ساز و سنطور
سپُن یام اختتام اَت صحبتی تام
پرژھان گیہ ملکہ از شہزادہ حال

یتھوی مہ پیکرن ہند شوکت داب
کران آسو اضطراب غمزدائی
حُبابِ دل ژھٹان اندر و تب و تاب
مہاسندر پری ہنز انتظاری
سپز دُوری مہاسندر نمودار
دوان جلوہ نوان از مشتری ہوش
عجب کیاہ باغِ حُسنس نوبہارا
بہ تختن رہیت با تاج گوہر
نینک با صد حشم در محلہ خانہ
سپز با ملکہ در محفل بغل گیر
کرک باہم سمت پُرسان حالات
پری زادان سرود لحن داؤد
وزان زنگولہ باشنگولہ نا قور
پرژھان گے اکس آغاز و انجام
کہ ای صدرِ جہان فرخندہ اقبال

بیاری شهر یاری آمی ساری
سپین در عشقبازی گرم بازار
اُن بله همت مردانه دکار
جهیا سازونی سیتاره سنطور
اماتش شرطنی هند وعده دشوار
بظاهر آس وصلیح انتظاری
برائی شرط ثانی آسو بیتاب
چهو باقی حال حال شاه ممتاز

ژوباری گی کران گوهر شاری
تُن بله در غم جانانه نیتهو رنج
متیر گوس شرط اول یار
دل عاشق سټاه گو آتش انگیز
لوبلی منز لله ناوان لو لکوی نار
توی آماده گو شهزاده ممتاز
دویم افسانه بیت آو اندرین باب
ولو در نسخه ثانی مضمون

زه دلبر اک گس گگی محو دیدار
توی هنخانه سپنوس بیا حنگ گنج
طرب انگیز بزم خسروی پور
عجب بیازس تیغ نازس شعله گو تیز
ولیکین دُون دلس منز بیقراری
بناز دلر بائی آسو جانباز
سو یعنی قصهٔ دمساز جانباز
شنو بر لهجهٔ لیلی و مجنون

تمام شد حصهٔ اوّل

غزل من تصنیف علاء الدین حقانی ابن مصنف

از قصهٔ ممتاز بینظیر در سنه ۶۶

ممتاز دراو ممتاز ہای لتئے
دُور گو قول عمتاز ہای لتئے
هر صبا مرجانش دلاو اُس
بادم رُود دمساز ہای لتئے
ژره پره وژه والنجه سان رلاو
شوبون سامانه ساز ہای لتئے
ختم کرت دم چهو دلو بجره ذخارس
تاختن شهر شیراز ہای لتئے
شش کله اندری ششدر پنهان
ست گته من توره اواز ہای لتئے
اُدول بُمه تش بدو الجبالے
تس دُوا عجز و نیاز ہای لتئے
دُزه بله فانوس ونه سیتاره
مهرنه سیت جهراز ہای لتئے

زینت آو شهباز ہای لتئے
امتحان تس کریاو یار عیارن
یُس سپن محرم راز ہای لتئے
فرمان دلبر تلوار و خنجر
کژه هت جگرک باز ہای لتئے
ترن هنس تہ شیطان نفس اتارن
هم تہ کهو رنازہ جهاز ہای لتئے
یم یژهن تم گژهن بت پرستانس
هشت در کرتس باز ہای لتئے
تل منس آئی هنز دهر باتی
آدم رتکوی غاز ہای لتئے
تل ائی ملکه بینظیر نن حاصل
سنطور دلگوی ساز ہای لتئے
ابن حقانی در پریشانی

پُور دراو عذ سارتس فادارس
داره بیٹھ دراو سرفراز ہای لتئے
دمه کے گردشه یم فولناوُن
سرداره تت جانباز ہای لتئے
هر موکھ اندری پرمیشر سے
باره کره شاه بیند راز ہای لتئے
چهوس ستن منز وطن نه سلیمانس
تت ازن نادر نه شاذ ہای لتئے
کت کری پت مری تس مهلسندری
بل تی یاره سند ناز ہای لتئے
چهس قمر طلعت ونه منز هوا خانس
بله گته هس تیه دربار ہای لتئے
وه وه گاه بیه شاه سلطانن
کرینه وصل ایاز ہای لتئے

تمام شد حصهٔ اوّل از قصهٔ ممتاز بینظیر در سنه ۱۳۶۶ه بقلم قاضی نظام الدین کانیاری عفی عنه

جملہ حقوق بحق پبلشر محفوظ ہیں

۷۸۶

چھاپ غلام محمد نور محمد

پر از قصۂ ممتاز سازروی نیاز و ناز و سوز و ساز سازدی
شکر و سپاس ایزد کارساز کہ
نسخۂ بینظیر و کتاب لاجواب شعر شاعر نامدار جادو تقریر مقبول ہر برنا و پیر

یعنی

قصۂ ممتاز بینظیر

حصۂ دوم
{ دربیان حصول تخت راجہ رانی معہ قصۂ زیبا
دمساز در عشق مہر انگیز } معروف بہ

قصۂ ملکۂ مہر انگیز

من تصنیف

رئیس الشعراء جناب پیر عزیز اللہ صاحب حقانی کبروی کشمیری اعلی اللہ مقامہ

جسکو اس خاندان کے قدیمی خدام

غلام محمد نور محمد تاجران کتب مہاراج زبیر گنج بازار سرینگر کشمیر نے

مصنف سے ترمیم در ترمیم کراکر

سنہ ۱۳۶۶ ہجری میں در مطبع
در مطبع مدن موہن پرنٹنگ ورکس دہلی طبع شد

کتبہ احقر العباد قاضی ظہیر الدین خان نیازی

وَلَوْ دَرْ نُسْخهٔ ثانی مضمون

شِنوَ بَرَ لهجهٔ لَیلی و مجنون

بسم الله الرحمن الرحیم

ای خالق ملک د خلق عالم
ژبی بود کثرت د وجود آدم

پیدا او نهان ته یې په هر جا
سامانه تهونت بهانه به پا

چهوک صانع صنعت چگونه
بیچون و قدیم بی چگونه

نیرنگ جهان کثرت بهر رنگ
یکرنگی منز ته یې په هر رنگ

نی بود کثرت کرک تنه نابود
یکسان چهچه ته نښه په لوده نابود

چهوک پانه مکین بهر مکانه
بیچون و چگونه بی نشانه

در لوده نبودی چهو مقصود
معبود جهان ته یې په موجود

بله پانه کرنت ته یې نکوی شوق
در بی صوری نور معشوق

در نعت حضرت سید المرسلین صلی الله علیه وسلم

یعنی جهان ز نور سرمد
هاونت بظهور نور احمد

سوی زینت عرش زیب آدم
سوی باعث خلقت دو عالم

سوی در صف انبیا چهو مافوق
شیدا چهچه جهان ښس معشوق

سلطان رسل صاحب تاج
خوبان جهان ښس چهه محتاج

69

در منقبت حضرت محبوب سبحانی شیخ سید عبدالقادر جیلانی رضی الله عنه

سوی زیب زمین و زین افلاک
سوی مصدر فیض لانهایت
سوی حارث آل مصطفائی
سوی رافع منصب امامت
سوی رهبر معبر شریعت
سوی باغ حقیقتگ گلوزی گل
هاصبحکه واوه گل قدم تیز
گوډه پلنه زبان نه آب کوثر
کره آه چه بارگاه عالی
یته نو دمه ونه کیاه ونک حال
کای داد ده امبدواران
کره کیاه بره گوس چوونه سامان
بله گوس لته هی پرهی تهوم آتش
لښتن به وی نه چوی نه روښن
خالی نه کره همنه چوک نه والی

سوی نائب خاص صاحب لولاک
سوی سرور کشور ولایت
سوی وارث حال مرتضائی
سوی شارع مشرب قیامت
سوی مفخر معشر طریقت
یعنی بهپان سوشیخ فی الکل
چهی سل نه زند یده خوندل ریز
اده تلنه بناله شور محشر
ازشاه گمنت نه کانهنه خالی
ننه پانه کرس بوعرض احوال
مرهم نه زخم د لفگاران
بره اته کره هی بودست بدامان
آسی بو تیره هی کرهی فندی گاش
بیه برانژ کرهی بوتو ته گوشن
محبوب خدائے لایزالی

ناگه وچهون اک دیارار دو لسہ — دل گوس وچهت خجسته مسرور
ژاو از در شهر مست و هشیار — دیوانه صفت بکوچه بازار
شهراه عجب آسو دلکشا نسہ — گومست وچهان طاق و منظر
هم اهل دیاره فرحت آثار — بانقش ونگار چار بازار
مخلوق دیاره هفت هزاری — مشکین نفسان بدم شماری
دمساز وچهان گو باخلاص — درپیش نظره وچهون گراه خاص
بانقش ونگار جوهری کار — خانه ز وزیر شاه بختیار
برطاق بهت وچهن نگاراه — رودس نه دلس شکیب یارا

در صفت سراپای مهرانگیز دختر وزیر بختیار شاه میگوید

ڈیهن سه مه دو هفته یامت — قایم چو قیامتی است قامت
برقامت آن قد خرامان — دامی است زموی تا بدامان
نازک خط فرق غارت حور — برموی سیاه جوی کافور
پٹ کاره مٹی زه ار ٹلی ٹار — تهه حسنه ترتی نٹه سیاه مار
از لوح جبین حور پیکر — انوار طلوع شاه خاور
برطاق دو ابروی مقوس — سه شگفته هزار حاجبین مس

سی واج زدست دلبر نا نہ
تم تام بناز نہند تلن سر
لتن یام نگاہ پیہ بدساز
گویام دو چار دون نگارن
گویام دو چار دون حسینن
از خنجر بیکہ گہ جگر خون
کہ خون اشارہ سوی دمساز
تم تورہ پئن نگین دلش زود
کر انکس نہ وچھو بدل گھنت نام
گیہ لبنہ سہ گل بپای بندی
آشفتہ ز بیقراری دل
تاراج دلس گرم نگاری
در سینہ سنوم سنان مژگان
کمہ شہرہ یہ آہ و آتش تیز
کن باوہ ز سوزش درس دل

پیہ بر سر فرق ناز دمساز
دیہون سہ نگاہ ناز پرور
گیہ لبنہ بیک نظر نظر باز
نیو صبر و قرار شوقہ نارن
پیو تام مبادلہ نگینن
بسمل ستہ لیلی است مجنون
انگشتر بنگوی لیصد ناز
تہاون سو نگین حور موجود
پوشیدہ یہ راز تہون باانجام
دل جمع کرن زہوشمندی
دلہ سبیت و نان زاری دل
محتاج گیس نہ بیقراری
درسی نہ یہ سوزش دل جان
بر صبر و قرار مہر انگیز
بے یار قرار جان چھو مشکل

۷۲

غزل از زبان مہر انگیز

تنا زینتیر

بیچوتھ از سوز دمہ تپتہ دل

از خجبیر نازنیم بیس

لب بستہ و دل بہ بیقراری

دل جن غم کران نالہ زاری

بہ ماہ عذار تہ ہمہ تہ ہمہ

بہ مصحف رخ پہ ال آخ

در لبنزہ قدرش چنار عرعر

کنہ سینہ بہ بران آو بہ

کنہ نالہ کران آہ و دناد

در لالۂ دل بران پیالہ

در سینہ سنبن سنان ادبر

در سینہ سنبت میان آخ ادر

آئینہ سنت تمانہ سون

کنہ زیبہ وصل

عشق نہ اتش افروز

کنہ دردِ نیمہ

٧٣

پیالہ بہ دہ سکی چائی رائے	مائی وجنس ہیہ مال
دورہ دل نیومن دور چہ گرائی	شودہ پانہ وجنس از خط و خال
مورہ نار تھوم کیاہ چھومیا تو پائی	مائی وجنس ہیہ مال
کندہ تہ چھیتہ اندہ نابیائی	وندہ چھوم زر مندیس بال
رندمی نوشن کرنس ضائی	مائی وجنس ہیہ مال
ہر موکھ ڈیٹھوم بے پروائی	سرہ منزہ کرنس بے پرو بال
سرہ عقابی کرو ہرشائی	مائی وجنس ہیہ مال

بیان سوز و گداز دمساز جانبانہ دہ فراق مہر انگیز دختر وزیر بختیار شاہ

یم زار و نان ماہر خسار	بے صبر و قرار در غم یار
دمساز مہجر مہر انگیز	در شورش دل چو آتش تیز
کمہ حالہ کران نالہ زاری	درگریہ چو ابر نو بہاری
باجوش درون کران نالہ	بالالۂ دل بران پیالہ
یہ گلرخ دلبر ستمگر	چون بلبل بیقرار مضطر
آغشتہ بخاک تیرہ رنجور	گلاب رخس ملن ہتون شور
اک لحظہ دلس نہ تاب دوری	جس جوش جنون و ناصبوری

نن جورہ سو دورہ جان بیان

گہ ذورہ سہ تن جمال ماون

نام جورہ کرس اشارہ زورس

از بیم رقیب دورہ دوری

ای مہر عذار سیم اندام

بیتہ دوش بہرح ماہ در شام

بادوی کلہ تہ ولہ بہ ادری

ماوی دیکھی پہ بیقراری

دمساز لو عدہ گو سر افراز

تا شام شکیبہ دود دمساز

دوانہ شن دیس ساز در تہ ماتمہ ہرابن

پرنیت شام ویترہ حالات

ہاوی بیہیم

در لیکہ ای بلبل غم پیہر دزد

کم پیچ بیو بہانم

هی لعل هزار پوچ شو به بازار
افسوس که ننه به یوطرکنی لو
تن سوچانو زار زار انجیو چوو ار
بیچاره زنگار کی ردانی یو
چه انبه سنه ازکنه لوز بکوار
یو کلام کروشو به چانه دنی یو

مهر آباپه نه به دقت وز دوبیکار
گرفتار رشک مسلا دست
مرز آسن ترته هم ساز
جسم سیم ر ز
سحیبه به به بیکلی سواد لیو ز
د زیت تن نسه وگار آتش فروز
ما فلک د کرسته باری
کربت بدن نسبنا کاری

۷۴

خاتون سپهر اگلنزار آره	گیبه بام لب شام آشکاب
رندانه زخانه و باد دسار	مستانه لبوئی ماه طلباز
بی صبر و قرار دل شکسته	گو سوی نگار استه سته
احرام گسستن حلقهٔ دره	لبیک زنان به بیت دلبر
آواره گدزان عشقه تاره	سنطوره دس وزان تاره
در درگه ماه مهر انگیز	از جوش دروان بدبده خونریز
درگره په چه ابر نوبهاری	باشوق دروان بناله خاری
معشوقه مه شوقه چانه وزتن	معشوقه دنی بوی درفه شبوان
چهوم سعته حگر به آب تایه	دم چخته کرم ولک کباه
گل چهره نگار مه جبینه	بی حاور بدن به نار بیبت
باره وژ داه تباه گز هم روز	کته لوز به سوز آتش آزاد

غزل از زبان شهباز و براق

بلیه رستگان دجهتو بو کنی لو	چچی چشمه پر خمده ماند سهیل ز
دبهه وی چهره شهمار چهری چه گرفتار	سورار نس بار ما باره منی لو
دم تپوت نگلزار اسو چه گرفتار	حیران چه نگهسار بیتر ز اونتی لو

گل چهره نگاه ماه رخسار
دزجیک فیب گرفتار
بچلیع و تقش بیر
از جامه داسری گرسر
دیمنت داسمی سرنیب
ان کمیت با به سرنیب
سنعبه سر دار مش
چونج به بدوسرو لینی
ز نیر خبر از ماه و دیبا
سبته چیها به نیزار رحش
مجبوب بعبسه ف کل کبلسان ف
جیب ز نشلپران حب ز
حه دل نبو ز یان بیمران
انداز دل چه بچه کسی نبدی
بیجان بیزار نهنسی

[illegible]

زالن مستم وجفا و آزار	پوشیده تهون یه راز دلدار
تسلیم رضا بدل رٽن باد	برامر قضا کرن نه فریاد

آگاه شده یه مهر انگیز بر واقعهٔ دزدی ممازه حکم نمودن بقتل او

یه شور و فغان خلق گو تیز	گپه واقف راز مهر انگیز
ڏٺهون سو نگار ناز پرور	در دست رقیب مبتلا تر
بسته برن گلاب دسته	تن خسته بضرب دل شکسته
کمه حاله کیان آه و ناله	ٿهوٺن سو غزاله زلن حواله
گو خوره قصور دوره دوري	ازبهیم رقیب ترده ره زدري
شق گوس جگر آتش لجبر ار	مطلق نه بکن نه ینسٽت کار
ازناخن غم دس لگوس ریش	طوفان صدم سو آس درپیش
لگو نه کرت زاشک گلگون	بلبله سند پائهه آهن دي لخدن
چون شعلهٔ نار آیه یکبار	آوازه ڏرن بسوي حنتار
پرهیز کره ڈرو نظادر	الطاف بره وسجال مضطر
ينه آیه بملک خويش سالار	چرخه نه دریٺ ليوان دزدو انکار

[illegible]

در نالہ زفرط بیقراری
کمہ عالہ کران نالہ زاری
یا بار و نان وزس بو نارہ
کیا رہ دلبے چھو خارہ خارہ
کو نانی تیو کہن منوکس مہ ہو جہن
کیہ گیہ شہس لگ بخت فرزین
نزہ یزہ مرک شام گو سر راہ
انجام چھو بیاہ بغم سیر کو تاہ
زی رس پہ چھو یس گہن دیدہ
باغیر بکن پچھو کر دواہ مہ
زی رس پہ چھو بنامی جان لگ شنامہ
دو دون تہ فنا چھو لگن شنامہ
دزہ زون لس بجن غمن منز
کرہ کیا ہ بو زہ رس لگو کہن منز

نے یارہ حرام چھوم مہ آرام	سمسار شنا چھو نے دل آرام
از قاضیٔ عشق دراو فرمان	کر چارہ گری مہ تھا وارمان

برآمدن مہر انگیز از خانہ بجستجوئی دمساز وشرح سوز وگداز او گوید

آمادہ سپز بغمگساری	گیہ پیش پدر بنالہ زاری
کای قبلہ گہِ نیاز مندان	الضاف مہ تھا و باز چندان
خشم وغضب از دون جدا کر	سودا بمداشہ باخدا کر
جز جرم ہرن بہ خونِ ناحق	از غخ چھو یگہ گناہ مطلق
گہ بوز ونوی وزیر یشہ تیز	پُرقہر سپین مہر انگیز
دمساز بدا کھارہ ناوُن	بیعارہ سو دارہ مارہ ناوُن
ناچار بدار آسو محتاج	زانُن یہ چھو میالو عشقہ معراج
تراوکُ نے فراز قلعہ یامت	مہ دویہ بپا سپز قیامت
ژج پانہ زخانہ گوشہ گوشہ	ڈج ہوشہ و دان بوشہ دوشہ
گیہ بزہ ہیبہ تہراہ ہاہاری	ادہ سرہ کران نالہ زاری
گیہ آدہ کتیی مزتی زول حال	تزہ مارہ مزتی سترِی کران حال
نس خورِہ سوز ورہ ماہر خار	مستورہ دلس بہ دوررگ نار

ولہ بوزو نے فسانہ یا نہ
ولہ بوزو یہ سوزگوی ترانہ

غزل از زبان مہر انگیز در فراق دمساز

زان غمن چھنہ آسانہ
زان وندہ بوم جانانہ
جان سوزم جانہ ارمانہ
جان وندہ بوم جانانہ
نالہ دل گو مہ یار بعبارہ
بلغم بیتن وون سیغ لالہ
کالہ یہ چھی بہم یہ چہ
جان وندہ بوم جان جانانہ
غنچہ وندہ بوم سین خندہ
فندہ وبیکہ بستو بس

77

رَتہ فِل وُٹھ دُر دندانہ
کالہ زُلفن موکڈ و اشی
دام گیسو خال چھُوی دانہ
چشم بادام ییٚنر زلہ
مشکہ بربرِ عشقہ بیچپانہ
لالہ برہ یُو سکی پیالہ
بال ترا و ہس حال میدانہ
تیر مژگان بمہ کمانے
سینہ تیرن چھوی نشانہ
روز روشن گوم شب تارا
سوز حقانی یُو زیانہ

جان وَندہ یُو ہا جانانہ
لولہ مقراضن موہم تراشی
جان وَندہ یُو ہا جانانہ
دام آہو آہو ژہلہ
جان وَندہ یُو ہا جانانہ
زالہ لاچھس زُلفتہ خالہ
جان وَندہ یُو ہا جانانہ
کینہ قفل مو لای ہیم جانے
جان وَندہ یُو ہا جانانہ
رگلہ کرنس چھو نہ کانہہ وارا
جان وَندہ یُو ہا جانانہ

گفتگوی دمساز با مہر انگیز ولنصاز یح بموُدن یُوی مینگوید

الغصہ زخانہ درایہ طنّاز
ڈیہہ ٹھون سونگار ماہ رخسار
در ینبۂ خشک بیوس آتش

پیغام ہتن زُلعش دمساز
بر خاک سیاہ در شب تار
بر خاک وحمین نگار مہوش

سلیح بوی سر دل پیای یار یہ نہ مہ الکھس نسب
از دیدہ مہران آکو ہمہ درد رحی یار
از مہ دہ گہران یہ دو ترنخ یہ ییٚنساں منیب
اسنہ دوم ہمیشہ کران دراز کرشمہ وہ سپھر
الحمد وہ زبیدہ و مہ مبساں کران نیچیح ابر و
الحمد با غنچہ سم دراز بحمد
الحمد با غنچہ ابر نوی بہاری
در نوجہہ ابر بعد ازاری
چاہ و فغان لسبر کل
نرکل مہ دل لرن اسرکل
در کس سبو رسینہ غمسا
از عوض دوا سر سو دمساز
الحمد ہنت زرہ ابھیران باز
ہمیشہ از نش بارہ نزرسی باز
نش بارہ نش بین غم بارہ داد در
پروانہ نش پیش عذر چھوباد در
از نیم نگاہ سوزش آہ سر
خو بار و چمن ساحر انگیز
گلشن بستہ مژگان بدل فنکاری
دستہ بستہ کران نالہ زاری
از میم دہن بہ نیم گفتار
نقطیم رچھن پر ہیش یار
لکای مہر لغانی ہمہ عیب
چھوس نندہ ولہ لجال لطف
تجنج وہم و جسم افگار
پیمارہ دل از خانہ غار
صد تکلیہ بدان بچی اکس
گو جان فدا مہ پیای دلبر

Library Sri Pratap College,
Srinagar.

در شادی وصل تازه امید
برلطف تو بید یار جاوید
گمربال کهنان خیال دلبر
کراس و نان فسانه خوشتر
دلدار نجوم سو آدنگ بار
چهوم ماه محک تو بیدم شعار

بیمه پچا لچهو وصالی جام
مجنون عزه لیلی ام سرجیل
گرفته از این مس سبیت کو ممیل
چون دور سو سر حی گنس ممل
از نو دسو کاسه می الست
چهوم یار رفیق جادو دانی
غمخوار شفیق زندگانی

چهم عید و چهک مه دید بادید	تاکید یوہی کرے بتاکید
از امر قضایه آسو تقدیر	تهو صبر در جامه روز دلگیر
تُل جانانه غمه مه محننگ بار	تهو راز نهان ز چشم اغیار
دُر دانهٔ عشق تها و در گوش	ز اغیار سرِّ عشق که هوش
کرکار خلیل بر توکل	از نار خلیل نیره سنبل

آوردن مهر انگیز دمساز را در خانهٔ خود جهتِ علاج و گر بختن هر دو در شهر گنجو شاه

القصه نگار ماه رخسار	گیه خسته جگر بزخم دلدار
بر اشهب خوش عنان چو صرصر	کهارُن سونگار ناز پرور
در خانهٔ شهانه مشفقانه	جانانه تهون بیگانه پانه
هر گونه دوا موافق یار	ژهانڈن هتهون از دیار و بازار
از بهر علاج هائے دلبر	گیه خرج گران خزینهٔ زر
از محنتِ زخم هائی دلدوز	بهٔ گو سونگار ناچهل روز
گو دُور قصور هر دو رنجور	مسرور زیکدگر نه مهجور
فُل صبح وصال شام غم ژل	ڈُل بامراد یاد غم گل
دمساز نگار ناز آمیز	چون مهر سپهر مهر انگیز

گریختن دمساز و مهر انگیز
در شهر گنجو شاه

تمر هر دو نگار از نگاه
افشا نه بید باده اسکاه

یا پاندو نه بید
آنده نه بید

سامانه تلک شهانه کم کم
رهوار دواسپ تیز رفتار
شبدیز من نشه گمنت گم
مردانه زنخانه دراو بیرون
دواسپه دوان مه دوهفته
وات آخر کار ازده دور
سوی شهر وچهوک نه دوریامت
دروازه شهر اسس مسدود
ده گرد حصار گی وچهان راه
تمام شور وفغان کرک آواز
کای اهل دیار ناسزاوار
دوه اسوئی دلوی لوکن دور
دَبه لوره تهو تیکو چهو دستور
دوه لوسه ولوی کران چه ربند
اما چهو سبب متکو نهائی

دیبا ونگین نشانه کم کم
پرنده براق برق آثار
گلگونه نتهو نه رخش رستم
در دشت فلک بدشت گلگون
تا یک دوسه ماه رفته رفته
در شهر ودیار شاه گنجور
از روز مهنوز آسو علامت
از خلق وچهو کنه کا نه اکهای بود
سوی وقت غروب آسو بیگاه
دربان نشه پرزمک نکور از
از نام چهو نه کینه کرمت ابرکار
چهو نه پانه بهت شهانه مسرور
از حکم وزیر شاه گنجور
سوی حکم خلاف ید چهو هر چند
پیدا چه بلای ناگهانی

دو دیت عفور بیت عرش حنن ور
وانان جهه ۲ قناه سراسر
کوه وافض دان بابهر دستار
بیت ابر باعو کی گلتن آجر عار
بامیز بزه ولوی الاله وچهن تیغ ور
نیزه وتیهی یار زن ه شهباز
در بابهیب سمنت نیزی سوز خانه
معهود دنهجعان سبانه دبر
درخانه انجعان لب ماه دیب
فن بانه انبکا دود بدر
بانعره وسلاح رود خنجر
باتیر وکمان تیغ و
بامیر ازشب بلی گرو جهان
در بازفلک سن زانجم

معاینه کردن دمساز بلای
مهیب با در شب تار گشتن پری
با رهوت دسر را وغیره احوال

آواز مهیب درایه از دور
وتهو شور وفغان زشهر گنجور
گو دوده پدید در شب تار
بصورت اژدهای سیه مار
دجال خصال غول تمثال
عفریت خیال عوج منوال
با شور وفغان پکان چکان نار
با زور وزان دران کهسار
از ظلم وتیز کاغنه انده
پلمنه چرنده ودرنده
یا مست مهیب کوه پیکر
بیت بز وخر گزن نیزم

از ہر دہن آسوتش ہران نار
در گرد حصار گو گران گت
دروازہ شہر آسو بستہ
بیباک انن دہان ناپاک
چارن چلہ بہ کمان خدنگس
از تیغ کرن جدا سر مار
سوتہ زو دمش ژٹن بسنجہ
ژملہ ژملہ کلن کہنوس منارہ
آویزہ کلن کرن سر مار
نابود کرن وجود مردود
من بن کلن آسو شکل و تاثیر
کانہ کلہ تہون نہ باقی از مار
ہر کلہ مار آسو خونخوار
کانہ مثل خروس کانہ چہ کژدم
اما سر اصل آن سیہ مار

از قلعہ کوہ گو پدیدار
کنہ آسہ دزان برونطنہیت
آوسوی وزیرزادہ استہ
و تہو زود وزیرزادہ چالاک
مارن کلہ چون پلہ نہنگس
انوتم کلہ دگہ بہ سنجبار
از تیغ پتش بیہی ستمت سر
گو مارہ سومار وارہ وادہ
بر کنگرہ ہای باغ و دیوا
تہاون سر اصل مار موجود
ژٹمنس بضروب خنجر و تیر
پیس پیس نہ ژٹن ممتس سو فار
ہر شکل جدا جدا نمودار
کانہ غوک و سگ و شغال و مردم
بہ شکل پلنگ تس نمودار

بر ماه وزیر آسو عاشق	امّه رایه بیه گونه تس هوافق
ابلیس ورُس کرون بیه شور	مارن بیه مسافر دلاور
کره پادشاهس نشر لو اظهار	رمی موئه بیه مار مردم آزار

مسمار شُدن جودد مساز از دست وزیر گنجو شاه

امّه حیله مراد گو میسّر	تزویج نگار ماه پیکر
القصّه سو ظالم جفاکار	بیعار چو مار مردم آزار
خونخوار سپین بطمع این راز	مسمار کرن جودد مساز
تن خسته جگر بزخم کاری	گیه جوی روان بخون جاری
مسمار کرت بیه تیغ باریک	بیراه تهون بچاه تاریک
گوپانه روانه سوی گنجور	افسانه کرن بملک مشهور
امشب بمشقّتی که دانی	مارم سه بلای ناگهانی
گوشاد شهنشه زمانه	اکرام ملتمس کران شهانه
تم عرض کرُس بعهد مشهور	از وعده وفا کرو مه مسرور
گنجور شهن نه نهاد اقرار	بر عقد نکاح ماه رخسار
مشهور سپین بهوی فسانه	گیه کر یک بملک خانه خانه

81

[illegible]

روزم نه امید زندگانی
در چاه بلا [illegible] ناگهانی

[illegible]

غزل از زبان مهر انگیز از فراق دمساز خاینه

[illegible]

بہ واڑ دچھان برلب چاہ
گرت شاید بن سو پاک لیہ
درباغ دچھان چاہ جای
گیہ نام بہ جستجوی دمساز
در شام زخانہ در ایہ تفتار
عالم بظلام شب چون تار
گو دو دتہ بان فیشت پیدار
غلام ہجر عشق بہ سینہ
در منزل خاص دور مینہ

گردش تت گرسن نالہ تہ آہ
بلہ نالہ زاریرزہ نادن
ازچاہ نگار کھاردہ نادن
درخانہ ہتھون بالستہ راحت
لچ ڑھما نڈہ مرہم جراحت

٨٢

قولہ ڈلو ہم یمہ بوہ سرہ	دلبرہ بوز نیان زاری
غور گا جتبس کوہ دورِرہ	شرپانہ چھم لاچاری
موُرہ نار چھوم امہ شورِرہ	دلبرہ بوز میان زاری
ڈہوتہ سینہ چھوم مرہ مرہ	ڈہہ دستوی زاجلبن بو ناری
کرہ وہ دوری امہ موہہ شرہ	دلبرہ بوز میان زاری
آرہ ول نارہ دزلولہ شرہ	بارِ امِ چانِ چشم خماری
پارہ پارہ چھوم جگرہ	دلبرہ بوز میان زاری
زاگ حقانی آہ گرہ	لاگ جوین چھوی آب جاری
ناگہ لی چھم آغہ سندہ گرہ	دلبرہ بوز میان زاری

برآوردن مہر انگیز دمساز جانباز را ازچاہ و چارہ جوئی کردن بجراحات او وبہ شدن دمساز تا مدت چہل روز

گیہ بگیر نغم سہ ترکِ طناز	ڈیہہ ون نہ اچھو نگار دمساز
مردانہ کرن لباس شاہی	گیہ بانہ لبوی شہر راہی
زہانڈن بدیار خوش مکانہ	شایان شہان خسروانہ
تنخواہ بجا کران مقدر	تہا ون بدلاوری میسر

جراح و معالج ہنرور
کیا ... علاج دلبر
بنمرت ... دمساز
دمساز ... زار
بہ یار سیو ... زار
سگوتام ... انہ
درتہ ... ہمین لبہ ... اندہ
... شعر ... زار
... نیبہ ... عشق
... نبع ... ا ... ہمسان
... باہ ... ماہ ... خان

از غیظ و غضب چون آتش	بوزن سو فنانہ گوسن ناخوش
از خیرگی وزیر بد خو	احوال بیان کرن بد لجہ

تراشیدن و ساز مار چوب را بابت خدع وزیر گنجور شاہ

القصہ برای آن ستمگر	سنجیدہ کرن بخویش مشور
بیرون دیار گو بگہسار	از چوب گرن بصورت مار
ہر عضو مبشکل مار اوّل	چو آفت اژدہا مبدّل
کرتس سم و گوش و تہر برابر	پشت و دم و دوش و سینہ و سر
تحفہ یک کنند سجش تدبیر	گو باچو طلسم کلک تقدیر
سر اصلی مار مردم آزار	لاگن بطلسم چوب خود کار
در سینۂ ماریہوٹ پانہ	در باغ شہی کرون روانہ
از حرکت اندرون زہر نار	در جوش اتن چو مار خونخوار
زنگولہ وزان گرزان درجوش	گی خلق ز نوش و حرکت ہوش
ہیو شور و فغان بشہر گنجور	ثل پیر و جوان ز خانہ ہا دور
لاحول پران کران گفتار	بیہ آیہ بلائے مردم آزار
گی جمع سپاہ جوق در جوق	گو تیرہ ہوا بہ توپ و بندوق

ہو کر نہ کہیوان آسو ہر بار
با خلق خدا دوان سے آزار
نہ کار بد کی بن مکافات
ہو گو نہ نجات ہو آفات
مقصود مرچھو نہ مال سنگار
مردود ازل چھو مردم آزار

تیهو زور ونوان چھو بر پدر پیس | درجنگ پسر چھو کیاه حذر تس
چھونه خشم بہ پشیم مو صرد ور | اتا سر اصل چھوم کرن بود
یس بر پدر آسه ییتھو دلاور | درجنگ پسر چھو کیاه منس ڈر
اک هفته دوان چھوس ابو مهلت | بنه وعده خلاف کنه گژهی ست
تاخیر اگر کریو د ین کار | ناحق بدیار وانه سم آزار
یاجوج شهن چھو ییتھو لوکن ڈر | چھوس ہتنہ خونه تیز ستمگر
ژهٹه میانه گژهان سنگدن سوٗر | اک لقمه چھو بیالو ملک گنجور
والوی مه نکه پین کنی بار | ننه ذمه کهنتو ی لوکن هنزی هار
انمام بہ نامه واتنا ون | چھپان بدر بغیچه بهاون
یله نامه مرنت تهون بدیوار | گو پانه روانه سوی کهسار
یوٹ شبد تهون سو مار صد سر | گو پانه روانه سوی دلبر

آگاه شدن شاه گنجور از فریب زیره بدر انجام وآگاه شدن بر حال وی از اظهار خود نزد مار چوب هفتاد سر

فردا یله دراو مهر انور | از شهر پنه کشاده گیه در
لگ فیر نه خلق کوچه بازار | ید آس نشان ز هیبت مار

ییکن بیزبان دین بہ ... / دین خلق جهان چھ آگاه ای
چھوم مور منن بحکم ... ای / بجرای دیو د ... نجار
... بہ راز معلوم / ... بمراهان آم ... کنتوم

... پاٹھ سو باره ... / ... دوسر صدر ... / ... قصه بیان ... / از دوستن ... نار صد سر / ... نهره ... مار

بله پادشهٔن به قصه گرگوش — گو واره وزیر مست و مدهوش
گوگیر وزیر بدسرانجام — زنجیر بدست و پای در دام
د پو پادشهٔن لسوی دستور — خلقن لنشه در اک منزماه پلوره
مغرور مه دوزیون چالاک — دمه وار جوابدهی چهو ما بیاک
گو بوزونوی د وزیر خاموش — دو دسته بخود کلاگوی هوش
گو پیره در ان حواله تا مت — در جیل تهوکسے با ندامت

اظهار نمودن وزیر بدانجام حال خود نزد مار مصنوعی وغیره میگوید

بله هفته وعده در گذر گو — دمساز بخواهش دگه پیو
گو پانه روانه جائے موعود — در باغ ان طلسم خود زود
در سینهٔ مار مهر انگیز — گیه پیچ دوان بجنبش تیز
پرشور سپن صدائے آن مار — سوی غلغله پیو بکوچه بازار
گو زلزله از هیبت آواز — تا بر در شهر آو دمساز
بازور کرن صدائے ناقور — کای اهل دیار شاه گنجور
بونه چهوس نے ملازمان سرکار — یا جوج شهن سپاه جرار
قاتل چهومنگان هال شندوره — اجزای وجود دیو مردود

تنه خاک کړی بیک اشاره
گو بوز و لوی وزیر خاموش
باجوړج شهس ؤن پېن حال
تله قهر د عتابسی سزاوار
بلکه یک کران آسو د و رمی
پېزئی چهو مه چهو منه مو رمنت مار
مردس اکس آس تیغ در دست
زانوم یه امی چهو مار منت مار
تهو محض د رفع پیش سلطان
بیهوده کهم یه کار بی راه
باعث تمکو آسو اندرین راه
گو تام با ښتهار مشهور
یس هاره یه مار مردم آزار
زانوم یه مسافر د لاور
نیه ؤن یه میا لو دړ مقصود

ټهو ډاک گزهی ته واره وار
از هیبت آن بلا ډلس هوش
دلخسته بو چهوس شکسته احوال
بله آسه مه مو رمنت سو تهو مار
آسوس بو ژلان دره زوری
در اصل ته آسو بی سترو ی کار
اما سو بخواب ناز سر مست
گو پیده دلس مه غیر نگ نار
باوم بفریب نفس شیطان
پالوده نفس گوس گمراه
چهوس گیر بعشق دختر شاه
که پادشهن یه امر منظور
قس میله نگار ماه رخسار
بر ما رسیه سیپن مظفر
پتالو دمه خار غم تمکو سود

گو پیده دوباره مار تخوار
پېزئی چهو یه باد سرسر
تم تهاو مثنوی مه آسو اقرار
پته یو دکهن مه کهاو باو
و عدس پېن کہ یو وفادار
تم لوره دیس ؤن شاره تحقیق
شاهس ته دلوم بطور ستور
اما و نه کر که یه بو لو تصدیق
ای مار سو مار دم مردم آزار
پته تام بیهس ښکاره بخیز
تهو دکم بو یه بازار
دریهو گزهت بیان کر که هد
مارم بوس قهر دلاور
امه دایه مه الگو بیرون تنگ

پېزئی اند و ابیس شیرغ
پته ته مامه کمت سنز نکر زاه
زن بوز وزیر بتن یام
پېزئی ببکان بیو ی تره
پتن پیش تیغ سرسر
وزیر وزیرن ناپای تام
سوی قصه وزیر تیت
زن یه بله قصه گیو تیت
وزیر داره دو ککلن نشست
نصیحت وزیر بن رمی یجیه
باد بهن کمن ژنده فایس مکه
صبر نه بیه صبر بن بیجه بابار
منه واره چھیپن بیچه بازار

گے ژړا نډ نه خلق اصل این راز
وات آخر کاره کښه نفر نه ود
نن دراو زخانه با وجاهت
لوکرس ازدنا نه اظهار
دپنګ تکوی مه چهومنه کانه ډر
یا منت یه ژن ان سلح زود
باخلق پکان گوشها نه
یله والو به نزد شاه گنجور
باخلق دین سلین یه تو کار
یا جورج شهن لمون ژن نه وه
القصه ونیه زاده گه تا مم
دلته شوه وفغان نه خلق هرجا
تل دست دعاگو بیکبار
لعضی چه ونان رحم وعاره
کفه اس به یان اس چهو گیاډر

کنه اسولبان یانه دمساز
پیغام لمک بجام مقصود
باخلعت فاخره بښو کت
شاهس چهو بکار قاتل مار
برگستلن با چهوس د لاور
تړکانه کمان وتیغ وسرخود
یه وانه التمس کوټک بهانه
دمسازه چېت سلین سومسرور
حال او بدست قاتل ماره
دعوی اسه بیت تښنه مارود
تسلیم شهس کړن باکرام
ډېرو ډکک سه ونیه زاده برجا
یاره بیت یه پناه خود نگهدار
ناحق یه جوان گڼه مان چهو ماره
که ماره امی سو نبوت اژدر

پاربرت بلای این بیم مار
در حفظ و امان خود نگهدار
ادرشه امان ز نفس کافر
چو کلشه دیم این غونگ
گیچاره گکار این ملک کار
مرکتی نیم نفس گوی مار

اركان سره یر منگه ناوړن	مخلوق سجوف منگه کهاوړن
اقرار وزیره داوه ناوړن	اک ملک همتس گواه تهاوړن
بیه ژوره گنهٔ هن نجانه پانه	فیرنت بیه ین امی بهانه
موکه لیاوونت کړون نغرزوړد	اجزای وجود دیو مردود
یامنت یه کړن فسانه اظهار	مخلوق کړن چو نفتس دیوار
گوواره منود کار مردود	مفقود سپن مو نار نمرود

مناجات و لطیفه

تمهید کرم یه قصهٔ مار	در اصل و نوم نفس گوی کار
تحقیق اگر کرک ز هبره	نفس سجیت کچهی ستت سر
گه سر چو کړان بطمع دینار	کاهی بریا کران گفتار
گه ز آتش بغض و شهوت آز	زالان سجو دو جود از نار
پالوده کران بکذب و بهتان	آلوده گهی ز لوث عصیان
البته چو کار نفس کافر	ز آزار سیاه مار بدتر
از مار سیه چو خوف بر جان	نفس بد گوی ضرر بایمان
گو لوک جهاد جنگ کافر	با نفس دیک جهاد اکبر

در بهبود و نعت ... بار گنج و نعت گهی ... ای
... بار عصیان
... بامهی بعبد بنده پر
... کم گنه ... بغفوت
... زابر جمت

٨٨

منظور دره کتنه از غنایات
تقانی عاصی ...

مناجات غزلیه

دردونه بید دوچهو ودوس منیر وه
بیپ اکښانه دی د معفوبه سرجه
پایانه شه وگو الله سربیع ئن عامل حیل
سامان سفر بکعه سر ئن نه بیر همراه
نیه ئې کا نه بکعه الله سرهاعد قن بیگاه
تنه تاره دی الله ... غفلت لیر اوزن
دریابی دی وزیر غفلت بیم جهوی اوزن
دعوی دروغ الله کاه ناپی
دمعرض عرض دنی الله ... ابی
اعضای ابدان دنی دروغ بین راه
نهی بیل ئې نه بیل ... عبر سرتا پاه
عامل نیمه جهوی نه ... سواری
جهوی نه بیم بارگاه باری

٨٩

بار ربی لکن ئې اتش ئم فاک
نمی ئې کرو زمینه هیجا
ایم ابد تو عذر خواهی
بار موی بعید دنیا ای
گونا فسله دور وقت بیگاه
سامان سفر گوم نه همراه
از بیم نفس کوم نسیان
بار ذوق کیم بار عصیان
بیچوم بد دینه سفری سواری
تر تو به توبه تاله زاری
بار سمی اذیم کرو دمی
لحم ئې د جرم کرو دمی
بار در مدد به ئې بیمنانه
غوامی ذکرم ده دی صدایی

القصه به پیش شاه گنجور	گو لکړ وزیر واره شهور
ئې پانده دئ یه راز دمساز	دمساز سپون یه شه سرافراز
ای بے خبر از حقیقت راز	در غفلت وآ ئه چوک گران ناز
امروز مه روز پوئ مغرور	فردا چو شد در محاسبه پور
بله ئې یته گو وزیر شنه راز	از حوصله طلسم دمساز
از هیبت چوب جادوانه	یانئس سو گواه رود پانه
یته ئې گرځه هیبت الهی	تنه تان پنن دم گواهی
از هیبت وحکمت خدائی	اپزس ته پزس گرځ هم خدائی
یم مار سیاه نفس ماروی	تم نار وه شنډ یان تاری
بله واقف راز هاده جانباز	نیله باده وزیر حال دمساز
گنجور نشیهن وزیر بے پیر	نشهیر سپون بغل و زنجیر
در شهر پهرک بکوچه بازار	رسوای جهان گرک سیه کار
بارنج شدیدئس ژلوک سیر	از بیم وعبد کهو لکو ډ ر
دعوی دروغ گوس اثبات	سوی نزد عمل بون مکافات

مقولهٔ مصنّف

داستان دربیان دریافت شدن حال دمساز و ممتاز میگوید

ای مطرب خوش ترانهٔ ساز — آغاز کن این سرود دمساز

بلکه گشته سپین وزیر گمراه — دمساز انگ په مجلس شاه

اعزاز کرک ئې تس شهانه — از بخشش خاص خسروانه

گنجور شهن چه پیوس هرچند — منظور چهو هم بجای فرزند

گرمنت نه چهو وعده رئیس مار — تن بخش نگار ماه رخسار

چهوم وعده پین کرن برابر — ژی قاتل مار چهوک دلاور

برخویش اگر کرک ژه منظور — منته وعده وفا گره هم پین پور

تم توره کیس که ای شهنشاه — دراصل وزیر آسو گمراه

از عهد قدیم چهایه دستور — دستور س میله پادشه گور

اَت خلق دیان نمک حرامی — آغائی سیت چها غلامی

چهو نه سیم سخاندان شاهی — آغتس منگه نوکر آشنائی

منته قوم وزیر اصل چهیم کرام — دمساز دفاطراز چهوم نام

هکه کر لو اداکرت پین حال — چهیم لال زبان وسینه غربال

شاهن دپرای همای اقبال — لند منته کرته واقف حال

باسوز دردون دپن گنجور
پیچوس لصلی کی پور گنجور
همدرس به وطن بجاه و اجلال
شاهن چه دیان بلند اقبال
منت ک پیر س گرامی
پیتاه صفت بنیک نامی
بی لوک تو مغزه سو ممتاز
ممتاز بهیان نام همت ز
در فهم و فراست شکیبانه
بیمثل زمانه ک بهانه
در صورت و سیرت نکو نامی
سلطان ملک بر خو بر دمی
تا دیده پیون سو عاشق زار
بر ملکه بنظر خونخوار

وان ملکه نبیطیره فاق
غفل و نیبیس غیاق
غارت گره کو راقی
بحسن و حیا منی گره ودانی
ودر بج جهان ز سکه نفته نیبانی
بغمت و زبان
نغمت نغمه از ...
نا یسر واقف راز ...

در طیٔ منازل و مراحل

در باده منزه بنت صدم آد
اکدونه سو درادا سنه استه
بیه طرفه لگوین بسوی ساحل
داتف جیو خدا اسجال ممتاز
القصه تمام باوس ره از
نوه پته پینٔ نه داستانہ
سختی د بار شهر خونه ریز
تند بار فسانه داستادُون
از محنت راه سختی چاه
بله پادشهن به راز کر گوش
تصدیق کرن بقول دمساز
گو شاه زمانه پانه خورسند
مختار بمنصب امارت
دمساز زشاه گو سرافراز

تعجیل کران گے دُو منزل

پیولونه لونه صه منز سوتی داد
بر تختهٔ کُشتی شکسته
درپیش نه آم عشقه منزل
گو غرق به بحر کنه کمهتو باز
ز آغاز فسانه های ممتاز
باوُن بفراق عاشقانه
افسانه مهر مهر انگیز
اقرار تمکو سو پانه داوُن
تزویر دل ذ ذیر گمراه
گو صدمه تارتس فراموش
تحقیق تمن سپون تمکو راز
بیوایه ٹن سجای فرزند
نهاون لصدارت وزارت
شاهس سو پین انیس و همراز

دوہیں ان نکاح کردن مساز با
نقش غنابه دختر وزیر مقبول
دوپہر اگہ پیدا ان نسجن نخود
سوی نغد ود ودیدہ منغد شہت
حیی جیران دربیدہ نغدان راح ان اناہ
نغد ہیشہ نغدان صبا جیغ مندجہان
حبیس صبانه زبان

[illegible]

91

ہرابتن باغ دراغ وابو ان
گو شہرہ ذ شہر تا بکیبو ان
با فاقد عدہ لشکر سپاہی
سم آمادہ تخت و علم پادشاہی
باشوکت خسروی بہرکار
ذیبت دیدہ آمدہ کوچہ بازار
با ساز و طراز تازہ تازہ
دمساز بناز با ہزارہ
الواز شوق نجلک نواز
ہر غانہ بسراندہ مشغل طرب
گو نغمہ عشق با پاپوش نہ
آہنگ اودہ عاشقانہ
منظور دوقہ دل زنان یکبارہ
الحان نواز گردان یکبار

نه دون بنه گرمتی ملاقات
رادی چهو لکهان دانه دانه
از گره چهو بسر درین سوزنت
هر لحظه اهو ز شیوه چشم درراه
می بود در انتظار آن شاه
اما یعنی [illegible] شاه تمناز
هیچ پایکهن لصد له ۱ ع از
دست بسته به پیش پی تجویز
دمساز خجسته دو مرد در

گو وعده حصول اهلکاران ناهید فلک غزل سرا ان گو		ایجاب قبول دون نگاران با زهره عطارد سی قران گو

غزل خواندن قوالان

روز عشق بود سوز سینه هم آواز چهوم
دمبدم دم تازه هردم همدم دمساز چهوم
حلوه گر اندر سرای سینه حسن بی نظیر
در ضمیر آثار نور شاهد ممتاز چهوم
در دچی بنه نه ده بازی پرده تهادم از مجاز
در حقیقت سازو باز راز با ینده راز چهوم
همنگ شهباز با عنقای وحدت همخیال
در هوائی قدسیان هر لحظه در پرواز چهوم
بود و نابود جهان یکسان کرم با سوز دل
سود و سودائی سرود دلبر با همراز چهوم
درد خفائی زنان در پرده اندر زیر و بم
تازه دم دهای همدم با نیاز و ناز چهوم

درشرط چهارم این ق نه
برآمدن شاه ممتاز برای حصول عاربه
راجه رانی یعنی به سوال دوم
برای شرط ثانی در او آزاد
کمر بسته بامداد خدا داد

۹۲

از عشاق
ای سنامی سیر به از [illegible] فوق
می چاه و بیچو [illegible] بنخبر [illegible] می
رای چهو کس [illegible] بنخبر راجه رانی
تمنا نه مملک راجه حکایت راز
از ناملک این [illegible] تمناز
ناوی ابو فانه [illegible]
[illegible] سعد منظور [illegible] دادار
[illegible] سعد کار [illegible] رضیل دادار
[illegible] وعده [illegible]
[illegible] راجه رانی

صفت شید ... کسی د ... تیب
امید چابت ... نون ... رونب
دی سوز و نان ... جابت
اسیر حال ... چ ... بابت
سینه ... بده ... سیل
... بیوس ... بابن ...
... کمن ... باران
... بیار ... بیار ان
... ر روئیر ... ببوی بالا

برعزم سفر بلستقامت	رخصت هتن ازنگار تامت
گو حجسته پکان یکوه صحرا	بی صبر و قرار ناشکیبا
سرگرم بعزم قطع منزل	حلی گیس مراحل و منازل
ز آبادی شهر دراد بیرون	در وادی غم هران اچهو خون
بی همدم بی جلیس و یار	از دیده هران گوهر تر
پر ز آبله پا زراه دشوار	گه با گله سپهر دوار
ون ون وله کیاه و نان بزاری	گه سن ته دگن بناله زاری
تنها بغم زمانه رنجور	از یار و دیار پیوسته هادور
بو زهٔ آس کوه بلند و بالا	پله آسو نمکو بجرخ والا
کهتو بر سر کوه چاره ناچار	پاره قدم از خناجر جار
آبادی شهر ڈیهٔ ن از دور	دل گوس ذراه حجسته سرور
انا بو زهٔ آس جای اندده	دریای بلا بدامن کوه
برتارک کوه وحشت انگیز	نهر ره پچهٔ گو کران نظر تیز
ذخار سو نجر آدمی خوار	پیدا نه کنار سیم نه تنت تار
گیه بندی پای لنس و چهانی	در جای بلای ناگهانی

چهوم ... ببوی دو بالا
دریا ... بالا
... بهر ... جو
... نبه ... بوه
در ... بیف ... بوه
... عرض ... بو

٩٤

نن کاهنه ... درن ... ازدر
نت جانورن ... ازن نهر
... نه تار تاره کتو تار
کشتی نه دران ... کاهنه بار
شهزاده ... آسو ... بر
کاهنه ... تقدیر
در ... عشق ... سو بیت

از بجه بلا ... نه پیو وا
لته دراو ... جسته
... کنار ... سته
ن تار ... قامت
در ساحل بچه ... سلامت
هیسو ... شناوری دریا
از ... بله

ہم زیادہ دساں یں درنت د
ممتاز کمران نالہ نیاد
ہم خندہ کران بہ بندہ زار
تو خندہ تنہا بہ تو گرفتار
بہ تو تحفہ اسی ہیں اندر آو
بعالان زنیا کرہ این پیاد
کہ صورت انسی کے زیبوان
از جنی دگر غریزسان

ممتاز کمران عاجزی بس
از نازو ندان جالوندر پس
در پنجرہ بطلا کمک بند
از طمعہ شاطو رسند
شہزادہ بحال خود گرفتار
کہ عالہ کمران نالہ زار

پیو بی خور و خواب مست مدہوش | ہوش از دل و جان تن فراموش

گرفتار شدن ممتاز از دست نسناس وغیرہ حالات

افسوس نہ دور چرخ دوار | در دام بلا سپون گرفتار
ناگاہ جماعتاہ نسناس | باشندہ آن دیار خناس
بیہ قسمہ سہ خلقت تباہ بعالم | تشبیہ تمن اڈوی آدم
اڈ جسم تمن بہ شکل انسان | بیہ لصف بدن مثل حیوان
سی خلقت بے ڈیرہ بد خو | درصورت آدمی جفا جو
باشکل بہیب طول قامت | پرخوف بصورت جسامت
دا مژ سہ جماعت پرہ آزار | فیران لکینا رجر ذخار
از بہر شکار آس نیران | گی تام بسوی بحر فیران
ممتاز وچھوک بہ جنس دیگہ | سرمست بخواب ناز بے ڈر
ممتاز وچھوک نہ خویش بیہوش | نیو تام تلمت تمو در آغوش
گی شاد بجانہ چپا بیکانہ | زان تخمہ سو نیو کہ سوی خانہ
مست آسو بخواب ناز ممتاز | بلہ خوابہ نشہ نہ اچھ کیان باز
تان پان بین وچھون بہنجار | در دست دگہ گمت گرفتار

از سوزش دل سب لہ زاری
از نازو ندان ندامت باری
[illegible]
ای داد و بیاد گرہ با نصف
[illegible]
در زندہ بہ بندہ مردہ زندہ
شرمندہ شہزادہ [illegible]

از جوش غم درون دل [illegible]
ہیہوش [illegible]
نہ جای قرار و پای رفتار
[illegible] صحبت یار [illegible]
ہم سوز فراق دلبری در
از قسمت خود [illegible]
[illegible] دلدار
[illegible] اعتبار

پہوٹ نیوٹ سفر مہ کر یو منزل
یلہ بستہ چو دُر سو در صدف گو
ذاتن مراد کہ سو دلشاد

گو لوٹ بصر و فرحت دل
نالہ تیر دعاش بر ہدف پیو
از صحبت غیر جنس آزاد

خریدن تاجری شاہ ممتاز را از گردونشناس بقیمت یک لک طلا و
گرفتار شدن دختر تاجر در عشق ممتاز دگر بخلتن ہر دو در شہر دیگر و
گرفتار شدن ہر دو در ملک آدم خواران وخلاصی یافتن آنہا

از خواہش خاص ذات اکبر
گو پیدہ اکباہ ز شہر دیگر
از ملک دگر سو آہت از دور
سوی مال ہوان تاجر انہ
مخلوق بر پچھرہ ژدہ یاری
با خویش کران سو تبر خرو شا
تاجر سو رحیت سپن خریدار
ل ہت سو باحترام تہاون
نس آس گنی بخانہ دختر

سا بانہ بہانہ گو مینر
باجنس کنیز صاحب نزہ
نشناس تیم سوی تہ آدمی پور
در شہر لبون عجب نشانہ
شہزادہ کران نالہ زاری
یوزان یم آس بو لبو شاہ
لچہ مہرہ لقمبتنش دتن دیار
در خانہ خویش و انتاون
چون گوہر ترہ نتہ پیو اختر

درگله گله بان گرگ بسبد
آتا کره کیاه فغان کرن سود
زه تره ساس وچهین زه آدمی زاد
کنھ چیده تهو منزه نوان گاه
یله واقف راز گو سو ممتا ن
لگوڙها ندڻ نه چاره کنھ بتدبیر
اشعار کرن بطبع موزون
ظاهر بعلوم آسو هشیار
فیو آخر کار داره داره
نزدیک محل سرای شاهی
برعون خدا امید لبنه
پره زهو شاه تهورن زمنانا
اشعار پران گو بزاری
تمهید کرن تهس بآئین
فریاد کران گو بهنجار

فریاد و فغان کران هرچند
آدم خوارس کهنوی چهو مقصود
چون مرغ هوا بدام صیاد
درمطبخ خاص آن شهنشاه
سوته آسو بجای خویش جانباز
بله آو هنه بدام تقدیر
احوال هنن و نن مضمون
ماهر بزبان آدمی خوار
جا بله نته آس تن کناره
آو ینه بوزه شاه خواهی
کهتو بر سه قلعه سته سته
پُرزو ننه منش چهو کیا بیکو راز
از دیده هران خون جاری
درعرضی خود باین مضامین
درعرضی شاه آدمی خوار

ظالم کمہ کن کران چھوہم ناو	کیاہ ظلم مہ شش ثہ در نظر آو

استفار نمودن تہور شاہ احوال ممتازہ و آزاد شدن با گروہ آدمی زاد از چنگ آدم خواران میگوید

نم تودہ کُس کرای شہنشاہ	دانستہ کران چھو کنہ حاتی
سہو آیہ عمل یوان چھ درپیش	آزردہ گژہان ہستہ ماہ دلریش
دپو پادشہن تس بت بکرار	احوال پننہ ثہ کرتہ اظہار
دپونس چھو دراز میانو احوال	چھوم نام پدر رتبہ اقبال
سلطان سریر ہفت اقلیم	در ربع جہان بتاج و دیہیم
اناہہ فلک سیوک ستمگار	فرہ ناوان چھوم بکوچہ بازار
چھوس در بدر زمانہ دگیر	تشہیر جہان بحسب تقدیر
در سوزش عشق گے مہ سینگار	لکہ دان لولی یہ یو لکوی نار
گر سوی دیارو گہ بکھار	گاہی بدیار آدمی خوار
الفقصہ پننہ نماس احوال	اُس مبتال نا باین حال
شاہن بلہ یوز ظلم دبیداد	گومت چھ ہتاہ بادی راد
زانئہ بہ خطا چھو بوث آزار	چھوس تو بہ کران وبہ زین کار

۹۷

برآمدن شاہ ممتاز از ملک آدم خواران رسیدن بملک پری

الفقصہ نگار ماہ رخسار
یلہ درا وز ملک آدمی خوار
باشوکت جاہ گر یکاں پتر
نام وا نو ملک شاہ بیدر بر
ثہ در ایہ مجلس خدا ئی

اتا بطفیل راجہ رانی
پُر ز ذرہ نیس یہ تخت کانہ
تم وصف تمام چھس علانی
اگر پردہ تمک جلا طلا کار
یہ تخت رواں یہ کر گہسار
باصوت تصدا یابن معانی
اشعار پران بوصف رانی
بوزان یلہ تم سوز یمہ تم
پران چھ گژھان خلق عالم
روز سنہ مولی سو خاصیت راہ
الا بلطایف الحیل زود
حاصل گژھہ زود گنج مقصود
کیہ چارہ کرو بکار رانی
پہنو روزہ رضا سہ راجہ رانی

اتا سو بداغ ملکہ دسوز
تن بی رنج یار خوش نہ گلزار
بر عزم سفر میان بستہ
گو واقف راز شاہ پرویزہ
کر تم بکلام دُرفشانی
از مہر درون دپُن بہ ممتاز
چھونہ مشکل اَنُن سوتخت رانی
یعنی چھ تمک خواص مقصود
گوڈہ بوز تمک خواص مجمل
رانی چھ کران تمچ سواری
خاصیت سقف چھوس نمودار
قطرو کنہ تت ہران گوہر
بیہ ژون طرفن چھ تت مور زرد
نیران تمن یکہن چھ عنبر
در رقص یوان چھ تم بادکار

سوزان چھ چراغ آتش فروز
خونبار و فگار در جگر خار
گو گام کتا سو آستہ آستہ
باتیز زبان سپُن شکر ریز
از تخت رواں راجہ رانی
کا بے خبر از حقیقت راز
مشکل چھ معانی نہانی
تمہ رستو انوی تہ چھو بیہ کانہ سود
ادہ ژھانڈ تہ چارہ کمہ بمکمل
ظاہر چھ گژھان خواص ساری
ہر جایہ وتھان آبہ فوار
ایثار تس گژھان برسر
یکھنی چھ کڈان و آتش فی الفور
ہر سو چھو گژھان ہوا معطر
خوش لہجہ پران غزل مہنکار

روانہ شدن آتش نہان نمرود شہزادی بجانب ملک راجہ رانی

القصہ بغیر سرن لبہ
اجازت و شکوہ خسروانہ
سامان سفر کرِتھ برابر
با ساز شہانہ فوج وشاہی
با دو دنہ شکوہ پادشاہی
سپہ جانب سوران دیار رایی
امرای عظام سکہ پیشہ ور داز
با از نیزہ وری جانباز
ختنی و تیرِ اران و حبشی خیل
ہمراہ رسالہ زنگی جیل
باج سعد عمن بہری بار
یادوری جوہری طلاکار

هم جوق بجوق خیل در خیل
باشوکت و شان سو فوج شاہی
یا منت سفر قدم د توک تیز
گیہ جستہ پکان د دور ستہ لشکر
بلہ وات قریب ملک د راجی
ڈیہوک سو شکوہ فوج قہار
از دولہ د شکوہ شاہی
کہتو گرد و غبار آسمانی
با جیم عفیر د شاہ پرویز
چیں لشکر پیشما ہمراہ
بلہ دانیہ یوز نام پرویز
دستور پہ پیش خوداش زورہ
سر بلہ کہ د یلان صفدر
ترکانہ ایہو سپاہ جرار
بوزنت سو د زیہ تیز آہنگ

گی جستہ پکان د ورستہ کرنیل
با حکمت و فر کج کلاہی
درای از حد ملک شاہ پرویز
شاہانہ قشونہ فلک فرہ
گے جمع شمالی و میانی
پر شور سپین زمین و کہسار
گو شہرہ ز ماہ تا ماہی
سی واڑ خبر براجہ دانی
آمرت چہ بقصد جنگ خونریز
رجانو رس گرز چہ گم راہ
باہم درون کرن زبان تیز
نمیں آیہو کار غیر مقصود
بر بلہ ایہو سپاہ و لشکر
مردانہ سنو بکار ہیگار
گو تیز کران کوشش جنگ

داستان دربیان نامه نوشتن پرویزشاه بنام راجه رانی

الفقصه پګاه زشاه پرویز — ګو خامه بنامه شکه آمیز
سرنامه بنام راجه رانی — بیکهون مراد این معانی
مطلب چهٔ نه چانه ملک مالک — یا کمنت وشوکت و ممالک
پیغام اکوی لکهو برابر — سو زن چهٔ نه کانه پیام دیګر
مطلب چهٔ کنهٔ ی بنوی زین راه — آسی زه ته بونه بو زمت زاه
بُبه ملکهٔ بی نظیر چون حور — جمشید شهن چه کور مشهور
تمه نها و منوی چهٔ بیش دربیش — قیمت به بهای وصلت خویش
تم پنج شرایط ګره ان بار — انجام نمکو بنوی چهٔ د شوار
کیناه ګیای نجو استګاری — شرطونه باز آی ساری
الا چهٔ کهنیل ګو هر راز — جابناز زمانه شاه ممتاز
سوی شرط ګو ډک سچا انت و — دو میش ته نشه چهٔ بوزمت نا و
یدوی برضانه ګو میه — بنه صلح میان هردو لشکر
هر ګاه خلاف ګو نمکو کار — اده نیره پګاه تیر و تلوار
یدوی سپنګ ته روی ګردان — اده بو زنوی چهٔ خشم مردان

کہ بنن جواب نامہ ازان / باصلعت بہکیر ... اسخانہ
کای ملکہ اگر ... منظور
ادہ ... چہ ... ضا ... لوی
یاتزادہ ... بندورہ
ہی تورہ ... لوی ... بدورہ

جواب راجہ رانی بنام پرویز شاہ

جواب نوشتن راجہ رانی بنام پرویز شاہ

گو قاصد تیز تگ روانی
تہ پام سو نامہ پہ آغاز
از خشم درون کڑن قلم تیز
کای شاہ سر بر جاہ و اجلال
چہنہ چانہ خونہ مہ سلطنت کم
مردانہ تہمتنان صف در
چہوم فوج گران بر بری پور
از زور کمند هر دلاور
یہ صورت کن زنانہ چہوم زم
چہس ها هر هر کمال پانہ
سر نامہ نامہ گو شکر ریزہ

سوی نامہ انن براجہ رانی
پوشیدہ تہون پہ از ممتاز
بر نامہ جواب شاہ پرویز
در جنگ لبو منہ کہنتہ اہمال
جنگی چہو فتشو نہ ہیا تو محکم
نرکانہ دلاوران بے سر
از لرزہ مران چہ کم ہیا دور
در دام چو سام بن یہ خیبر
کیاہ سیر تہ کڑن زمرد چہوم کم
مردانہ تہمتن زمانہ
بر نامہ نام شاہ پرویز

جواب نوشتن پرویز شاہ بنام راجہ رانی

گو پیک تہند چون صبا تیز
تم پام سو نامہ پہ سرا

سوی نامہ دتن بدست پرویز
هارکی هبداد گوهر تر

101

پہ دوالعیہ نامہ بیا بہ رانی
بانعود وچہین ... معانی
کہ بنن جواب نامہ اول
کای پادشاہ ... اقبال
دی خسرو کیقباد شوکت
دارای سریر جاہ واہمت
منشور جلال شوکت اندوز
در علم ... امروز
ایہ ہوا ... پرویز
ازی ... ہیچ ... دمیز
پہ چہوی ... مراد تخت رانی
او صاف ... یا لواتی
... کران ...
... نورہ ... کلہ
بیم ... خیبر
... عالی ... نہ
کو مت ... جامہ

چهوس نام پدر بلند اقبال
سلطان سریر جاه و جلال
بهتر زه کیته بدلکت
ممتاز تهئی چهوی شاه ممتاز
باناز اگرچه چیک ملک غاز
بخت مردوز درغم وبوز
مملک شنهجه چهوی تخت وزر
از فهم ترچهو مالکن دار
اپا چهو کر سزاوار

کیاه کار سو تیهو نه آیہ آثار	مرغوب نگاهِ ماه رخسار
تم مور نمک چهه تل وڈائی	تت منزلیه آیہ راجه رانی

لطیفهٔ مقولهٔ مصنّف

اے رندِ حریفِ نکته پرور	معلوم زحالِ خویشتن کر
طاؤس عناصرِ وجودی	بارانی خویش زنده رودی
فواره ز آب تابِ مضراب	هر قطره هران گوهر ناب
هر لحظه بدرفشانیٔ خویش	ایثار بفرق رانیٔ خویش
کره گوش بجوش آی طاؤس	بیهوشه سندو پهو کار معکوس
چهی بالِ کشاد حالِ دیگر	پروانه تهند سبالِ دیگر
هزار دزان گزان در جوش	در نار وزان هنوش بیهوش

جواب پیرو بزیر جانب رانی

القصه بفهم نکته دانی	بلبه بوز شهن شد رانی
القاب متین به لکتائی	لکهوس مراد آشنائی
کای مالکهٔ بخت و کامرانی	سرتاج وسریر راجه رانی
چهوی تختِ سوان بهٔ بختِ شاهی	روس چهه وجودجی گواهی

نت سیت کرکی شه نه شاهی
اندر حسب نسب پهو ممتاز
در جرأت و سلطنت سرافراز
از هر دو طرف چهو نیک پهو کار
نت رو بیوان پهو کار دشوار

بعد هم پهو اس تخت رانی
سیات پهو و تخت رسکار
پهونه چاره نهن بیخت نعواب
بازاره نشه پهون ازوزاره
خوابی ازه نعوذ بیخ ماره
بازاره نکه پهون بیکی یار
والوی از ه نکه پهو پرو بیدار
مستوره کردان دلان بار سکان سلطنت
نجیبه کنان بیهوشیل رانی
لیبه والله هو بیمار بیدا رانی
ارکان اسم و سوال نیهاون
در کهم سوال نهاون

تقریر کرن بجمع حضار
پر دیر تهین یه مطلب دل
همراه اسن جهو فوج جرار
ممتاز تهوی چهو مرد جانباز
بُدوی چهو قشونه سانوُ پرکار
چهنه کینه نبرد چتنه یا خام
هرگاه بعکس دراد کانه کار
نه بالو هه آسه زور بازو
بله راهیه په رهونن سع تدبیر
اتا بقابل شها نه
تدبیر پین ان تجربه

تدبیر متن په زهن درین کار
اسه کنهو گزهان سهاه یه مشکل
هرکانه لسپاه گری چهو پرکار
از خواهش خویش فیره ما باز
آتا پهونه کانه مقابلک وار
کیاه آسه پنهنجیکو سرانجام
مشکل چهو گزهان ننگ تے عار
وزیج مره گی چهه درنزازد
ارکان اسر به گی سهاه گیر
پهوس آخر کار زونتا نه
درنامه لکهون تمام تقریر

جواب نامهٔ راجه رانی بجانب [illegible]

کای شاه سریر شوکت جاه
دشوار کرن چهه آشنائی
بالفرض اگر چهو شاه ممتاز

جُز طول کرو یه قصه کوتاه
باغیر کنهو یه کدخدائی
درجاه و حشم سو جلوه انداز

[illegible]

مقدور ضمیر چهوم درین ار
منظور کرن نه شاه ممتاز
فردا بحضور بر دولت
پنهنجو شرف [illegible]

١٠٣

بله دا خبر بنزد پرویز | تام باوزرا سپین شکرریز
دینک به چهو پرسوال راتی | زانن گزه راز با نوائی
ممتاز سپین کفیل این راز | دربحث سوال چهو بی ممتاز
سوزک به خبر براجه راتی | ممتاز ن بیم سوال راتی

داستان اظهار نمودن راجه هفت سوالات همراه ممتاز

بله دراو پگه عروس خاور | دردشت فلک به هونج زر
ازهر دو طرف صف سپاهی | استاده کرک بحکم شاهی
طرفین بله طرح صلح تراوک | شهزاده بعقل آزماوک
درعرصه که گاه قهرماتی | از هر سوال راجه راتی
درمنزل اوسط دو لشکر | گو صدر سوالگه مقرر
ممتاز جهان بناز شاهی | باشوکت و شان کهکلاهی
گوسوی سوالگه روانه | باطور و طریق سردانه
حصمانه شهانظرف ثانی | شاهس نکه آبه سایه راتی
شاهین دیوسای نگار رهوش | تهوخوی صفا ز ردی آتش
کم کم زه سوال چهی بیان کر | بوزک زه جواب ها تکرر

سوالِ روزِ دوم

امروز بہ بحثِ دین کرو کار	اسرارِ نہان کرو نمودار
دلپورانیہ کای شہِ زمانہ	حاضر ہیو کرن کتابخانہ
شاہن دِس این علوم سینہ	در سینہ لکھ نہ در سفینہ
رانی زکلام راز دانی	شرمندہ سپر بخود نہانی
نور سنہ جوابِ نکتۂ راز	گو شور و فغان ز فوجِ ممتاز
پیو شور و صدایِ شادیانہ	گو روز شہنشہ زمانہ
بیہ قسمہ کران گیہ سوالات	بر کفر دوان آسِ اثبات
شاہن بجوابِ تم کریس رد	از نورِ دلائلِ محمدؐ
آخر گیہ لاجوابِ مطلق	اسلام انن بخواہشِ حق
از نکتۂ وحدتِ الٰہی	کفچ ز دردن ز حبسِ سیاہی
انوارِ ہدایتِ نہانی	یلہ دراد نبر ز راجہ رانی
با مہرِ سکوت روز خاموش	اوراق سیہ کرن فراموش
پیو غلغلہ در صفِ سپاہی	وتھو شورِ طبلِ بادشاہی
گے ہر دو فریق سوی خرگاہ	گو مہرِ سکوت تا سحرگاہ

١٠٥

سوالِ روزِ سیوم

از شکرِ خاص شاہ پرویز
نقارہ شادیانہ گوبنز
در فنِ دلیر گری ییند
در معرکہ سوالہ خاص
گو زود شہن حصولِ مقصود
در معرکہ سر برہنہ بجود
از جنگ شہنشہ راجہ رانی

از عجبه یو دیو چون شناور
نگو معرکه سیو الگه زدو د
گه هر دو نگار رجای معهود
بر ساحل بحر آری گلفام
نغو اصبی هند کړک سرانجام
د نو رانبه در شناوری نور
هم از زمان کوس فی الفور

فردا پله در او طاسک زز

سوال وزیر چهارم

کیسوی چنم زر دو گلفام
نغماره ژهنی کړک گی تام
گویاس کښیمته ز نانه
مهو راینه دعوی ترانه

سوال وزیر سیوم

فردا پله آبه رانی از ناز
ان نیچکبن سرودتن نور ر
دد تان به پره دک نانسینی
طاؤس فلک بگرمی تار
گی وحش وطیو رست ومدهوش
بله نوبت شاه داتو برساز
باساز وسرود درپد از سوز
به زیر و بم سرود مدهم
شاهین ز کبوتران نهالین
بله لحن ترانه آو د رجوش
کهسار فلاخن آ زبم و زیر
مورت کنه شاه گوگرانی
تشبیه نگار پیو ز صورت
بله ختم سپین هبت ارمزمار

موسیقی کن هتن کرن ساز
با راگ الاپا که ریجور
کهارن په حجازی و حسینی
در چرخ اثن بذوق مزمار
از هر دو طرف منوش بیهوش
در فن ترانه آسو همتاز
د زنان کرن از نوا نو آموز
گی وحش وطیور جمع باهم
شیر و دم دنیه که ببالین
خرگوش و گره صدای پرجوش
مانند خمیر گو بتا ثیر
چون صورت نقش راجه رانی
ابیات غزل لکهن بموزت
گو فهم وکمال شه نمودار

دلو ترانه نگار رانیه دم
کرب ته شیبه ښین به جبد دم
تا دیره پس اندرزه بیمه دم
در عجب کبعو د رو دو بادم
انها دم شاه اسو با بنوش
وته رانیه سو دم فانوش
از بی دنی به عاجز از دو دم
با عجز و قصور سرگران
کهنت هر دو بنان عجب غیاب
بر ساحل کی بسی نمودار
سر رانیه به زمن بیت میمت نار
بچرایه سیاب کو و نښین باز

سوال وزیر پنجم

یه دای پگه بروز پنجم	خورشید وقمر جدا از انجم
باجودت صولت و درشتی	مُدیانه کرک لفن کشتی
گی ختم فنون کشتیا نه	چهٔ هانه سمانه مشتیا نه
وتهو جوش خروش در طلاطم	گو پاس شهس سُوال پنجم

سُوال روز ششم

فردانه فروغ مهر الوانه	از نور جهان سپون منوّر
شیم آسو سوال نقش تصویر	تدبیر تمکو سپون بتاخیر
گوڈه دانیه کرسه صنعت کار	درخیمه شبانه کیا چمکدار
اک آئینهٔ حلب جلادار	در صنعت لوکرن طلاکار
بانقش ونگار رنگ در رنگ	بامشک خط سو رشک الی زنگ
گلهای طلسمی وتصاویر	گویا چو طلسم کلک تقدیر
خوشبو ز عبیر و عود و عنبر	سرنازه کرن تعکس جو هر
تصویر پریه خال چینی	تحریر کرن بناز نیتی
سُوی آئینهٔ حلب هر شب	موکلیوس کرت تمام در شب
ستی وات خبر به نزد ممتاز	نهٔو تم ته کرن ستکو سر آغاز

١٠٧

نهٔ صنعت و حکمت خداداد
نے ز انه سو مانی و نه بهزاد
زن اکس کران به پرده داری
تحریر پتن ریخ سرکاری
موکلیاو کرت یه شاه ممتاز
رانیه لشه دود و پرده راز
رانی بجمال جلوه ناز

سوی ایس در اک نقش تحریر
برداد طلسمی وتصاویر
لو غفله با طاقه الابن
کلک ایم بتکوی یه عکس آین
نقش ونگار اسی تار
اسنا ده کرن به نزد نالاب
به بنز همت به پیش ممتاز

ہمراہ ہین سو شاہ پرویز
باشوکت شاہی دلآویز
گو سوی سو الگہ بصد ناز
در ظرف گیہ سو خاص ممتاز
گیہ سوی سو الگہ دوانی
با شعر و فغان زیادہ رانی
بہر گہ ناظری بجاوک
نقارہ حاضری بجاوک

لگو بحث سوال ہفتمین پام
درصنعت ہفت خط بارقام
اک ثلث دویم چھو خط پیچان
ترییس چھ دیان خط ریحان
چہارُم خط ارغنون چھو ازچمن
پنجم خط ناخنک چھو نقشین

ششم خط شمس بطرز گلزار
ہفتم خط کوفیان لمود دار
باشاہ دین کرہ نکو کار
درصنعت خوشتین پدیدار
سہ صنعت کسن یہ تحریر
پہ دی ذرہ یہ ایہ تقریر
آدہ مانہ یہ چالد ایہ سکار

دپو رانیہ پاشہ سرافراز	کہ باز سوال شیمک راز
دیو پادشہن سن دین باب	گو غلبہ منہ تا طلوع از خواب
منہ عزم کرن چھو نقشن ناباب	درجام زحوض زود ان آب
نیو رانیہ جام گوہر ناب	در حوض برائے خواہش آب
منہ وچھو تمہ زن سو نقش از رنگ	در آب لمود رنگ و رنگ
با نقش و گل و نگار تصویر	گو یا چھ بہار باغ تقدیر
بلہ رانیہ وچھو سو نقش گزار	مہوت سپز چو نقش دیوار
رودسنہ بجا حواس یکسر	پیو جام زدست آبہ ل نذر
تنت ٹکرہ سپن لمود بر آب	گو رانیہ سر پٹھی سو سیلاب
از ہر دو طرف ستادہ لشکر	درخندہ سپن سپاہ و افسر
نقارۂ تہنیت بجاوُک	در شنگہ خسروی بجاوُک

سوال ہفتم درصنعت ہفت خط بروز ہفتم

فردا بطلوع شاہ خاور	عالم بضیا سپن منوّر
کہسار جہان بنور خورشید	کافور فشان سپن باتید
از ہر دو طرف بامر شاہی	استادہ سپن صف سپاہی

سلیم ثمین کس و دین سکار
د شیکہ گہ دہ جیج خضاب
انحطاط علی کسن قدیم انب
سہ کا غند زد فشان ابح زد منیر
درہم سد سہ اللہ نام
ہفتین کسن نبی تمدنی
نصیحہ شعر دو فغان ہر روم
چہ انہ نغمہ ہب ابر سر

ارباب طرب بعشرت و ناز
ہر جوچ بہ بزم شاہ ممتاز
زینت گر بزم آن بکبر و دیہیم
بہ بانیہ وزیر و بر حکم و
زرق صفت فلک بہ زنجیر و فرمان
درنغمہ سرایی بنفیر و بیتش ابعاد
تانغمہ سرایی پی پرستان و بیانہ
باحشمت و عیش و نوای بیمانہ
از بخت نخص بادی
آن کامیابی
دولت دیرین ممتاز دی
روز زیور این بزرگ دولت ایم
گو رضعت عالم پر آن جہان اجل
ملک آرای
القصہ تمام ملک آرای
با دولت و مکنت اقبالی
در قبضہ شاہ آمد یکبار

نقارہ وزان گو شہانہ	بافرحت تازہ شادیانہ

عقد بستن شاہ ممتاز ہمراہ راجہ رانی بعد سوالات و روانہ شدن شاہ ممتاز در ملک معشوقہ خود یعنی ملکہ بلنظیر بعد حصول مطلب

در بحث علوم جملگی راز	ممتاز وچھوک لعلم ممتاز
لن کا ختنہ وچھوکنہ بودہ تانی	آشفتہ پسر سہ راجہ رانی
در علم و فنون لین سو مافوق	گو زیادہ بس نہ تن دی شوق
زان چھو بہا دِ دِلا ور	مانِ سو نگار ناز پرور
بر پا پیہ مہر الذ رس ماہ	گو حصّہ بحصّہ قصّہ کوتاہ
گو شور و فغان ز شادمانی	بر عقد نکاح راجہ رانی
کہ تاجو روشنا رِ گوہر	بر فرق نگار نازپرور
از لولہ شکوہ شادی	گو شہرہ ز ماہ تا ماہی
گیہ نام شہانہ در نہانی	در خانہ روانہ راجہ رانی
در خانہ لوز بیت مسرور	در برج سرور گچی جو ر
از ہر طرف آے شاہ سالار	لگو زینت بزم اہل دربار
گو گرم محافل عروسی	در بزم شہانہ رلج جلوسی

دانا بہ وزیر راجہ رانی
دستک بستہ تمام اہل دربار
بونہ بہ آسوار سطوی شاہی
ترزب سلطنت نہ حکم پروار
بوی دود بحکم شاہ ممتاز
رکن الدولہ ملقب از شاہ
گو قدر نشین بہ دولت و جاہ
در بہ شاہ ممتاز در ملک ملکہ
بینظیر بحصول شرط دوم
القصہ بعیش و عشرت و ناز
بامطلب خویش آمد ممتاز
بالخت مراد کامرانی
بالخت جوان راجہ رانی

بمبیبی نگار رو آو ممتاز
گو ناز بناز دار باراز
تهو شور و فغان زنت دیانه
باجاه و جلال خسروانه
از عون و غم هست جدائی
بکنی نی گبه دور جدائی
بمم بیم پیون بغمزه ناز

غمزه بغمزه ناز با ناز
بمم جننده تا بنده اختر
نظر ممنده کنده بنده گوهر
ممتاز و نان گو بار حال
تن ملکه بسه نظر بس جوال
از تندت بکجه و دشت کهسار
ورنیحی جنس آدمی خوار

یله شرط دوم تکبف ائن باز
پیوسته کرت بماه پیکر
طی گمیں منازل و مراحل
بیه واتو بملک آدمی خوار
گو شاه تهو رس گما نه
همراه اس پهو فوج لبیان
جاسوسو ون گر هت پس از
چهیں ذانه سنزی یه مهربانی
گو بوزولوی سو شاد وارا
کرتم نه ضیافت شهانه
دلشاد کرن سو شاه ممتاز
سامانه ستهان نگین و گوهر
القصه ز ملک آدمی خوار
یله واتو بملک یار طناز
نقاره بجاون اول کار

بر عهد و قرار یار طناز
گو جبسته یکان سوی دلبر
شاهانه یکان گو دو منزل
و تهو شور و فغان بکوچه بازار
ظاهر چهو غلیمه سند شانه
گیرت چهو دیار و دشت کهسار
آمت چهو باز شاه ممتاز
باتخت ائن سه راجه رانی
نهاون بترمانه یادگارا
باجمله قشونه اهل خانه
اکرام تس کرن باعزاز
شاهانه دتن قشونه لشکر
گو جبسته یکان بدشت کهسار
با جلوه ناز آو جانباز
گبه تام خبر باهل دربار

اندراز نب ناز بہ امیر
ورنیپ نگار گو تس کس زیر
از ناز و تیپ نگار لکن ایار
بیچ حکمت یار چهینه میر سکار
زینه قصه چهو نه جان گل زل
جهو ند دور جای از وصل

سمت مه ره بیکار و گو ممتاز
انا چهیو مراد و بکار یار جانباز
دی دور گرنه با تس نه ساهت
چهیی دو دم بکار گوی عاشق
جانم بنی جم ایلیا باد
آده پاد دو تنه بچهه ت یار
دیجهو بیان ال ممتاز
مهار نگار دراد جانباز

کلبج وفا درین دو ضعیف ازل
جعد مدا چون کیو کی تسمیر آورد
ضمیر ست دین بخندان اس سبو
نبیه خال شن ز نو تیغ آدکا
وای کای کلیدا ان چون حریج لیکم دو
چند بر جانان ار سبی ار بکلم ز سین
الحمد جان ار عاشقان تا جان ازنا و فنا
تا شفقت از عاشقان جان از رجیع
جبیب ازان چون لبغ

بیرد آرام و قرار از دل ای مرغ ارام
باز آ ای بلبل باغ ارم
چند باشی دیلول و بیغم
دل بگیر با جان بجهان از انس بیزار
نا شعوم بیرون از ان بوستان

کرده دور ز خویشتن منس مل	چون دوده‌ی نفس کشتیل
همراز نگار گو سومت ند	بر کار نگار در او جانباز
ای مطرب خوش ترانه یاد	که تازه سرود دل بهم ساز
آواز فراق دلبرانه	آغاز کرد دگر ترانه

سجده شکر
شکرانه ختم این رساله
کرده به نالهٔ شاله

ممتاز بینظیر حصّه دوم

تاریخ وفات مصنّف از حسام الدین غازی نیاری

آه حقّانی عزیز با صفا	که در خصت زین جهان بیوفا
چون شنید از حق ندای ارجعی	جان خود را کرد در راهش فدا
بود غوّاص رموز معرفت	نکته دان دفتر فهم و ذکا
قلب صافیش مرآت ذات حق	منجلی بروی امورات خفا
شعر صافیش همه آب زلال	درّ و یاقوت و عقیق دلربا
عاشقان را شعر او جان در بدن	طالبان را حرف حرفش کیمیا
نثر و نظمش هر یکی درّ و گهر	درد و سوز از ابتدا تا انتها
آشکار است اندر شعر او	درد و سوز جامی و ذوق ادا

111

ساز و سوز قصّه ممتاز گو
تازه حسن از درد و عشق این پری
الغرض از هر سال ار حلیش
فکر چون کرده حسام الدین بگفت
سنه ۱۳۴۲
ببرد از طبع [illegible] و مرد با کمال
از نه [illegible] در کنج [illegible] این عزیز
رحمت غفران خدا دوم از خدا
ای بر [illegible] که این کتاب نوشت
عفو کن گناه [illegible] عطا کن بهشت

تمّ

ممتاز بینظیر حصّه دوم

شکرانهٔ ختم این رساله

کرم آه بنالهٔ تاسّله

قصۂ ممتاز بےنظیر

{ در عجائبات چھپر کھٹ معروف بہ }

حصۂ سوم

قصۂ ملکۂ جہان بانو

عز اسمہ	بسم اللہ الرحمن الرحیم	در توحید باری تعالیٰ

بنام خداوند ہر دو جہان
پچھو پانی بست آشکار و نہان

دتن رونق آسمان و زمین
بہ پیدا ایش سید المرسلین

سو سر خیل ہر انبیا و رسل
شفیع الورٰی فخر ہر جزو کل

پِرو نا و مادم صلوٰۃ و سلام
بہ عثمینہ و چار یارس مدام

در منقبت چہار یار با صفا

زہی چار ارکان دین متین
زہی مقتدائی ہمہ متقین

ابوبکر صدیق آن رہنما
کہ بعد نبی بر ہمہ پیشوا

دوم یار سردار ہر دو سرا
سو فاروق عادل امام الورٰی

سوم شاہ عثمان والا ہمم
چہو طغرای منشور حلم و کرم

چہارم علیؑ ولی با وقار
سو شیر خدا شاہ دلدل سوار

ز ملک و ملک تا بعرش برین
تمن پر ٹانے جان آفرین آفرین

در منقبت حضرت خواجہ معین الدین چشتی

بیا زود وای مطرب چنگ ساز ادا
نوا تر او با ربجۂ عشق ساز
بیا رنگ بیلانہ کر تار عود
بچنگ و چغانہ چو مستی سرود
نوا تر او اندر نواز تر سکری
ز ان قصر منشانہ چو زیری

نوا تر او اندر نوا با سوز
پچھو دریدہ عاشقان در دو سوز
پچھ مستانہ کا ساقی دلفروز
دم جام میخانہ درد و سوز
بہم درد دل مردی از سوز دل
دیکھ زنگ نامردی از آب و گل
ببوز نہان ہتا و تم پیدہ سرود
ز میخانہ پیستان عیود
کرن ہجوم سر آغاز ناز و نیاز
ز اعزاز ان خواجہ دلنواز
شاہ جوبی غم در دل گزاران کرم
محمود لی شاہ جہان کرم
ام اوج عزت تر عرش جاہ
بجا بندہ نی ز محبو زین کلاہ

ویس سندر کای مُہر دلفروز
چھو بستر پہ اف نہ ہرگز نہ لوز
نشند زر زرن چھو منہ ہفوز نہ
چھو دشوار کاد ابزن از قیاس
پیچو مخوہ نہ شندہ اضطرار نہ
نہ ویس بوزہ سوی وزہ اندز ہراس
رضا مندی پاچھم بدعا
دو ابسد مینی روز بوزنگ کنی
ورین کار دشوار باد دعا
شانہ ملکو مختصر بو و نی
بوکرکہ چھو در دشوار کوی
چھو ملکاہ بیلدن قیاس و خیال
امروز تم چھوبی چارہ بیہ کار کوی
نظام پوز شان گو مہاسندر
ہمو راز تحقیق کرم پری

جہانگ چھو بانی سو آرام جان
چھو والی جہانگ سے عالیجناب
سو یعنی مُعینِ مُعینان دین
چھو تہڈ شانہ تہ زانہ کر اجنبی
تہندوی چھو در دَور دنیا ظہور
سرس تاج عرفان شاہا سرورس
ہرای خواجۂ خواجگان چھیم امّید
بصد آرزو با دل داغدار

بہردو سرا سرور کام جان
بدُرج ولایت خوشادُرّ ناب
چھو سالار و سرخیل اہل الیقین
لقب از نبی تس چھو ہند النبی
بنور سَرَر آو خورشید نور
بو روشن دُرِ عرض گوشن گرس
کہرک نامہ از روسیاہس سفید
و نانن زار حقائق خاکسار

آغاز شرط سیوم بہ آمدن شاہ ممتاز برای حصول چھپر کھٹ و پرسیدن شہزادہ حقیقت آن از مہاسندر پری جواب او

ولو ساقیو دل چھو در اضطراب
بخاطر نہان گوہر راز چھوم
لکھان ئی چھو اوی رین و افعات
نہ شرط ای انجام تس نام تام
سو نایاب شرطاہ بصد تب و تاب

بیار د بقا چا و جام شراب
بظاہر ونُ کار ممتاز چھوم
ز شہزادہ ممتاز والاصفات
بشرط سیوم تام کرنم قیام
چھپر کھٹ ز یکدانہ دُرّ ناب

بچھرن بین متصلِ باتیبال
سو چھوی ملک دیوان عالم تمام
بہ روح چھب بام کوہ و مقام
سو کوہ پیدا و تہر نہ درمیان
زانسان ہنگور و زنہ ہاموزان
سو کوہ بلا خیز و آفت انہ
چھو کنیہ بہندو لی نامی ابلیس
قدم بہ قدم صدمہ بہنبال سی
چھپہ کنیوی وِن چھن کنیہ بہندوی
نمی منز چھو ذرہ بنیز پاگمان
نہر گسی کمال حوصلہ سِر بنیان
بکروا ابر ایم وان و تشنع
ذہر صدام بستا بابیا نہ
ملا بستہ بہکیان ملک نظام
بعہد سلیمان علیہ السلام

تمی نس چھہ دیو و پری دور دور
اگہ کانہ تمی پٹ پیکان از قضا
اگر دیو کمبخت کانہ آ و یو ر
نوان باز جیس درہ کن نس و د تر
درہ بونٹھ نیرت یوان چھوس دو راہ
دھن کن چھہ اک وت دویم کھاوری
اگہ کانہ اجل خوردہ گو از مین
نوان نس چھہ تا تخت گاہ خسیس
لیس گیہ از نام تمسند خبر
سو دیواہ چھو خونخوار تیر سہمگین
چھو تیہو شاہ بیداز باکروفر
تمی دختر شاہ زرین کلاہ
چھو نام گرامی رشک قمر
دویم نیر تمی ہمرہ رشک ماہ
عجب ماہ منزی مہ دستان

بد نیا ینک چھو کنہ راہ عبور
تمس حسن دائم چھو میلان سزا
تلان آدمی زاد نی شر و شور
چھو مشکل تمی دزہ کوی رہگذر
اکس وتہ از نام کانہ یکنہ زاہ
توی دو بہہ نیران دیو و پری
تمس کرنشانہ لنک بر زمین
سو شہر کمبخت چھوی از یس
تہنزی خبر کینہ کرون نبر
تمس نس نشانی چھہ دیو لعین
اما تس تہ پانس تہندی چھوڈر
چھہ نیمہ چھو عاشق سو برشک ماہ
جہان بالو اندر جہان مشتہر
وزیر زادی شاہ زرین کلاہ
تمس نام نامی چھو آرام جان

۱۱۵

يکه دراو سُلطان زرّين کلاه
بعزمِ سفر شاه ممتاز دراو
بجوش حسگه پيوتمن طمطراق
سو باد سحر يام دم سرد آو
زمين سے فلک تک تتق نور کا
نه ول. ار رخصت هيتن يام تم
مرخّص پيُن ازمهِ دلفريب
منازل کرن طي زشهر و دهات
ز دشواريِ راه رنجور گو
درين سعي تن جايه گو بانبري
سو درّاه سٹهاه صعبتيه خوفناک
کرُن تکيه بر فضلِ پروردگار
چو شير نره ژاد اندر دره
بدن خون جاري کرُس بيد رنگ
دو هس تکپ يکي تهکمتوي بيقرار

ز ايوان گردون بترتيب اه
پته چهره گي لگو دلس آمه نا و
ز بادِ سحر دراو بوي فراق
صُبح در نظر بارخ زردآ و
بنا آسمان تکپ طبق نور کا
سبزدون دلن منز قيامت قيام
سُواره بکان لو بدل نا شکيب
به تعجيل تهک تکپ يکي وه تهرات
نه آبادئ شهر يله دُور پيو
بهمک با و مُتن تس جها سندري
سٹهاه تنگ و تاريک جاي ملاک
هتن زادِره جنگل ميوه دار
گذرگاه اژدر گره در گره
سٹهاه تهک ۔ ران درّه تار و تنگ
گهي بر سنگِگي شب گذار

دپن حال گوسو دا ہسر انح
کس تہ جہانی زمین جھاپن شمہ
ژہ وزنین بیشر ہمکلمہ ترجمان
ہہ جہکی گمیہ گراں جن مع وال
دپان کیاہ ون ہنمھوی جہوم ہوی
لدن حال ہمبر ودان جہن ومتی
ژہ ہمر ہجران وہبر وبس
ورو جہ عشقو ہی ازوارنس جہ صلس
ولو عشقہ ہجان ہی زخوار وہجا رجہو
جفا ہی ہجہ ہجان عربو دا رجہو

پرون اسم اعظم ہرن اشک خون	کرن نالہ زاری بدرد درون
دپن ای خداوندکون و مکان	درین ابتلا الامان الامان
بو بندہ سرافکندہ چھوس شرمسار	ژہ خاوندہ بندن مددگار و یار
بو درماندہ چھوس در غم جانگداز	ژہ بر بندہ چھوک قادر کارساز

ممتاز جانباز در بطن شہادہ

الٰہی بو درماندہ چھوس بندگیر	بشرمندگی چھومنہ تاب نفیر
الٰہی کنن منز کہن گوم حال	دہن سینہ چھوم آتش انخلال
عمن تہ ہمن منز ہمن چھومنہ جوش	برمن عشقہ نارن مہ تہا ومنہ ہوش
الٰہی بو بیکس وبن انہ کس	بہت آم بس چھوک مہ فریادرس
رہائی دتم زین غم و واقعات	ہیوس دتت ییہنہ رہائی نجات
ییتی پاٹ در ظلمت جانگداز	کران عجز و زاری سوی بی نیاز
اجابت بیون تش دعا از مجیب	خلاصی لبون از بلا عنقریب

آگاہی یافتن ملکہ بنیظیر بر آشفتگی ممتاز بواسطہ گل ترجمان

تہو حال باقی یہ افسانہ تمام	دنو حال احوال ملکہ تمام
سہ باگل ہبت آس بے طاق طاق	ز احراق ہجران کران الفراق

ولو عشقہ درجن ہادوس ہیری
ولو عشقہ کہی جہی نہنز انسری
بجا دو گری ہزمن یادم آن جان
ولو عشقہ ہن ہزبن باہم جان
گرن ہز جان ہپن بیگمان
ولو عشقہ ہسہ ہمس ادزن

117

گرن ہس گلشن ترجمان
ولو عشقہ محرم ہر خانہ چھوک
گرن ہمانہ در ملک جانانہ چھوک
ولو عشقہ ژہ بگر ژہ ظل الہ
بفرق سلاطین زمین کلاہ
ولو عشقہ دپی بو کم دلہ
ویکین بو نا ساز گمبر دلہ

گمہ جن ونہ گلشن مہ ہزجین چھوم
پہنن باغہ وخس کرہ ہزمن نیش چھوم
دپان یہ وارم جبرہ گمان
نر دراینی از گل ترجمان
ہنو و سوزش ملکہ ون یافتن
ہیتی ممتاز نیازی ہو واقعات
دعا ہی یافتن ممتاز ز نظر ازدعا

سو دربطن شہہا رخونخوار زار — ونان زار با داور کردگار
سہ زاری کرین کردگاری قبول — گیس بختیاری زباری حصول
اثر سوزکوی بوزہ پُدوی اسیر — سو کرروزہ باسوز دلگیر گیر
بفضل وعطای خداوندگار — زبند بلا شاہ گورستگار
کمرسن نگہان کہ دگان سبب — طرب خیز نکتناہ ونو بوالعجب
مہربان سپن لتن خدائی ودُود — توی گو رہا زاژدہا زود زود
وُیہان آو سیمرغ ازکوہ قاف — تلن اژدہا در دہان بخلاف
وُڈان ازہوا گو بتعجیل تام — بوجہہ بہن بچہ آس لتن بیطعام
مگہ دُون اکوی لقمہ زانرنغ وار — اگرچہ گران بار تن آسو مار
بمنقار کرنن نہ اڈ چون خیار — دتن دُون بچن با گرت سوئی نکار
نہ اڈ یام گے ازتن اژدہا — سپن شاہزادہ آتش رہا
مگر بر سنگ و دستہ ہوش — جگر خستہ لب تشنہ اعضا بجوش
قضارا زہر جہرجی آتش رنگ — دُوا سی چہہ بر زہر مار ولینگ
بتاثیر آن سنگ ہشیار گو — خلاص از عفونات آن مار گو
شبانگہ بیک مرغ زربفت رنگ — بمغرب شتابانہ گو بید رنگ

سپین ہیتن ومتن ہیند سو نچر دو خواب
بنا ول کرن ہم تس سکار کیاب
کہن تہ در نیندری چھاٹ اسح
دیان تن ویرانہ جانہہ راہی
بنا گاہ عادہ وسیع المکان
وچھن نشین آسو
زیب مخبت راہ
دران چاری خانہ
سو آسو خانہ خاص
سو دیوار زمین
شہزادہ ہند جان
تس ہند خوار از مرادکار
عقل سوگ
تفضل کران ویہ بار

سپین بہ تہ نتو ومنا گوس زباد
تیہے پاٹھ اک ہفتہ کرتم قرار
سپین تام بہ عزم رفتن دلیر
بوتھ آسو کوہ سٹھاہ سہمگین
سٹھاہ آسو بالا سو کوہ عظیم
ہزرنت کوہس در نظر آسو دور
بتدبیر شاہانہ از فہم ورای
بتاریکی شب تتوی گوہان
کلس پٹ شبس اگ ہتے ہا یہ رود
وڈو تراو سیمرغ مادن زجای
بیک دور پرواز گو پرہوا
بوی زمین آو نزدیک تر
وچھن ناگہ چشماہ پراز آب صاف
کرن تہف رہا تام در آب بیوہ
زچشمہ پٹن ہتہ استہ کنار

گمیس پیٹہ امید دل بر مراد
اثر دانہ رو دسنہ از زہر مار
ونہان کاتھ وچھان آسو بالا وزیر
سپین عاشق مبتلا دحزین
تمی پیٹھ رندن ہندوی آسو بیم
توی کینہ کر آسو راہ عبور
وچھن چارہ جوئی بفضل خدای
ینی آسو سیمرغہ سند آشیان
سحہ یام نیوگو زچرخ کبود
کرس تہ ورہ تہف شاہزادن بپایی
روا رو ہوازن کرن کم نوا
کران آسو شہزادہ ہر سو نظر
سٹھاہ دورتراز بیس کوہ قاف
درون صدف گوہر ناب گو
کرن تام مرغابین ہند شکار

وچھون شاہ
دپن یا الٰہی
وچھون
دلبرانہ
پچھو کر
نتہ
پیٹھ دل یہ مرد دلا
دلمنہ چھین غرندہ
شاہ
بیمارس
الٰہی
زارم جان
وثنن نی کرن
بیک لحظہ

تهنز کر یک تیر سهمګین پر هراس — تمن منز کران شور و غوغا قطاس

چو غوغا ید رواڼهٔ غار بیو — نی که یکه شهزاده بیدار ګو

قشوناه و چهن دیونی هند تمام — ید رواڼه یکجا سمت ازدحام

کرن دل قوی درا و بر صدر غار — بطرز شهانه کرن انکسار

قطاس لعین ته ګو خوف دور — و چهن نه بظاهر تس کانه قصور

دین بی ګنه مارنوی چها روا — اهس کیاه کرت زانه غیر خط

یهو بهتر بغیر خط بی ګزند — بر ندان خود قید تها و کن بر بند

ونت هی بهراه خود نیون شاه — سوی قید خانه سو رخشنده ماه

کرن بسته در حجرهٔ تار و تنګ — ګران تر تهره تها وس خاره سنګ

چو کوه برانی سه سنګ ګران — ملی کر ز صد زال ها ز ندران

تهون میوه ها تس مهیا تمام — بخانه روانه سو ګو والسلام

ملاقات کردن ممتاز همراه آرام جان و پرسش احوال یکدیګر

دلو ساقیو تلخ ګو کام جان — مئی ناب چاوم ز آرام جان

بطرز دری نکتهٔ باستان — جهان با نوئی هند و نو داستان

غرض ګو بخانه روانه قطاس — ز شهزاده رو دنه دانه هراس

سو ممتاز در حجرهٔ تنګ و تار
چهن مضطرب تیر بیدان بیقرار
کرن بر ز تنګ و غم از قلب تنګ
و چهن برن ګه راه بسته بنګ
ممګر سوتی تحر بازو بهنان
تمام سوتی در صد بیکران
تکلیف تنګ غا بید رنګ

بغیر هنګ بهتاونی در حجره تنګ
برزدراو یاسمن و چهن ګلشتنا
ریاحین و نسرین بجای ګلشنا
چمن ماهی فاش کر و ګل بیشمار
صنوبر مته تیمست دیر جویبار
ز نظارهٔ لاله زار از فراغ
کران لوی ګل بیدل خرشن باغ

120

عجب باغ نهره نه توضیح بهار ابنګ
وتین اصباح بلالان سوز انګ
زانبوه ثنجی روانمار و سمل
به ځا بیلبلخ سرت نهیر
بین هینمیب جنت
چهتا بنیر بنا و پیر
کران اسو صم بهار

چمن صبا و
کران زنده دل بنګ
نصیب از ممتاز والا نسب
ځرامان ځرامان بدان باغ و راغ
بنشیب نظر سوی چمن
چمن ګه خاص آن
چمن صور خانه
نصیب ز و بیکبین

دلان زالہ متبد سو حسن و جمال — لوان ڈالہ بہ لالہ و زلف و خال
کڈان کش بہ مار رنجہٕ ابروان — بمژگان و غنچہ رٹان آہوان
پلنگس اکس پیٹھ مہٕ د لنو ازہ — لبس مہ گرمیٔ ساز در خواب ناز
لصد ناز یامت ٹکن مسرز خواب — کمان بازیلہ نرگس نیم خواب
وچھون شاہ ممتاز چون سرو ناز — نگہ گوس پیدا دس احتراز
دپن تس کتنک چھوژہ ای نیکنام — گژ مک کتہٕ مہ ونتم ژہ نام مقام
ژہ کتھنہ پاٹھ یت جایہ انگ بہوش — چھو کرہ والومت ژاہ تہ نیو کاہ مشوش
دپس شاہزادن کہ ای حور زاد — بوچھوس آدمی زادہ خاکی نژاد
بذوق پرہ چہرہ بے نظیر — بزنجیر تقدیر گومت اسیر
خبر چھمنہ کتہٕ آس کیاہ چھوم مراد — مہ چھوم داد و بیداد گومت زیاد
ژہ ونتم پنن نام تہ زاد و بوم — ہما کیا زہ لگمت چھو در دام بوم
پری پیکری تورہ کرنس بیان — مہ چھوم ناو در اصل آرام جان
سو خواجہ بزرگا مہ چھوم قبلہ گاہ — چھو دستور سلطان زرین کلاہ
جہان بانو آن دختر پادشاہ — بحسن و وجاہت چھ رخشندہ ماہ
مہ تہ تس کنیزی نہ تہ جان لوچرہ — تمس میانو آیت مہ سند گرہ

121

تهندوی مه آسوم دلس آرزو | مه سوی آرزو درام بی گفتگو
زصد التقامت لسعی متام | درین شب اتهی یم زه گلچهره آم
اپهین منز رچهین بانوی مهربان | زه بختی بالضاف آرام جان
مگه رچهیزه خاطر تشند از رضا | خبردار چهوی تیهونه میلی سزا
یه بوزت اجسن کاته زوناه دره | شره لان لاجس لکم مره مره
لدم خاک برسه ودم زار زار | دم سینه در آتش خار خار
دیوم یا آلهی عماه پیو مهیب | زسر نامه پر پامه دن عنقریب
غرض کرفطاسن یه فرمان قبول | رضامندی شه کرین چهم حصول
بو اننس درین خانه تهونس یه بند | بنار جفا چهس دزان چون سپند
پمژه مستمنده بیه آبه یور | تنه گیمره بند زنده بگور
اگه حسب تقدیر کانه گو اسیر | سو گو گیراز دست دیو شریر
تعجب چهو چانوی نیوی بی هرس | تیهن دیوی منز بهن آهن پاس
دیس تم نگهبان چهویس ذات پاک | ز آسیب دیوان بس کیاه چهو باک
غرض باونس حال خود مختصر | تمامی وقوعات رنج سفر
بهمنت دپن تس که ای مه مثال | مه گزه گیر دربند حزن ملال

سو در حجره ڈیٹھون بہت در امان	رَوانہ سپُن سوی آرام جان
اِن تِس سٹاہ میوہ ہای نفیس	زباغاتِ سرکاری ازنُیس
رِٹِن میوہ مہرو یہ ڈیتِس جواب	مِہ دل مضطرب چھو در انقلاب
جگرہ چھوم پُرہ آتش ذرارو زدور	بو ازجان خود گیمژی چھس نفور
جہان بانوئی ہندِ دِس چھوم فریب	تہندی سوا چھومنہ صبر و شکیب
سَرِنی زوُد ڈیشِن بہ پیش نظر	پنون پان ہاری بتیغ و تبر
یہ لوُنت سپُن مضطرب قطاس	مِتِس گو دِس اَزنُیسُن ہراس
لصد آرزو لتِس کرُن زاره پار	بو چھانوی رضا ترہانده ای نِگار
بو محتاد ہر کاریُد چھوس رئیس	مگر چھوم اجازت ہہُن از اَزنیس
وِنت ئی روانہ سپُن زوُد تر	بدربار آن ظالم بدگُہر
یہ بوزنت سپون شاہ ممتاز شاد	سرو راہ دِس پیدہ گوتس زیاد
تُلُن خامہ رازاز دستِ ناز	لکھون نامہ راز سوزد گداز
جہان بانوئی کُن لکھون نامہ وُد	زمقصوُد بہبود از زادو بوُد

نامہ نوشتن ممتاز جہان بانو را بذریعہ آرام جان میگوید

چھو مضمون مثنوی بعنوان راز	کہ ای مہ لقا بانوئی دلنواز

ویٹنار چھاپ بنا ز چھوس ...
... ییرو ازدیوان بعنوان ...
مِران پارہ پارہ کرِت ...
کرِن بارہ واسہ سو ...
دراوفردہ کرمت ...
چھو مُرد ...

کرِن بال ...
بکہ پال و گوپال ...
نیری کرن ...
دلیری ...

لنگا نیرِ و میدان جنگ
پرنگا م چھیرو ہم پید رنگ
پہ زور بیزار از بیرازچھوم
بیان نغز در بیان ...

پھوُل ... نم ... فراق
... عشقن ... طرف
... گال گوپوس ...
... آنس ... زال
... نزم ... ڈیو
... آن ملک ... نظر
ز ... عشقن ... اندر

کہیوٗن تازہ مضموٗن لصد امتیاز
نامہ نوشتن جہان بانو بنام شاہ ممتاز
بذریعہ ارجان و پیرزن شاہ ممتاز

تمہ خامہ از دست نازک بناز
پترنامہ ڈرنٹ بلِ شاد شاد
جہان بانوی نامہ وچھو پرماد
لیکھوٗن درکی نار از آن نو نگار
ونت مئی کلدن نامہ ہنکہ بار
زرزادی نوٗنس زانن مراد
بحوالہ بنوونت پیرزن شاد شاد

کرای نور رس باغ شاہنشہی
دِر رونق تاج فرمان دہی
پھیس دخترِ شاہ زرّین کلاہ
امیرانہ پھیور برے لمشکاہ

ییٹھے پاٹھ خوش نامہٕ دلستان
قطاس آو فیرن نئے دیو العین
جہان بانوئی یوز یامنٛ خبر
رٹن در برِ آن دلبر دلستان
پرزہن حال احوال زمہٕ مثال
تہوٗت ڈنجہ دل از قدم رنجہ مہ
زمہٕ رو بہم باطرب شاد شاد
کران گی حکایات دوٗر و دراز
گہی باخوشی اکِ اکس غمگسار
حکایتہ شکایتہ کرِک مختصر
لجس باوی راز آرام جان
تُسند عشق با ملکہٕ بے نظیر
شجاعاتِ ممتاز ہم رعب و داب
تُسند ابتدا بوس حال و قال
وقوعاتِ افسانہٕ دلپذیر

حوالہ کرُن سوی با آرام جان
نین پانہ ہمرہ مہ دلنشین
قدم نوٗد نزاوُن زنانہ نیر
سہ یعنی پریچہرہ آرام جان
مہ ونتم زہ کینہ پاٹھ گوی تیٚہُو خیال
زِجم گُنجہ غم آسو ہم پنجہ مہ
کران زیادہ اوقات صحبت بیاد
گہی با تشکایات سوز و گداز
سرس گہ لدان لزہ چو دیوانہ وار
کرِک باز از حجرہٕ راز دار
زممتاز سارُوی وَنن داستان
وقوعاتِ افسانہٕ دلپذیر
تُسند عزم مردانہ با آب و تاب
زنام ونسبتہ زجاہ و جلال
کرُن ختم تا ملکہٕ بے نظیر

پرزمہ ہامہ جانوی خط مشکبار
پترزمہ ہامہ ترکِ نشسہ ازانزار
پرزن ہامہ گر حال فرخ فال
معلوم ہامہ گر ہنز خیال
زِخط وارہ ازادی ہنز حال
زِچھوی پانہ از عوض ان غفور
چھوکیا دور از چھو بی پیرور
کرک سینہ وچھو تی مُدعا

اول شرط ولدار چھوی ہیہ ربا
دوم شفقت خلق چھوی ہیہ زبان
سوم چھوی خترِ جہان استبداد
چہارم و تی مہانہ بچکہ وادیس
پنجم زاد نوارہ تن زات ہنس
ششم ترتہ مدین بچہ بدین
ہفتم پنجہ پنیر کہ ختم

کړن بسته کاغذ مهر و نشان — حواله کړن سوی آرام جان
سه گیه دود تر چون نسیم بهار — به ممتاز هاون خط مشکبار
سو نامه پرت شاه گو شادمان — کړن آفرین شاه آرام جان
تیاری کړن از سواری شتاب — بزاری دیس باله کای آفتاب
دماه روز دیوس لو رخصت بهی — دوباره بنودی خبر هت یمی
چهو بهتر بیک هفته تاخیر که — پس انگه گرنهو سوی آن سیمبر
شهن بوزنه تدبیر آن لونگار — کړن تا بیک هفته یکجا قرار
پس از هفته با عزم و جزم تمام — سواره زه گلفام درای از مقام
کمر بسته تراوک قدم جته یام — کرک استنه استنه منزل مقام
یه بوزت سه بالو سپر شادمان — وچهون همنان شه آرام جان
مبارک تهون گل تهارک شتاب — پهو مهتاب آما بزیر نقاب
سراپرده تراوګن ذراد رمیان — گراه روز استاده آرام جان
دین تس که ای ملکه خوش سیر — چهو آمت شهنشاه والا گهر
مه به زها یه هیوا به نیر از نقاب — به نهڈ پایه چهوی شاه گردوان جناب
غرض نتوگڈس تام رخسار ماه — سپر شادمان تر بدید ارشاه

جیهو تبها نه تعظیم تا سحر
دین تس که ای شاه جم بیکلا
به چه ای چهوی تیوبیت و تشریف
بجهر بهت مهنت و بیگی ایند
نوی ای بهت ای در رنج و ضرر
ززنش نزاران بهن دراستان
این دمیان فقیه بهتان
بیل اگفتگو یا یی دروراز
دلگیر وتس اگیر میل راز
بنفر بیر منتاز گیه ملکه شاد
آزاو نی خوش زان مراد
دین تس ای شاه گیه دوس
چهو دشوار کاره بدن از دیار

125

کړو کیاه چهو دیو لعین لیک کس
سو ډیشت گهوی چهو عفریت
یه وں دشمنی با قضا چهو
چهو دشوارت سه نه بر قضا
مگراز شبانه بز عین لو تمام
پس انگه بجونی چهو پس انتقام
آمدن از انس از دیار سلطنت خود
منزل شدن از فریب مهمان با
دین گفتگو او زر گو هیب
بنگ دیر دویس بین عفریر
پرده چهو شاه والا گهر
نمت چه یا بازه زنگ
بجاز بلم و دیو لعین
دیهی تبهر دو گهر نشسته

بوہنتا گئی چہر گئی ہن سینہ سوز
خبر چہم ز اطوار فرماندہی
کہ در سلطنت چہو کگشہن لرغون دوز
دریں دشت بیمہ اندیس ہنہ
جدا کرہتی از خانمان او بنہ
غریب الوطن چہرہ خویش و تبار
دیں شیں و دلان چہیں نفی زار زار
بو آسمان کری تو در شت ملال
بیان کر تکو خوف نبو دی دی

تبعظیم ظاہر کرکے دیو شاد
کران گے حکایاتِ دُور و دراز
شبا نگ می و نغمہ و می کشی
گہی با تأسف نے خویش و تبار
وُ دُکے نہ لدک کیا سرن لترہ نہ خاک
اچھو اشک جاری ہر کے بے شمار
وجہت دیو ملعون سین مستحکام
بمنت کران گوک یرزارہ یار
بغمخواری ملکہ زاری کران
ذرا گر بہ مہر و یہ کم کر خروش
پس از مدتے سرتلین تہہ زجیب
کہ اے شاہ دیوانِ عالم تمام
مگر وسوسا بدمہ چھوم در ضمیر
چہو ہنراکی ضربہ مارہ کر
دیس نم کہ اے ماہِ اوج کمال

سو ملعون مفرح زحد گو زیاد
زعیش و نشاط و وداد و نیاز
حُبابِ دلک تابش و دلخوشی
بارمان کران گاہ گہ نالہ زار
و دُک سینہ یکدم کرکے جامہ چاک
برک مر کرکے جامنی تار و مار
مدارا کران گو بعجز تمام
مبادا امرت ماگۂ ہن گلعذار
زدیدہ بغم اشکباری کران
زنکیو دگر گو نہ ڈالن زہوش
بتقریر دیو سن و تن سوی ذیب
ژہ یدپھوک توانا تراز خاص و عام
توی گیر چیس در نفکہ اسیر
نتہ کیھہ ژہ ات نہ عوفنی چارہ کر
ژہ و نیم ژہ در دل بمکو چھو خیال

بوچہس وقت کار شاہنشہی
دعا یا چہہ از شاہ آسمان نفوز
امن بینہ پہ لکہ پیمان ضرور
مبادا تمہی با غنیم لشکر
کرن باز و ارزی نفوج عظیم

۱۲۶

امیر مخالف بجنگ ہا کہ نہ
گیر سرہ پہ تیز نمن
بونت نوفنی و دمرزار زار
بخوف جدائی و آتش خار خار
دو مہ سینہ از سرکری پایمال
مبادا غنچہ کہ او بی زوال
اپنی ماہ نو در زمانہ گگی
بوز الست کہ جان از زندگی
انہ جلیت اسم از انفصال فراق جدال
وجہک سرمی کری سنوی اشتعال
پس از انفصال نہ منزل بنصیب
گرہک بنکہ نکہ من عشق غریب
ڈپہک نکہ ہا یہ بیوہ دہ مزار و دود
چہو بیوہ دبیوہ چہو نار عود

ثنا نظیر

خلاصہ کنو چھپری ای ونگار
یہ بوزت دیرہ پیزین ان ہیں
بر لوبیا روی کرن لسین زبع ر
ہران چھون منہ بعد بنس ان ان جن کرو ر
نمی خود کرنیہ سندی بحال
ہیریب بنس ان جابہ تقال
پچھ بوزت دس منہ مثال ابوب
ساجب وباتی زہ چھپر بوداب
زہ ولی چھپر وزان ہم خیالات ور
سکن سکھا ریہ ووبر
مرد نم مران کم چھو پمن خان
خنجر مران بعد بدروا بیان
زن افتراء ہو کسہ نقش
دن کس کتان بہ نہ لمبن
مران مہیاو سینیک

یہ بوزت دس دیون ای نونگار	چھو پنہ چالو گفتار حق برقرار
بلا شک چھہ جن وشر بے شمار	مہ پٹ بدگمان زآتش خار خار
ولیکن مہ پٹ چھو کنہ طاقت بجنگ	مہ لسش مارہ گمیت چھہ کم نہنگ
اگرین مہ پٹ عالمک تاجور	ہزیمت کتی نم گرہ ہن خستہ تر
کرک گیر تم دشمنان شتر	خبرگیر آسے دران دار و گیر
یہ بوزت سہ ملکہ سپز انکبار	لدن خاک بر سر ودن زار زار
دین ہیت دشمن چھہ پس در خیال	بدنیات ستہ روزن محال
ززور آوی چھوی زہ گومت غرور	چھو غرور آسن زہ کتہ بڈ قصور
بہر دور دنیا چھوم در مصاف	چھو موسی تہ فرعون بہم بخلاف
خدا زانہ کیاہ لانہ آسم بو ہی	لدن خاک بر سر ودن چھوم دو ہی
ہتو دیوہ مو وکن تہ مکر و فریب	مہ لو رو دمت چھوی دس منز نکیب
ہتو دیواہ کو نتراہ کری پایمال	لسن چالو زانوم خیال محال
اسن تراو دیون یہ بوزن تمام	دین تس مہ بوزیم خیالات خام
اگر میانو ذو آسہی دربدن	مہ پٹ تو تہ کرتاب چھکوی دشمنن
اگر پارہ کرنم مرس صد ہزار	دو بارہ بنن جن مہ ہیو صد ہزار

127

تہ ونتہ کن منز بست چھو زہ
بنتہ چھوک تمی لیت اندر مکان
دیون دونیکھ چھوا کھوزن ہ
یہ کھ موکھہ بیعقل لو لا جواب
دین تس کرای جان من جان من
یہ مزوی بوز چھوی در کہتان من
تنوی وانتہ کنہ ہند چھا جمال
تہ اتن کن مہ چھو بوز نکا جمال
یہ بوزت پیر فلکہ زیر یعیر اد
لدن خاک بر سر ودن زار زار
دین تس کرای چھوم تم وفا
روان ہمس دیون منز چھمہ وفا
امرتس زو دہ تناون چھوک صد ہزار
بنا حق دران ہمس بہو نو گدار

زمین کر بجر تیغ اسفندیار
چھوکن تھوت تابت توان دیہہ تن
گومت کُشتہ کہ سُوی مہ چھو پہلوان
اگرچی المثل آسہ کانہ تھو دلیر
بکُشتن کرم از دلیری بیوزیر
گژھتہ کانہ یدوی مہ مارت ہمیم
نت لوٗنہ ہرگاہ ژشیم بیم

تمک تھوچان چھی سہاہٹ تلوار
ژس ژکلہ ہند تھوچان چھل محال
تہ نتہ سوفرن چھو کنہ مجال
تی گرزہ کوی ضرب چھوی تہم وکار
ہہ چھو جو دمس شکی سوی لو نگار
ابانو شرط چھوی گرزہ بیم گار
تی کروکل قفل صندوق زر
تمہ ز بنظر

ونت نی کرن تھف بخنجر شتاب
دُپس دیون ای ملکۂ حور زاد
ژلس تھوٚنت وزدارت زہ کن
چھویت جنگس منز پہار ا بلند
دران کوہ دراہ چھہ تاریک تنگ
تمُک طول چھوی چھیل فرسنگ دوٗر
سو نیرت کرو ہا اک لوان چشمہ سار
چھوتت چشمس اندر نہنگاہ قوی
چھوصندوٗق زر در سر آن نہنگ
مہ ہش صور نہاہ تتہ اندر آشکار
اگہ استخواناہ ژٹن تت . تیغ
اگر تا بسینہ کرن تت شگاف
ولی ہر اکھا بیخبر چھوی زحال
اگرچی المثل کُشتہ کرہ کمینہ کریم
گتہ ہن جنّ و انسان اگر ہمعنان

بجود گیہ کران ما رنگ اضطراب
پتہر تہاو خنجر ونی وَن مُراد
چھوکت منز بست جان شیرین من
پھوکر کانہ گژہان تتو بخوف گزند
سنوی بی نہایت مُسقف لبنگ
تمی منز چھو کرکینہ ہندوی عبور
مہ خوتہ زیٹ تت منز فلٹ بیشمار
چھہ تس جزوتن ہیرہ . لو نہ ہوی
بصندوٗق تشکلاہ چھہ عنادلے تنگ
چھوز و میانو تت منز بستے انگار
ژہنم سُوی عضویت تنی بیدریغ
چھو موتُک نشانہ مہ سُوی بخلاف
چھو کرکینہ ہند و آتنگ تتو مجال
سوصندوٗق ہر گز گژھنہ دونیم
دنس ضرب تلوار و تیرو سنان

ہم وسواس کو پیدہ از بیم وڈر	ہم پٹ چیری ہندزہ تسلیم کہ
دپن کھیو فہ بیاہ ز کید عظیم	سونیاہ لیُن از عذاب جحیم
ان زودتہ خنجر و گرہ ز نیز	حوالہ کرون نقد جان عزیز

دربیان کشتن ممتاز نہنگ را در کوہسار و باز آمدن در دشت

زاغ جہان تلغ شب رادیام	سپین زرفشان طوطی سبز فام
صبا درادبا چہرہ دلنشین	زدشت فلک آہ ہوی آشین
سپین دیو عازم بوقت سحر	کرن سوی دارالامارہ گذر
سونیرت نبردراو شہزادہ تام	منس ہیبت ملکہ سپز ہمکلام
دپن تس کہ ای شاہ والاگہر	بہ افسانہ دیو بوزت مکہ
دپس تم کہ ای ملکہ حورزاد	کہ ان دیو مردود زودی بباد
حوالہ مہ کہ کہ زو خنجر شتاب	زہ خوش لوزیدوی مہ چم اضطراب
سپز شاد تر ملکہ باخو شدلی	زہ سامانہ تش کن دتن و لولی

روانہ شدن شاہزادہ برای حصول باروت و عزم کشتن دیوار نیس کردن

غرض دراو شہزادہ ہمت کرہ زتیغ	با عدا گستی ہیچو غرندہ میغ
کرن جمع از دشت و کہسارہ	درآن دشت از شورہ انبارہ

۱۲۹

دپن گھٹ گو دیو گو آشکار
دپن شاہزادن کہ ای ماہتاب
تمہ روح جرم نبرے خلاف
بجلی ہتی کرتہ بخنجر شگاف
بزورای شاہس کرن آرہ پار
دیتن سٹ ملکہ پیر بیوزار

بڑین کار شاہس کرن آفرین	تمکین چو خدا مہ کمتر دین
دپن تس کہ ای شاہ والا گہر	دیوس مارس پٹ درنگی مہ کر
مبادا سوا آگہ گژھی بہ مراد	چھو خونخوار دیو لعین بدنہاد

در بیان خبردار شدن دیو از نیس ازگشتہ شدن نہنگ در چشمہ سار و بر عزم جنگ آمدن بر شاہ ممتاز و کشتہ شدن دیو از دست شہزادہ

عرض شاہزادن فوٹ قفل زر	کڈن بٹ نے صندوق زرین بر
تمی لحظہ دیوس اثر گو بہ سر	پتھر لگو ینی گوس زیر و زبر
ہرن نار غیرت کرن اضطراب	فرن ہنو زہر سو بصد پیچ و تاب
یقین گوس کتام ریژمت چھو کریم	تمی ہمیہ لگو زہرٹ دنی دل دو نیم
ہرژن ژٹ بجانہ لبصد خشم و کین	کرن عزم برگشتن مہ جبین
چو دیوانہ کہ یکاہ کرن سہمناک	ملن خاک و گل با دل چاک چاک
سپن تیرہ دنیا بگرد و غبار	چو صور سرافیل گو آشکار
وڈن ہنو کوہ دوہ چو دیچو ر گو	مہ و مہر بر چرخ مستور گو
دلن گو تلک پھٹ نٹن ہنتو یلو	کولن ولولہ گو فٹن ہنتو یلو
بوسواس مخلوق گے بے حواس	جنو تراس کھیو کوہ گی بی اساس

دپہن پای تہ دون بخنجر بہ تیز
وکھن بیک پای آستادہ رود
دپن امر مشکل مہ کر اضطراب

۱۳۰

در یک سلطان نشین سنگلاخ
بہ چہو ریحان باند

کہی بہوت سلطان خاور نمود
بنا کرج عجب مسکن تخت سعید
بمیران و جہن افواج دیوان تمام
سپن چہو تخنہ دوبن جلال

دیگی کس چہو طاقت ہس نشن جنگ | بیک حملہ ہم مارہ کر تہو نہنگ
سمت الغرض آی شاہان دیو | تبارک سلامانہ ہنت با غزلو
بہ بخشش شہن کر مشرف تمام | با حسان شاہی کرن جہون غلام
شہان قدیمی تہوان برقرار | پہن حکمرانی کرن آشکار
شہا اک دپان شاہ سرخیل نام | کرن افسر فوج دیوان تمام
دژن لشکرا سیت تس بیقیاس | روانہ کرن سوی جنگ قطاس
تلنگان صفدر نہنگان جنگ | دلاور دلیران بانام و ننگ
قطاس لعین یہ کت بوزیا سم | تقابل کرن باگروہ تمام
ہلہ تل بلو گے کلن ہند مینار | زمین ہہ گرد رای در کارزار
دلیری کران گے دلیران جنگ | بمیدان ہیجا سپن کار تنگ
سپن فوج شاہی مظفر بجنگ | کندک گشتہ آخر قطاس نہنگ
زلک سرلسنہ آخر کارزار | تہوک پیش سلطان والاتبار
خزاین شہن بخشنک ملک و مال | بخشنک حکومات جاہ و جلال
پس انگہ کران عزم جزم سفر | تیاری کران بر سواری مگر

روانہ شدان ہمتاز ہمراہ جہان بانہ معہ چہیر کہٹ و آرام جان

۱۳۱

آہنگار نراون تہ پراون مراد
دتن داد مردانہ اندر جہاد
دیہون در شجاعت عجب زیادہ
بیون شرط جانانہ
غرض دراو بادشاہ گردون جناب
سلاطین دیوان ہتن ہمرکاب
بجاہ شہی گو پیکان باسرور
کرن یام تہتن دریا عبور
دنم عہد دیوان کران کو گذر
کرن حکم دیوان پام خاص و عام
کرو یام خلل کت برپا ہی
عذر وانہ کہت ان شاہی

فتن دانه دانه پین حسب حال
ان کار ممتاز اندر مثال
فتن بر پتر پیر ابوالمرادی شاه عالم پناه
وزیر نرگس نه آرام جان
کران حال و از ونه خود بیان
شهن نام کر سوی ملکه گهر
تیغ یام گی اگر نه دوه درگذر
سلاطین عالی نسب هون
هرن سپت ملکه به آرام جان
منازل کرن طی چو بامن سیر
پیاپی سوی ملکه بے نظیر

١٣٢

جلن یام از شه یه فرمان سپین	منن سربسر رنگ انسان سپین
پکان گو شهنشاه انجم سپاه	لبون ملک سلطان زرین کلاه
زممتاز یامت ونک تش خبر	زدولت سرادرا و تامت نبر
وزیر نرگس ونن ماجرا	زه معلوم کر واره چون وچرا
سو کمه شهر کوی شهریار دلبر	درین شهر چوس تہ اومت گو گیر
وزیر آونز دیک خیل سپاه	کرن واره معلوم احوال شاه
سپن واره آگه ز ملکهٔ جهان	لبن نام و پیغام آرام جان
خبر سئ انک سئ پادشاه شتاب	گو سوی آبن دانه رود نه تا ب
انک پانه درخانه شاهانه شاه	زه دردانه درخانه زن مهر و ماه
منادی زشادی فرک در دیار	و دادی زشادی کرک در دیار
کرک جشن شاهی برسم شهان	زمه تا بماهی جهان گو جهان
وزان مجمران صندل و مشک و عود	وزان محفلن چنگ و ساز و سرود
شهانه چراغانه از هر کنار	بسا مانه بازیب وفر گو دیار
هر سو خبر یام گیه خاص و عام	بدربار شاهی سپین ازدحام
شهن ڈیٹھ بلیه دختر دستان	سه رج باوتی تش بپن داستان

عجب نیست ممتاز در شهر و بار
نشاه ممتاز سر افراز
سو مکن سپن شاه خاکی نژاد

[illegible]

دلِ راجدانی سپن پُر سُرور — مہاسندری ئن اچھن آو نُور
غرض ژاو بلہ شاہ والانبار — بدربار ملکہ بصد افتخار
حرمخانہ گوچون اِرم پُر سُرور — سو شاہِ کرم محترم باحضور
سپن جلوہ مہ رخان ہر کنار — شہس گیہ کران مرحبا بار بار
مہاسندرانہ وی دردِ ضمیر — کران طعنہ بر ملکۂ بے نظیر
کہ اے ملکہ ٹہو کار چھا سرسری — چھو دشوار از دستِ جنّ و پری
میس شاہزادس چھو صد مرحبا — بانجامِ مقصد لیون مرتبا
ژہ کم دشمنن کر مژ آسی خبر — چھہ ہم چیر از جنّ و انسان بشر
خدا نے ژہ کرہ ہی پانن یاوری — پتہ عمرہ آسوی ژہ بے شوہری
یہ شہزادہ نے آسہی باوفا — خُدا دو ژہ پیٹھ آسو ژیہ ہمت جفا
ٹہس پادشاہس مہ کرہ ٹہو ستیز — مہ کر از غضب آتش فتنہ تیز
ژہ ہنم برانت اکثر ٹہنز بار بار — دُمم سینہ از آتشس خار خار
گل ترجمال جنّنہ گو بار ہا — اُس آسس مشکل ہیت بار ہا
بجنشم آیہ ملکہ دُپن پتہ خموش — ز افشای رازِ درونم مکوش
مہاسندری کُر بیہ انکسار — مرا با امورات شاہی چہ کار

١٣٢

[illegible]

عفی عنہ
کلیات قاضی نظام الدین خانیاری
عجائبات چھپہ کرھ
بھتان اونمت بنظم
حصہ سوم یعنی قصہ ملکہ
تمام شد

مرثیهٔ انتقالِ پُر ملال جناب پیر عزیز اللّٰہ صاحب حقّانی کُبروی مُصنّف کتابِ انوار اللّٰہ مصنّفه اسد اللّٰہ صاحب کلاشپوری

دریغا آفتابِ مشرقِ اسرارِ روحانی
گرفته مغرب غبرا چو شب شد روز نورانی

مه ذی الحجه و رابع عشر یوم الاحد بوده
شده احرام بسته سر نموده تلبیه خوانی

شنیده ارجعی از وصلِ جانان گوش جانِ او
نشسته خوش نشسته اندر کنار لطفِ رحمانی

بجنّت خویش را آراسته چون پی وصلش
بدستارش گرفته گل صفت از عنبر افشانی

نموده عمر صرف اندر سلوکِ کبروی نحوی
خبر میداد گویا منطقی از علم یزدانی

ز طور و وضع او اطوار سبع شش جهت دیده
بذکرِ چار ضربش رفته فکرِ چار حد فانی

بلب بنموده مهرِ خامشی از پاس انفاسش
چو کرده ربطِ قلبش نفی را اثبات ارزانی

نه نیم حدّاد و حقّاد و نیم است هر دلِ کامل
ز حدّادش چو موم است آهنِ دلهای سندانی

بنزمِ قربِ حقش بار از همسایگی دادش
بلطف آن شاهِ حقّانی که شاهانش بدربانی

چه خوش گل میدمید از روضهٔ آن پیر محی الدین
که صد جنّت المأوئش آمد نزلِ مهمانی

گشته برجسته گلهای معانی نرگس گلکش
نگر طبعش سبق بنده رفته از اشعار خاقانی

به تصنیفات در شعر و سخن ممتاز شهره ده
بلی زانو زده پیشش حریفانِ سخندانی

صلای یار چون او از صدای تار شنیدی
شدی مستِ سرودِ نغمهٔ اسرار روحانی

دگر تاریخ عالم را نکردی نظمِ جمعیّت
که بنیوشتر آسا حرف حرفش در پریشانی

غمین اهلِ تصوّف بنیوای سر حلقه حلقه
بیا در حلقهٔ یاران چو باران نند گریانی

دلِ احباب را چون آب کرد این آتش ماتم
همه اصحاب را بر باد بنیوه خاکِ جسمانی

عزیز مصرِ خوبی چون ز کنعانِ قبیان رفت
بکشتر نیل ها جاری چو طوفان اشک افشانی

شکایت از جدائی ما چو نی ای مولوی دارم — مگر بار دگر هم چند بیت مثنوی خوانی
وزان هر دم مه اشکچه تاره بر سینتاره سینه — وزان از سوز ماتم دل جگر در ساز حرمانی
زه هیو شیرین زبان خاموش وزان دلجو شو بیا — موثر غنچه دهن یکدم فولن گلهای خندانی
رت آرام رود کی پا نه اندر جنت الماوی — هران خون جویه شهر و ده مریدان دلم جانی
کرت رام گوسم بیه نیرت عزیز مصر دانائی — هرت دم خون هران یوسف رخن چون پیر کنعانی
دریغا گشته خالی منبر و محراب و سجاده — کجا شد مقتدا و ناصح ما پیر حقانی
چه تدبیر ای حریفان بعد ازین من با که بنشینم — مگر هنگام بوم آمد هما گردیده پنهانی
چو گل صد پاره پیر عبد الاحد میباخت جان و تن — بگلرویت چو بلبل ناله زن با چشم طوفانی
هزاران آفرین بر رفتن آن زنده دل بادا — که آمد یادگار او دو پور نور پیشانی
یکی آن پیر ما عبد العلی دیگر حسام الدین — که هر دو جانشین الیق بود از معرفت دانی
غرض در سال نقل او خیالی شد خیال دل — آسد کن مختصر طومار ماتم یافت طولانی
پی تاریخ این شیخ عزیز القدر رضوان گفت — سز ابدی عزیز مصر جنت پیر حقانی
دگر سال عزیز بارگاه شاه مسلین را — که پیدا در جهان یار عزیز آمد علی ثانی

بگفتا سر بر آورده دلم بار دگر وصلش
بهشت جای عزیز آمد بپای شاه حقانی

ایضاً تاریخ وفات مصنف از تصنیف ملدرز گنج صاحب

همای لامکان سیار اوج عرش رحمانی — شه شهر سخندانی عزیز الله حقانی
چگویم مدحت اشعار وی اذکار وی یا حی — که معجو نیست روحانی پی امراض نفسانی
زتصنیفش برد پی اهل دل در منزل قربت — کلام صوفیانش با دلیل راه ربانی

الا ای معترض کحل الجواهر کش بچشم اول | دهان از هفت قلزم شو چو شعرش بر زبان رانی
ز ذی الحج چارده ۱۴ یوم الاحد در هفتمین ساعت | فزون از سیزده صد چهل و شش تاریخ هجرانی
چو از مرغان لاهوتی صفیر ارجعی اش آمد | نبی را شد طفیل لی مع الله با علی ثانی
علاء الدین حقانی اگرچه فرقت والد | غم جانکاه بود لیکن رضا بر امر یزدانی
حدیث موت فقرا رحمة الحمد لله خوان | که قطره بحر شد مستفیدان را مژده برسانی
چو سال رحلتش متبد غفاری هری گفتا | مغنی کن مغانه بر یگانه فاتحه خوانی

ایضاً تاریخ وفات از پیر حسام الدین فرزند مصنف

دریغا حسرتا ماه منیر مجلس آرائی | گرفته دامن جنت نه احبابان به تنهائی
که یعنی پیر حقانی سریر آرای ملک دین | بحق پیوسته و آوخ نمانده باده پیمائی
همه جامه دران از جیب تا دامن درین ماتم | رفیق و هم جلیسانش مریدانهای شیدائی
که هی هی پیر ما مرشد راه رسول الله | کجا شد رفت از ما چون هما آن یار رعنائی
چنین عاشق چنین صادق عرب تا بلخ و شهر روم | نبود است و نخواهد بد بدانائی و زیبائی
سزاوارست اگر گویم نظر کرده کلام او | که گویا ثانی جامی بشعر و ذوق و گویائی
مجاز هر طرق صاحب کمال و ثروت و فیضان | سبق برده براه حق ز درس خاص آبائی
رسانده طالبان بر کنگره ایوان مطلوبات | نمانده زان سبب کس را دل تاب و شکیبائی
اگرچه از فراق تو جگر دارم طپان لیکن | کنم در جان خود جایش چنین نسبت رسم شیدائی

تمام | برای سال وصل او جهندم اسپ ای دل
انیس جان غمگینان سر و چشم داده ایمائی ۱۳۴۶ | شد

ایضاً در نعت

گو یهان تازه بجهان رسول عربی
را جلوه شکل تکفنار رسول عربی
روز و شب دیده رفت زده شمشیر
ذره حیبن ای الانوار رسول عربی

بسم الله الرحمن الرحيم

حصه چهارم شروع

در توحید باریتعالی عزّ اسمه

بنام خداوند کون و مکان	چهویں حاکم معشر انس و جان
بپا تھاویم گنبد نیلگون	معلق بغیر از طناب و ستون
ز خورشید و عکس قمر تابدار	کرن تازه عالم ببلبل و بهار
مهیا تهون باغ و انهار و راغ	چه ایوان و کیوان و اشجار و باغ
جهانش دتن رونق آب و تاب	بنور ظهور رسالتماب

در نعت شریف

سو سالار دین سرور سروران	شفیع الوری ختم پیغمبران
امام رسل پیشوای سبل	سو ذخر زمان فخر هر جزو کل
مه اوج عزت شه ملک دین	چهویں حکمران بر سما در زمین
زهی بر سمند سماهی براق	کرن سیر جانانه بر نه رواق
بفرش قدم چون زمین نش فلک	بمعراج حق تاج بخش ملک
دمادم بوین سرورس صبح و شام	بتعداد امت درود و سلام

۱۳۷

در منقبت حضرت خواجه نقشبند مشکلکشا

دنیا چلین عالم پلین منکن پر
شاه جهانگیر عشقس پانه آهنگ پر
بیمنی خاکن دار پار
پیام اجا ای نسیم بهار
بدرگاه مشکلکشا نقشبند
ولو حال خود باد ای دردمند
کرد ابتدا پانه اول
پس از حمد و نعت شه اینا

یوان نگهت تازه چهوم دلکشا	زگیسوی خوشبوی مشکلکشا
زهی شاه دین سرور سربلند	مه اوج عرفان شه نقشبند
بتاج ولایت سراج الهدی	چهو دریای مواج فیض خدا
به شهر ولایت سو صاحب کلاه	چهو بر کل عالم چو ظل اله
بجاه نقی شاه فرخ سریر	چهو اوج یقینک سو مهر منیر
یئنه پیو تهندی ظهورک اثر	ننه گو بها دینکوی بیشتر
سو مهر سپهر علو کمال	چهو سر دفتر جمله ارباب حال
چهو هر جایه چون سایه کبریا	یه سرمایه سرور انبیا
اسیران این سلسله ارجمند	چه شیران دین بسته این کمند
درین سلسله جمله ارباب حال	زصهبای عرفان چه محو وصال
توی آه وحقانی پر الم	درین بارگه زاو دارت هلم

روانه شدن شاهزاده برای حصول معلق خانه پری خورشید طلعت دختر کیوان شاه

ولو ساقیو دل نگهدار آو	بیا دبقا جام سرشار چاو
معلق چهو دل ده هوای نگار	روا چهو ابجز یار باغ و بهار
چهو ممتاز مایل آواز دل	الو مختصر دربیان راز دل

پچهو معلوم خاصن نه عامن پچهونغ
بچهک پیم ستان پهٔ آتش پچهونغ
سو خانه معلق طلسمی مت
پچهوش مل بجور تش طلعت مُرُد
بجز فضل یزدان بجونه اد بید
گری برسر بام ممتاز دراو
بجو دیتو از شاه بهاین بید
یمهار سندی لگو دلس آیه تاو
پیمن تام برشر دچار مه تیار
اپهو در بهرن مرگرن نزد آب
نتره ابجنغ پس از شروانگار
دین کای شهنشاه گردون جناب
پی اتھ دلستا بهای دور دراز
اجازت منگان چهیس یعن اندرور
زممتاز زاوی لگهان پیچهو راز
سبوی پدر ملت چهیس روز
زفرط جدای پدران چھیس زاری
بیسونه نوبانی ادپیس بیس کمطراق
دیتغ نیرادن آگری تس تیار جور
چه منظور چالوی وتن بی قصور
ته چهیس نا زبیر وده در پیر راز
شیکه نه زبیر بسندر از بچهس سرفراز
گنتین این بیمن بنزاو اچهوی با رضا
منزچهم سینه مفض سامفض
ویین سکمه اد و اچهوی بادتیب
منن جل خلق از انه زنت مشکلس
مه سندری ادشس ادی سرفراز
ودن شعله درجیم لبدوز آگاز

ثه بہ کار ها آک مرثهی وبار
ثمک حاجتاه نوو کړ بہ بیان
تتہ ډلیشت لیوز درون بار بار
یہ سختی بو کړ ژاله باد دگر
بہ تنهائی اندر سفر لوټ دور
تو لک کو نه سامانہ تاجران
لباسان شاهی تہ بار عب وداب
ثملک لشر مثل خاکی نژاد
لملک گنج راحت بہ رنج سفر
تتدبیر شاهس سپین دلنشین
دین لتی چهوکر چالو احسان مہ کم
یہ تدبیر چالوی چهو منظور می
جمع نها وخاطر مه ثس در سفر
جهاسندری تو ده دیس خموش
وندگ ذره وندانی چهو هم ثر گفا

ثلیت در سفر صدمه ها بی شمار
عیان تی سپین از گل ترجمان
دژان سینه چهوم ز آتش خار خار
امی حاله نیرک بقصد سفر
گرنه مین دور ډلو ثهم ز عقل و شعور
بهانه کړک مثل سوداگران
قشونه ز دیوان تلک همرکاب
بین در پرستان تمی دیو زاد
ژلن کو نخه نیرک ثملک دگر
زیں همقرین تش کرن آفرین
ثه کم ثلیت میانه ارمانه غم
بدل تت کرن کره چهو متقدر می
بغار غدلی گثه بسوی پدر
ذرا هوش کر یدی چهوک منوش
بو کر سر سری جهس پری بیوفا

۱۳۹

پیالونت کرئیں بار روی مرحبا
بیاد از عشاق چهوی مرتب
چهو دمساز یس بہ هم راز یار
براد هنسانی کرئیں باز دار
وفا دار ما نده یں د رجهانی نگار
صفا بزه سوی گوی

ممتاز بنظر
دریافت دیدن شاہزادہ ممتاز در
ہمہ العورت شہ پادشاہ دیوان
گرچہ یہ گو ہین پر یوئی قتار
دو ہین تام سرہند تن تیوز نوز
تہن یہ کہر یر عنبر باشند
وہین سکینہ در وشک افتاد
بہر حال با مال و جاہ گران
پیکان گو یا یہ ہین سوداگران
غرض خستہ خستہ بجاہ تمام
کران الستہ اتہ بمنزل مقام
پیکان الغرض وانو با مال و جاہ
بہ نہ نہت گہ خاص العورت شاہ
وچہت شادمان گورت محترم
ونان شہر یسی نادو ملک ارم

نمک پاشس ہارک بر زخم خراش	سمت ہمد گر زر جگر پاش پاش
مہاسندری دیوشہن کای نگار	رہ داعک غزل پر یہ آہنگ تار
متس گو یہ پوزنت دلس طمطراق	فراقک غزل گیہ پران در عراق

غزل خواندن مہاسندری بترنّم وداع شہزادہ ممتاز

وصل کی شب ہو چکی رخصت قمر ہونے لگا
آفتابِ روزِ محشر جلوہ گر ہونے لگا
بار صندل سے عرق آیا جبینِ ناز پر
انکے بوی عنبرین سے دردِ سر ہونے لگا
رات بھر مُردہ پڑا رکھا مسیحا نے مجھے
قُم باذنی جب کہا وقتِ سحر ہونے لگا
ایک دو دم ہوں مسیحا دم کے دم آخر تو آ
جانبِ مُلکِ عدم دَم کا سفر ہونے لگا
پاس رہتا تھا شہیدی تو نہ تھا اتنا خیال
بعد مرنے کے محبّت کا اثر ہونے لگا

سگو یا ایہ پر زن وتہی زمین
نہ جلوہ دراصت زیکلہ برین
کران باطمینان شاہ دیوان تمام
ستی وہی العورت پادشاہ عالی مقام
سہن جبہ ہہ یا یہن انہار
سہر پیرہ نت شکستہ و بیار
انجو شہزادہ آو بار عیش و داب
ز دیوان یہن کہ نظر ہمکلاب
ہمری شہر آلدہ گوہر طرف در دیار
سو غات یی جیابت شو ی یار واز
جیب سو دہ گرہ اچہ اچہ بکنندم
ہیہ مال شار پی جیب بار شار ہمر
جیرہ منت فوج جیب و جدم

شهی سی خبر واتناوک بگوش
بفرمان شاهی الوک نو ودنزه
سلامانه نی تاجرن لعل ناب
امیرانه سامانه بے نظیر
سو خواجه وچهت براجه گو بیچوس
بخاطر دراندیشه ماگو فرین
سو نیرت وزیرس پرتھ رہوںٹ جرا
بشکل و شمائل چهو ترشنده ماه
عجایب بانسان خاکی نژاد
ننه جهس عمل د رو وظائف تمام
چهو کر غیر معنی امس حلین و چال
درین ملک ہتہ پاٹھ بیخوف وڈر
یه کت نیره پای نبراز پگاه
پیوان مصلحت چهیم دلس دس مقام
کرو کو ٹولا ازاتن امام

چهو آمنت یه د ملک ایوان منوش
سو خواجه جهانگه د باکرو فر
دلیرانه گو پیش شه باشتاب
تحائف تهوں پیشگاه سریر
وچهون تاج زدت سو زرین لباس
بظاهر کرن تاجرس آفرین
یه تاجر چهو که غیر چون وچرا
بعقل و فضائل چهو فرخنده شاه
چهو محکوم فرمان امس دیوزاد
بتسخیر جهس دیو کرمنت غلام
ننه بوت چهو آدمی سند مجال
دلیرانه کره دیون اندر گذر
یه ونه سانه ملکچ خبراز خوه مخوه
کرون جس دایم بعمر تمام
برو لوٹه مالا خزائن تمام

141

پنچو ده شهن وین ونن ربیه گس
سنن تاجرس گوه بیرون در
پیغو زن تاجرس چنته سناوفل مس
مه شنیگی آگس انجیلن خلاص
دنن جهمه یعقوب جهس جهنگل سیاسن بنج
یعقوب جهس ممانی کرس و انیو درباره
کمان ان کرس بنا و وتاب
تیار و بر لوان بان بیرق شهاب
وبنیان بیرق و تاج ارزو ن
جهاو و جهاو جهاو جهانه فیلقعوس
جهاو و جهاو جهاو انه تباکن جنگ
عانکانه نیر و بیبیدن جنگ
بانکانه نیر و بیبیدن

و فرچه یکدر دیار دگر
عساکر کره تازه باکر و فر
یه بوزن نعلم ن بیو هرکنار
نبک و لوله از صغار وکبار
پیغن شور در فوج دیون پدید
فغان از جهان یکبوان کید
گیه نده نرگو بوز نیم تیام
یه دروکی نده بونه وع
ته د رجنگ یه نیده رنگوش
صدا و آوا الغوز تا امس یکوش
وزیراه دو از کرن نیر نیوش
ژه کره گوده نران تیر زن بچن
گرتمان اوکن دنمک صدچهوم
وزیر و از جام شاهی شناب
وچهون فوج جنگی کران اضطراب

پر زهان بنه ښتي گو ئمن کن وزیر
هتو دیئیس از تاجری چهوس لباس
نبر شهر کوئی شاه فترح سیر یه
شهانه چهو فیران ملکن تمام
جهان چهوس مسخر بجاه و جلال
اس بیت کر کنیئه شاهن چه ییس
چهو آماده از بهر جنگ و جدال
وزیر آو شاهس ونن سی خبر

چهو کمه شهر کوئی شاه آفاق گیر
چهو در صل سلطان گردون اساس
چهو فرزند خواجه سراج المنیر
بهر بحر و بر خشک و تر شهر و گام
کرن سرکشان جهان پایمال
امی اره کر خاره دل از نپس
اگر آمه لغور شاهس خیال
یه کت یوز و لوئی شو یو درحذر

نامه رسیدن از کیوان شاه بنام الغور شاه برئی کمک و رسد غله و آگاه شدن تاجر بر مضامین نامه ذمه واری مقابله چارشانه بر خود گرفتن

انن خواجه با عزت و احترام
کران گی حکایات سیر و شکار
درین گجت گو قاصده باشتاب
دتن نامه در دست شه یام تام
سو نامه پرت گوسته دل ملول

شهانه ئس بیت گو همکلام
چه از کوهسار و شهار و بهار
بدر پادشه ژاو با اضطراب
شهن پیر ز آغاز تا اختتام
بحضار یا وُن هنگوئی اصول

تمن و الو یڑ کال جنگ و قتال
چهوا الصاف ات جایه کا نه زانه ما
پر بزادی منز تس لے وزه پام
بنا چار پیٹهو کار چهوا سر سری
توی چهو س لو مجبور بر چار راه
وزیرن دپس الشه دادگر
بظاهر چه کیاه ات فسادس کمی
بحضار کر پادشاهن نگاه
مگر کینه فیرت ولس کر جواب
اگر گو سو دون شکرن منز فساد
دپن کای شهنشاه فرخ سر بر
ون میا لو مانن اگر خاص عام
دپن راجن ای خواجه تاجدار
بتدبیر یدوی مه سینک مشیر
بانجام مطلب ننک یدمه راز

چهوا اشکال لوزن خیال محال
اول شاه کیوان یه کیت مانه ما
سو دانسته کر تراوه ناموس نام
دیوس آسه همخواب حور و پری
یمن دون فسادن ونن تانه کیاه
یه زانک تسکو پانه امداد کر
یوان د رینث حکیم عقله هنر بر هی
انکو چاره کو تراه و نیو خوا مخواه
ازین واقعه گو نه کانه کامیاب
نگر تاجرس کتو مفید مراد
مه الهام یو منت چهوا اندر ضمیر
بانعام چهوس ولیب الاحترام
یو محتاج چهوس اند رین گیر و دار
بتقریر کاسک مه زیر ضمیر
بانعام شاهی گژه مک سر فراز

غرض دراو تاجر سجاہ و حشم
ز دشواری و سختی و رنج راہ
دران ملک یلہ واتو باخیل و جاہ
یہ تمہید تجار ذوالاقتدار
تنگ خلق ساری بظلمِ غنیم
تمن آسہ در ملک ییر کال کال
تمن ٹکرہ نان گمت لعل ناب
کھاون دل کٔن تہ جہلن جرم خام
رئیسان شہر و یہ کت لوز یام
دپوک تمن کہ ایشاہ یوسف جمال
امید اوٗ ذہ پید اکرتھ بر مراد
انت اتھ لوکن اچھن آوگاش
نہوک تاجران وعدہ غلک یگاہ

بخیل و خدم جستہ تراوون قدم
سپین وارد ملک کیوان شاہ
سٹھاہ تھکمت از شدتِ رنج راہ
کرک خیمہ بر پا بیرون حصار
پراگندہ خاطر ز قحط عظیم
وچہوک لوی تاجر تمن گو سوال
غمن ہمت از گردش انقلاب
گلن جز تمیز حلال و حرام
سمت تاجرس آی بہر سلام
چھواہ کال ییر کال گو درنکال
غلک نام لوزت چھ اس شادشاد
سپر اتھس پید ا بامیدس
چھو تقسیم تمکو ہی کران خواہ مخواہ

آگاہ شدن چار شانہ از آمدن تاجر و فرستادن میر لشکر ہمراہ دوازدہ ہزار قشونہ برای گرفتاری تاجر

١٤٥

مقابلہ کردن لشکر چارشانہ با عسکر تاجہ و کشتہ شدن دہ ہزار از لشکر چارشانہ و فرار کردن میر لشکر چارشانہ از مقابلہ

غرض از دو جانب کرکے عزم جنگ
وزن کوس رزمی ہتے با خروش
سپہ گرم تہ عرصۂ گیر و دار
پلنگان گردان گرد نفراز
ز شیریان شیران آہن گذار
تنن پشتہ گی گشتنی ہر کنار
بمیدان ہیجا ہلے گو دو چار
دو بالا سپہ آتش فتنہ تیز
غرض چارشانن سپہ دہ ہزار
ہزیمت کہتی ز لوسو میر لشکر
وہ تم سراسر احوال زار
یہ بوزن ہزان اُتش کری جا بجا
درین کشت و خون ترک خونین نگاہ

بہنگام ہیجا سپہ کار تنگ
رکہ زن رزمیو ہتو بجوش و خروش
نمودار گی از دو جانب سوار
پلنگانہ مردان آہن گداز
سپہ رنگ صحرا کجون لالہ زار
سنن گی فلن شیر مردان کار
ڈولن ہر طرف کھت کلن ہند منار
جیات از جہان دو پا بر گرینہ
کہک سر بسر کشتہ در گیر و دار
وچہت چارشانہ سپہ ناگزیر
بمیدان سپہ کشتہ گی دہ ہزار
کڈن آہ سرد از دل دردناک
بمغرب ہبن گو آرام گاہ

ہزن ورن سوی شہر کیوان شاہ
بہ ماں شاہنامہ یار عہد دا
سواران گرچہ ہیں ہر کہ ب
پیکان کو ہر سو بجاہ و جلال
نگہ کی کہ جاری و ہیں خستہ حال
دلک شاہ کیوان ہیں نی مراد

مگر چھوم کُرن عرض خدمت شاہ
دپوس پادشاہن تیمہ کیاہ چھوی ہراس
دپُن تاجرن کای نہ داد گرہ
وزیرس لَٹہ باوہ حال ضمیر
وُزیرس یہ بوزِت سیٹھ حکم شاہ
وزیرہ آو ہمراہ تاجر شتاب
دپُن تس کہ ای خواجہ تاجدار
غرض تاجرن تس بیٖن ماجرا
وزیرس تہ بوزِت سیٹھن انقلاب
لُٹس شرط چارم کُرن یام گوش
کُرس شاہزادن بیان مختصر
تہ بوزِت دراندیشہ ہیوشہریار
چھو غیر کفوا آسنک ہیتھو فساد
وزیرن دپس کای شہِ نامدار
کمینہ سو غولِ سیٖہ خیرہ سر

وزیرس لَٹہ باوہ تی خواہ مخواہ
مہ نش وُن دلس دی نہ اندیشہ کاس
مہ آدابِ شاہی چھہ زیرِ نظر
پس انگہ کرو چارہ دو دار وگیر
یہ تاجر وُنی تی مہ وُن خواہ مخواہ
لبو نا نجات از غمِ انقلاب
مہ نِش کرنہ راز درونِ آفکار
وُنُن ذا ابتدا القصہ تا انتہا
درین باب وُدُشہ نا جواب
سیٹھن ہست مدہوش لبہا خموش
وزیر آو کیو اُن شہس ہت خبر
دپُن لونشکوفاہ سیٹھن آفکار
تہتھوی غیر کفوا چھو خاکی نژاد
تفاوت چھس تہ تمنش منز ہزار
یہ ہندک چھو شہزادہ والا گہر

امین نزن چہ چہ جوار بہ کیوان پیش بلعنت مراد
امسع سیت کیوان اہمن سرخچی د
ہمدواس از ملک سرخیل خان
گزیمین داخل انبی سیاری گاہ
چھوڑنت اپچ ارنبا اگو نفرار
دیبن و ادرلیغا ایمن ازامن خار
چینجہ با چھوڑا م بلا عقرب
زود پار و لبر سر بے نصیب
مہ بنیر مران اندربن کارزار
زرن زرد در الی برخ ان انگار
زرن زحض و سرخیل شاہ
پگاہ الغرض خدم با گروہ سپاہ
خیلے خدم سرکیوان شہ از فنی
نہ بورت سوکیوان اہمن از حصار
نبر ورا ونزودی

دنن حکم تقسیم غلّہ تمام دنن داد امداد از حد زیاد		بہر بحر و بر خشک و تر شہر و گام سنہ بخشش وجہیت خلق گی شاد تاد

نامہ نوشتن ممتاز برائی سرخیل شاہ جہت کمک قشونہ و رسیدن
سرخیل شاہ ہمراہ فوج بے شمار در ملک کیوان شاہ

پگہ دراو آہوی زرّین جود سپن حکم ممتاز با اہل کار اوّل نامہ سوزن بسر خیل شاہ چھو با چار شانہ جنگ و قتال بقطع منازل کرہ دستہ بار خبر واڑ یا ممت بسر خیل شاہ چھو فرمان سلطان عالم پناہ کرہ عزم مردانہ با آب و تاب بفرمان شاہی بسامان جنگ بقطع مراحل پکان تیز گام کنن چار شانس یہ کت و از یام		بہ گلگشت صحرا بدشت کبود کرہ و ساز و سامان جنگی تیار بزودی اتیو سیت فوج و سپاہ چھو در ملک کیوان امک احتمال دو منزل بیو جانب این دیار قشونس کرن حکم شاہی پگاہ بیو زود در ملک کیوان شاہ دلیرانہ نیرو دو منزل شتاب بفرہنگ سوزن گروہ نہنگ یکت رود باقی دو منزل تمام چھو ممتاز آمت پئے انتقام

دپھن نیت دامان کہسار ریر
بیکا ہو بمت محرّح مورہ م
دیس شاہ ممتاز لشکر یار
پگہ عزم بیانوی چھو بر کارزار
بہ بیم کہ ناقدر دیکین قضا
نوازد کرا خوار سازد کرا
دنت نی تہانہ کرن انتظام
قشونس ہمت بام در شتنام
صف آرای ہوتن ممتاز در میدان اسپیا
بمقابلہ چار شانہ و جنگی سپاہ تن
بیکانہ کرہ خنجر از گردون مدار
بلوت دراو ہمت خنجر آبدار
دو ہمن تیزو دیو لو کہن لگو جلا
کہن اوتن تیغ و سنان طلا

دبن کال جس جنگ گم تر زال
سپین کارزار آه بجد کمال
مشت گودوکن جنگ نزاریار
دستی کوه ارژنگ تهار
زمن پش ترن گر بهان و یام
گری هرمن تن بزدای یام
دو دن کپتن بهت کلن کمت سار
زنی کهه زنیدان الکمن پتمار

شیرین منو آن هیبت و عز یو
سپین پتم پشته کیا مردو
سواران شاهی چو شیران مست
دوان آهی بر فوج اعدا شکست

هزیمت افتادن لشکر چهار شانه و چهارد
شدن فوج شهزاده گرفتار شدن چهار شانه

سپین حکم شاهی قشون تمام
بجاؤ و بجا طبل جنگی بجوش
یه بوزت دلیر آهی برعزم جنگ
بپاگو صفِ میمنه بادره
بقلب و جناح دلیران کار
بر چال هر چار سو بار تنگ
سوفوج ظفر موج گو پر صدا
دگر سو سپین چار شانه تیار
بهم دوان قشون سپین غلغله
سپین یام ازهر دو جانب دوچار
یه کوبی نقشه خنگان چین
بآهنگ مردان با نام و ننگ
سٹهاه ابره کمیت نیرو جوان
فرو بسته آن دشت و آن پشته ها
زچماق چماق در ناق تیغ

دلو رخت جنگی بپاهن تمام
کڈو بید زنگی نقاران خروش
بفرهنگ چارک گران تنگ تنگ
چو دیوار آهن صف میسره
سواران گورچڈ مین و لیار
بفرهنگ و ارژنگ گو کار تنگ
چو دریای طوفان قهر خدا
بمیدان مقابل پے کارزار
یکه تُل یکو در جهان و لوله
وڈت گی چهار از شش و هفت و چار
فنٹ آهی پهلوی گاو زمین
نهنگ آهی در جنگ شیران نهنگ
بسیلاب طغیان خون روان
زبس کثرت کشته برگشته ها
زنلک ساق و سینه سٹهابید ریغ

در دستش تیغ و شمشاد
سواران اعدا بجنگ گو ستیز
سواران باپهوان در کنیز
سپین کهون بانپ شانه بجنگ
شکست بانهو چار شانه ولو جنگ
دین ترس کنوی چپین دلو
دین دست کنوی مردان چپ بمنده

بیا بر تیغ باره خون بنیمار
چو فیل و بان درنک ونار جس
مقابل منگل نره شمار جس
یه بوزت دینی ستین ای جرابر
سپین کهیه سکنوی گو بنغل یکم
سیرت بوزت ترو ام هر چی ای ویغی
دینی ترس یکی بهار شنه ای چپین بر
بهان ایرسی کرت بانهوی

تلنگانہ گو صفدرِ نامدار
وزیرہ وکہ یاہمیں سٹھاؤ زارہ پار
ہزیمت زدس ہت چھوگیا جز فریب
یہ چھوی اختراقک اسِس مکر و ریو
تہ مانگُ نہ شاہین گو تک قلم
وچہیت چارشانہ دلیرانہ آوہ
تکُشتی بِلو تہف وِلو برکنار
سِلیُن خارہ دیوس کٹن آہ سرد
پتہر خود بجو دیبو سو دیو خشنگ
شتہمس افسر و دلوکہ ای شہریار
دیک شاہن ای بیدلان جہول
امِس خوف گو بیو لوی برزمین
قوی زور چہوس باقوای ضمیر
چہہ مرلش نہ یت مارلش اک جوا
دلیرانہ دہتو چارشانہ چو شیر

پلنگانہ جولان کنان برکنار
چہو مکّار دیو سیہ روزگار
یہ ظلمتُ تہ ناحق ہہ گرہ ناشکیب
مقابل یوان چہابتر پیش دیو
دیُن تس کہ استا بلا و اخلم
کہنش چاو گو شتہ ہن کرُن ارہ تاو
کرکُ وار خالی بانجام کار
وچہون قوّت زور بازوی مرد
ڈُس زنگ رلِس بناموس ننگ
مبارک اس ہا رنگ آو وار
یہ غیرت کرُن گو بناحق فضول
مہ کہ برگمان چہم کمان درکمین
کہاٹارہ شاہین یہ روباہ پیر
چہو مطلق بجو دمُردہ کہنش ناروا
کرن کہ تک یہ شہریار دیسہ

چہوبہ نہ بہیوی میالو میدان بہ
وکہ بارہ بہ جان میالوی چہوبہ
دیُنت نہ ی کسن ارجن سلا بارہ بہ
ہمہ چہ بہ بجہ بہ بہ
یہ بزہ بارہ بجی باری بہم بہ فرار
سپین دہ بہ عاجز با انجام بر سر
ابیاد و بہ بیران ارون سود بہ بہ
ہمن کبیر جہہ سو بد بوا
تہمن از زوال ہمہ بہ لعا
سکہ دان گو ہر دبیر
اکہ جہ سکہ دان فش بجہین درزبہ
مسکہ بیبہ بہ لفش بہار دی ازبہ
بن سپین بو سنت
سکبیرہ بہین بہ بر دو
سو تہ کرہ کہ بیان پیل پیست
کہدان دبہ مسند

سپین یانہ براشہب خود سوار
دبیت بیون زندی لیوی تیار
زنقہ واتنا و کُ بہ نہ دبکت شاہ
سرا پا بہ بجز بستہ بہ ا
تجبّت بیون در صغیر و کبیر
بدست بتر گرکہ بہو شہ بہ
یہ شہزادہ بہ آو باکہ دو فو
کہران آہ و ناہمبران اتک یاہ
ان درست سُکتہ لعمان شاہ
اپنی چارانہ ہیاں ہو لاو
ترغیلک شہ عام تہنا زدراو
سپین جو در پیش گاہ سر بہ
کہمان افراز وزیر و امیر
باعزاز بہنا و کہ بہ تخت زر

بر آمدن ممتاز از ملک کیوان شاه همراه بودن خورشید طلعت معشوقه
و بیمار شدن او در راه و رسیدن در ملک تاجور شاه

با عادت سپن همراه ممتاز
شهانه سپن رخصتک نظام

همراه ملکه بغیر دوفا
تحایف و اسباب زنده بیشمار
کدک ملک تس کن از کیوان شاه
رخصت کرک غم زن پهجره بام
بیلکان سپن دیوم دام
ساماں شاہی نخیل و خدم

سپن دشمنس حکم قتل شدید	میان دو عبد آبه گو پایه عید
پره اکنده گو فوج دیو شریر	سپن کشته کنه زال زر کنه گی اسیر
سپاهان شاهی سپن شاد کام	انگ جمع مال غنیمت تمام
شهانه سپن شاد پانس ورود	بالحان داؤد ساز و سرود
بیهه پاٹھ اک هفته گو در گذر	سپن جشن شاهانه باکروفر

در بیان جشن شادی خورشید طلعت همراه شهزاده ممتاز

کرک ساز و سامان شادی تیار	شهانه بهر خانه نقش و نگار
به ممتاز گو مقصدِ دل حصول	شادی موافق بشرع رسول
عجب نے پوری در طلسم پری	مه و مهر همخانه مشتری
پس انگه هتن سام فوجس تمام	بانعام ساری کرن شاد کام
بسر خیل شاه مال و زر بے شمار	دتن تس بیه ملک آن دیو سار
کرن رخصتاه نو نوی خاص و عام	بانعام شاهی کرن چون غلام
پس انگه هتن رخصت از شهریار	دین تس گنه هن جهوم سوی نگار

شهن چار و ناچار تی کر قبول
رضامندیِ شاهزاده حصول

مراحل کرن طی بچاره تمام
کران فوج منعم سپن منعم
در یلغار سیماب زی روز و شب
سپن انگه دنن چرخ ناساز کج
بنا گه عماده پیوس چیک چار
کسیاں علتس یس پچ بار
موانا موافق کران بار
مرض نه مبیت از بیمار و گرم در دل
لیک رفته رفته سفر در گذر
تمن حکم شر بالا کی ناجپ
نبی و آن کرد و نیند تمن
اطبا حجم و انکی نه علاج
موافق هوا نه نیم بامزاج

در پیچ زری کار نقش و نگار
پپیہ چپپرین منبد سو جاری قرار
عجب زر زری قاعدہ ہور ہوا
معلق طلسمی در پنج ہوا
چو مستقف سماوی عجب از طناب
چھپیت زردبان پہ چلا زرناب
بہشت اونتہ رونتہ سپہر اسپ تہ

سپین حکم جاری ہر اہل کار
بفرمان شاہی سپین انتظام
نگہبان ہر سو گروہ سپاہ
اطبایوان گے زہر علاج
اما اشتدادِ مرض گو زیاد
زسرکہ انگبین گوس صفرا فزون
زرخسار نازک ڈلس آب و تاب
یہوی راز گو جابجا آشکار
چھو ممتاز تر نا و ممتاز چھوس
بتقدیر بیمار گو ییتہو نگار
عجب لشکراہ سیت چہیں بد قلیل
باکرام شاہی ز مال و منال
چھپا من مال و زر بے شمار
خصوصاً عجیباہ چھو ہمراہ شاہ
بظاہر چھو خیماہ زرافشان طناب

کرہ خیمہ برپا بروں از حصار
بدست سپاہی بپا گی خیام
تہوک پہرہ برگرد ہر بارگاہ
ولی گو نہ کانہ کارگر با مزاج
دوا ناردا ہر لوا نامراد
ہلیلو کرئیں قبض در جوش خون
مولی کر ہکین سر تلت تہد خواب
چھو بیمار شہزادۂ نامدار
دلک از باشاہ بیند از چھوس
کرن خیمہ برپا بروں از حصار
ولیکن جوان ہرت اکہ بیعدیل
گمت مرفع الحال در چلن و چال
خلیقن سلیقا عجب خوشگوار
نہ وچہیت کنو لو زمت چھو منہ زاہ
مکلل بیاقوت و از لعل ناب

151

ولی از پدر گوں نوع و عذاب
بمنت اجازت منگوں از پدر
ولی ہم دہن بہو گہ نہ مہر
چھو بیعوب چاوی کرن بہو خیال
کرن بیت بہین پن کہ نیچہ نگال
دو دم چھوم پر نظر نی قصور
گرہن یا فنو رانی کہ ظہور

عجائب کرس کن و نی چھو خیال
کرن عرض با یدر کرن ہو ال
ولیکن دہن بدلو نہ تنی کہ نوار
بر چھو بانم شاہن وی بار بار
پھرتن خواہن پرمہ کی اضطراب
کی جگر منہم دو جہان لاجواب
ہزتیم کر کا پپو ہیں غرب الوطن
گر خشم کہ تکا ناقص تا خشن

فی نار عشق بران اکس جام
بران اشک حسرت کران قمقام
بیچہ دیان تک گیچ بیچ خ
کران کپہن آتش ژنشان خبرہ
باحراق جانان تہ مامت علاج
سہ مشتاق پاتن علاج ماہ
ژبہشان سوزینہ ژنشان تحتہ مار
نشان سوختہ دل نشان تحتہ کار
امی حالہ آن دلبر مہ بیت اول
بیرخ معلق کران و جدو حال
قضارا غمیں مہ غمین کر گذر
عجب تیشں فتنہ گو شعلہ ور
تماشہ و چہان آسو دہیم شاہ
پیس بر رخ آفتابش نگاہ

بمک سیت کنہ آدمی باشعور	بہ جہاکنہ تلن تتو گرہت کا نہ فتور
شہن چار وناچار دیمس جواب	نکر ہوشہ کن گوش کر بر عتاب
اگہ کانہ فتورا گرہ ہی آشکار	پیرو یار خواہی کرت از دیار
غرض دراو شہزادہ باضطراب	امانت نتی گو بہ بہیم عتاب
پیکان دراو یامت بون ازحصار	وچہون کوہ زرین بہ نقش و نگار
پوان دورہ پرتو چہ برق شہاب	چمکدار ازتابش آفتاب
بہ بیتابی دل پیکان جستہ گو	نکہہ نت آہستہ آہستہ گو
تہیل مین زن وچہون بنجلاف	بہ بیت معلق کران گو طواف

عاشق شدن دہیم شاہ بہ ملکۂ خورشید طلعت

زقوس قضا دراو تیر بلا	ہدف گیر گو بر ملا مبتلا
قضارا سہ خورشید طلعت نگار	دیچیس اکس اپٹ و دان زارزار
سہ برخانمان گیمراز جان نفور	ز رنجوری شاہ زامت قصور
پری پانہ بادلبری بیقرار	زری دارہ پٹ جوہری زرنگار
بمژگان ژدنبائی تنی آنہ دُر	بران روشہ روشہ ز دردانہ مر
زاندہ دلبر سہ برطاق طاق	مہ چار دہ لیکن اندر محاق

سہ مہین بکں انجا عشقن گرو
گرمین ہستین ہیئن بیس ہوں
غمین مہ یاریں اے نگار
ہستین بیمرار ازہوائے فراق
گرمیں انزدل ومر جان غم فراق
گرمین نت ازدراہ یس یایں
گرامہ سود روز فراق ہمس
خدنگ بلا اس گومے جو ہمیں
زیہ سود دردون بیو ہیر ہیں
ہیں شور وغوغا لیا رومین
ہمی اس ہستین ہاہر ادراک دو ہمس
ہیمنان اے زمین ہیے وراست نہیب
جنامشی ہمتہ ہیں لگن ہیچ
بیندار بیغا کتیم نیرہ ہت
دیکم بیچ انزدانی ہو اندر مس

غرض گو روانه بخانه شتاب	دران آسو در آتش انقلاب
بظاهر کران گو بهانه مگر	جگر در طپش دل بجای دگر
غرض بهوس عشق مرض شد پدید	لب حسرت خود بدندان گزید
بآزار غم در جگر خارخار	نه پای فرار و نه جای قرار
ونان آسو با دل نان در خیال	نمان آسو ساروی خیال محال
بهو دشوار کار راه بجز کارزار	مگر بی رضای پدر چهو منه وار
نه منظور دور نه مقدور کار	بو چهوس در آخر زردی نگار
مگر بی دلارام آرام و جام	چهو در مذهب عشق عین حرام
ونان حال با گفتگوی خیال	سنان آسو در آرزوی وصال
اگرچه رثان آسو در سینه نار	مگه گو مشیرن نشه آشکار
همت مشو راه که تمو بید رنگ	ونان گی فسانه زنیرنگ و رنگ
اگرچه و نذیرستاه دنو بعید	مگه گو نه کنه شاهزادس مفید

چاره جوئی نمودن دیهیم شاه درباره اتصال خورشید طلعت از قحبه های شهر و ذمه داری آن مصمم بر جانه شیطانه علیها اللعنه

کرن آخرانه پنون نتظام	ان درا له از شهر ثنا ندت تمام

دِیان یہ آسو تکیاہ قریب تمام
کرِن تتھ اندر جاے آگاہ قیام
بڑ ریعہ خدام چھِ یتھ غیرو عادات
لیکن فقیرو یم آگاہ کڈنہ ملکہ بڈ شہزادن
دِیکھ ریا جاو ترکہ فارغ تعبد یم
یکان واتھ نزدیک ان بارگاہ
یُوہ جو ہیمن تم تمثیل چھ پناہ
تکواتہ کرناہ تم ابلیس بہ
سپاہ امہ از عسکر وزیر

فقیران پکس کرِن چھِ عیش کمال
پیبن ہتھ شیطان نہ اکنہ خیال
عجب خیرخواہ کی کیکلہ تمکی دراز
سو بیبازانہ پیبن بحر ناصل تہ واز
بکانہ ہتھ پیانہ روز نس بز

کرِن مرید انداز شدہ یبہ
بیمب سید رانجھ
فقیرا یہ یتھ سرکت شاہ
سفیر رفتہ رفتہ بہ شہر و دیات
تکبین آگہ نہ بین تگو دوہ نہ راہ
عجب ابلیس جاہ چھ تکو دوہ نہ سپاہ

کوکنہہ کُن تہوت وا رہ باگوش ہوش
دپُن شاہ دپھمین ای پیر زال
اگہ چھی یا رخصت بشام و سحر
دپُن پرالہ باحال دِ رماندہ گی
غمن گاجھڑ چھس ریر ڈونگار
چھہ درالمزبیتھن کارنی پر جلال
نوی بوڈہ لاگِت کرامک خوش
یہ کت پوٹھہ تنگن دِ نگ دالہ یام
دپُن شاہزادن کہ ای پختہ کار
تہوی کرنہ کار راہ بجز گفتگو
دمی مال دِ نہ کرہ تھی انتظام
لگن سید مزورن اگن مہرہ دیار
ونت ہی دتن درالہ سامانہ ساز
زشہ درایہ یامت سہ مکّارہ تیز
برادرس آسو ابلیس فن

غضبناک ترسہ آیہ لیہب خموش
بوچھوس گیر گومُت زِہ چھو بنا خیل
موشہ رزلو کرہ یہ خونہ الضاف کر
چھہ میہ جالہ درالزمہ فرمندگی
یین بالزاتن تنگان کرنہ کار
مگر مش چھپس دِ رالہ اندر کال
یمن چھو دنی ما گُنک آسہ ہوش
بناحق کرِن شوٹھہ رسوای عام
یمن تخختہ مشقن ہندی کی چھو وار
شہ بتھو سارنی منز لکابر د
خزانن تہوی بر دتھی صبح و شام
دوگن میلتی اندیشہ بیشمار
بعنوان شاہانہ گیہ سرفراز
جہالز جہان اوڈ پایہ گریز
زناذادہ بدکار ہر اتحسن

دراوان سو نزلہ بیبن بن سرپاہ
سپاہن زنانہ رسدی سپاہ
پیاوان سوس آسکی روہ راج
ستی سونہ کھاہ لاکہ زنان ستی
تریشی تریکس آسلہ ساری ہن بیدار
تہرن یار پاچھا رسش دلہ ناگہوار
ہر ساتہ سینت دلیچش دھلیہ ملہ نعرہ
نبیغ ملفق شب پاس لیکہ بیاں دوہ
بہانہ ہتھ ستہ پیبار تر ورہ سیر

اگر کا نہہ پتہ رہو کیا زہ چھو بانفیر
چھو کامل فقیر امسیحا اثر
وہت ئی روانہ کہن رو بیاہ
کرک کہ یکہ نا داہ بجوش و خروش
دئن شور و غوغا گرہ ہن آئچوم کہن
کرئس جا کرہ و عرض کای نو نگار
فقیراہ چھو کامل بباطن قوی
ریاضت چھہ و زو شب کاروبار
یہ بوزت سپز ملکہ پرہ اضطراب
درین حال طہ بہتون پیکان انوار
دلس تاب روی دسنہ گیہ شادو شاد
بسوز و گداز آیہ جاد و طراز
کہ ای مرہم ریشس سوای من
لوچین جا نہ بیمار یہ بیقرار
غماہ ہت بہان جسمس ہ دور دور

تمس دِ پنزہ گٹہ ہو پہ پیش فقیر
یمیس زندہ کرہی بکنج نظر
اُنگ تام نزدیک آن رو بیاہ
سہ کُٹ و اڈ مہ روپہ ناگہ بگوش
تہ و نتو یمین کیاہ چھہ گیمرون
گٹہ ہن یم فقیرس کتھ چھو ک بیمار
بظاہرس و چھہ دم عیسوی
ملک سیر تہاہ ہو چھو پرہیزگار
یہ بوزن ز حق چھو س دُعا مستجاب
سو بیمار آدک لوکن ہند سوار
گیبن تہ یادہ پید امید مُراد
یہ ممتاز ہا ون بعجز و نیاز
انیس شرانغ سو یدا ے من
لدان خاک بر سرو دان زار زار
نہ چھوم تاب دوری نہ تاب حضور

١٥٥

نبس گو ٹیک د ردو رنگی کہ رنگ
بتا آئی خاتونِ زرّین قباب
شبانہ ز خانہ سہ خورشید فام
نکہس مقنع زرولون باشتاب
پکان جستہ گیہ در عماریِ زر
بصدقِ دروں و اثر در تکیہ یام
بیک پکس شب ملکہ در انتظار
سپز شاد مرجانۂ بدگہر
کہاران ہور جِ تہون دور دور
اکہاہ از لعینانِ نامہ سیاہ
و لو بخت بیدار گوی شاد روز
بہ بوزت سپیٔن بس ستا اضطراب
انکت پالکاہ با کہاران شتاب
ان گتہ ہو سو بیمار خودای نگار
قضار ابز و دا آیہ بے اشتباہ

سپیٔن گرم ہنگامہ زال رنگ
سپز انجم آرای گردون جناب
شہانہ روانہ سپز وقتِ شام
تہون در شفق پنجۂ آفتاب
بدل جستہ گیہ آس ماران گہر
سہ مرجانہ شیطنہ گیہ شاد کام
بزاری کران عابدیں زارہ پار
مہ ند بیر ترہ وبہ گو کار گر
پری پیش عابد گئی با حضور
روانہ کرن سوی دہیم شاہ
زری پالکاہ جو پری کار سوز
سہ ملکہ کران انتظار جواب
فقیرن پری رو یہ ونو با عتاب
جہو وقتِ دُعا پیش یہ ورد [illegible]
برج عماری سہ رخشندہ ماہ

زهو وج نبر درایه خورشید فام — تهوک جای تهنا چه ماهِ تمام
چو مجنون شیدا سو دیهیم شاه — ونان گو پینِ دردو حالِ تباه
ببرج معلّق مهِ ڈیهک بینه — تعلّق جُدا جانکوی چهوم تنه
نه چهوم تاب و طاقت نه صبر و قرا — نه خوابِ شب ا زسوزش اضطرار
گیم انا متبٰله مهِ پیدا ادس — بشیدا کرک ماتژه حلِ ژه مشکلس
نبر تراو دم چهه بینه درهم سلن — مبر غم یه چهوی کهش خانه پینن
مه هو چا کراه چانو هر ازا و — ازین پس نه دل حبّ ممتاز تراو
سو دردام تنه و به تهاوی ابر — سو چهوی پانه دلیوانهٔ بے نظیر
کنو ماجرا بس بوزان پری — ونن بس جواباه ز دانشوری
که ای شاه والا بو چهس شاد شاد — مهِ مشفق تهندی مخ تنه چهوک یاد
ولیکن چهه نیتو تام در زندگی — ژه ته مهِ کنته کن چهه شرمندگی
ژه تنو تام چهوک مردِ بیگانگی — لفتوا ژه شو بک نه همجا نه می
پس از فوتِ ممتاز چهوی اختیار — ذرا کهو ژاز خشم پروردگار
به بوزنت دیس قسم که ای رشکِ حور — مهِ کرتاب دوری چهو غیر از حضور
ذرا ئل نقاب از رخ آفتاب — گراه تراو تابِ عتابِ شباب

ثمان بنظیر
پیری دی و به دیکن [illegible] صنم [illegible] سکلا مر
کمان کیانه پیهو ده چهوی [illegible]
ونان چهوی [illegible] عاشق مبتلا
نمان لی چهو [illegible] ندو رب پا به ملا
چهوی میانه عشقان [illegible] رضای کار
چهوی فرض [illegible] امن رضای [illegible]
رضا میان [illegible] چهوی [illegible] حاجب [illegible]
سفینه [illegible] کن گناه عظیم
زه نه مه کمان [illegible] ناجیم
چهو [illegible] چهوی [illegible] حمال حسن
زه بیدوی بین [illegible] خنجر ملال
بکره پان بنیوی [illegible] ناه
پیر بوزنت نبر دراو دیهیم
[illegible] کران [illegible]

157

هیون ورد خوان گرد خانه تمام
نصیبهٔ تن گو گران صبح و [illegible]
مبادا و دو [illegible] زاده کن کن پهری
چهره سان پری از کافر پری
پهمی روز تنها بسوز و گداز
کهنت [illegible] پیش ممتاز راز
صبح [illegible] فلکه دچهک [illegible] بید
کران [illegible] چهوی [illegible] عید
اما نه خالی ز خور و کبر
کونه [illegible] پیدانه [illegible]
دشمن [illegible] وان و هر [illegible]
ممتاز با [illegible] بهوی ماهر
[illegible] بیش وقت [illegible] ادس [illegible]
بر که جواب [illegible] گفت [illegible]

ثمانتنا خلوت شائی
ناهن تهم ابرچ ثمائی
محبون رویکی پوس رہ
بار خدائی کیاه چهومیا نو پای
گیت کم لوک پرسینائی
رام گرام اده ابس پای
سنتی آبه بنت منتی درائی
بار خدائی کیاه چهومیا نو پای
ستنه موچهه گته نه پته پته درائی
سشته زرشکن پته لاگت بنائی
بار خدائی کیاه چهومیا نو پای
ستنه ده سامانه پیرت آئی
بیه ماله گوپاله به پیلائی
ولت لاگن جلوه سر آرائی

زکجبازی چرخ ناسازگار
بیتهوی آسو بیمار روانتر علیل
بیتهوی خشک لب ترسو بیمار و زار
زگهرمی بیماری اعضا بجوش
نه وارا دربن کار راز گفتگو
نه کاڻهه بیهمدم و محرم راز نش
دله کن کران شاه عشقش رکله
ولو عشقه جهوم در درون طمطراق

کرن تکیه بر فضل پروردگار
تتهوی بوزن افسانه بافال و قیل
تتهوی گو پریشان زبیجران یار
تتهوی عشقه نارن نه تهوش نه هوش
نه یارا کرت نه انهی جستجو
نه کاڻهه مونس هشل و سازش
ونان گو با هسنگی کم وله
فراقک غزل بوزانه زفراق

غزل ممتاز در سوزش عشق و التجا بجناب باریتعالیٰ

Repentance

عشقه دریاوس بیه که گرائی
کنده حهیم تهر نه انده کرنیائی
یاریعبارس عاریه نائی
تهنده پایه چه هس قدر زیبائی
عاشق درایای تهنزی مائی
نبه نله ورمله نبنه زن درائی

بار خدائی کیاه چهومیا نو پای
بار خدائی کیاه چهومیا نو پای
پیه ناپالیس یادن رای
بار خدائی کیاه چهومیا نو پای
عشقنه آدلنه و لئی آی
بار خدائی کیاه چهومیا نو پای

محبوبن نه نغیابس نه باگر پیی
بار خدائی کیاه چهومیا نو پای
بار خدائی سرنیاه چهومیا سرو سرپای
سره گرده موکه سرو سرپای
بار فغیر نرسن ستنه چای
ولنه ونس نه کیاه چهومیا نه پای
بار خدائی سوزن کیاه دای
رانه موننه کیچه بنل ورنیات پای
رانه اده دوری رازی چای
بار خدائی سرکیاه چهومیا نو پای
دنیائی ابهرنا رانه سکتهنبر
حیات تاجو باره ملاقات منتظر
ونن ولکن لیعه عمده دراز
کیه یاری سین انتی ورار

حکایت چه از ناقل این بیان
یوان آسه کنهه شاهران دُور گاه
بس آس دختر سه اختر بلند
تمس آسو دمساز مختار کار
توی بهر تو قیر و تعظیم شاه
دران روز گو وارد آن دیار
و تهان آسو گاهی بها آسو ور
نبر مضطرب تر اندر بهیقرار
اما آسو دمساز همراز کار
یه زان چهو شهزاده آشفته تر
یه کر غیر معنی چیه یره خستگی
کهتن وار زان نه از اهتمام
نبر جا و چیهون باز زن سو بسو
دیوان شاه ممتاز و الا تبار
عجائب گراهیت چیهوش تا بدار

گرد و مختصر بی شکایت عیان
دیوان اوی از ملک گنجور شاه
دیوان آس بیس ملکه ارجمند
اوی آسه ایشی ا رکو اختیار
سو آو یانه در ملک دیهیم شاه
بد آ آسو دیهیم شاه بهیقرار
زخویشان واز همنشینان نفور
کران کینه کن کن کهتی باربار
باطوار شایستگی هوشیار
مفز ز آس آ به عشقک اثر
نگره بیس کهنز تام دبستگی
زنسه خصنا بست نبر در اویام
تماشای ممتاز گوی گفتگو
درین ملک اتت سیس بیقرار
متعلق سو ور کار زرین نگار

گهي جنگ با راجه راجي زننگ
گهي در سوالات زنگي برنگ

گهي با چهار شانه در كارزار
گهي در تاسف ز خويش و تبار

مه هر سو تنه وڇه ستم جا بجا
بفرصت تهو منه بهر زاه ته پا

غرض حال گم گشته باوس تمام
مكرم بدالنشوري ليو پيام

ڏين لئي ته كه اي شاه والا گهر
ازين غصه فارغ دل خويش كر

سلامت تهوي يد زه پروردگار
نمس هو كري پيش اكش صد هزار

ز بيماري خود ليك يد سنجات
زگم گشته كر جستجو دوته رات

چهو في الحال حاجت بجسم سقيم
كرن جستجو در علاج و حكيم

مه همره حكيماه چهو صاحب كمال
فلاطون دوران ته سينا مثال

وٺت ٿي انن سؤي سيف الملوك
سو شاهن شاهانه هندوي خوش سلوك

سو محرم مٿس پور از دور گاه
همراه از ملك گنجور شاه

معالج شهن سؤ ٿي ٿين صبح و شام
علاجن هنڌي گو كران انتظام

خبر آوردن جاسوسان از ملكه خورشيد طلعت كه در كدام جا مانده است

وزير خردمند فرخ نژاد
تفحص كران گو ز بهر مراد

به پنهان انن مير جاسوس شود
ڏنن لئي مقصد گهي زاد ليو د

وزیرن دیُت بعدِ سوٗ مزاج
دیُت تم دوٗیمُ روغناہ تیٖہ مفید
غرض سُوی دوا کرِ حکیمن یہ پیٖتھ
رٹُن بلہ حکیمس شہ سُوی دوا
دِتُن حکم ڈنڈوٗرہ از ہر کنار
کنیزاہ چھہ ژجمژ ز دربار شاہ
جواہر چھہ ہمراہ اتھس بے شمار
فقیرس نشہ برامید دُعا
شبا شب چھہ ژلمت تہ ڈلمت زراہ
چھوٗین جایہ منز زہایہ وزت تور
تہ قہر سلطان چھوٗتس پٹ شدید
دلیرانِ دیوان بفرمان شاہ
یلہ ڈنڈورہ یلہ فیور از ہر کنار
ہر کوچہ بازار در از دحام
سٹہاہ گوس پیدا دِلس ضطراب

بنیا صُورتِ اصلیک کانہہ علاج
سیاہس کران بار دیگر سفید
وزیرن سو موجوٗد تھوٗ نزدِ خویش
کرن حکمناہ بیاک علمی بیا
خبردار ای ساکنانِ دیار
چھہ حبشیہ قوٗمچ برنگ سیاہ
شبانہ چھہ رامژ سہ پالک سوٗار
گمراس از بہر این مدّعا
کنیزاہ ہیٖہی ژلو سو تھوٗرو سیا
گرفتار گرہتی سو انزن ضرور
یمِس سٹ یہ اثبات گرِ تس وعید
کرن خانمانی جہانی تباہ
لوکن منز بہر جا سپن آشکار
گتو لوٗز دیہیم شاہن تمام
دروٗنی گرٗ تاہان رایہ چھین بحساب

١٦١

غرض وا ستناؤں سو خوان زری | بہ پیش پری بو ز تو زرگری
کرن لتش دلاسا کہ ای رشک ماہ | بو دمساز چہوس با رو ہمراز شاہ
یہ جہوی روغن قیر اندر حرہ بہ | بہوی مل بر خسار ماہ منیر
امی حیلہ روزک بزیر نقاب | تہوک ماہ پوشیدہ زیر سحاب
بامداد پیران روشن ضمیر | بو جہوس چانہ آزادی ہند لشیر
ونت ئی ہنر دراو یام از پری | تا رام گہ تام گو سرسری
سونیرت پر یہ ویہ مل رنگ قیر | مبدل سہا گو مہر منیر

بار دیگر عجز و زاری کردن بہیم شاہ پیش ملکۂ خورشید طلعت

دیک انجمن تام گو مختصر | نبک محفلن کر شبا نک ای قر
پریشان رون عاشق دلفگار | دوبارہ پرن پیو بیاری نگار
دین لتش کہ ای ماہ زرین قباب | ذرا ئل نقاب ان رخ آفتاب
دیس پر یہ کای خسرو خامکار | ذرا کہوز از خشم پروردگار
پر از قوت ممتاز و عدت تمام | چہو جانیر مہ لتش بیت کرن تہو کلام
دیس عاشقن چہو منہ دل دزفرار | دزان سینہ چہوم ز آتش خار خار
بنہ بوز مز چہم کنفاہ مختصد | تنہ چہوم ہمیت فوسو سادر جگر

بنین جکہ مست صفت پی لبنبطنو رسادن
عجب بس رمصل نغمہ کلو دلنوازن
بہ بیقند کلو مخفل جنگ چنگ و عود
نہ بانہ تماشای ساز و سرود
دیوان ہے اللہ مانہ منبر وزیر
بیدان ہے زیر خانہ نبرنا وبیر
بستن منزر آلنہ منقوش و دمساز کی
عوز بیا طلعت مہ دمساز جانبانہ و دی دارن
دمساز با ابن دمساز اری کا دن

بجانانہ زرشادی طرب انجیر
عجب عشق در منزر دلربا
نہ معشوقہ دمساز منزر زرین قبا
ولت درایہ از خانہ منزر دلربا
نہ معشوقہ دمساز منزر دلربا

١٦٣

پرسیدن تاجور شاہ از دمساز حقیقت حال و جواب دادن دمساز تاجور شاہ را در بارۂ تعجب معلق خانہ

نبن مل خضاب شبانہ شتاب
نمودار گو بالباس زری
سو دمساز جانباز دانا وزیر
بدالشوری دراو باکرّ و فر
پرتمس پادشاہن کہ اپنا مدار
دیتس کہ ای شاہ فرخ سریر
وچہوم برہو اقتدّ زنگار
ہرسو وچہوم ازدحام عوام
ہتس رام شعورت زنگبار
عجب سوساہ بیوبہ دہیم شاہ
یتہوی غم دیس گو بڑو داس
دوہم بار غم پیوس بیتاب گو
کرن غسل صحت ولن رخت نو

شبن تزاور واز جہان بے حجاب
پری پیکر چرخ نیلوفری
بتدبیر شاہانہ دلپذیر
بآن داوری پیش آن تاجور
رِدہ از تام گت جایہ آسوی قرار
تماشا عجب وچہوم دلپذیر
معلق گراہ بے ستون استوار
سیہ فام ڈٹھوم وہاں ایک غلام
تہندس غمس منز و دان زار زار
دیس سی مہ جھیم انشری خواہ مخواہ
بغیر خور و خواب گو بیجو اس
سو ممتاز ناگہ صحت یاب گو
یہ افسانہ مشہور در شہر گو

ولت درایہ از خانہ زرین قبا
ہمراہ دمساز با ساز و ناز
سلامانہ ہمت پانہ گیہ سرفراز
تہوں گل تبارک بیارک کرن
زانیتہ در صحن دیوان برن
بمہمان نوازی بصد احترام
بن سرفرازی بصد معقام
وجاہت ملا آس باد فری
بجزائہ بیمہ طلعت منت ہری
وزیرس عجب بو دلی فرنجال
تہوں تاج زر پریم مہ مثال
عجب جوہری کار ساز ساز
دلستانی کزریہ جاہ ناز
باہمت اتہ بیہ دبنری
تہوں برسر صدر گاہ نری

١

تهون يام بر تخت زرگلعذار
مساکين اهل نشاط وسرود
چه شادي منادي توي در ديار
بفرمان خورشيد طلعت تمام
چه ملکه کران خرچ زر بے شمار
مغني واهل دف و چنگ و عود
سڀئي محو حيرت سو د ڀيم شاه
نگر ٿيو در انديشه گو مبتلا
ٻه ما ملکه اسيم نه اسيم کنيز
ز ملکه ونان گيس اهل سرود
وزان سينه اندري گرتهان اڳ ڪباب
يقين گوس ڪامل چه ملکه گرے
بجوش جنون آو بے آب وتاب
هني نيکبختي ٿه ون پر دليل
مه ونتم ٿه ني ٿيوي اندر ڪانه فريب

دوباره منادي فرڪ در ديار
بدربار شاهي ٿيو نوو دزود
سڀئن ٻه شهنشاه و الانبار
بيک هفته لگو نغمه گوي انتظام
پوان پس اڪٺا ٿيس وان پس چه ديار
بهر روز گے مست ساز وسرود
ٻه افسانه لگو لو زنے خواه مخواه
حذر گوس سرما ٿيم بر ملا
نه ٿيم زياده رسوائي اندر تميز
چهو ڪر زه نه ٿيو وهيمنوي ست دجود
بسودائي دل کران اضطراب
بو حبشي ڪنيزي ڪرس باتري
ون پر يه ڪن باهزاران عذاب
بناحق لو ڪرتهس لوکن منز ذليل
ڪهٽنت مو ڪهه لو ڪرتهس ٿهاه ناشکيب

١٦٤

بتن بیت چھس پیری مرجانہ دروازہ و
دپن پیرہ کای چھو دیوارہ و آو
یہ الاکن منز کتھ چھس بہ ماحسیگہ
تحقیق کرہ یہ منز پچھری پیامبر
مہ چھہ درخانہ خود یہ راز نیہان
دپیپ پیرہ کای اوس آمرجان
عجب مالکہ بالانہ کیہون اچھن ناشکیب
لعجب پیمانی بو پانی مالک غریب

مہ بوزم چھہ ملکہ باہل رباب
زہ یدمیانو بوزک گژھو خوامخواہ
ولت بےخت لولی دچھو ہردویاہ
یہ بوزت سو شہزادہ گو شاد شاد
گژھ ہم وادہ تحقیق مافی الضمیر
کرک الغرض عزم وجزم تمام
دوہس واتو آخر شبن کر قرار
گنڈ ملک دیوراہ لولیانہ تمام
معلق گرس گی وچھان ہر کنار
وچھان نٹ نٹی گو سہ دہیم شاہ
زُلس شک نہ خورشید طلعت تمام
یقین گوس کاہل دس منز خیال
چھہ انز ہہ درخانہ حبشی کنیز
ڈلس دیانہ ناحق توی گوس گیر
غرض خشمہ ہنتو آو مانندِ باد

کراں کشش مال و زر بے حساب
بہانہ کرو یتھو وچھو بزم شاہ
یہ بیت معلق اندر کیاہ چھو کار
دپن کیاہ چھہ میہ خونہ خوبی زیاد
نتہ چھوس عمن منز لوگو مت ایر
تماشای شاہی وچھو وقت شام
نبن و لوسیہ جامہٴ زنگبار
بناریکی شام درای از مقام
می مطرب و صوتِ سنطور و تار
بییس بر رخ ماہ پیکر نگاہ
چھہ درخانہ خود سہ ماہ تمام
بلا شک چھہ بر تخت زرمہ مثال
مہ منز کو نہ اکہ انہ عقل و تمیز
بو مرجانہ شیطانہ تہاوس ایر
نجو رشب بطلعت بقصدِ فساد

کران فرم مرجانہ باخشم و عار
کرای عار مکارہ بد شعار
یہن خام کاری لوکہ ہنس ذلیل
پری چھاپی شکلہ آسان ذلیل
کہ ہنس دا گناہ ماو ہم سری
ہی چھانہ خورشید طلعت پری
کرم و دینہ پتہ چھہ ہنری گمان
ناحق جدا گوس از خانمان
مم بادم نہ کرم کار دم
اچھوم درد و خون کرو فاتحہ م
نجن مختصر بو قضا ہو رضا
چھم زبانی دی بدمزا
ونت نی روانہ کر بد شعار
مہ تہ باونتہ کی چھسوار

دوہ مہلت مہ تا مدت چند دوز
یہ لوزت کرن جبر گو نیب خویش
ویکن بزرگن پھو جوش و خروش
دپن توتہ پرارد بصبر و قرار
مہ پالی تمہ کیاہ چھو انجام کار
دز اگو من سکین نبرد او تمام
بیہ با میتران سپین ہمکلام

گرچھینہ پتہ نوتہ کرہو بُرو
یہ پھلکہ تہ افسوس زر انقلاب
لگان باز چھی چھو کران اضطراب
یہ ماروی چھو تمازہ سنزی فریب
دپی یہ یہ چھو کیاوہ دل نا شکیب

تهوُن یام بر تختِ زر گلعذار
مساکین وُ اہلِ نشاط و سرُود
چہ شادی منادی توی در دیار
بفرمانِ خورشید طلعت تمام
چہ ملکہ کران خرج زرِ بے شمار
مغنی و اہلِ دف و چنگ و عوُد
سپین مچو حیرت سوُ دہیم شاہ
نگر ہیو در اندیشہ گوُ مبتلا
بہ ما ملکہ اسیم نہ اسیم کنیز
ز ملکہ و نان گیس اہلِ سرُود
دَزان سینہ اندری گرتہان اُل کیا
یقین گوس کامل چہ ملکہ گرے
بجوش جنون آو بے آب و تاب
ہنی نیکبختی تہ وَن پُر دلیل
مہ وَنم تہ نی چھوی اندر کانہ فریب

دُوبارہ منادی فرک در دیار
بدربار شاہی ہیو نوُ دزوُد
سپین یہ شہنشاہ و الانبار
بیک ہفتہ لگو نغمہ کوی انتظام
یوان یُس اکہا چھس دوان تس چہ دیار
ہر روز گے مست ساز و سرُود
یہ افسانہ لگو لو زنے خواہ مخواہ
حذر گوس سر ما ہیم بہ ملا
نہ چھیم زیادہ رسوائی اندر تمیز
چھو کر زہ نہ تہیو وچھینوی ست در جود
بسو دائی دل کران اضطراب
بو حبشی کنیزی کرُس باتبری
وَنُ پر یہ کُن باہزاران عتاب
بناحق لوکر تہس لوکن منز ذلیل
کہنٹ مو کہہ لوکر تہس سٹھاہ ناشکیب

جانباز و دوبارہ تماشہ ہیمہ
تماز و فتن چھیم شاہ
معلق خانہ

بیانز و دائی ساقی سہ
بیک بار غرق پیدل شاد
خصوصاً تماشائی نہ و

بہن بیت مرجانہ در خانہ راہ

دپن پیچھ پری یکی ماہرچسی آگہ

پہ ولا لکن منز بچہ پری ہاویو

مہ مخفی گتہ مہ یپہ راز نہان

چھیہ درخانہ خود مہ گاہ آسہ کران

عجب حیہ بالانہ ناخوش تابش

چھیہ ملکہ پانی بو بالانہ ہن

بہانہ وون بچی آسہ ونان

پلونس تمن ہیہ اور دیہہ

زون یتہ مع یتہ منز گوم زنک

وچھپن آسہ منز بیرن الحفیظ

دوران دور منز لو بیتہ

مہ بوزم چھیہ ملکہ باہل بہ باب
زہ یدمیانو بوزک گژھو خوہ مخواہ
ولت ہے خت لولی دچھو ہردِ یا
یہ بوزت سو شہزادہ گو شاد شاد
گژھم وارہ تحقیق ما فی الضمیر
کرک الغرض عزم و جزم تمام
دوہس وانو آخر شبن کر قرار
گنڈک ملک زیوراہ لولیانہ تمام
معلق گرس گی وچھان ہر کنار
وچھان منز نٹی گو سہ دیہیم شاہ
زلس شک نہ خورشید طلعت تمام
یقین گوس کامل دلس منز خیال
چھیہ امر زمہ درخانہ حبشی کنیز
ڈلس دیانہ ناحق توی گوس گیز
غرض خشمہ منز و آو مانند باد

کران بخشش مال و زر بے حساب
بہانہ کرو بیٹھو وچھو بزم شاہ
بہ سبیت معلق اندر کیاہ چھو کار
دپن کیاہ چھیہ مہ خوتہ خوبی زیاد
نتہ چھوس عمن منز لوگو مت ایر
تماشای شاہی دچھو وقت شام
نبن لو سیہ جامہ زنگبار
بتار یکی شام درای از مقام
می مطرب و صوت سنطور و تار
پیس بر رخ ماہ پیکر نگاہ
چھیہ درخانہ خود سہ ماہ تمام
بلا شک چھیہ بر تخت زمہ مثال
مہ منز کونہ اک انہ عقل و تمیز
بو مرجانہ شیطانہ تہاوس اسیر
بجور شبا طلعت لقصد فساد

کرن قہر مرجانہ باخشم و غار

کرای عار مرگارہ

پاین خام کاری بوکر

پری ہیچھا پئی شکلہ

گرہن ڈاگناہ ماہ و

پی جھانہ خورشید طلعت

سرزنہ پاوزت دوکی حضور

ولت ہی روانہ کرک بدشعار

بوجمن زیاہ ناذی بد منز

نحی مختصر پر قضا ہو رضا

چھوم در دخوان

ما م باعز گرم کار

بانچ جا اوس از خانمان

بہر جا اجابہران ابلک شوق
بوان عشق از ہر طرف عشق دوق
معلق گرہ و بہو کر از ذناب
درنت بہو اعجوبہ طناب
ونان در نعجت غضنفر و کبر
بہ گو لطف احسان ذات قدیر
بہار سمندر از کثرت اشتیاق
شہنشاہ سن اشتیاق در طاق
بنجتی بپا شہر ماہ بیکر شوق
بمعشوق و مانوق با شوق ذوق
شہ ہمس شرط چارم بکار
بپنجم کرن عزم و حزم تمام
بحمد اللہ این نامہ بےنظیر
بپین ختم تا تہنیت ہفت

زری پالکی منزہ پری ازعتاب
سپین شاد ممتاز عالی نژاد
کرک نام آگه شه تاجور
غرض شاہزادہ گرفتار گو
کرک حبس دائم سہ مرجانہ نام
شہنشاہ ممتاز با عز و جاه
بتدبیر شاہانہ دلپذیر
مراحل کران سطے بجارہ تمام

بسوی شہنشہ نبک باشتاب
زہطیبہ قضیہ انا فزون گو فساد
غضبناک نیہ گو بکار پسر
بفرمان شاہی بیرون پار گو
برادرتسند تا بعمر تمام
کران گو بجاہ چشم عزم راہ
ہژران وت سوئی ملکہ بےنظیر
وتہ گو کران خوشمقامین مقام

دربیان رسیدن شاہ ممتاز در شہر ملکہ بےنظیر معہ معلق خانہ و خورشید طلعت و عازم شرط پنجم شدن میگوید

مئی کامرانی بخمار آو
بتدبیر شاہانہ با احتشام
بہوئی شہرہ بیو از میں لیار
ہمہ ماہرویان مشکوی شاہ
ہتن منزہ سمنبر ہمہ دلپذیر

نکہہ ایام ناشہر دلارآو
بدستور سابق بپاگے خیام
زمین بہل بتاثیر باد بہار
کرت ہالہ درگرد ماه
طرب خیز تر ملکہ بےنظیر

تمام شد قصہ ممتاز بےنظیر
قصہ چہارم قصہ معلق
پری و خانہ ... این خط ...
قطعہ تاریخ وفات مصنف
... اندر عالم ...
... انتقال ...

قصۂ ممتاز بینظیر

حصۂ پنجم

{قصہ ملکہ قمر طلعت معروف بہ}

قصۂ سحر بوقلمون

بسم اللہ الرحمن الرحیم

یاالٰہی بنورِ سوز و گداز	کرنہ ممتاز مہ دلِ دمساز
چہوس منگان آہ گرم و سوز جگر	سینہ پُر درد فراق و دیدۂ تر
چشمہ چشمن ہندوی ز آب اثر	موج دہ تا بدامنِ محشر
ذوق جان بخشتم بنور شہود	ہاو تم راز عاقبت محمود
رنتہ آئینۂ دس ژلہ کھے	راز نعتِ پیمبر کُ لبہ پے

در نعت سرور کائنات علیہ افضل الصلوات و اکمل التحیات

سالونسا لار احمدِ مختار	مفخرِ کل سو شاہدِ اسرار
سارتش کُن شفاعتس محتاج	تاجور سوی چہو صاحبِ معراج
رتبہ چہو سرورن عالی	خلعتِ اصطفا چہو لتس نالی
فرش پادن چہو عرش اعلیٰ لتس	بانہ عاشق چہو حق تعالیٰ لتس
شبہ اکہ بر بُراق گو سرور	از زمین تا بطارم اخضر
نور گوی گاہ پیو یمین و شمال	دراو ملکوت بہر استقبال

سپین معمور سپتن سرور
زیبا یکے پیران درد و حضور
سر من تجع شمال انبیا ی کرام
سید المرسلین حبیب انام
سبز پیچہ دراو یارن مسرور
خیل ملکوت از مہین بیار
زرفین پٹ زیندہ باینت راو

۱۶۷

بتوت پیکر نزنگ نین گو واد
اژ بیون ذرش گوس در قدم
بوی بوکہ گنوی وجود و عدم
قرب بن منزلن کرن کرم
جب سکی طی کرن منازل راز
در مقام دنی تجشمت دیو
برے چہو نہ وچہون بین معبود

بادو سوز و گداز دور و دراز
نزاو جہان در لاہہ اوراز
آو بین ملک سنگاری ہمت
از علوم رات ہمت
بہ او نز قدرنگ نز بار
معنی اندر معانین ہمنداز
جمہ قشیند لیجہ آشکار دید
دید باد دید خود خدا را دید

قمری سینه اشک ماران در او
جلوه ماران بجوه ماران آو
فیض قدسی رُتان چھم نورانی
از در بارگاه سلطانی
تاج محبوبیت چھو بس بر سر
نبی سلطان شیخ حق در بر

ایضاً فی النعت النبیؐ

سوزِ دلکی بوز میانی ناله زاری یارسولؐ
مشک مشک از چشم جان چھوم اشک جاری یارسولؐ

شعلۂ شمع درون تابان بفانوس بدن
زالمُت چھوم سینه چانی لوله ناری یارسولؐ

الونه طاقت زاشتیاقت کانه دردِ فراق
درفراقت شورِ محشر و تھو زِ و پاری یارسولؐ

از برون حال درون تہاو یوم پنهان در ضمیر
چھمنه سوزچ ناله زاری اختیاری یارسولؐ

اندره گنڈم جوش تندرن زانه کُن با وت فراق
چانه غمه چھم جان و دلس بیقراری یارسولؐ

خسته خاطر تشنه لب حقانی اندر کوی تو
زاشتیاقِ روی تو در عجز و زاری یارسولؐ

در منقبت حضرت مخدوم سلطان شیخ حمزه کشمیری قدس سره

خوش نوا آو عندلیبِ ضمیر — با سرورِ درون بمدحتِ پیر

آشنه و له ناقه لیویه آگاش
نور خورشید حق گمه چھ معلوم
از درخ شیخ حمزه مخدوم
بر فلک ثاقب در پلک مطلوب
سودی چھوم عرق ذنانه سنز محبوب
لعل خوشتاب گوهر یار
زینت افزای بزم شیخ شهید

عشقنو نظیر

عشقنوی ز درد آسو تنها رس
سیل لی دره نیاز آسو جان بنارس
مهر منزل این و پنش حال
بی غفور بیر آسو خیال
جمیع ... بیرون اندیار
صبر ... ماند شوه نه دیار
حمله آ ... وتنه نه پیچل
کار آ ز موده ماکی تیغ گذار
پیاده ... کمان و تیر و تفنگ
باران ... کمان ... وساری
حکم ... دشمن ... دعواری
عمر ... تنسیاه دعواری
عمر ... شتی نه بلج
سوده با ماته ... بیم
رفتن ... بی بهجی ...

ارم زینت داه تا به سحر
ربدان ممتاز درداوی آب
دبنا رتلن وی برای آب

دراو یله صبحی عزاله لوز
مشک شب گو هفته در کافور
آی مه پیکران نار قروتی
عاشق کتی بجوش خروش
درفراق هنت آسو ممتاز
دیده دلم بر الم سوز و گداز
بیژن بیوی کره یوسه نه سوز
شب هجران سوبی بهانه روز
نشه مدار ابن کران به بیان
دم دلاسا دوان ... پرده راز
مختصر ... منز ... راز
دراو از غانه یادل افکار

هارکیاه راوین درین اخبار — میل جادو بکلک سحر نگار
خبر اثر نبر ز فهم و قیاس — زانه کره کا هه بغیر نکته شناس
اهل هوشن چه وسر لبر روشن — واره توشن متن کړ و گوشن
سوز دل کو نه بوزه محرم راز — مختصر در فسانهٔ ممتاز
حال شهزاده سر بسر منظوم — در فصول گذشته گو مرقوم
دراو آزاد عشقنوی هت نژاد — باده هت کار ستم و فریاد
باهزاران مشقت دشوار — لس سجا آی چار شرط نگار
شرط پنجم مت کو جهوی مضمون — صعب تره آسو سحر بوقلمون
آس رانی چند ز بجوشش خون — موکلاوت انت ز بوقلمون
پنجمک روبه پیوس عزم سفر — آسو دشوار تر ز حد بشر
مشکلن منز سو مشکلاه دشوار — لیک تن دار آسو عاشق زار
گوس سرکشن ز سینه عشقن نار — کار دشوارنی دتن اقرار
چاره زانن نه کا هه درین مضمون — قرعه تراون بنام بوقلمون
آس رانی چند ر دران اکناف — قید لجبر بدست بی الصاف
سنگاری آن مه الوره — آس دشوار تر ز حد بشر

در صدمہ گیر گئی دری بہ آفات
کوتہ دیو ہیکنہ یہ گوی آثار
کی وچھان آب از یمین و یسار
شمر بن کلب بہ دیدہ پر آب
گو پریشان فتنہ سو دری دبار
وسلی تت اندر بیوان بہ رنج
دشت بلقیہ نہرہ فرات حرم
وحشت بہ آبادو نیر گردید ناو
اتحدس تاو ماتم کاہنہ گرو

ساری ذریت ہیں تحم امید جہان
تی وچھت شہزادہ گو دیگر
نالہ زاری کرن بذات قدیر
کای خداوندا بہ آسمان و زمین
سوا بہو منہ کا ہنہ اینہ معین
گر گیمت ہیچہ در عذاب الیم

نیرنگ کر سپاہیو تعجیل
از یمین و یسار خیل و سپاہ
افسران دلاوران بسفر
بعقب پیادہ ہای ترک سوار
میرلشکر متن سیٹھن دمساز
الغرض شاہ باہمہ اعزاز
رفتہ رفتہ مہ دو ہفتہ شتاب
خوار و زار و نزار در غم یار
روز و شب گو پکان سوختہ جگر
کوہ و صحرا اسٹاکڈن دشوار
بستہ لب خستہ دل جگر پر سوز
در بیابان و کوہ با تب و تاب
اتفاقاً میان راہگذار
بر ملازن سو کربلا بی آب
سایہ ستوی سو دشت آفت جان

گے وزان باجہ ہای طبل رحیل
با ہزاران شکوہ و شوکت و جاہ
درای تام استہ استہ بتہ کمر
جان نثاران جملہ پیکار
آسو جانباز ہمہ دم ممتاز
دراو اندر سفر بسوز و گداز
قطع منزل کران با تب و تاب
بیقرار و فگار با دل زار
کاہنہ نہ غم تس بجز غم دلبر
یک بکی تہک سو آخر از رفتار
سوز دلدار بہت سو در شب و روز
بیخور و خواب آب تیر ناب
رو یہ آس منزلاہ سٹہاہ دشوار
مبتلا گو سو در بلا بی تاب
آیہ کنہ تت پکان ریگ روان

سر کنہ امداد او سر گنہ و نسیم
گرای بدوی کرن الجہ جنات
[illegible]
نا بنیا نی زی و نیان خجر و بغل
[illegible]
نالہ یاہ سی آو واک سو زوارہ زود
[illegible]

هر طرف ننته چهه آبشاران جوش
بوزیا مت خبر شهن مبراد
گو روانه بدالطرف بشتاب
گل کرن بر عنایتِ دادار
گلستانا وچهون چو خلد برین
نرگس و یاسمن در جوش
عقده پیچان و ملتوی مایه
مې یاقوته بر بری عباس
اچهه پوشن لچهن هندی اظهار
رنگه رنگه سیبول ته رنگه ریول
در گلستان فرحت اندوزی
باغنی منز بهت فقیراه خاص
دوره تابان ظهور رحمانی
صوفی صاف نته آئینه
مستجاب الدعا ظهور خدا

تن تنها بهت و چهوم سومنوش
شادگو از غم و صدم آزاد
تشنه لب سوبی خور و بیخواب
حل پیٹن نش سو عقدهٔ دشوار
پر ز گلهای سنبل و نسرین
کو یمن منز متن شبان سن پوش
تازه ریحان بنفشه همسایه
رپا ہتن کت بیزلن سن کهس
بچهه کنه کنگه پوشکوی سزاد
گل کول ته آره ول موسول
زال پوشن قبای نوروزی
طور کوه ی جلوه نور کوی اخلاص
پوره موکهه نش سه نور پیشانی
سینه پر ذوق خالی از کینه
پر سرور از ظهور نور هدی

بادِ صرصر چہوم رگ جنّ و بشر
چہس قدم بر قدم ہزار آفات
چہوی ژہ کِتو خیر زین عقرب فیز
گال اُنہ دل خیال ہائے محال
صبر بدہ وی چہو تلخ در آتار
گوش بلہ عاشقن کرس وارہ
باک نہ او ن دس لحس نہ ن شراک
تارہ دل گوس عشقنی خارہ
حال دل اُو انس بسوز و گداز
دوکھ سکگ باو انس بسوز فراق
عارہ ہمت نہ ارہ پارہ گہ پیرس
ہر لبدمہ بوزنتم زاری
پیرہ چہوس ایرہ عشقہ دریاوس
نالہ زاری کران گو ممتاد
تس ہدف گیر گو سو تیر دعا

عقرب و مار زبار برگ شجر
دام و ددنی زہنان آب حیات
جیرو تادیرہ صبر کن کر زیرہ
جہوی خیال محال ای بی حال
برہ شیرین دوان جہو آخر کار
جوش ژر گوس ہر دوس نارہ
چاک جامس دتن سین غمناک
بار غم ہمت سین سو آوارہ
جہوک دہ لگ ہا ولس نہ ناز و نیاز
طمطراق درون و بیرون طاق
چارہ گہ کا ہتہ چہو منہ دلگیرس
رود زنم ساغتاہ لگے پاری
دستگیری کرم لگے ناوس
حالہ اکہ ہیش پیر محرم راز
پیش آن پیر صاحب تقویٰ

دانہ دانہ زبحر بو قلمون
بازبانو نہی شتنو مضمون
ہم گاہی دل فرحت از انامی
بحر گنبد بو قلمون ارزان دارم نظم
چیمں ای عاشق سم پیدہ
بوند ہمہ ارکار پیچ پیرہ
بحر طوفان چہو بحر بو قلمون
ہزارخو نین بہر گوتا گون
ست طلسمات بحر چہس در کار
ہست ژین ہر آدمی دشوار
اکہ چہو سہ آدم دنیا کہ طلسم تن شاخ
چہوی طلسم دوم دیک سنگلاخ
شاخ سوم طلسم بر نجات
ژور مس پچی دپان ہزار آفات
پنجمین ہمت جوش دل مردان
۱۷۲
ہر ششمین طلسم سرگردان
شاخ ہفتم طلسم بی سامر
خام سر نا زانہ کاہہ بند جہور
ست جہو گنبد چار جہت جہوی تمام
بوز باوری ہمگ فرسنگ صفر
ابیض اول و پایان دوم احمر
پیچیم اسود و چہار پری اخضر
چیچیم ازرق و شتم نہ چہو گلناری
مفتمین سرخ و زرد و نیلناری
کلہ سیمسی ہیچ کلان سفر
اسد و ارشد ہر حال اسد
ہمہ ماہ اتنا بہ روان
شیمسہ کا

ہر و شجار جنگلی اشار — بیتم قاتل چھو زہر و افعی و مار

سحر و جادو نمک و حوش و طیور — قہر و زہر عزور ہر مغرور

سیر در ملک سحر کس چھو مجال — باز فیرت بینوی خیال محال

بُد لیک سبزہ زار آب روان — کر زنہ پرہیز چھوی سوہا لک جان

خیمہ در جای صاف کرزہ بپا — یتہ بے سبزہ آسہ جای صفا

آب دریا و چاہ و نہر روان — یتہو نہ بابل گنہ مکنح اہش آن

کہن زہ تو چاہ کڈنہ آب زلال — چھوی یہ لشکہ چھوی آب حلال

گل و گلزار و سایۂ دیوار — چھوی مت کو زہر پُر زافعی و مار

لیک دشوار چھوی یکن در قہر — بی حصول کتاب باطل سحر

باطل السحر چھی کتاباہ خاص — خاصیت چھین سورۂ اخلاص

ورد ما بے شمار و تعویذات — ردّ سحر گی نقوش و ادعیات

سی کتاب المتین چھہ حرز بدن — ساحرس نش دیان چھین پر فن

نہاو مرچھین نگہبند گردان — پہرہ مت کوی جماعت مردان

گنبداہ چھوی منس نشین خاص — قلعہ سنگین مت کو چھو از الماس

پر فن آن ساحر جفا کردار — شاہزادس اکس چھو عاشق زار

چہی ترہ خندق تمک سہاہ دشوار
زالم پر ز آتش آفات
آب تر میں ست ہیو تا بکنار
بطوالت چھو دور بہنا ور
سخت سنگین تمک فرو دیوار
فیرہ یدوی بشر بگہ دحصار
سنگ باران بیں بصد فرسنگ
سوی و جہت فتنہ کس اکن جہیو مجاز
سر بسر حال بوز ممتاز ان
راہ و رسم منازل دشوار
باونس رازہای پنہانی
پاس انفاس و گردش اذکار
حرز و اورادی کہ ان جہ حرم
میر عامل زبیر کامل گو
وارہ کرلس نصایح از تہ دل

مسافت ہن کرو ہن جہک تار
دو مس اندر گزندہ حیوانات
چہی کہی کن گرت بگہ دحصار
بہ بلندی نبر زحد بشر
فرٹاون سو چہوی سہاہ دشوار
نیرہ از ہر کنار شعلہ نار
نیران از ہر کنار تیر و تفنگ
کس یہ ندس چہو تور کن پرواز
گو خبردار حسر کن رازان
یک بایک باونس نہی اسرار
ہاونس کسب ہای روحانی
خاص خاص خبر کہ بس اذکار
اسم اعظم بود دافخم ہم
لس مراد ضمیر حاصل گو
چارہ گر بیوس و اصل کامل

باغه بیرون بپاکړن خرگاه — گاه بیو برزمین چو پرتو ماه
حصن حصنک حصاره چون بوا — گرده لشکر کړلن خط دیوار
ورده هر لشکری بشام و بیگاه — کلمهٔ لا اله الا الله
رسم تسبیح به زبان هر دم — اسم اعظم بوده فخم هم

دربیان تباهی گنبد گردان بهائی یافتن تاج الملوک از بره گون

دراو فرداز گنبد خضر — ترک خونین نگاه نره سپیر
شاه ممتاز گوحباه تمام — سوی گنبد بجستجوی مقام
پایه پایه پکان گی بشتاب — جایه جایه کړان سحر خراب
همدم شاه اس همده دان — وات نه دیک گنبد گردان
نیری لگ بهر طرف آثار — از طلسمات سحر جادوگار
خوفناک اژدها عجیب و غریب — گونه گونه بلا بشکل مهیب
گی کران طرح طرح بیم و وعید — هر طرف شکلها زشت و شدید
حمله آور به لشکر جرار — لیک نیری تیرلان بگرد حصار
هرطرف گی وچپان زگرد حصار — گنبد رچ وته وچیک ټهاه دار
آسود ماز بهره همت از — باهزاران خروش درنگ و تار

فرعہ تن اوم بنام یو قیمون
مہ پیچو امداد دو نشان یو قیمون
مہر گنتہ از خوفِ حق خدا
مہ مقصود دہ باد دل پیہ خون
راجہ دالی چند بدن پھر آد
اندلیم تھ نگس دل تہ یاد
ژور انجام آمی اکھ چھو زہ
پھیر مم سپاہ ژس پیرلدم
مکہ تہ بینظر سمن ژق
پتی ہر کیس تہ چھ در آق

لیک لشکر پران آسن ہر دم	اسمِ اعظم تہ وِرد اسن ہم
کرِنہ تاثیر سحر کی نارن	گیہ نہ حرکت سنان و تلوارن
گی یکان لو و بہ آک گلزارا	ہر طرف کیاہ شگوفہ سبزارا
گونہ گونہ جواہرِ ظلمات	چمک چمکان طلسمکی آلات
خاص ڈیو ٹھک نشیمنہ از دور	فرحت اندوز گی سٹھاہ مسرور
دلنشین کیاہ مکان فرحت زای	آس تاج الملوک سند سی جای
تخت تاج الملوک تن یلہ گوہ	بخت ممتاز تازہ گو نو نو
ڈاف دت شاف تس گل نازس	یاد آئینہ آو ممتازس
زیبہ بالین تس سو آئینہ	ہاوتس صاف تس سلین سینہ
نندر و ہتو زن خواب گو بیدار	از لبِ شکرین کرن گفتار
شاہزادس دپن کہ ای ہشیار	کمہ مقصود ہیت اندت رفتار
چاونِن کہ چھو چھ خیالِ محال	بور واتن ژہ دننہ کس چھو مجال
تمہ دپن آسہ بس خدا یا ور	کیاہ چھو تس آفتِ زمانک ڈر
حفظ حق راچھ بس ہیہ شش طرفن	کیاہ کری تس بہانہ پُر فن
چھو بس شہزادہ نا چھو م ممتاز	در وفای نگار خود جانباز

تانہ پھیرن نہ پانہ گنتہ مرہم
نہتہ چھارش پانہ گو برہم
نہتہ زال خبیث جادو گار
ہتہ دو ارنیس بدکردار

سرگ بہ آب و فنا مہ گنہ
ہس نبی و لی مہر سنز حال
منتظر بو نس سنز رب حال
زانہ ند تا تانہ بنیہ کر تاوی
حال و احوال ہمیسہ بہ زو
ہال و کوال جانکہ اتنہ زبنت آو
ژ سو تاج الملوک و فقد لگ
بنیمامی طلسم جادو
سرعت کس سیرن کران
و چھ ادلی ملکہ دو
سنج سہین ویلہ ولاوہا بیتار
دی جمع بنیہ بیان
دو سبا نس نمر بعد تبع
بلغیس با دراز لعل

رانہ ژٕنہ کہنی کری ای ژھم تہ بیہ
ہمسایہ آگو نہ کرنہ دمن تاب پیہ
خفط حف اوچھن تن چھین ژھن ہمہ فن
کیاہ کری ژٕنہ اچھن بیہ پانہ ژھ فن
پر فنس پیوس ہیہ منیس پانہ سپاہ
پیچ پان ژٕنن چھین ہارس سپاہ
چاردونا چاردرا وباد ان دار
پرسکس ہیہ ژٕنس دان خیل جادو
اگر ہیہ پٕنس و فریب وگمراہی
کہین سکنس تہ نہ و تباہی
واکوننہ و ہان سکیہ بید وحصار
فیوو بلیہ بیطرف سری و کہار
ژیوو بمیر و شٹن و دامن ژوہ
پر فنن پیرن بمنن پیر ژوہ
پیچ فنن سین فنن باروہ
سیمن پچھن تری اژدہا گیہ مار
گاہ پیچن ازدہا گیہ مار

گاہ چھون برق ورعد گاہی نار
پیش سحر کوری پیاد ار نار
گوہیاد رگروہ جادوگار
افراں قتو نہ
سحر کوری نار گوہیکان طرفن
یک طرف نار سحر کانی ہیر
طرف دیگر نہ چھار شرہ

داستان محاصرہ کردن ممتاز گنبد گردان را ومقابلہ کردن پُرفن بالشکر ممتاز وتباہی گنبد گردان

درٲو فرداز دیر سبز اساس — ژٕرک خونین نگارہ زردلباس
آیہ مردانہ لشکر مردان — برتباہیؔ گنبد گردان
گرد گنبد کرک محاصرہ بام — پُرفنس نیو سپاہیو پیغام
دیہس ای سرگروہ جادوگر — گیہ برپا قیامت اکبر
آیہ پُرجوش لشکر ممتاز — گیردِت گنبدس چھیہ زنگ و تاز
فوج گردون مدار کارگذار — ژٲو اندر حدود جادوگار
گوسو تاج الملوک با ممتاز — ہمدم وہمنوالہ وہمراز
حصن حصنک حصار چون یوا — گرد لشکر کدک خطِ پرگار
حملہ کیتاہ کرای درنگ و تاز — لیک کِنہ گونہ بیش با ممتاز
حرز بازو ہتس چھیہ حفظ بدن — سحر کوی حیلہ کاہنہ چھو سنن
زورِ او رادِ چھوس قوٲیِ کمر — یُورہ سحرک تران چھنہ اثر
فوج مستانہ چھوس سرمستان — چھوکنہ ہم پنجہ رستم دستان
چھونہ معلوم رازِ پنہانی — چھک کینز ایثر نگہبانی

نار مارن اگی چین وبار
گران حملہ مٲی نامنجار
جادوی اژدہای گونا گون
نوع دیگر گران گیہ فنون
بجاہ زنم بجا لت ہ
بلکن ان ساحران نامہ ہ
شعلہ ورگ گنز وگالی
ران و بجوز پھنک

Srinagar.

ممتاز بنظیرہ
دونوی گے بیتو رہ ہمراز
بوز گوڈہ دوم سازی تسنز

شاہ ممتاز نہ سند زہ محرم راز
گر بو تاج الملوک تی دمساز
تمنی گیمہ زمان چھت کار
از تہامی ملک جادوگار
شاہ تاج الملوک گو یاران
مشکل نکتہ سر سحر ما وان
بینی لوی شاہ با جلال ذو جود
نہ چیچو حاصل کلیمین مقصود
ہم غرض مسم اول عزیمین خاص
دوم ارشاد سورۂ اخلاص
فی چیچو تدبیر سحر این خود کام
فرحق والسلام والاکرام

یا عم چیچو پُرفتن گمت ہمراز	بانہ تاج الملوک با ممتاز
کہیون افسوس وَن لبونہ نجات	یہ چیچو بر کار سحر واقف راز
باطل السحر باوہ ممتاز سن	گمہ محرم سو سارسی راز سن
گو ہران نار سحر باچمکار	گاہ طوفان بپا کرُن گہ نار
لیک ذات تہو سنہ کانہ سارہ	آخر الامر گو سو لا چارہ
موکلین شعبدت سحر تمام	کام و ناکام تام و اتُن شام
ئل ہنک ہوگین ہوت سیاہ	از دو جانب ہیون سکوت یارہ

مظفر شدن ممتاز بہ لشکر پُرفتن شکست اوردن باطل السحر و مطلع شدن قلمون ہران

شاہ خاور بگہ بطوق و کمر	دراو از شرق در معسکر زد
پُرفتن خارہ سیت گو دلخون	گو زدانہ لبوی بوقلمون
دانہ دانہ یہ داستانہ راز	بانہ باوُن فسانہ ممتاز
خارہ کی نارہ دُ دسو بوقلمون	بوزہ دونوی تس سپین دلخون
ددبخشم درون زکینہ وری	فوج شاہی شغل سینہ دری
افسر ساحران سو بوقلمون	پُرفتن کُن پر زبان گو مضمون
دونوی گے ہہرہ ہمراز	بوز گوڈہ رزم سازئی ممتاز

الغرض باوفن حقیقت ایک
بیون ہمرہ شاہ نہ دمساز
تمنی نبیک پین پا تعجیل
تا دو صاحب سر عمیق و دراز
چیچو سار او چیچو خوش تمیز
باو تاج الملوک نن از اسرار
لی و بیت شاہ و خوارہ
جیچو سار حقیقتاہ دخوار

آپ چیچو حکم سرتا الا
التعیش ببیا مقصد ابا یشن
بیبیا الحمد ہر ببینہ ہمو
ہم ہیچ حکم پیر زندہ
ہم پیچو وفن

یا ارض ابلعی ماءك ویا سماء اقلعی وغیض الماء وقضی الامر

الغرض بر شهن عزیمت نوود
گوسو ناجح الملوک و الافر
آهی در باغ هر سنه تن مسرور
درای نمه تخته لش شرائنه نار
باطل السحر کامل التأثیر
لکو طلسمات سحر فی یلنه نار
گبه فتح مبین مبشر زود
کرمو تمام نیرنگ و تحبیل
عزم مردانه پیوک بامضمون
درایه شاهانه پانه بالشکر
باهزاران شکوه شاهانه
بر فن خیره سرسری بفنون
تن ونان گوسو جوش مردان
ماره گو خاده سیت بو قلمون

گو تمک آب سر بسر نابود
گدن از تخت چاه تخته زر
گنبد س پٹ نهوک سوتخته لوزر
فٹ طلسمات گنبد س دیوار
آه در قلعه زیر صد زنجیر
باطل السحر درایه آخته کار
ئی کتاب متین نهوک موجود
گگے دزان باجه های طبل رحیل
بهر تسخیر ملک بو قلمون
سوده سامانه بالشانه زر
گگے دوانه بد انطرف پانه
آسو ظلمت بملک بو قلمون
بادنس حال گنبد گردان
جاده زانن نه کانه دربن مضمون

چادو نا چادو در اوباد و اتش
با نیزاران نفت ستار برق جنگ
خنجر خنجر گداز سی شهاب
سیت سینه مو دلادران ... جواب
با انفال کمان وتیرو ...
موج طوفان ... قلمون
باطلسمات ... جادو ...
نار باران فوج ... ماه
فشنک ... سر ...
خشم ... مضمون ...
ابشد ... بو قلمون
جنگ ... مضمون
مختصر ... مضمون

مضمون جنگ بو قلمون در غزل

در راه ... چادو ...
تخت ... سامانه
تیغ ... زرین ...
ایم ... با فوج ...
در حصار ... جادو گران ...
مرکز ... گنبد گردانه
جم ... تیغ ...
نه ... بهاری ...
تی ... زمانه
کمر ... تیغ ...
بوی ... زمانه

بوز بادی قصّهٔ جادوی پُر فن مختصر
مُود جادوگر ولی یت رُود بیم افسانه ته

اطلاع یافتن بوقلموُن از تباهی گنبد گردان از زبان پُرفن

حالِ خندلان آمالِ جادوگار
ساحر پرجفا نگمر اهی
پُرفن و جهوسو گنبد گردان
ناله زاری کرلن بجوش و خروش
غیر تهاه گوسن با دل پُر خون
مُٹه لوکن هندوی هوان جهک بار
سهل و جهک جهو نهو قتال و جدال
بوُت غیرت جهو بریکے عورت
کو نه بوری جهو دوره دُوره یراز
نته کاماه چهه مشکل و دشوار
باطل السحر دشمنس چهه بکف
ایسه حق آسو نکهه والُن بار

کُر رقم راوین درین خبار
وانو نزدیک لشکر شاهی
خته گومُت نه دستِ آن مردان
دانه رو دُسنه پالنی کلهه هوش
هئی ونان گوبوی بوقلمون
جنگ ممتاز کوی انک مابار
ناحقه چهوک هوان و بال عیال
موکلاوت نیس بهر صورت
ژوره کره ین حوالهٔ ممتاز
فت طلسمات سحر کی دلوار
کُهر هیه بسیار ین چهه زانان گف
خفه کُهر مشورین مهنته کن دار

نوره دینی لجم کای پرفن
چهوک ره دراصل عقلمندون
چهوک دان بر کتاب باطل السحر
نم خون چهم فرون فتنه دیر
فتنه گر خنده شن گرهٔ باز
بنده بنده فتنه انده لگه ممتاز
هئی وتن چهت جهته باکر دو
گو یکان گشته گشتند سم
دریافت نمودن ممتاز حال گنبد و آدم زاد و
از کتاب باطل السحر و عازم شدن بهران
حال پرفن هو ویه پرده راز
نته ممتاز گو یکان لشتنار
حال آدم زباد هین بکتاب

نهره سطورت نمکو دنسور
نجهه اغبار لری جهو ضرور
پر جهو نملکه نه پار اجرار نهر
آرو ایسی بار و میوه جهو تین نهر
خالی از سحر جهیب کوه بار غار
نته بی جابره حاجی ناهموار
نمهی جاهین اسن ویمین تمام
نمهی منکر ان اسه نه مقام
آر که ایسنه نموکنه متین زرجب
نمره نیه ناباغ ویرن جاین مرغن جهگ
نجهه نه ونک بیدا هور ترن صف
وانه کوی نجهه نهو زانه ریشین گف
جهیم وآسه جهو جنبهٔ کهسین حیف
سفید آسه اومر زبانه بلیه دور

سونتہ کرنہ دور و دشوار لگن کار
نیرہ باموجب فتح و نیرنگ
نیکین از فضل خاص نیرہ روانی
پاپن حلالہ ص اسم اعظم پرانی
فوقہ باجران نامہ ہیکیاہ
گنہ ہیکیار کی خراب وتباہ
نیرہ زنن ریر قتاب تابانی
پراطرف حبن جلوہ مسلمانی
انبی ب مشیبن بکار دوان
انگو ثمار
واقف درایہ یہ زنانہ وتاب
نی اندر چھی دیانت کتاب
سحر ان موجب نوشتہ شمال
سحر بیکانہ بکیاہ اعمال
تنہا حسن سعی کھینت اعال

پالنی کن لمان چھوانسانن | سرمہ اڈجن کران چھوک تانن
فرڈاون یہ قلعہ چھوی دشوار | برنوشت کتاب کرزہ یہ کار
نصف راتن وہنت کنونی نوحال | تن تنہا کھن بکوہ شمال
عمل درجوی کوہسار کرن | اسم اعظم بہ جو یہ یاد پرن
سحر گژھ دور نیرہ لور ظہور | برونٹھہ باغا وچھن گژھن مسرور
وچھن در باغ وآب چھس خوشتاب | تنت مقابل گو پہاڑ مگر برآب
شکل انسان کھنتوی برسنگ | تنت اندر چھی نشانہ زنگار رنگ
سنگ یدوی زجای ڈالن نود | ہنتہ من کن سفید نیرہ نمود
ستہ ید ڈالہ نیرہ لوح پتل | قلعہ فرڈاونک یہوی چھوی تیح حل
صورتہا چھس کھنت پہ پیشانی | ساحرن ہنز عجب پریشانی
تیلہ سی پٹ اگر پرہ دیکدم | اسم اعظم پرت کرو تت دم
تیل ادہ گنبدس ہرو یکبار | سحر حالش بکو کرت لورہ یار
بیج وانہار باغ وراغ و ثمار | گژھ نابود نیرہ چھن کہسار
گنبد سحر یام گو برہم | اوہ حاکم ستکہ چھوتیز محکم
جادوی ابیض آستہ نام | بڑدعاش احتیاط تمام

عمل درجو یار سن کہسار
گگرت بو ونٹھہ سن گگذار
ونیہ جا کن لحن لبن یلہ راہ
درای لوح سفید نوادان گاہ
با ہزاران مشقت و دشوار
سہ وہت لوح از سرکہسار
گو بہ نز دیک قلعہ کوف
گژھ بجمود جھار
جمہ بر پاکرن ذات قدیر
پیمبر بجون ذات قدیر
عمل سحر یا فلک
ہمہ زنہ کرن سو قادر
لرزہ گو سا حرن کہ ...
دراو جادوی ابیض ...
کل گران ... نی

جادوگاران بهانه گریبا
بار ز غیرت شاه عالی جاه
بوقلمون جادوگار شعبده باز
گو الکت سو صورت دمساز
تنها گت جراحت کاری
بی بسیدو ناله زاری
چابکان کرای تیغ زن
پیچون پیچ دمساز چاو تحم دار
زخم کاری امر مم نا هنجار
اژدم تیغ تحم سر جا دو کار
جمجم تیغ امیر جانه دیبا دگر
پیچوی پیچوی دم امیر آخر کار گر
ناله در گوش و آتمت ازین
هوش خاموش گوش جان بنازین

هر طرف شعله روان گوه نور — سحرکن ناهنجاران کران گوه غور
لیکن از حکم داور داداره — خوار گوه بی مراد آخر کار
از ضرب خناجره گوه پال — بجهنم روانه گوه فی الحال
ساحره کهیو هزیمت از چپ و راست — خار یوکه غنیمتگه خواست
ثلوسو نا بهیساره بدگوه هر — گل چمن زار ساحر کافر
ظلمت کفر و سحر گوه بهم — رحمتگه دو ببیه نا بر کرم

گرفتار شدن ممتاز بدست بوقلمون بار اول به بهانه رنگ و فسون
دمساز و بند کردن در حیل خانه

ناقلن که حکایت این حال — بشکایت شگون رنج و ملال
افسر ساحران سو بوقلمون — پیو در اندیشه‌های گوناگون
گوسن سحرکن فلن نجبار — گوان تم سو روز و شب بکار
ای دریغا سپاه رو دن پرور — خشمگین عالو یه بیشه دیگر
لشکر شاه بعد فتح حصار — بغنیمت کران آس شمار
یکطرف در او سری دمساز — طرف دیگر روانه گو ممتاز
گی کران جستجوی گوناگون — سی خبره از نزد بوقلمون

آوه بی اختیار با دل زار
ازین جان دو کار
در نینغ دمساز ازین سحر رشتن سدی
جادوگاران سحر کران ز بان بندی
شانیر اوس بیغمبر پیچ
مبتلا و مسلم سو و در غیر
تن قسونی بهیم بوان باننده
سحر کی ذوده نموی ابن بوان
دستنغ یا بی پیون کمه کنب
[illegible]

جلد مارن شہنشہ ممتاز
نتہ درپیش خلق نن گژھ راز

تم دلیس ییہ سو بیگنہ مارن
شوب گیاہ روزہ سحر کن کارن

بیگنہ مارنوی تہ مارن خون
چھونہ آئین دین بوقلمون

روزہ کرہ کانہ طلسم نیرنجات
نے سو سنگلاخ نی ہزار آفات

لیک شور سجای خود چھو بیکام
حبس دایم کرن لعب تمام

حکم جاری کرن ہمیر عسس
پلو رہ زانہ بگرہ سیر باون نس

بے خبر ہر اکھاہ نہوم زین راز
فندہ اکہ داکمند آو ممتاز

ہوش دارا زخیال بیخبری
بار رنج و ملال نا نبری

پھوی تقیّد ہوشیاری لو
خواب خرگوشس نہ تھو خرگوش

قصہ القصہ شہزادہ کرک
سحر کے تارہ حبلخانہ برک

میر حبس حوالہ گو ممتاز
خیل جادوگران کران گے ناز

آسو طوسک امیر حبس نام
بر در حبلخانہ رؤد مدام

جیل خانک سپن سپیہ لار
جادگہ تہاوس سپیہ دو ہزار

رؤد ور زیر پردہ تمند حال
غمز دن ہیند ذرا و لو احوال

داستان شوہ کرن مساز و تاج الملوک ربابہ جستجوی ممتاز

فیره بله شاه پانه نیره بجنگ	گیره ملک فرنگ تا حدِ زنگ
از عنایاتِ داورِ بیچون	توره دار و مدارِ بوقلمون
بوز بله ساروی خبرِ دلخواه	روز قایم به جنگ لشکرِ شاه
درای ساری بیکلی بیگرنگ	چیره چارنگ کرن رکابِ تنگ
اک اکس منزره فوج گی یکسان	پی درنده پرنده در طوفان
کشت و خون گو دشت در شبخون	لاله گون گو زمین بوقلمون
فوجِ ممتاز محکم اندر جنگ	آہن پرکار بر سنان و تفنگ
باسیوف و سنان و تیر و تبر	فوجِ جادوگران کرن بی سر
ولوله از ہله ڈلن گی شیر	ڈہله ڈہله ڈلن کلن گی ڈیر
کارزار اه کره کجند کمال	گو فراموش جنگِ رستم و زال
شام بله وانو گی جدا از ہم	سوی حرگاهِ خویش آی ہم
پیشِ تاج الملوک آدمساز	واره دنتم ڈه چارهٔ ممتاز
تم دلاسا کره س صبر کنه غم	چہوس آتہندوی بو شفق و ہمدم
چہوس با فسون سحر واقف کار	در تمامی طلسمِ جادوگار
نیره مردانه پانه در ہر جا	خانه خانه و چمن چو بادِ صبا

نقش دیوار زن سہین حصار | برکمالات شہ دنگ اقرار
گرمتومرصیاتس یکیب ر | تراوہس وتت بملکِ جادوگار
بارش میول درہ دیار ازدر | گو روانہ بملکِ جادو گر
جابجا فیور خانہ خانہ تمام | تمام بوزن زشاہزادہ پیام
نیب لبوبش زجیل خانۂ شہر | تن نگہبان مؤکلان سقر
جیلخانہ وبہون سٹہا دشوار | لختِ فولادکی درہ و دیوار
انگلہ پت انگلہ زنگلہ کنگورن | ہنگلہ تارکست شکوفہ نیگورن
پہرہ داران جیلخانۂ سحر | خالی از مہر پر زآفت و قہر
شاہ تاج الملوک گو حیران | رگرد آن جیل خانہ گو فیران
میرجیل آن لعین طوسک نام | بر درِ جیل خانہ کردہ مقام
بیوٹ باچاکران طوسک نوو | نہ و دشامل بتن بگفت و شنود
دوہ اداگو نہ شب سہن آغاز | آو نزدیک جارہ ممتاز

داستان رہائی ممتاز و حیلۂ شاہ تاج الملوک با طوسک

طوسکن کہ شروع می نوشی | آسو ہنگام شب بخاموشی
زیادہ ز اندازہ تیوت گو می نوش | مستی نشہ سیبت گو بیہوش

١٨٥

ڈنجہ تہاوت مہ دل ترحم کونجہ
زانو شاہن بہ کارگمہ گو کار
دپوس لے بیچیا یہ چہا دستور
فاحشہ زناہس لو بازاری
زن ہِین خانہ چھوی گمت برباد
پردہ تلہتھ کران چھوہم پت زم
روسیاہی اگر کرک پانس
ڈپنس ای دلبر شکہ گفتار
چھو نہ میہ جابہ جانشس گرِن گذر
نہ تورہ دپس یہ حجرہ تاریک
طوسکن دپوس ای مہ طناز
راچھ منتی چھہ ایت جادوگر
فندہ اکہ لگمتوی چھو پت بسیار
لورہ فیرت و نان ہیس شرنگ
دارہ بر جیلکی کرہ کنا باز

رکھتہ پاہن کرت قدم رنجہ
کفش کاری کران تس بسیار
منندہ چھاوان چھوہن مہ ہش مشلوس
رایژہ آسی گمژہ کیاہ خواری
عرصاتس اندر مہ داوت ناد
روبروی گروہ نامحرم
ژہانڈ جایاہ تحلوتی خانس
چھوس درین امر و نکتس لاچار
حکم چھو نہ نیر لوی بجای دگر
کو نہ انت منز ہیکت چھوے نزدیک
یہ چھو جیل خانہ شہ ممتاز
پاسبان ہیم چھہ لوی چھو سکا فیر
گرامی سحر خانسی لورہ پار
یعنی آن تاجدار با فرہنگ
لو نہ وچین اچھو شہ ممتاز

ترای دو دونی وہیکمہ النور
در خوف بلا یو چہر منبر
دوشکہ چھو طلکن عرزتس بہ
غل ابگردن تس پانہ بحجر
شکمتہ با وچھ داین نزجم
ناتوان و الم من بجان کرنی
وچن ای حجرہ سر پانہ زنجیر
سحر چھیتی گمژ زبان بندی
تلہ تھہ جاہ زنجیرہ بالو باز
دل تاج الملوک گو صد چاک
در این حیلہ نہ گمژہ باز
تی وچھیت بر جگہ بحین نشر کی
انت چھانی مہ ژہ چھو جانہ چھن
وچن ای او نکار نیشہ نزول

ای فادی بہ پت حجابی و زار
سکن کران گرفتار
تینی ای عاشق وفا بہ رور
بہ نی ناب دریا بہ زر
پیالہ کہ لطوہ سکن پرانہ شراب
لالہ رورین لبس پیالہ لی

بو رہ دلوبن فصلی لوبی
با ناونت زوای ای بعد تی
وتس کر طوہ سکن بین بیعہ نیب
نعب نہ جلیست وتینہ بہ خش نیب
زرنہ تاج الملوک پانس بار
نیب شمار نابہ بل افکار
ہم غم بہ نینہ کس نزنہ بہم
ہم نہ پت بہ سہ بہ

بازار ان شترہ لعبت سیاہ ساحرہ
نن نن نامہ چشمہ قتلک دراو
لیچہ و داران حبیب جوع زنہ نامہ سر الاسمہ
بارہ گی و اوران اسلام و شوہ تیاں می

مژده داؤن بس غل و زنجیر	طوبک بے مراد زود اسیر
شاہ ممتاز با صد چندان	دراو خندان ز سختی زندان
بہ در حیلخانہ با مضمون	نامہ چسپان کرن بہ بو قلمون
از چنین سختی و مقام دراز	موکہ لاوت ان نہ شہ ممتاز
دراو شادان ز ملک جادوگر	بیت ہت پادشاہ والا فر

آگاہی یافتن بوقلمون از رہائی ممتاز و بقتل رسیدن طوبک وغیرہ

مختصر بوالے فسانہ نیوش	بیت بیان ہوش دل تہ ہو گوش
بعد سوز و گداز دور و دراز	بلہ آزاد گوشہ ممتاز
شاد گے دوستان دولت خواہ	سرنگون ساحران نامہ سیاہ
بخوشی در گذر سو دہ گو یام	ہبید زنگی سپین دو زنگی شام
گو پریشان بشانہ شبرنگ	گیسوی مشک سای لعبت رنگ
طرہ مشک سای سودائی	گو ہو پیدا ز زلف بلدائی
صبح بلہ فلوتہ درای جادوگر	از مبین و بیار باکرہ و فر
در زندانی خطک مضمون	وا تناوک بگوش بوقلمون
خارکی نارہ دہ سو یام بوزن	نام پیغام طوبکس سوزن

۱۸۷

پیو ہن نام پیر تو خورشید
بحر آدم ربا سپین بلہ رد
جادوی اسود آن لکہ نامہ
جادوی اسود سو زور سہ وار

بو تخت قلعہ سنگلاخ
دراو باکرہ و فر بہشت فراخ
سر فراز جہان لشکر ممتاز
ہمہ جہان ہم آدمی شوار
مضمون نمک بہ ہر اطوار
لشکر کرد بہ تہ جادوگار

آسو تاج الملوک تس همراه
افسروکه جبر قشونس یا م
جمع گی پُر دلان بُستنم تن
گو وچهان نو هنو طلسمن شاخ
گو سلطن شاه منز طلسما تن
حال سنگلاخ ئی کرن معلوم
به جهو محکم طلسم جادوگار
واده جهاکا ئه بوان بنار سفر
فاتحس ئی جهو لازم از هر باب
عقب گنبد آسه خره مازار
تت مکانس جهه حمت آن بیر
پاک جایاه جهه خاصه باتنو بر
بونه فاتح ئه موز خاص مقام
خیمه تت جایه گذه کرن بر پا
ناگه چیشماه تتی جهو باغنرا

منتظم بر قشونه آن دمساز
گو هوان تام شه سپاهن سام
تیغ زن صفدران سحر شکن
از رموزات قلعه سنگلاخ
باطل السحر کرن رموزاتن
آسو اندر کتاب تی مرقوم
فُڑاون امک سهاه دشوار
تنو گذه هن که جهو کار جن و بشر
کار کره موجب لفو بشهت کتاب
جهو مزار شر لعیب سکو کار
جهونه جوران سحر کوی تاثیر
دور مته جایه سحر کوی تاثیر
روزه تت جایه با قشونه تمام
روزه لشکر با من پا بر جا
نا و مستکوی جهو چیشمه خضرا

لو ذا اسرار کار ای میان
روزنن دار بحقیقت کہ
بہ طلسمات بحر جادو
یانی منتر بیچ عبارت
عوذ از لطیف خیال

صحن اندر چهوپ تت د رختاه پر لو
برگ و بارات گلس د روان شکم
مولہ کڈسوی بیہ گڑہ یاگستاخ
سرہ کرہ کہ انک سو گل بمقام
ادہ شاخن نہ مولنی تهو دیان
نیرہ نمہ اندراک پٹاہ بفیون
لو حکس طالبس چهولازم جیو ذود
یامم گڑہ لوح از درخت عیان
محو یلہ گے نقوش نیر بجات
ریزہ ریزہ کدرک درختس یاہم
تراو درنار سنگ میناذود
دم کرت اسم اعظمک برآب
محوساری گڑہ من بروجن شاخ
رفرمنادی نہ طبل شادی وای

دُ وده رياضت لمکو گهمت جهوپ لو
گل جیو اسنادہ نیخ وین محکم
تیهو نہ ضایع کرک تمکو کا نہ شاخ
ارہ لاگت و نیم کرزہ تمام
گالزک ارہ وارہ از سوہان
تهوئر ازردنہ بحر بوقلمون
تیهو نہ بوزنس نشانہ کا نہ موجود
گالہ ادہ نقش تختہ از سوہان
گڑہ زایل طلسم صد آفات
سنگ براق نیرہ مینا فام
پارہ گڑہ سنگلاخ زمرہ ودود
تراوسوی آب گنبدس شتاب
گڑہ نابود قلعہ سنگلاخ
سُر تنہ برتخت کیقبادی جاہی

لطیفہ در اسرار گنبد سنگلاخ

نقطہ اول ...
نقطۂ ابتدا ...
نقطۂ عشق نقطوکوی ...

ذکرہ ہندارہ لاگتس بربر — فکرہ ہندہ زورہ بالمناصفہ کر
لوح افسون کرئی جدا از سنگم — ہو کہ زورہ سبینترا اوس دمم
لاگ سوماں حبس دائم زود — نقش باطل گرزھی تمک نابود
بیخنی ہنزسہ کن چہرہ غفلت از — ترا وسوی کن بنار سوز و گداز
گنبد سنگلاخ لفانی — فتہ پاتی بنور رحمانی
سحر سنگلاخکوی یہ یوزت پاز — لوز باقی فانہ ممتاز

بقیہ قصہ

باطل السحر کوی سراسر راز — وائو ساروی بخاطر ممتاز
نم شرائط ان سجا سر ہمہ — رود از شر ساحران بی غم
فوج نصرت نشان بشوکت و شان — آس نم محو رزم از دل و جان
چہرہ روشن بنور رحمانی — دل منور بہ اسم سبحانی
اسم اعظم بہ پرچم اعلام — ورد انجم بقبضہ صمصام
فتو سراسر طلسم جادوگر — شاہ گو شادمان بفتح و ظفر
پارہ پارہ منارہ سنگلاخ — وارہ دو نار سحر کوی ہر شاخ
ساحران ہر کنار زار و نزار — چار و ناچار پاتھوک بفرار

ای زود و توزنی تم
شاہزادہ کہ از کرم
فتح و ظفر بجادوگی زود
ساحران پیر نابود
ساحران بچہ توون
وارہ دو جارہ گوس از کلمون
۱۹۰

دوهه اکه دراو شاه بهزنکار
ترل بهوی اسو ساحرس نضمیر
ازنظر غیب گو بسحر و فریب
لشکر شاهزاده درتب و تاب
درصدم دمبدم بلل دمساز
بادل دردناک و سینه چاک
تم دیس چاره کیاه کرو تدبیر
واره یک اشک سرخ دمسازس
تم دیس داره یدسو بی تقصیر
پلیش یداس عقده لاحل
بی کران اس گفتگو باهم
خسته جان لبسته دل اسی بهاری
دم دلاسا من کران دمساز
اک قدم یاکڈو حصاره نهر
کش کمندن کڈو لڈو بیباک

تت گرس پٹ سپن شهانه سوار
گو بتقدیر شاهزاده اسیر
کونه لبهس نه کانه نشانه ونیب
هر یک خسته حال بیخور و خواب
گو پریشان بجانب ممتاز
پیش تاج الملوک نه اون باک
گیر گو شاهزاده از تقدیر
ماره ما جادگار ممتازس
دانه دوزس نه سحر کوی تاثیر
موکلا دس خدای عز و جل
شور اندر قشونه پیوسر هم
استه استه بناله و زاری
پیش ملکه روانه گو ممتاز
زنده کانه یوزه نه بخوف و خطر
برامید فتوح ایزد پاک

دوراس کمس بیا بیان نظر بیر
پیش بیا زاندرون و بیر
جان سبب از تیغ اتی جاوه
دریغ بیاب بیدی جان من نانه
همه کیست تیغ بیدی دمساز
نقاب پیش فن بنا منتاز زنده
راوین بکن منتاز رد دلجاه
حال پیش پست بکن ممتاز
پیش بیدی قد ممتاز اجبار
تی تفنگ کرن کرای هشیار
برق هوشی تره کمزه دربیکار
مرد مردانه حمله درجنگ کم
نه فتح اعلی بجانب اتی نگ کم
نه تهو نه پیوسته کانه و جیب اب
پدفتن کرعمل بدیعنو ان
گودرو انه بجانب مرحال
شاه ممتاز بادل پرخون
کیر گمن بد بیت اف و قشون
ساجرن کرمهوی بجود دنیم
دست و پا بی اوگی کرزنه نیم
تیغ بهنا و کیجا تیزو ننگ
پیاده شش هزار لدویم اکر

زن چھا یاه چشمه کوثر
کر پیه کان نسن کمر منظر
عصمتک در لعل [illegible]
رود مخفی ان گنج پنهانی
[illegible]

نازپستان بینه انور
نارپستان چھاپ آئینه
تکنه جستن بینه صاف [illegible]
دوره یاران گرایه دوران کیاه
[illegible] گرداب عشقوی [illegible]
[illegible] ان پیو [illegible]

ملاقات حماز با قمر طلعت در چاه که خواہر خورشید طلعت بود

ساقیو تازه چاو شو فک جام
شکوسی منز یه شکوه کیا چیوانُ
مختصر شاه یام پیو درچاه
الغا قادرانی چهره بے نور
همسری کہ گری پری با او
قامتہا نے قیامتہاه برپا
رخ تند منز شمس گہان نسن ماه
لوح سیمین جبین سو نور مبین
حلقہ کہ کہ رحس دو زلف سیاه
طاق ابرو چیو خط نوس الله
الف الله بینے دلبر
گرد رخسار حلقہ کا کُل
خال نه بلکه زنگیاه سرمست
دنده فل قند و لولوئی شہوار

شکوه سر کر زچرخ مینا فام
چانو بوزا کنه بو باده پینن
گاه کیاه پیو بچاه از رخ ماه
آس محبوس جنتچ اک حور
حوره کره آسه برتری با او
غارت عقل و ہوش سرتا پا
چشمه کیاه تس بغیر سرمه سیاه
آفتابس رتان بحنیر جبین
ماه در ہاله ہاله اندر ماه
مصحفس تہو چہو تہ بسم الله
زونه منز باگ خط بیغمبر
کاکه شہاه زان انجز من گل
روس کچه تته تیغ ہرت ورد
لن نزانی رہانکوی اطهار

[illegible]
تن پستان [illegible]
چھین زنبی و سمنت
چپین چھ [illegible] قمر طلعت
[illegible] در چاه
دره زونه [illegible]

[illegible]

اولا حال خویش کہ اظہار	میانوا فسانہ لوز آخر کار

بیان کردن قمر طلعت حال پُر ملال خویش پیش ممتاز

دلو پری دویہ بانشہ ممتاز	میانہ حالگ چہ قصہ دور در از
مثل تو جہیس بدستِ این کافر	ماہ زن لجمزی بنار سقر
شاہ کیوان مہ مال سندوی نام	در پرستان چہ صاحب اکرام
خواہر نیک اخترم چون حور	شمس طلعت بفارسی مشہور
سوا سہ دون ہندی بحسن وجمال	شہرہ آفاقی بحبد کمال
تاکم کم بخواستگاری آی	بی مُراد ضمیر بساری دای
غیر کعو اکس نم بنام ونسب	کانسہ کرکو اجابتِ مطلب
دوہہ اکہ دو شوی کرد اہنہ واسی	لولکن گلُنی براو اخلاص
حالہ اکہ ژہلہ آسہ مارانی	زوشہ پوشہ ماکہ آسہ ژارانی
ناگہان برق آسمانی دراو	بر ہو انخت ز رُوڈا کی آ و
یکطرف چارشانہ زہری	طرف دیگر سوراحل بجری
کومہ پٹ مبتلا سو دیوانہ	ڈُوبہ مفتون سپین چہار شانہ
گُرو ڈُو ژورہ ہیچہ از وسواس	ڈُورہ دُوری وجہت سہاگہیو ترس

١٩٤

سخن ظلمت سحر بوقلمون
کی ظفر از زهر این مضمون
راحل بجریس بیوسم کا هی
گوینو نامت ملک غرداری
فیه تهو سحر بعنب لیکه چاه
حال که چس گران تاله وواه
میانو لوذنت پهن اته وتم حال
پرهم چهو دیه به دم چهو خوب وحال
مختصر بادون پهن احوال
زابتدا تا نهایت این حال
حال خورشید طلعت انتشال
باوتی سحر ... بیوال
قصه ملکه دلستان تمام
باجه ته بال هند دون تی تمام

سه آسو مضمونِ خط باین تقریر
میان معشوقه خواهر این حور
تنگدل گوز نامه بوقلمون
چشمه خونین گبیس کړن فرمان
رحل بجریس خبر گبیه یا م
فوج بهت زرا و از شمار افزون
گی مقابل نه فوج بر سر جنگ
خاره سینتی دو پاره گی اکثر
برطوارق بوارق شمشیر
بحرِ طوفان و نهر خونِ زلال
کار آزموده پرفلن هندو ر
جنگ مردانه آشکارا پیهو
سه آخر الامر ساحرِ ملعون
هرزه گوئی مدان زرستان
ژاو در قلعه دو با دلِ زار

یه چهونه میانو مدعای ضمیر
پهم سه منظور دون چهن هندنور
گوس ناخوش پرن تمکو مضمون
میانو زندان کڈن دلکا ارمان
سی خبر زن تبر منس پیه تام
هر پرخاش سوی بوقلمون
باکمان دستان وتیر وتفنگ
ماره کم جوان بسام جگر
چار و ناچار ماره گی کم شیر
از ضروب خناجر و گوپال
بادانه نک تهمتن و تهو شور
تمه لشه کم مصاف دارا گو
ژلو سو یعنی لعین بوقلمون
لرزه کهت تو سور سنم دستان
فوج جادو تهون بگرد حصار

دانه و دانه نامه افسانه
نخانه ویرانه چپار ابن افسانه
نخانه ویرانه ببر احوال
تولد باهر و شاه جلال
روز نهر خبر زجاه ابر و مادر

هیچ تا شام سکاندار آن آید
بید جاء از سوار بیلین وتد
در خیز الامر کی کی خدا است بهر رخیمه
بهیه یابیساز نیو عجایب هم سد ان
زبن صدر ز حال نه مثلا بیو دو گلند
بوز بدر حال آن رنج جانم خصال
در حیرت غم عشق کی پاه چه جو بن حال
با غمزه لطافت اسمی بیسو دردن
لطبوز نسل بید آن

الغرض هر دو بیکدل و یکجان	دود بر فضل ایزد منّان
تم چه در چاه مثل آبحیات	حال باقی چه تا بوقت نجات

تقابل کردن دمساز و تاج الملوک با قشون بوقلمون و حالت دمساز با قمر طلعت در چاه

ساقیو چاه بوله سکوی جام	بلبل دل چو مایل گلفام
جرعه ده ز آب آتش گون	وارهم تا ز لفس بوقلمون
حال احوال بوزهی فی الحال	لشکر شه چه در قتال و جدال
بد تقابل من سو پرفن گو	دون قشون عجب مقابله بیو
گی مقابل نه فوج ازبی جنگ	ازیاره وهین زمین گو تنگ
یام گو طبل حربیک آغاز	دراو تاج الملوک با دمساز
دون قشون مقابله بله گو	شیر جبا شنی کنن ذربیو
از ضروب طوارق و شمشیر	خاده کی ناره ماره گی کم شیر
از نهیب تفنگ و جوش و خروش	گو فراموش بیه مهوشان هوش
کارزاراه کرک بغیرت تام	گو فراموش جنگ رستم و سام
بیدسو تاج الملوک نه دمساز	آس دلگیر در غم ممتاز
لیکن اندر رچاه مردانه	صف شکن تیغکش بهر آنه

قصه نفس بسبب ده حانی
صوفیا بصیرت جانی
جمع فکیب با ابلیس خانه متون
ز بابیبو نسب سه بد غزن
بوز ورح بینی عشق هم

۱۹۵

بالطایف زلن یلن ذات
کنتی دراو نفی و اثبات
با قمر طلعت از دو دیو تی
بیلک انعکاسی کرن تعلیم
صاف تن بیه گو بیو
رود محفوظ غیرت بینه
جمل اندیز گوس بیره دبی

شهوی باره رود نگاه کار اندوز
روزن در ترجی کی دیباه در سوز
روز نیو در غم و پریشانی
عاقبو اور نسو زبینی
دارزبون نن توی پر ممتاز
دستگاری لین ز طلعت دانه

عقلی چہو نحنه ازلی آسو غزلی خوان
در یہی نه زتا و ر بدانه پر تو پانه الّا اللہ
خلاصی یا فتی ہمنا زوم ظلمت
بو در ذنشک حبس الانفاس
الغرض ہر دو محرم اسرار
دو دو در نفی گل گردتی ذکار
بامر ور دردون بنور بیرو
شغل کثرت کہ کری بیرو ہو
دو نوی نکس واصل کال
مجہولی من نس پیرن حاصل
اک الکس کن ذکر نقد عمل
نسبتہ الفاس ون کروبا جل
نکسیه بکیان کرو بلوت حیات
سوی چہو از محنت نمانه نجات

دلِ آئینسی نلکت کھے پر ہر دم بگیه دشرِ اذکار	پیده کرلی بو آیه راوی می این غزل در ترانهٔ اسرار

غزل توحید

پانه میانه ہا نا دانه پر تو پانه الّا اللہ
رلِتو نور عن نشانه پر تو پانه الّا اللہ
یکسانه اندره دراو یکسانه نی تن جسم نی جوہر
چہوی جایه جایه سوی جانانه پرتو پانه الّا اللہ
یوسف نیره بمه زندانه پر بوکه آیه زلیخا
چاہه منزه نیره مه کنعانه پرتو پانه الّا اللہ
منه نشه زان منصورانه کنه بو زبانه انا اللہ
فنا چہاو نمه میدانه پر تو پانه الّا اللہ
محو کُ می چہو دریخانه شید الاگ سوداگر
سودا اسلیه عشقنه وانه پر تو پانه الّا اللہ
عاشق مست گو مستانه نی تن زنکنه نی گمان
ظهوره اندره وجهه لو زانه پر تو پانه الّا اللہ

سی ونتِ نتنبره مر سکی میر
تمبرو ہر سِ مس محمیر و میم
تمہ ولہہ ہین منی نوب
جسم نو حیته کی ہہی سی تب
روح در جوش جسم ہہی
روح یہ جی چاین نیا ہی
جسم زان مرده نیز بیر تنیراو
منزجیل و ہر استغفار
بنیب از حقیقت اسرار
دولوی مرده زان و جہینیج
سنیه داه اسرار من

هر دو مرده کڈیوک از بن چاه   دشمنان قوی گته هن آگاه
فاش ها ویوک لاشهٔ ممتاز   تهو پشن تن دشمن میں ناز
داخل بجهه سیس دو یم ها دو   منز تهند س فتلم دس نرادو
شتنه ست سوره پت گته هت تهه دور   غم ژلن استه ون گته هو مسرور
آی بله چا کران آن ملعون   یک تجو نه حکم بو قلمون
چهه منزه کڈ تهو ذه گلزخار   بلبلن شور و تهو میں دیار
نعش ممتاز یا م چهو بار   هر طرف شور و تهو تلک بارو
لیک مسازنی کر کن تسکین   یه چهو تصویر سحر بو قلمون
چهوم ناحق اچهو برانی خون   یه چهو افسون کار های لعین
چهو نه هرگز یه نعش شهزاده   بلکه سحرک چهو بو تهه افتاده
شاه ممتاز ه سند خط دلخواه   وانو امروز مه لنشه ناگاه
بیه فیرت سواره بر طیران   ساحران لعین گته هن حیران
دم دلاسا تمن کران شتاب   لیک اندری گلان دزنت قهر تاب
دل قوی کر دلاو ر و در جنگ   بکشنان و کمان تیر و خدنگ
آخر الامراز سر پیکار   پیو هزیمت لفوج جادوگار

غنزشماه شاہی
راحل بحری کری پامی
گمہو مضمون لگ مبارکباد
ماه گیہ از کسوف چاه آزاد
بطفلی ہت تمہ ممتاز
گیہ سر فراز ان مہ طناز
بجمن یام والم آزاد بار

باوزن فتار گو و دلک پیه سوار
گو سوش کوبار بشتہ تشار
تمہ اوس نو بی پای روی بناز
راحل بحری بن کھیو چشمن
روی دلبر وہت سپن بی ہوش
گلاب ترسیم مشک تتار
باو زاب چھوٹی گوی بیدار

هتو وزن کوس طبل ذریئو	هتو گرزن نای جرئ چینو
چمکنی لگ بوارق خنجر	موجده گے طوارق خنجر
ازضروب خناجر و تلوار	کھینت یین کم کلن ہندی مینار
گو بہر سبزه زا امید دای	سیل لہار خون طغیانی
دار وگیر رضا سپن یله تیز	نو بہار قضا سپن گلریز
زخمین فل خنجرو سوفار	لو بری ازد لاوری گلزار
کار زاراه ز صبح پیوتا شام	یتوت زاه گو نه جنگ رستم وسام
خسته گی کم جوان سام جگر	شیر شرزه و تہمتنو کھیو ولر
آخر الامر فوج جادوگار	ژل بکھار پا تھوک بفرار
شاہزاده بفتحمندی تام	آو با احتشام سوی خیام
آہوی آتشین و دشت کبود	گو بحر کبود غرب فرود
زلف لیلای مشکسای جہان	گو بصحرای زنگ مشک فشان

نامه فرستادن ممتاز بجانب راحل بحری مژده خلاصی قمر طلعت و آمدن و نزد ممتاز

دراو فردا عروس خاور پام	سوی خرگاه چرخ مینا فام
ولو کہن مقنع عروس سحر	ژل وہن و دتہ زنستر سر

شاہزادن دیپ پیه ماہ منیر
کبر پیتھر پتس از تقدیر
پی عنایات خالق داور
عقد بست نش حبابی جز پیر
چھون ناستیغان پیه در خانه
ن تنہیہ پیون با مضمون

199

بجری از ذوق دل سیُن پُر شوق	ناگهانی لبُن بنِن معشو ق
گو مرخص ز خدمت ممتاز	سیت هت دراو دلبر طنّاز
رو به خاناه جدا ز خانه نبر	سوی مقرّر کرُن پئے دلبر
باکنیزان بخانهٔ مستُور	بهیٹ در برج لوز سر پیچ جور

غــزل

چاو جام شراب ای ساقی	دل چهو مشتاق یار ای ساقی
مِشه کره عاشقن ز گرمیِ دل	نشّهٔ این خمار ای ساقی
مطلب دل زمل گره هم حاصل	از لب آن نگار ای ساقی
در پئے جستجو مِه خون جگره	چهوم مِی خوشگوار ای ساقی
یا البوز درون دروم سوز	تا برو بشمار ای ساقی
مَسَه کی نشّه باده حقّانی	قصّهٔ کارزار ای ساقی

مقابلهٔ پرفن بالشکر ممتاز وگریختن پرفن از میدان حرب

گر شبانه شهن یه قصّه تمام	از جهان ژلو نبک یه زنگ ظلام
اورنگ آرای فرحت اندوزی	بیوٹ بر تخت چرخ فیروزی
آو بیر پرفن جفا رکه دار	سیت هت دراو لشکر جرّار

ماجرا اتھی فن سر حال
ییمو سو در ختم نوف یمو تو در کمال
دریافت یمو دن زحال العزار ذق
یعنی بزنجات از باطل الحر و یمو دن العین
در اوت ماہ نشاہ ذو الجن نت
ا کسن طلسم بزنجات
فتح تن گنبد ف نہ دام
گو و چھان در کی نت باطل سحر
نت لیکھنا سو شاخ بزنجات
در صعوبت چھو یم ذ ہر آفات
یس تہ فتح ز ماندہ با مضمون
خیمہ پیکر ن ہشارہ برون

یکطرف رعد برق و توپ خدنگ	یکطرف چق چق از سیوف خدنگ
پر ز خون وان پہار و زمین	گو گرس پٹ یوان لیا زمین
کشنہ بر گشتہ سبز صحرا	فٹ سیلاب خون زعبرا
از ہیب غرلو توپ تفنگ	درای نامرد کتہ سپہ تنگ
ہس در اصل لگاصانہ لژ معذور	کتہ تنجہ یک کرہ متو مغرور
ہتوژلن کیتھ و از زمین و بیار	نابکارانہ پاتھو ک لبدار
شاہ واقف سپن بہ مضمون	گو نہ کنہ کم لفوج بو قلمون
مشت خردل یکعف ژن یکدم	اسم اعظم پرن کرن نت دم
سوی چھو کن بر گروہ اعدا ز و	کا تہ کھاہ کر مقابلہ ادہ رو د
گی پریشان بکوچہ و بازار	ژل ہر سو دوان کھوان گی ہار
لنگ گو اسپ پرن اندر جنگ	تنگ گو بید زنگ آس خدنگ
ژل پیادہ بہ ننگ گو مجبور	ہیول سونہ باجماعت مغرور
شاہ گردون پناہ گو باجاہ	سوی خرگاہ باگروہ سیاہ
ژل ز صحرا سو خیرہ سر پرن	زخم کھنت باہزار رنج و محن
باہزاران عذاب گو ناگون	والو کھنتا م پیش بو قلمون

۲۰۰

نت ہر گون دین شہنشاہ فوزین زنگ
یکو نہ نیر زور و سحر و طلسمات
گبد و گنبد چھہ بہ درو لعبہ
بہ کنبد چھیہ ہمی جانا وار
نقل نصو بہ نصوبہ
چھیہ پنز اکھان تھیر
ستم زنکا دونہ بات تیب

گنبد او چھوٹ تھرچھو یا نیچار
فر اون جنگ ستو سوی نیر ہنگل
ہیب طلسچ او ہیب صاحب
نت چھو نہ دیکہ چشمہ سیلاب
یم کیمو کیاب ہمو دیان نخ
بہ چھک دینت اندر سپو جنب
سبحان زبر نیب بیرکلان

سنګ ډالین نظر پېیں بہ غار
آس موړ راوہ سحر ګوی اجدر
از دہن اژدہ اجدر رس شتاب
دردکی زورہ سرده سحر ګ نار
در شکم ژہاند لوح افسونات
لوحہ پہڅہ تکرہ نقش افسون ډود
صاف میدان و چهکټ ملین وسیار
تللہ ہمراہ جزدتصویرات
کړزه حل زعفران نا.ب ګلاب
سم اعظم سنت ہزار . بہم
چہلنرہ ئمہ آبہ جزو تصویرات
جزوئی بدہ چہلکټ ہ جانادار
بیہ بیہ جزو ګوئی چہلک تصویر
اتہہ اندر نیره جادوی ازرق
حکمین نیره بر سر پیکار

نمہ منزہ نیرہ اژدہا خونخوار
لس مکہ رنزہ اسم اعظم پړہ
شوہ ہرچندئی سودرنب وتاب
لورہ کړ اسم اعظمس تکرار
بیہ چہی بعض جزو تصویرات
ګڼہ سوی آیہ ازګون نابود
سربسر سرد ګڼرہ سحر ګ نار
بیہ فیرت بجای خوداوہ وات
پرزہ اوراد ہا بقصد ثواب
سوی پرت کړزه تن ګلابس دم
نیران اوہ واریاپہ تاثیرات
ګنبد ازرقس فوڅن ... ار
تمہ تمہ ټکړه ګنبدس تغئیر
تت طلسمس سغ حاکم سارق
لورہ کړ اسم اعظمس تکرار

حکمہ زړه بر سرچہ طلسم حاکم ... د نار
پہلی لبهدی ... سحر
پہلی ... دعا و ... سلام اعلام
نقش ... ہیچ ... جمیع
بیخ نیره نقش ... طرف ... صنف ... شرف
سرنرہ نقش ... سحر ... ساحر الکند ... ناد
... طرف سحر ... سوم ... معلوم
... نیز اودان ... ہم ... ازرق
... ندنا سرب ... سوبرس ... شاید
... زہ ووزن ... شتاب
... و ... جب ... انیت ... ناب
ګوګران موجب او در روان از ہمک
ازدېنم او دار ... بینایک
دراوبینی ... سلیمان

٢٠١

محکم زسنګ ... توپذات
نود بجہ دیو طلسم ... بزلجان
ناعم ... ز ... سوبړ ... نجز
... حاکم قلعہ ... ګام مطلق
... مغرور جادوی ازرق
بادہ از تیغ ... ہزادہ ګوګر
سر ... ساحران ... بیت پہ
ګڼلہ ... ګنده ساحران لعین
... ہیوم ... بہ روبین
... حارہ ګوبہ ... فنون
ز خم ... ناری ... ہیو فنون
... زید ... نمبر یوم ... فنون
ګرفتار ... ملوک ... اندر ... دریای
ہمانه تاج الملوک و اندر حان
عمان ... ګیشت

فتنه گر جادوگار شعبده باز
آولاران خشکی خاره
شکل تاج الملوک لاگت آو
زن ژلاقی سواره پا بگریز
گوس لاچار چاره کر بیانوی
قی وچت هوشه ڈل شه ممتاز
آس اندیشه های گوناگون
پنته لاران کس بچاره گری
نیول القصه شه تلت به هوا
صورت سنگ پشت کیش ود
فتنه هیم کیان شعبده باز
با دل دردناک تراون باک
ذالو شوارتم ازین احوال
لیکن از بارگاه ذات کریم

ازسر فتنه آو بر ممتاز
دراو تماران سحر کی چاره
جا به که شوده پاٹ زاگت و راو
چهو منه تهران گر ژلان چوم تیز
چهوس بهر کیت خاک به وچالوی
ای دریغا زمانه گو ناساز
دوسته سنز کله دران قلمون
کرتس ٹپ بها نه جادوگری
از فن سامری کرن سولوا
تامم تراون میان بحر کبود
قی دچهان آسو سرسبر دمساز
سینه صد چاک بیو دست برخاک
موکلن بتسندی خیال محال
رود امتیداد افضل عمیم

طلبیدن تاج الملوک الحجی ایهی ممتاز جستجوی ردریا یافت ممتاز

گیو تاج الملوک پیو نا چار
شاہد یار با بدست افلمون
نام گریاد دل پیو زن
دلستان از حکایت ممتاز
راوین گریبان لبیوزن گلزار
پاده جام شراب ای ساقی

تیتی ای عمر گرده شکر خنگ
دشمن کیه بحر فاقیه تنگ
شاه گیو واره گر غیر محل
بحر گوتو ای شگاد حبل
محتفر هردو یکدان بیک دار
سگ پیر اکنده در غم ممتاز
آی فرزندیه سگ پیگار

کنده تاج الملوک کی جوابی
حکم نهاون طاعت بی

بحرین قاصداه کرک راهی
تش ونک سرسر حقیقت راز
بوزیله بحرین سو گو غمناک
بحرین ساکنان بحری ندود
جستجو گو کران السین و یار
دنیس لی پادشاه والا فر
دوهه اکه سنگ رشت مینا گون
بحرین بوزنیب انزما هی
تته ڈیهٹن جماعت بسیار
لیک علوم چهوسنه اکوتی راز
ساری کن دپن مه ونتو دانه
آسه پس مه نشر یین سوی دو
راحل بحرین به کره آواز
بحرین الو رشت سو جانا وار
تم دیس میانو پهوک ره جان عزیز

آو سه نه در قشو نه شاهی
از گرفتار نی شه ممتاز
صبرو کن جامنی کران گو چاک
ان پره ٹهان گوتس سواز مقصود
گاڈه اکه باونس نمک اسرار
وانه دانه زنجه چهی مه خبر
پیو بعمان زدست بوقلمون
سوی عمان تیتی سو گو راهی
سنگ نشیتن هنری هین و یار
آسه کس منز حقیقت ممتاز
توهه اندر جیهو کس شه ممتاز
کاسه غم تش بزود دانت دود
آو نزدیک نزشه ممتاز
بیش و مساز گو کرن اظهار
صورت اصلیک جیهو کیاه تجویز

یه یگانه کرن دوگانه ادا
حال یارن پرژهن جدا جدا
کهت بطران پهار گوهر ناب
نته ما چار عنصر نایاب

گشته برگشته دشت و دریا پر
کم تهمتن تن هندی میناز
کنه نگاور و چک ان و وان
برق آثار راز همین وبار
تیر باران نه ابر کینه وری
کم تهمتن سو تن بجان یکتان
گشته کهنه پشتنی گمت بوتره پار
تی و جیت شاه تهوز طیران و د
بکه موجهه پٹ پرن عزمیت بام
گو سپاهن ته شاه زیر نظر
حمله ورگے په لشکر کفار
بیو هزیمت بفوج بو قلمون
کنه ژلت گی تمش و نک احوال
تم د تپک احمقو ته کس چهو مجاز
تیوست طاقت چهو کینه النانس

پشته بر پشته محشر چ موره مر
اهرمن فن کلن مهندی دیوار
کنه شناور به بحر خون وان
چمک چمکار نیزه و تلوار
شهسواران دوان بجا نسیری
بیو طن کم جوان رستم تن
با خناجر خناجرن بله تار
استاده به پیش لشکر رو د
سی چهین برگروه اعدا تام
گره تمو برهبا دبسته کمر
کهت ایلن کم کلن هندی میناز
ژل بیکبار با دل پر خون
شاه ممتاز ه سند سو جاه و جلال
گره واقف بحالت ممتاز
گاد لاگت و جیت سو عمان

ہ روبا احتشام بیوی خام
شاہزادہ بغمت ندی تام
حال دلک یہ گرپن بحال
بوزھی گم گدر زالاحوال
اسپ و پچھو ویانہ دزنگ و تاز
بادوی دزکو ای از عمز
ازپچھو کر تمونی بہ قہر شد بد
تو ہ ناوق زنسکان پچھو بچھید
خاکسٹ سو لا گرافلاکی
بلکیشی دنیاکی

۲۰۴

در بیان بمونہ ممتاز کیفیت ...

ازغابات فاضی الحاجات
...

فتح هفت جوش تی کړن معلوم ... آسو اندر کتاب تی مرقوم

یه طلسماه چهوېړ عجیب و غریب ... هولناک درشت و سخت و مهیب

فوج همت کا نه اگر ګړهی چالاک ... جنګه رستوی ګړه‌هس فشونه هلاک

تت چهه هر ګو نه محنت و آلام ... هفت جوشی زمین قلعه تمام

دشت و کهسار چهس شراره نار ... اک ذراه چهوسنه خالی از آزار

جن و انسان لهی نه ژاه ته پناه ... تن و زت چهوی ګړهان خاک سیاه

فاتحس عزم آسه ییه بر کار ... غزاوان طلسم چهوس شوار

عزم بالجزم ییه چهو کانسه ضرور ... ادعیه تم پرن چهه هیم مسطور

ژور چهس خضر اشکل برون جهات ... خالفنی کنت چهو جای امن و نجات

تمنی منز اول ژه کرزه قرار ... تو تِه بر ګرد فوج کډنه حصار

جانب شرق کډنه چند قدم ... کوهسار راه و چهک بغیر صدم

بر سر کوه چهوی حمام عجیب ... پېرنه اسما حق تته ګته زنه قریب

تت حماس اندر و چهک تا لاب ... کرزه نه بند و سزه اندر آب

سنګ مرمر کنیاه و چهک بیباه ... ډالزان کن نه کو چه تیره ګتاد

ییدکین ېک تلی حمامی شور ... لیکب تت شورسی ژه کرزنه غور

نیزه حاکم بت کوبشور و شکر … یی پاڼ نا و جادوئی اخضر
اک ده دوه تیه دت آسه تښند شور … تله گرد و غبار چون ده بجور
کده فاتح مقابله بشتا لب … پیده اکثر د هاى خير کتاب
گڼده غالب ته کاهن مخالف تنامس … یعنې فتح و ظفر بلا و سواس

نامه ورستادن پرتن بجانب ممتاز مشتمل مسلمان شدن وی

گوشهی از کتاب شی مفهوم … حال هفت جوش کړ منوی قوم
دراو با فوج دیو جن دمنوش … هس تسخیر قلعه هفت جوش
اسم اعظم پران ورتنگ تازه … ده سحرګ سپاهیش کړ آغاز
روز ګت که با من حق بقرار … ده مکان شریف خر ما زار
اندرین وقعه شپا ده ټوشور … آبه مردانه لشکره پر زور
تیره ګه آسمان زګرد و غبار … شب بلد اسپین سو نصف نهار
متحیر سپین تښتوئه ښاه … کونه بیه قصد کوی جهونه آگاه
بیخبر بیره نوی بقصد مصاف … جنګین پښتس به ګو بامر خلاف
مختصر دراو پرتن اندر جنګ … با کمان و سنان و تیر و تفنګ
صف کړن ته اسنتاز میمین و یسار … بتقابل تهون صف بیګار

ناګهانی دلاوران په جنګ … آو لاوران زجانب پرتن
نامه زاو پرتن پیشکش بر … آسو زنګین شپاه عین الغایب
کای شهنشاه معدن … خاک دی ګڼه ګوی و قیصر
از سر صدق دل ایم بایسته … لا اله الا الله
محمد رسول الله … دین اسلام هی ګرګیزار
خدمت بسر کو شی ګړ … حلقه به ګوش
بیخ زد کړه تقو … نامه سر دو ښ
ختم شد په مبلک … یعنی دیزار
با ما منت ښکال نتو … استغفار
د سپهسالار ممتاز ګلان … بادی بهایی باتل یاب

ناګهان ګوی پر ښکر و ګړن … ګوی بی ښکر شاه دوال
بی شاه هر سانه دوه وال ورنګ … بی سره شی و ګړن ز ګوی
ګیر عادت کړن ازګی … بت کښل ګوی جدال
ممتاز با لیستې خیال ها دوګار … ګوی بنان با و یره فتح قتال
ناه مفتاز اندرین کوال

سمعه اپړه ی بقصد جمع بهان … بی تریلسکه ی بی ی
سپه سالان بیر خد دوی … ګونه فرتن بی سې باب
انتقام لپیشه نوی انتجاب … دې پیره دی سیا بښی باب
پانی ده هیئت ادام … ګوه بنیان مسلمان
هیشه شاه یاده بی ... ز ورګلی د یزبیایان

فیرہ پت وت ڈم بخانہ شتاب	لکب چھم انتظار خط بجواب
صدق کی عامہ نامہ گو ارقام	جامہ پہوس السلام و الاکرام
آ والقصہ پرفن از دل جان	زیر فرمان شاہ عالی شان

جواب نامہ بجانب پرفن از شاہ ممتاز میگوید

پرشہن نامہ یام گوسر	پرفنس گو زشتہ اان منظور
بجواب نی سین اکش نتیجہ پہ	بندہ ونستہ نک خدا چھیر عبیر
ید لکھان چھوک بلا گناہ خلاف	حق کہری سر بسر خطا تہ معاف
سانو ملت چھو نا یس اقرار	امن بخشش بشرط استغفار
ید بصدق در دن انت اسلام	تک ہاین چھوی بہ ملک و مال انعام
ید کرک مرندانہ امر خلاف	ادہ کو تراہ کری تہ عذر معاف
امن بر ضمن نامہ ان اسلام	سن دلس والسلام و الاکرام
عہد و پیمان سین برین مضمون	زین خیر بیخبر سو یہ فیلمون

رفتن پرفن تہ دو فیلمون اظہار کردن کوتاہی خوش و رخصت گرفتن بخانہ

پرفنس تہ ورہ اتھ لوبہ بصر	خاصہ منتشر شاہ والافر
چشمہ لاجن نظر متن برسر	خنکیس اندر کرن بہانہ سیہ زر

دلو اشت راه با نگار را بود
نور ظاهر ته سحر گو نابود
اجد دو زفلک شگار اه گو
بار ما دی سو ماره ماراه گو
شیم گو ته شش شد گلی گو
شاه مت ز تی مقابل گو
گو نمود ار جادوی اخضر
اندرین گیر و دار با کر و فر
شاه مت ز باز گو سو سوی عزگه مظفر و منصور

گرفتار شدن بختیار بار چهارم بدست
بدقلمون به بهانه بلکه خورشید طلعت
پچه کسهان راوی اندرین اخبار
از شکایات چرخ کج رفتار

از حمام و طلسم سنگ و چراغ
گو سو تاج الملوک ته دماز
از کلند و گو پال و ضرب عمود
آو تر کانه شاهزاده سوا
از دو جانب مقابله گو
گو روان ته ز شیر مردان خون
قهر کی ناره ماره گی کم شیر
حکم شاهی بلتن بگرد حصار
در ایه لشکر بحکم سلطانی
تیرباران ز ابر کینه وری
شور محشر بجوشش لشکر
دفعةً هفت جوشگی دیوار
هنتو فتن سحر کو طلسمائو
ژهیه یکبارگی بهوند درون
ژل ته گل کنه بجانب کهسار

لوح اصلی بکف ائن بفراغ
فراوک طلسم شعبده باز
تار و پود طلسم گو نابود
در او با صفدران تیغ گذار
صفدران رزمکوی مقابله پیو
لاله گون گو زمین بو قلمون
از ضروب خناجر و شمشیر
شاخ هفت جوشنی کرو لوه بار
میل طوفان بسبل طغیانی
شهسواران بشغل سینه دری
چمک چمکان شماشر و خنجر
پاره پاره سین بحکم قهار
هنتو مهتن جادو رموزاتو
تار سحر غرور بو قلمون
کنه بیاد و دمو دکنه بیوار

تماز نہ نیشیر ...

کھو شس تن جھتس ... احوال

یاقمر طلعتن و یا اجلال

یاہ مژہ وچھو تمن بندو روی

اچھنہ چھی نہ نزاو کرُ چھی

امہ وضعی آسہ اصد ناز

حبیب یا بان زونان یا تمنان

نصیبن کمن کرن تران تمنی

تن نیراوس سینن زبان بندی

حکی حجہ نہ سینت گوچھ

یتن اصلک منزس کمن آنوں

ژنن اصلک منزس تاج الملوکن

اکھ دسدو وسار و چار وجبی الہ

کرفتار کی تمنا زونا شاد وی

بنہی ہمی تمنا ...

باہر بیرفن

پیوٹ شمک ابتدا دوبک انجم

نیک مشرق مغرب شام

درایہ خاتون انجم آسہ راز و

بہر گلگشت سوی دشت کیو و

رات بلہ و گیہ دوہ دین عاز

سہ و تاج الملوک تہ دمساز

نی وچھک ملکہ تہس کونہ نیب

سودہ سامانہ شاہ کو من غیب

زانکہ یم آسو در حقیقت راز

لازمی نتہ تمی شعبدہ باز

گیہ ین شان امرکی تمنا دی دو

شاہ کو سوی یلہ مقصود

واتہ تیا جذبو زبا دجال

حال عرض دوو جنگ و قتال

بیوٹ تتھ منز سو ناقل گمراہ

نامہ لیکھون زجانب طنّاز

آسو مضمون امتکو بکروشید

از قمر طلعت آسو آمت لول

از علوّ مراتب امداد

سی اچھو دیشہن بہ پیش نظر

گرہ دراس تو ی بگر اہی

لیک امید چھم بہ مہرِ حضور

قاصدن یام الو سو نامۂ راز

گو غضبناک تہ بہ لوزت شاہ

لیک از نیکخواہی ہمساز

گو روانہ زخانہ یا نہ چھ صیلہ

تاو در خیمۂ شاہ والا قدر

شاہ بلہ بیوٹ بر سر بہ از ناز

نمہ کرُ عرض چھوم جگر پرہ ہول

تو ونزہ دایہ ہتراں تہاہ ہمراہ

سوی روانہ کرُن سوی ممتاز

آمژی چھس بو ملکۂ خورشید

جگرس منز مہ آسو تمنّہ ہول

کرتھن از دست ظالمان آزاد

ننتہ امہ اشتیاقکوی چھو مرہ زر

بحصولِ اجازتِ شاہی

از عنایت گژھم معاف قصور

در حضورِ شہنشہِ ممتاز

بر چلین نکتہ ہای غارتِ ماہ

فیوراز خشمِ خویشتن ممتاز

بگمانہ دپن بہ چھم خورشید

ملکۂ وضعی آسہ بہ ونہہ بدر

لگہ وضعیس پریشانن گو راز

از قمر طلعت آمتوی چھوم لول

رُود تاج الملوک نیکو خواہ
نُی کرک شہر مین پیار
کیاہ ونے داستان روز دِوارز
شاہ نہ ماہ با دلِ پُر خون
واتناون بملکِ خود بوطن
وُنیس ای محرم حقیقت راز
مہ مناسب تہ ونتہ کانہ تدبیر
رٹِ رٹی چھوم زلان ڈلان چھوم ہوش
نم دیس نہ ابتدای این پیگار
نیون تاج الملوک باطل السحر
یُد پژی من کرک حوالہ بمن
تہتو بند بیر بم کرک لو اسیر
غیب تھاوک کرت لعمر تمام
نبرہ راضی کرن سو شعبدہ باز
باز کہت راضِ گو سو بازیگر

حکم فرما بجای شاہنشاہ
روز لشکہ بجای خود بقرار
حال لوُز وفانہ ممتاز
لگِ بدام فریب لو قلمون
منگہ ناون بہ پیش خود پُرفن
لج قمر طلعت وشہ ممتاز
بمہ کن ہمیشہ روزن گیر
کمہ قسمک چھو بلای منوش
گوڈہ میالس گرس کرن لبرہ پار
بمہ کن فیو رسحر خالس قہر
اہر من چھوس تہمتن برُفن
بہتو گٹہ ہن گیر با غل و زنجیر
نیب نیر کنہ تا قیامِ قیام
اندرہ آسوس محبتِ ممتاز
پُر فنس گے حوالہ بم نہ گہر

تا بہشت روز نہ گرو خاموش
پیک کرنگ نقید از نم ہوش
اردو دت دم کرن زاد
غل و زنجیر تنگ از عداد
قیدی کر زادر گئے دی فرقہ قحط
در او بام از قد و دیار دوم
غل بیرون کرت بیپار زنجیر
اتھی بام زود بر دوام

تیرہ عکس اندر پین پُر شر راز
گمنہ دوزن سحن بیپردہ راز
کینہ تی تہ بد و نی بیہ سر گژہ فاش
جادو گر عاشی کرم اتحاص
دود محنی شمشہ ممتاز
تا بہشت روز دود محنی راز

ہ طلعت مبارک محبی باز
کیہ روانہ شوکت و اعزاز
رون شہر زشاہ گوارشیاد
پتہ تہ کرہ و سب اکیاد
شادیانہ کرہ و شیاہ تمام
کیقباد انہ می تہ ود رجام
جشن شادی سپن بجاہ و حشم

ہرنگاری وفامنی بہ بہار
بہارن غفلت و ہیچ نیست تماشا
ہر پری پیکری جلوہ نمار
سر سری بارہ نما نمہ بر جان نثار
جابجا بار عیب بر پری پیکر
جلوہ گر عیب بر پری وبہ منظر
عشقہ گری عاشقہ گری ورزہ جار
ساسہ بہ زانہ دانہ دیار
زالہ در زنار خال ہر نیند

ہفت جوشک طلسم سرایہ گو دراو بافرشاہی وشوکت	شاہزادین خیال دیگر پیو برخرابی آن ہزار آفت

دریافت ہونا دن ممتاز حال شکستن گنبد ہزار آفت از بطل السحر وعازم شدن آن برآن

کیاہ ہزار آفت کی نے احوال مصدر ہر بلای گوناگون اسن باغات آن بلای عظیم قہر سحرک شگوفہ وسبزار ہر طرف سبزگاہ شام وپگاہ خوش ہوا مشک بیز وخاک عنبر جابجا چشمہ ہای آب زلال لختہ لختہ زمردین مینار میوہ ہای لطیف خوش تاثیر موج دہ بر بساط زنگاری جابجا براماکن گلزار	آفتوسیت آسو مالامال از طلسمات سحر بوقلمون ازہوای لطیف بورشک نعیم بجرہ اشجار مثمر وانہار جلوہ مہر وماہ خاطرخواہ ریزہ سنگ وریگ ولعل وگہر نہرہای زلال مالامال تختہ تختہ شگوفہ وسبزار ہیچو انمار خطہ کشمیر سنبل ولالہ ہای گلناری نازنینان خلخ وتاتار

دین وایمان چو دانہ اسپند
بینی وابروان کمان وتیر
چہرہ گیران نگار گری نازیس
آہوی صحرا برچین موج مشعاز
سوی نظر ...

پیچو گلدستہ زمین ہر بار
کہ گلنارہ سا سنہ پیدا وگار
پیمن ہر نگار غنچہ فروش
گلکن ہوش این گران بیچ فروش
پیچو بازار جلوہ گنجفہ
نیرن اہد نارہ پیچوی بیہاد شوار
پیمن کونہ اچہ گز مین بیہاد
عصمت ملکہ منہ بیکر
صومعہ نیئن نازب دوزہ کبر غزار
لاف پاکدامنی بسی بیہار
خواب پروردہ ناز ونغمہ
دانہ دوز زمین بر پاہی بیہار
نازادا اسر ہجرہ جادو
بیرنگ رصونک گلزار

یم ہمن کن وسن کہن سردار
الغرض رنگ ہای ہر گلزار
پس برموتن سوواره گویامال
گنزه یُد فوج ہمت اگر کا ہنه نور
یہ قلایاه چھو از بلا معمور
تا شکستِ طلسم جادوگار
تت چھو باغ سخاوتی مشہور
آصف برجیا سندوی چھو سو باغ
فوج ہمت لے وزه نت الینه تغیر

آخزانه ترسن وسن دِزنار
سرسر چھوی ذیب جادوگار
موکلن ہتندی خیال محال
یورکر فیره یُد چھو صاحب زور
اوّلاً فانحس چھوی دستور
تہوه لشکرہن بروا حصار
در تواریخ سابقین مسطور
تت چھو از آفت زمانه فراغ
نتہ پورسنه سحر کوی تاثیر

در بیان اسرار گشت ہزار آفت و یافتن ممتار لوح طلسم آن

یوز لوح طلسم فتنگ کار
دشتِ خضرا چھو زیر کوه ہلال
باغسی درمیانه کہن تہ زمین
بر ونٹھ دروازه نیره میناکار
فی الحقیقت چھو مصدر دہشت

دیان نتھاوزان کہ چھوکھی ہشیار
گلشناه ہمیشال چھو سنه زوال
تہونه نراوک نظر بسیار ومین
یک تمی منزلو نہه وچھک گلزار
چھو ہزار آفتک در ہیبت

۲۱۲

انت طلسمس ...
یوٹ طلسم چھہ ... محتاج
کار باندانه کرزیاده ...
سایہ چنن ... چھم سحرکی بزم
اتھ کانن ... بہان وعم ...
حسن جادوگری ہندی ... نکات
مثل ... محتاج
ہر طرف ... تصویر

راوین نقل کردہ این مضمون
بنی جہر واژ ہیپ اوقلمون
[illegible]

شاہزادن طلسم وجہو بکتاب
درایہ لوح طلسم از تدبیر
مجو بلیہ گو طلسم جادو گر
شور از دار و گیر پیو ہر سو
از دو جانب تہمتنو الو زور
وقت ہنگامۂ جدال و قتال
ہر خونین یہ وان بجوش و خروش
چمک چمکان شما شرو خنجر
کشتہ بر کشتہ کہت گئن ہنیاک
آخر الامر جادوی احمر
گی زبون ساحران آن ملعون
فوج اعدا تمام گو مقہور
وایہ ناوک نقارۂ شاہی

گو روانہ بدانطرف بشتاب
دار و گیر قضا سپہن شبگیر
آو بر جنگ جادوئی احمر
درای مردان جنگ و رنگ و بو
فیلتن بہمنو ستہائل شور
رستمان زمانہ گے پامال
گو فراموش بہ منوشان ہوش
مود کم کم جوان سام جگر
تر زمین تا بدامن کہسار
کشتہ از تیغ شاہ گو کافر
لالہ گون گو زمین بو قلمون
شاہزادہ مظفر و منصور
شہرہ گو سوی زماہ تا ماہی

گرفتار شدن ممتاز بار یہ نجم بدست بوقلمون بہانۂ اہل نشاط و فروختن وی
ممتاز را با قصابان بملک آدم خواران و خلاصی یافتن وی

نی رواند نیزنه بو قلمون
درای همراه شاه پیر و جوان
بخنو رگو روان بتخت روان
با علو مراتب شاه روان
سوی افواج خود پس ...
واتو العظمة شاه ...
... با قیامت اکبر

پلوئر ثبوتی از حادثات گردون
از دو قوعات سحر بو قلمون
م دیجی من و غم پین احوال
زانندا تا نهایت این حال
منحر چین تهور شاه
غمندن و غصین پس آگاه
شگراه بخشن خدا افزون

حوصله ډل نن نازو ساز و سرود
نیو تلنت جادوگارئ بر دوش
دست و پا ئې تهون کړنت زنجیر
قید کړ کړ ټلان چهوم هر بار
مصلحت چهیم تولنت من یکبار
تت بو قصابئ کن ممتاز
منه کهنه رخنه دینسی گو نه
سارو ی مشوره ئې کړنس تحسین
مختصر نیون شه تلنت یکبار
قیمتس مل پخن دتن ممتاز
چهوم مه اخلاص با تهور شاه
مختصر کنه قصاب گے بشتاب
لوزه ناوک حقیقت ممتاز
نام ممتاز یام کړه نم گوش
بروئهه نیرنت اچهو چهن ممتاز

کړ بین کوم جادوگارن نزود
واتناون بملک خود بهوش
با مشیران خود کړن تدبیر
دینکوی چهومنه ماره ئې لس قرار
واتناون بملک آدم خوار
آدمی خوار کهن تسدولی ماز
رسم و آئینه سی غلل پیو نه
نمه کړن لوزه واره چانوی دین
واتناون بملک آدم خوار
تم نمن باو حال دلکوی راز
پانه سوی زانه میبالو شوکن جاه
پیش آن پادشاه چرخ جناب
سر بسر داستان دور و دراز
تام رودسنه ازخوشی کانه هوش
نیون شاهانه پانه با اعزاز

بخنو بین بقبر بخت و خروش
بزنو بیح و اتحیتن خروش
... نشینه ... تیکان بلمون
... چکرن گو زبین بو قلمون
لالکون ... و با جمال و کمال
... و ... جاه و جلال
شاود دو ... ولاوران ... بجاد
... خرن شود ... چه باد
... دارلاه ... فزون
... جیش ... بو قلمون
... جبلجه ... با دو ...
... البال ... منساف
ازقتال ... بلمن ...

بعضی از ساحران اہل قرار	گی ذلت پیش ساحر مکار
لس وئکی سر بسر فسانہ راز	آو موکلت شهنشہ ممتاز
چہان لشکرہ پیرز پراگندہ	تم چہرہ گرہ بیندہ تم چہرہ رخندہ
جادوگار سرہن یہ پورزنت نار	خشمگین گو لسینہ ودس خار

دریافت نمودن ممتاز گشتن گنبد گردان از باطل السحر

شاہ ممتاز دہ او بامردان	بر شکست طلسم سر گردان
نمہ شاخک وچہان گو بکتاب	تی وچپت لہ وہ گرہ دہ مس تتب تاب
آسومر قوم تی ہتکہ احوال	فتح آن سرزمین خیال محال
بدترا ز شعبدات جادوگار	چہوی شکست طلسم یہ دشوار
معدن و مخزن بلیات ست	بدترین از ہمہ طلسمات ست
لیس گرہی تتو زہ وی نادانی	چہو سنہ حاصل بجز پریشانی
فیرہ در گرد گنبد نیلی	خود بخود چہ ہمچو قلبہ تیلی
مرمری چہ سنہ زندگی بنظر	نر کہری گو سیو مثل خاکستر
از مار وی چہوش ہوش سنت گرنہ	نیبیا غیر سنہ ون ہمان نہ زر
حربہ ستوی چہو ضرب تیغ تفنگ	مرہ دشمن سوای کوشش جنگ

چه بوی نه بری ای ف... نه عیب
نیستم گرنده ... وبناه دلی نه شوب
هصفت شکست آن گنبد گردان
در ... باطل السحر دریافت کنده ان
روان شدن ممتاز ... بچه ان
به طلسم ... نه بجو ...
سپنده ... ابوش ... دد مکان ... وال

بو نهر دریاو چہوی مختصر
بوی نزان گرہی ہوزن
بوی تہ نزنہ کارہ ہند نم
ہو وراو دیر بورزنی وم
انتخاب علم کروہ قرار
کہو چشم کشندہ خطا
ہر کیف تو گرہگ ای

بی هراسان ترزه تت لبڅر
لیک هر دم ثه اسم اعظم پر
تته ډیشک عجیب تر سکه آثار
خوفه رسنوی پکان گڼه بی څر
اسم اعظم پران گڼه هر بار
وردکی زوره شیر گرځی زیر
مار مکب یام شیرهای غرام
صاف نر بره ونهڅه بره دشت مصاف
ده قدم یدیگ سگافه قریب
بمهابت سو آسه بژه خونخوار
لرزه کهن شیر شرزه پن بیهوش
رنگ اصفر وزل سو کره زه خیال
نم لتنا ری دوم درم شمشیر
ازدهن دوره تراوه سحرگ نار
تیوت کره شو شیر کهن نلوس

بدوی مشکل آسه راه عبور
اده چهو بنه زراه مشکل ډار
هر طرف شیر زهینی بخمار
سحرکی شیر قسم تصور کره
کرزه اده زور خنجر و تلوار
کرزه نه شیر ناره بس کانه دیر
عدد روز های سال تمام
اده نیره نمیو تازه شگاف
نیره شیره غرنده آسه مهیب
ازدهن تراد، دوره سحرگ نار
چهوی ذهن هستنی مس تن و توش
وه چهه مهمیز تیز لتس چنگال
دم آن شیر اژدهای دلیر
سم ته دم اژدهای مردم خوار
فهره شیران صفدران وسوس

زود تمہ گو روانہ شاہنشاہ
تام لوج طلسم جادوگار
حرکات طلسم در ہی باب
گو فنا گنبد از بنا یکدم

سوی آن دشت بار مہر و گیاہ
یک آئیس بہ محنت دشوار
گو گران موجب نوشت کتاب
پیوشنا نام آن بنا سرہم

مقابلۂ جادوی اصفر بالشکر شاہ ممتاز و مظفر شدن وی برا اصفا

دراو جادوی اصفر از سر کین
کوس حربی ہتن گنہ زن د رجوش
ساحر و زور سحر الو در کار
دشت آباد گو سو دشت مصاف
گے نمودار نار کی کہسار
خیرو سر آو جادوی اصفر
آو باجوش در ہجوم سپاہ
شاہ ممتاز گو تمس بہ محل
گیہ بہ پسنی لمستی صفدر
شاہزادان رٹو از دوال کمر

حرہ تنگ آغاز لگ لبار و ہمین
ہتو و زن و جیشو بجوش و خروش
دراو چمکار نیزہ و تلوار
موجدہ فوجکی سیوف شفاف
شور پیو بر زمین ہمین و پیا آی
برنگاہ در جملۂ د بگہ
گر مقابل رٹن تیوس شاہ
تتقابل چو شاہباز اجل
دست بدستی سہ ہنتی اصفر
بر زمین ہاو نس قضا و قدر

217

ہاچہ کھان در مثال این حوال
مارہ بلہ گو سو جادوی اصفر
زل ٹنگل لباحران بد اختر
کہیوکی یکدم شکست گوناگون
مئی خبر وا ز نند د و فلمون
دریو اکندی پین لاچار
مد شاہ گو گران نالہ و زار

دودو در ملک مغربی پتیش یاد
دراو ہمت تمہ ازاتہ بادیم
مال و زر بر شمار و جنس کلم
بار بردار مرکب پیار
زود حاضر کرن بہون دیار
تا گرون ملدار سوداگر
آخر و الامر پیوس نئی شور

تاجر پُر دغل بدین مضموُن
والو نزدیک لشکر شاہی
لیکھتے توہس نہ بار کنہ بدیار
پہرہ داروں دیُن بغیر قصوُر
تورہ دیُہس بلا اجازتِ شاہ
ہتم دِمکِ شاہسیِ ونیو یہ خبر
چھوس ساوزمہ چھومنہ کانہہ یاور
پہرہ دارو بہ شاہ ونو احوال
چھو کران عاجزی بنم نا بار
دپو شہن تس ونو جوابِ خبر
نیوک تس تاجرس یہوی پیغام
بوُزِ یلہ تاجرن کرُن فریاد
آسو تاثیر سحر درآدانہ
بارسوداگرس دتُن ناچار
آسو درخیمہ شاہ تہ ممتاز

یعنی آن دل سیاہ بوقلمون
گو پکان پیشتر بگرُ اہی
از بروُنِ حصار گو ناچار
بسنہ تاجر کرُن بہ پہاد دستور
یوُریُن پی سبب بنی کر زاہ
متسندی نامہ دراس انہ بو نہر
نگتنوی در دیارِ جادوگر
آمنوی تاجراہ چھو صاحب حال
خوف چھوس لوٹنم مہ جادوگار
شب گذارُن سوار حصارہ نبر
حکمِ شہ چھوی کرُن اتی آرام
لوُٹہ نم یدمہ بوُنہ کس ادہ داد
گو مؤثر توی لشہ ممتاز
ژاو شادان سواندر وانِ حصار
بیہ تاج الملوک محرم راز

شاہ تاج الملوک تہ دمساز	خشمگین گے بکار شعبدباز
ڈوٹہ ناوک سو مال جاؤدگر	منگہ ناوک قشونکی افسر
گوہتن کن بیان کران دمساز	بازگو پیش ملکہ شہ ممتاز
حکم شہ چہو اطاعت شاہی	کرنہ تاج الملوکسی خواہی
بوز حکماہ سپاہیو دلخواہ	دندو حکم بامر شاہنشاہ
شاہ شاہان چہ جیرہ باشہباز	گیر گو گشتہ بدست شعبدباز
تن دلس گو پسند نئی شور	قید تھاؤن در آہنین پنجر
سوی قفس بیش خود تہہ موجود	فارغ البال گو بجوذ خوشنود

آمدن الغور پادشاہ ملک ارم نزد تو قلموں بر ادر پاخنگ و دیدن ممتاز زدر آہن جرہ

جہہ لکھان نا قلان دفترقال	حاکیان حقیقت این حال
یک شہزادہ ہمایون فر	گو گرفتار آہنین پنجر
بی انیس و رفیق و ہمدم دیا	پارہ دلہا کران بنالۂ زار
اشکباری کران بناچاری	نالہ زاری بحضرت باری
تن سو تیر دعای سوزش خود	وا تو ناگہ بہ پایۂ مقصود
سو زذاتن ہتس قفس دکرم	یعنی الغور شاہ ملک ارم

٢١٩

قبد کره بشید ژلو بغسون	به چهو استاد تره زبو قلمون
پهو قشونه اس تهمتن تن	اک هر چهو یس هزار نا پرین
چهوم توی بسته تها ومت پهنور	اک فراه خوف جان مگت چهوم دور

خلاصی یافتن ممتاز از پنجره با مداد الغفور شاه پادشاه ارم عقر حالات

چهه لکهان ناقلان گلشن راز	حالکهان حکایت ممتاز
در قفس شاهزاده یا دل زار	آسو نو بناد در غم دلدار
ناگهان ذو فسون سو بو قلمون	دراوا از هر کار خود بیرون
شاهزادن اشاره که بر در	دوره آست نکهه ان الغفور
لس دین یاد ماته چهوی کنه میانخ	ثه ته مه کیا چهو عهد و پیمان پرانو
پانه دمیت انعام چهوی شاهی	کرته ایفای عهد از خواهی
تم دلا ساگه رس مبر کهته ڈر	کرت آزاد زه آهنین پنجر
یا بتدبیر و صلح یا امداد	یا بجنگ و جدل کرت آزاد
نیی ونان آسو آد بوقلمون	شاه الغفور نی پر ژس مضمون
وچهه بونه لشکر ممتاز	کهلس ثرکال گوم آدم ماز
سینت مه بو لشکر جرار	دیو زادن هنری زهر نگار

بار اول یه تهاوتن زنده
تم وپس یا رنوی ته یارن خون
سهو جباڅي اگد کره وتیهو کار
توته تاج الملوک ننه وساز
دیلس ای ارجمند با تدبیر
لوکرن کیاه چهو طاقت بیگار
تم دپس لشکراه چه لوعدگر
یه بلا یاه نوی جبه بافسون
چهونه معلوم یهو گروه جنگ
جهس اندر تهوا ام پاز نجیر
مرده لاگت یچیبس فم لب کون
نفس تته انبام دلشکر
اک دراه گونه کمه متن وولس
تمه دوبه زیاده تیزگی تمام
تم دپس یلدز قتل چهودسوا

قنده کرنگ توی پراکنده
چهه ته ائین ون بو قلمون
سحر کن شعبدلی گرهم لوره یار
تم هنم بازکینه احمتا ز
تهنه افسر چهو گیو منتوی تیهو گیر
چهوکه کنه اعتبار بے سالار
کرچه یم مثل لشکر دیگر
تتیجه چه علت ل بو قلمون
کنه الومنت چه از بهانه خنگ
اسم یلن گوم کره باین تدبیر
گونه معلوم کانه یه بوقلمون
تم وچین تیزه تن بخوف و خطر
رودزه تن ابیت کهن تهوی ولس
صبحه پته لگو محاربه تاشام
زنده تهاون تیهوی قصور سر

ڏِن ٿيون نيون حقيقت ڪار — شاهه گهه مشهور ڪيا ان اقرار
موٽ ڏاڍن ڪتاب باطل سحر — تنه وجهن سحر کي فنا قهر
مختصر آسوئي لکهڻ احوال — فتح ڪارل ڪران خيال محال
گهڻنه ڪار ملڪ جيڪي آفات — سخت تران طلسم نيرنجات
هر طرح هر آدمي جهو حذر — ڏنگذر گهه گذر رهو عهد گر
آهه ادميس نوي مناسب حال — مه ان خاطرس اندر هو خيال
در مصيبات ڏاس نم ريش — هيم بدفعات آهني آهيس پيش
فابخس يد جهو عزم ڪامل ته — انهي ڪيت نهون سو اول هر
گوڏه تنه پاڻي گرهڻ برباد — اده قصد طلسم نشاون ياد
ٻيه ٻولڪن ٿمي ڪران جهيهه گذه — هيم ڪهڻن هنر انهن ڪهني هڻن هر
بطريق گذشته اول ڪار — ڪره سا تانه ٽڪانه تسبباد
تنه لفغه شريف جهوس بسرور — زاهد شيخ ڪانه تندنه مشهور
تنه روزان درامن باشکه — تنه هرگز زسحر جهو ستنه اثر
تت مڪانش لشانه جهوس اول — آب صافڪ جهه ته دتنت دل
بيه ديان تت جهو وادي الرحمت — جهڻنه ڪانهه نه آفت و بلا زحمت

هشاوڻ ڪردون جدل وبيار
مه ڪرون ڪنهن نظر نگار
وردو وادو ڪاردت پيران ساري
عجز وزاري بحضرت باري
باوجود نشوشت جيڪي پيدا
ازخوف جهوڪان نوڪيا
جيڪو سنتن افسران مينڌي بي الله
ماده نيوناگهانت آئي وي ان
سو جهه وزندنا خاص وتيون
انجها بي انده جليله قتو تمام
الله ڪار ڪس پاڪس انجام
دو ٿيون سنڌ ڪران پيرن برنهر
جهڪس ازدعاي باطل سحر

عمل اندر کتاب جس ہے عجیب
اسم یا قوی و یا قاہر
ہر کسی عدد از حساب جمل
حرز بازو سو نقش دو د
ادہ ہر سی نمود دہ فرود
ڈالیشہ صحرا و سبع و پہاڑ
برج و باغ و فضای گوناگون
مثل آدم ربا بروجن شاخ
خار و اژدہای بلیات
کوچہ تنگ و سنگ مینا پوش
نازنینان بناز ہفت صورت
نیستان زار و شیر دل مردان
بطریق گذشتہ بانکرار
بہ ہمہ کوی طلسم ڈالیشہ نمود
لوح ہر یک جدا جدا ہر گاہ

نقش مت کوی کرن این ترکیب
دہ فصول گذشتہ گو ظاہر
در مربع بران بحسن عمل
قدمکوی قتہ تہدانت ہے نمود
تد کن نا فرود گرہ و سہ نمود
سوی تماشاگہ قضا و قدر
چہ بوستان منزد وطن ہے بوقلمون
خشک گل تہ رباط چون سنگلاخ
ہو ہو جس مثل نیرنجات
گلخن است و چراغ چون ہفت جوش
باغ نہ راغ چون ہزار آفت
بن بنوی چون طلسم سرگردان
ہر طلسمک جدا جدا جس کار
تہ متکوی نقوش ہون نہ در
انہ در کف نہ تہاوہ در خرگاہ

هفت الواح گنبد کاهل
نهادون حروف باطل نی وند
یله شاهی بدصفت آو مدا
منگه نادون قشونگی سالار
دینگ ای دوستان تنگدل جان
ره وه ولن آه وصف بیکار
هاده نیرنگ سازی اندر جنگ
لیک امسندیه عیب و آب تمام
باوجود تمام کوشش و داب
اینه عون خدا چهو زیر نظر
ذو دوستان حق چهو شامل حال
دپو هو کای شه همایون فر
چهو نه پروا هنگینی در جنگ
ئی ونت گو مرخص از دربار
دراو گیبوی شب چرخ کبود

بن نوی گو گذان موافق دل
از نظر سحر خانه گو نابود
به پیگانه کرن دو گانه ادا
بوزه نادن رموز جادوگار
جان نثاران مسلک میدان
اگو متقابل به پور جادوگار
تنگ کره قافیه کوشش تنگ
نقش بر آب عاقبت ناکام
نقش بر آب عاقبت ناکام
این مو عاقبت لفتح و ظفر
سحر کاهل هکو کرت پا مال
این بیکدل دو دسته لشکر
از سنان و سیوف تیر و تفنگ
در اماکن کرو یه عهد و قرار
عنبر آرا سین هوا به صعود

زه داران تیغ فیروزی
سحر گلگشت نو فتحت اپذیروزی
نقط باز شدن پیر او قیلون بیره منه
ودر بیه او درن نقش از ور و قیلون
شاه ذیدن تیغای اضاور یم
دراو قیودار چرخ مهین فام
فصل جنگی مین ودن یا پیچ قیلون
هیمو گرزن رزمیو بجسین تیروزن
ورایچمو دورشگم اعدا
هیبت پیه صد اسین پیدا
دون قشو تن متقابله بله گو
ذلزله از هیبه ولوله پیو
شب بلد ایلین بگرد و غبار
نیم شب تا و پیو منعقد بهار
سر کبی
گیدیه باقیامت صحرا
تزشت شنت تیغ پیلان و ور
جوی خونین روان سر کیا
تمیز بین شد پر امن تیر و تفنگ
از تن شمع و در مقابله بشب
ایل جنگاری ورزمت نصیب شب
طرف حق اخرب و ...
طرف حلب سر اسیب و ...
طرف فلغله بیرو به نیل
طرف ولوله آسمانی و فتح
طرف وزیر ای کمان
طرف شور الامان بکمان
تیغ بر تیغ گرنده پیراسته
ای سیران درو دلیره

۲۲۵

باچنین کارگاہ جنگ جدل	فیلتن رستم تن آہن دل
درچنین جوش آتش پیکار	درا و تنہا سو پور جادوگار
حملہ کرکر سو آو بر ممتاز	دورہ با خشم و کین دزن آواز
چہوس بو رستم تن آہن تن تو	رو دو واز جوش من بجو دبا ہوش
شاہزادہ در آہنین جوشن	آو جوشن مس کرن گوشن
نراو ای خیرہ سر خیال محال	ہاو کیاہ چہوی پن علو کمال
ہی ونت کش کڈن کمند شتاب	آو در بند رستم آن سہراب
نراون ازین سرکشی بزمین	شور لشکر سپاہن لبار و ہمین
والن ازین سوی بزور کمند	نہاوہ ناون بہ جیل خانہ بہ بند
زل نہ کل ساحران بیشمار	کنہ گرفتار گے تہ کنہ دزنار
فوج شاہزادہ رود با آرام	شام گو والسلام والاکرام

آگاہی یافتن تو فلمون از گرفتاری پسر خود و نامہ فرستادن بجانب ممتاز
در بارہ صلح فریقین بر فرستادن رای چندر

حاکیان حکایت شیرین	ناقلان روایت رنگین
قصہ خوانان غصہ این راز	چہہ لکھان از حقیقت ممتاز

ثنه ناون فقشونکوی مرچال
چلچی گو کران بظاهر چال
چهم پر پاکرن بروں دیار
راجه رانی هندوی بهانه بناز
آورانی امت سوی پا نیاز
شپوت بانا ز شاز شبدیز باز
قاصداه کی کرن روانه بخود
سوی ممتاز بر این مقصود
یه امانت بین بیخود راهی
نوه گڑ هو سوی ملک خود راهی
شادمان گو شهنشه ممتاز
کوئ چه کرنکی هین هم این اعجاز
شاهد ولکن سزای بدتاج
ردو مخفی هو در شب تاج

۲۲۶

سوی وسیله جو اختتام کلام	مختصر والسلام و الاکرام

جواب لو شتن ممتاز لو فلمون ادر بارهٔ صلح بشرط فرستادن رانی چندربدن

سر بسر این نمیقهٔ اعجاز	گو دوانه بجانب ممتاز
پر شهن نام نامه بتمام	بجواب ئی کرن بس اقدام
والوامروز چالو نامهٔ راز	تی جهو در اصل مقصد ممتاز
راجه رانی چندربدن خواهی	یانه کرهین سه خود بخود راهی
چهونه اسه کنه سوای آن مقصود	ثنه اسه کیا چهودن لڈن بیسود
یدلکهان جهکت بجز دغا خواهی	اس گڑ هو سوی ملک خود راهی
ما ئمنت اسهی اگر تا حال	ملک و مال وزه هی بغیر زوال
شیطنت کا نه اگر گڑهی اظهار	چهوی سزائی شدید آخر کار
گو رقم نامه در جواب سلام	دم مزن والسلام و الاکرام

گرفتار شدن ممتاز بار هفتم بدست لو فلمون بفریب رانی چندر وغیره

از شهنشه یه نامه با مضمون	گو دوانه لسوی لو فلمون
شاد مان گو پرت سوی شبدیز باز	گو کران ناز بر حقیقت راز
ثنه ناون فقشو نکوی مرچال	چلچی گو کران بظاهر چال

ورایه خانون انجمن راز وو
بنگشت سوی وی نشست شهود
ججهٔ بهش پیش احوال
شهزاده بیه روانه لوی الحال
سوی رانی بیه با صد ناز
رانی وضعی هم بیه بحقیقت راز
بوزه ناون بین خفیه مضمون
شاه مشغول گو بدان مضمون
سه رکه گو فریب بعد فلمون
مضمون شاهزاده گو بعد بین نهیب
جارو گو کاران سوی بین ننه زیب
فریب گو ابلیس بنا شاهزاده
وانتا وان هیا ده خودت
باسپاران خود کرن بدبر
بارانوی هم صلاح بیش ابن تیر

یہ چھو آ کاش آفتنگ فلاش
غیز قتل از بوکہ یہ ہپورن حال
عالمونہ سحر کونہ تھوہس معاف
تم کہ رک یہ دسو حکم دین بگزاف
ئی ونت دراو از سر بازار
جمع ساری گڈ ہوشیب فراز
آی مخلوق زمین وی ببار

خامانش امی کرم اشخاش
ننہ ملکس انم تغیر و زوال
خون ناحق یہ دینکوی چھو خلاف
قتل ہرگز ازک تھو سنہ معاف
دادہ نادن منادی فی اخبار
مارہ نادن بواز شہہ ممتاز
گو مقرر سو کھار نوی بردار

بردار فرستادن لو قلمون ممتاز او خلاصی نافتن وی بیاری گندہ ہرت سیلین فرزند

بر بیانگہ مقام ستیز
دار کوی حکم گورسن بازان
تن دڈن بر قضا رضا تھادان
ست دڈن لحظہ لحظہ خاطر خواہ
ہس نزدیک تیغ ہت جلاد
عمرہ ہند چھوی دم اخیر آہ
کرنہ سامان ہرگز یہ نہ دعا

رہ د حاضر ستیز کی خونریز
ثٹ امتیں حیات ممتازان
یاد احوال ماضی پا ون
کلمہ لا الہ الا اللہ
کای اجل وارسیہ بیداد
آرزوی حیات نہاوک کیاہ
سرتہ ونت مو نجی سو چھوی بر پا

بجهک جهکار اک پیکار
از سنان و بیوق بیرق نثار
بہ ممتاز ان بوسی و تازی
درای جابتاز ہر طرف غازی
شپوبل ہر من دہل و بواسن
بکل بکل گو گنوی ملن اتہو بل
باقشون آکی ہر طرف سالار
ہر بیغار از زمین و بیار

زجع گیت گم از نشی از دوزون
بہ خبر دار پیدر بدوق تملون
ہر گاہی ادن لور بو قلمون ث
ممتاز زایری میدان لشکرن
بدر لیح نگہبان خود
بہ آسودر حیل خانہ ممتاز

از فراز فلک بسوی زمین
پر کرت باز باز چنگل بانہ
دستگیرانہ گوشهہس نزدیک
تابٔ و دُسنہ کنہ دیس لشتاب
از سردار یار پُل یا دن
نیون یا منت تلت سو یار از دار
فوج ممتاز با ہزاران ناز
گو قشون جمع از زمین و بیار
گی کران مصلحت بخواہش کین
کرنہ اظہار باشہ ممتاز
فوج دیوان چھو بس قوی ہیکل
متہ بس تخت چھو فوج جرار
نم نمی آنہ پا نہ پروانہ
منگہ ناون قشونہ خود بانہ
سوی سر خیل و بحری ہیں داز

زود تر و تھو کنو رگند ہر بسلین
گرم پرواز گو سوی ممتاز
ساحران پٹ کران جہان تاریک
آسو بیتاب در حجاب شباب
نار لگ ساحر سیہ کاران
شور پیو ساحران ہمین بیار
شاد تاج الملوک تہ دمساز
سجدہ شکر گے کران سالار
بقرار آبہ رای گند ہر بسین
بیہ آگہ کران ستہ ہیں داز
بیدر نگی لہ وانہ کر جل جل
سونہ کرہ زور پیش با سالان
کر روانہ بحکم شاہانہ
از پرستان لشکر نیداز
گے منا شیر شاہی از ممتاز

بیو در انداز شب ہای ی دور و دراز
بادل خود گران بیہوی سیر
سوکچار کار لشکر ان از تعلقیر
پیو نہ بو کچار ہے شعبدہ باز
پورہ کرباد لپورہ بات ممتاز
زود رابطن ہیچ ہیچ حیران مارہ
کرہ احمد بہ مسکنہ چارہ
عجب اسلام پیچو منہ بیت ادھر
پیر فیض لیعد جانان کسان فدا
دین اسلامی خانہ خاطر جاوہ
بعد بیچ بانہ لا الہ الا اللہ
بنی پیچ بی بخ بی کرد
سی شاہ سہ بوی بجبی
بیس لا جہیب لبوی دران بدبر

ثانه خندق لگودن چهو الفقار
ایل بیکل رس و چهنت الله بار
افسران فتونه حیر گران تین خنده
اندهو چهنت افسران نیا جاری
بیت شهزاده گی گران زاری
سرباره وچاره ذین بلای عظیم
ته اسرار ان اچهاد بیش المقصود

لن دین گذهنه پیش شه بنیاز	گرته گوشن تس بیر گوهر راز
چهوس معانی منگان نه جرم وقصور	چهونه کنه دور بدکرم منظور
دین اسلامی کرم اقرار	گوس بی کفر و کافری بیزار
گوسو دربان وین شهس سوی راز	حکم ممتاز دراو بادماز
بدچهو تحقیق ستدی تقریر	عذرخواهی زلش تدتش زنجیر
گوسو دماز بهر این مضمون	سوی زندان پور بوقلمون
گوس معلوم واره مستدحال	بیوس تصدیق دل لبصدق مقال
آودماز بیش شه لبسرور	گذراون سوز و دنر بحضور
پیش ممتاز گو بعجز و نیاز	سرفرازی البن بخلعت ناز
بیه ملک پدر بتاج وسریر	وعده شاهن گرهبن باین تقریر
قیدین شه یام باطرب تیز اوک	افسرالملک تس لقب تهاوک

دریافت نمودن ممتاز حقیقت خندق از کتاب باطل السحر

درداو شهزاده بافتهنه تمام	گره دقلعه گرن محاصره تمام
افسرن حکم شه سین یکبار	ضبط و ربطاه گره و بگرد حصار
افسر وگر محاصره بر پاپ	بر و نهه زون خندق هندی لگوتا

پانزداوان بی الله بیش بل
یاطل الشحر بیش خندق جو
شه وچهن خندق بلا بچه مالامال
تن شبوی از بلا بچه ان آتش بلا
بلا رو دیغ بلای
بلر زده برکاسه طلا مبلا

۲۲۹

بهرم بدو سرو ز گره نار
بدچهن دتن کرکی تکرار
زون حدن خندقی پهک بی بد
پیچکه وقت بدو دعای گار
گره زایل بو نتیجه
بحر نابود زاهر ذات وجود
ته بینه بیوی بو خندق دوم
بدزمار ان بیوی انتی کره دم
هرد ویغ بلای سن اللایر
گاوی نغاله باد لله بسته
ایم نظم گیری بعضت یار
بهن بی تودم گرن خندقی پهکی بمار
بیشن پنام گرده نر
اوده تا بزنجر لوی گره دور

بہر خشکی خندق سیوم
ڈو ونچ مرتنہ خاک قبر کہن
آیہ ارض ابلعی برک بر آب
نوہ پتہ پر خطر و جھپک دیوار
خود بخود ہر طرف لعان رجنگ
رد سحر کے دعا ثہ پر ذہ مدام
شاہزادن کتابہ ہمہ تقریر
پادشاہو وجھوک خطاک مضمون
سحر کن جند فن سپن لو ز پار
ولولہ ہیو ہین زلن گے شیر
گی مقابل نہ فوج ہمہ گیر
از یسار و یمین زمین گو تنگ
از دو جانب تہمتنان جہاد
از سنان و سیوف برق شعار
تیرباران زہر دو جانب تیز

چھوی سو پر آب از ظلام گم
پنجہ ناخنی ذرا سوی ہین
گرزہ سوی آب و دنزنا یاب
تیغ و تیر و سنان فزون شمار
بیشمار آن سنان تیر و خدنگ
بکہ زایل گزہت سو سحر تمام
افسرن پٹ تمام کر تحریر
گی مقابل بفوج بو قلمون
حملگی گے بجملہ پیکار
زلزلہ گو ہلن کلن گے ڈیرہ
شور محشر ز جوشش لشکر
شور اندر قشونہ ہیو در جنگ
بہمن آشوب دای سام نژاد
پر سپین دشت و دامن کہسار
تیغ خارا شگاف گیہ خونریز

دودی کس بکس بکیدان بیمران
بیہ تیابی ہی مکانس بس ابن
فرسس اسن کی ہوان زیسعون ابن
سیک برجا و سیک سیک گستہ نیم غیب
نا بجا نا بغل و نقل ابن مضمون
نیغہ نیغہ کا غیر بووف ابن افلمون
افسر الملک پیہ اپ ابن بوف بلمون

بیہ دمساز باشہ ممتاز	درامورات حرب مشورہ ساز
شاد شادانہ ساحر ملعون	درفن سحر گو پران افسون
بدلاوت بشکل زاگت آو	گردو باداہ بود لاگت آو
در دسحرس کران گو شندی	سحرچی گو پران زبان بندی
رقص قصانہ گومیں و لیار	شنوی در بغل نشین یکبار
شادمان گوسو ساحرانہ مقصود	شادیانہ بجاؤ ناوک زود
قید ہوا وان شہ افسر جواد	عشرتس جادو گردوان گوداد
ازغرور آسو ہر طرح مسرور	غم ز دل دور گو زہر مغرور
لیک از کارسازئ داور	بیخبر ہر اگاہ زخیر و زشر
شادئ منز غمس ہیچ منز شاد	سُی منادی شہ ہو ہیچہ فرہاد

در بیان رہائی ہشرش قران بادبرفن از جبیل خانہ بوقلمون

داستانہ دلو زلو کہن	ہو شلد دو زگو ترس اہو کن
بیہو پگہ شورد درقشو زلتام	شاہزادس لبو کنہ نام و پیام
نیُ سو تاج الملوک دمساز	نیُ سو سحری نہ پورشہ بیدار از
افسر الملک پرفن ہشیار	بیخبر آسس از حقیقت کار

رہا کرکس پیاہ نہ ابن فر
حملہ دیر بیہ کس کرہ جادوگر
زنگی زانہ درای زنگ و ساز
شخان قتو نہ نعمت ساز
ابر برسس کرن دیر افکن
شیر مردان صف شکن بیکی نن
سر کرن آخرانہ از بیگاہ

چار سو گو ده چار برمرچال | فوج قلزم مثال بهر قتال
گرم ترگوتشو نه دری جنگ | دار و گیر قضا به تیر و تفنگ
بله دوں لشکرن مقابله گو | صبح تا شام سوی مقاتله هیو
پرفلن وقت شام که تقریر | افسر الملکسی پرته هن تدبیر
چهم یوان مصلحت بمین مضمون | گرځه راهی تمبلک بو قلمون
همره افسران شه ممتاز | موکلاوت انک بصد اعزاز
گرځه بالعغل جانب ممتا | موکلاوت ان شه طنا د
تم دیس صحا نه خونته پیهوس د لخوان | لگ بدام فریب بو قلمون
غم مبر پیهوس بو بوده اسلام | ز ابتدا تا نهایت انجام
دوزه همراز لشکر ممتاز | گرځه ته راهی تمبلک شعبده باز

روانه شدن پرفن بلباس قاصدگری د بوقلمون از طرف شاه بیداز و جمع پرفن

هئ ونت د راو پرفن هشیار | ذه نفر سینت نه جادوگار
بسفارت نه جانب بیند راز | گو لسوی دیار شعبذ باز
همره سینت گو برین مقصود | بهیس تم بدلاو ناون زود
پانه فرخ جمال فقاوان ناو | قاصدانه به پیش اعدا آو

آو فرخ جمال فرخ فال
همرهو اندره پنج مرد دلیر
ناهیس بده لاڑون از هنجاره
ڈینگ ای د دستان یکدل و جان
پانڑ پانڑو بدل کڑو بد رنج
بوز پانڑو به امر کره منظور
ژای یامت بجیلخانه تمام
پانوانی رنگ کتک تدبیر
پانڑ پانڑو بدل نهوک د بند
گی بیکان جسته جسته باکر وفر
دخشتهاه تم کرک بعجز تمام
باز تر بارگار س از تقدیر
وان القصه پیام در لشکر
افسرو دور کر هند مرحبال
ماجرا بوزهی سو بوقلمون

سوی زندان روانه گوفی الحال
بن کڑن ترازهی چو تره شیر
شکل نهونک همیشل من پنج سالار
کیونڑ کالاه بهو درین زندان
سر سبر گنج توه لیوهر پنج
سوی زندان روانه گی مسرور
آسوشن شاهزادنی سو مقام
شنون شاهنی ژنگ زنجیر
اک نهوی آسو از همه هر چند
وات نا بارگاه جادوگر
بیخبر از حقیقت انجام
پانسی نال گیس تم ز زنجیر
هوش لگو هر طرف لشور و شکر
شو دبیو لشکران میں دیار
بیو د ره اندیشه های گوناگون

بہر تسخیر قلعہ ہائے دلیر
لیکے روقت قتل جادوگر
بدعا یئد وی کڑک تاخیر
ہاوہ سحر کی نشانہ رنگا رنگ
بلہ ہنہ آو درمیان حصار
بہ سپاہی چہولازم اندر حال
حال معلوم کڑشہن بکتاب
کای دلیران حملۂ پیکار
اسم اعظم بدل کڑن گڑہ یاد
بو زیلہ افسونہ اسرار
درای یکسر دلاوران نہنگ
بدلیری آب و تاب شباب
پارہ پارہ منارہ گی نابود
شرق وغرب د حصار جادوگر
ولولہ پیو سجانب کہسار

بس چہوونہ ورنیزہ وشمشیر
باطل السحر کی دعا کنہ پرمہ
گڑہ کڑ ساحرس گنک تاثیر
بستہ کڑن حصارس اندر ننگ
تلہ چہونہ کنہتہ خوف جادوگار
اسم اعظم پڑہن بوقت قتال
حکم بر افسران کڑن بشتاب
آو نزدیک قتل جادوگار
ادہ چہونہ کنہتہ خوف جادوگار
دوز لشکر بورزش اذکار
سیل طغیان فرک بہ تیر و تفنگ
قلعہ گیری کڑک بہ برق شہاب
نادہ سحر دود ز آتش بارود
پارہ پارہ چو دانہ ہای انار
زلزلہ گو بلہ ز قرب جوار

دگر گستاخان عنبر ازبیا زمین
حملہ کڑگر بور او درپیکار
در او کڑ من بس غرور کوی پندار
پیش کنہ گوتہ بی جادوگر
د خلاف فلسوتی قضا و قدر
دیو زادان لشکر یند راز
تش ہنگیان دود درتنگ و تاز

بہ طرف بند تش ککرک فراز
بہ اسعر بہر حیلہ دفسون ہیکل
لیکے کنہ بیش گنہ تر فسون
بہ خزانہ زیبون بیش بلعون
بہ طرف دا ی لشکری اندرون
بستہ اندر حصار گوی الصور
تامہ قابو بیش بیو فلعون

بہ ودوسا ازلی ابن مضمون
بہ حیلہ ایش کڑن بہ تیغ دودم
وانتا ورن بہ چپارسوی عالم
پارہ پلہ کڑی بہ تیغ آبدار
بہ طلف اسلام
افسران فتنہ الظلم بنغود
دیانہ چہاوہ تابوک ننود

نوقابل بعو ساحر مکار
دودلہ شنادہ بعض پیکار
دیگہ رنگہ تو کڑن ہر رنگ
دیگر جادوگر درمقابلہ تنگ
دگر گستاخان عنبر ازنظر نمون
کمیوان درمقابلہ ملعون
گرپیوان ہیش گرپیش کہن

شاهزادون لفرش ترا ورد ا
بعد تاراج وقتل عام تمام
آخرانه امانکوی ڈنڈ ور
افسر الملک و پره فن هشیار
راجه راجی چند لصبد اعزاز
دلیشنهی شاهزاده اندر حال
راټیه یام ڈیوټهوپرتو شاه
کای شهنشاه باجلالت وجود
موکلن مشکل آسومیالونه بند
چهوک مه ازلوره دیده پتره عزیز
دپسه ممتاز ای قمر تمثال
یه چهو امداد دوستان خدا
پرثنا سوی داد ربی چون
افسر الملک گو بآخر کار
گوسو شب در طرب بعشرت وناز

کره شکر انکوی دوگانه ادا
کره شهن درمیان شهر مقام
فره ناوک لقصد عیش و سرور
محرم کاره ملک جادوگار
داننا وک به پیش شه باساز
راټیه دراو بهر استقبال
آفتابس بیا پران پیه ماه
چارنه بنه سحر خانه گو نالود
آسو و اسنی بیا میا تو گزند
عمره چهین جان زر خریده کنیز
چهو منه هرگز پنن علو کمال
ماه گیه از خوف سحر جدا
یم رهایی دژی زبو قلمون
تمه شهر کشهنشه مختار
هیوٹ بر تخت نه رگیه ممتاز

افسر الملک منگ ناوون نامه
نن کرن چهس سی تانکو وجام
نغمه و جنس فر تن و قلبن و مضمون
روز دوم شهزاده بهر
بعد راجی چند لیدن قمر طلعت
بوی ملکه بینظیر بیگو

۲۳۵

آخر وقت سحر چهس دازان
شاه ممتاز با مسرت و جاه

ختم گو ولیت السلام والاکرام
خاتمۂ کتاب قصۂ بوقلمون

شاہ ندیہ گستی نزت
گو رضامند نت شمرمی نعم
بن بوی اگلس تمن الغام
ہر باتی تمن کرمن بیہ دار
از ناون فقوتی سالار
بوت بتخت زد بیگہ ممتاز
گو بوتت طرب بعزت و ناز
غم و اندوہ دل بنیز اوگ
مختصر حال بیگہ گیاو گ

بیہ رانی چندر بدن ما فو ق
گو یکان روز و شب بغرحتِ دل
و اتو نز دیک پیر صاحبِ راز
تم تسلی کرس برس اخلاص
گو پکان جستہ در منازلِ دور
شاہ دیہمی بلطف و عطا
گو سو مقبول حضور پدر
بعد رخصت شہانہ با کر و فر
جستہ تراون ونہ قدم بلہ زود
رفتہ رفتہ خبر سپز مشہور
جمع گی خلق از شمار افزون
و اتو بلہ پیش ملکہ با صد ناز
کای پر چہرہ کیا بو باوی حال
آسو پر قہر در فنون سحر
یژہ بلا یاہ بعونِ ذاتِ ودود

گو روانہ بجانب معشو ق
طی منس گے منازل مشکل
تراونس سر بپا بعجز و نیاز
پلو ر رہینس بربط قلب اخلاص
و اتو در شہر تا جو ر بہ سرور
بخشناون دوبارہ جرم و خطا
آسو تم کر منتوی ز ملکِ بدر
گو روانہ بجانب دلبر
و اتو آخر بمنزلِ مقصو د
باز ممتاز آو بہ عیش و سرور
شادمانی سپز درون و برون
باوی لگو منس حقیقت راز
ولنہ آمت مہ آسو سحر کی زال
لرزہ گھٹ آس تس پت شہان دہر
ست طلسمات نہ ہرت سپز نابود

بوزاد تو بیناز سوز و گداز
راز دل از بہانہ ممتاز
بیدہ کہ درد و سوز باوی یوز
راز دل باز بوز در شمار روز

۲۳۶

دل بیوپا ز تیپ سپن ہمراز
عاشقِ بے نظیر گو ممتاز
رو وتن دار بسب دشوار
جیوی نوی سہل عشق وتیہ یار
تیہ چھانی شکل و کہ ترک سے
پیرہ سنۂ سیرہ اینیب بلہ سع

روز بابوزنہ مایل دلدار
بوزنہ سبار یار آرے بیکار
ذونہ جان کسہ فدای جانانہ
تو و سوداہ عشقی دیوانہ
سبہ یتی خانہ نہ سیداد
سہ دوری ایار وہجوان نتیسار
ودح نہ زوبعہ سکی سی چی نابار
سہ عیان ہجوم تس بلنہ بار
ہم سنہ حصۂ نوبو قصہ تیسار
یانیظیر بیدا

قصۂ ممتاز بینظیر

حصۂ ششم

{در جشن خاتمہ}
{معروف بہ}

جشن شادی ملکہ بینظیر

بسم اللہ الرحمن الرحیم

پیاپی ساقیو می چاوٕ امروز
بیادِ بزمِ عشرتگاہِ بینداز
لکھان راوی چھُہ شہزادہ ممتاز
تمی پنچ شرط گو یا گنج در گنج
سو شرطِ آخرین تس آخرِ کأر
کرُن سر ملکِ بوقلمون سراسر
مرخص گوز گتھ ہر بیبن و نیاز
کرُن رخصت سلاطینن چھِ اکھا
تھوٗن وعدہ سلاطینن بدعوت
بفرِ خسروی با فرحتِ دل
ہجومِ نقرہ خنگان دآدیزہ
تکھہ بلہ والو پیر صاف سینس
کرُس نم ۲ فرین باہمت خاص

چھُہ دوربسر تو خمار آتش افروز
دمود ادِ مرادِ شاہِ ممتاز
با بنجامِ شرائط گو سرافراز
بجاتم آس با صد محنت و رنج
بجا ذاتن اُنس یہ آسو دشوار
پس انگہ گو روانہ سوی دلبر
نین راتی چھنہ رہبرہ با بناز
بسوی ملکِ جانانہ ہترن راہ
سمو بر دعوتِ شاہی بشوکت
لصد شادی کران گو قطعِ منزل
رہا موٗن دراہ چھُن گلگون شدبدر
دتن بوسہ زمینس تس امینس
بر بطِ قلب چھُہ ونس تو راخلاص

سپن انگہ دراو باقی شہانہ
سوی ملک و دلبر گو روانہ
بانجامِ شرائط کار ممتاز
سپن ممتاز بیٔس یار طناز
سپن کتھ با ماہ منیر و
بیہ میلہ اوج بینظیر و
بر سوار اجاران

آہ مرخص گیہ تا جدارن
نیو بادہ جوان و پیر بیجب
صغیر و کبیر ہم و دو بیجب
وچھن ملکہ بہ بینن ممرود
ذس ماز نیمہ ونبہ ارمان
باستقبال شہ سوزن دلِ جان
باستقبال گو یا بخت جاوید
پیر در پیچ مزوی شاہ جمشید
مبارکبادی شادی بہ ہمہ
وزیران و امیران جمع جام
مبارکبادی شادی بامید
شادی فرانز بلک جمشید
بجاو و باجہ دو می شہانہ
بجاو و دو بحکم خسروانہ

یه لوښت ملکیو شهرن نه گامن
زرافشان کم سرا پرده زراندوز
سلاطین منتظم ات احتشامس
شهو باشاه یله کر هم کلامی
بجاوک باجه با صد شادیانه
سپن محفل مرتب خسروانه
سپن رخصت هچومس ازدحامس
درین اثنا سو شهزاده شهانه
بتان مه جبین خورشید پایه
مهاسند پری معشوق پیداز
دلپس ممتاز ای ماه سمن بر
چهو خواهرزاده چانوی بیانو همراه
یه لوښت سندری هر گوهر تاب
پری خورشید طلعت آیه با ناز
دلپس ممتاز ای فرزانه اختر

کرک آئینه بندی خوشنما من
سو دوه زن آ سو گویا عید نوروز
دپو کیاه تت هچومس ازدحامس
سپاهو هر طرف زهس سلامی
بکرّ و فرّ و طرز خسروانه
شهو دٹ وبجانه خوش مکانه
کمی گیه شور خلقش دم دامس
روانه گو لبوی محله خانه
لصد شوکت باستقبال رایه
بدیدار دآ راگیه سرافراز
بشارت گوش کراز تازه گوهر
پسر بد و لجمالی هند سو دلخواه
دپن چهامیان بیداری نه خواب
لصد ناز و ادا گیه پیش ممتاز
مه همره المثری چهم چان خواهر

دپن بر کار دلبر آفرین باد
نمت ست سند ه با ناز و با ناز
لصد ناز و ادا درپیش ممتاز
کرت زن ناله گویا روزه آره
رسیده ستاره بگیمه دماه پاره
رسیدن مهاسند پری از ملکه بنظیر
حقیقت شرایط و جواب ملکه مهاسند
ولو ماسا فیو مستانه می چاو

فناگے بے بنا جانانہ گم گم
متاع ہر پرستان آسود غیب
دپن تش کای نگار شوخ طناز
دپس ممتاز ای آشوب عشاق
تہ بوزتے از دل یاوکن بناچار
چھو باعث ما جہ بلہ ابن گیتی گور
مرتب جشن شاہانہ سپاین خاص
خواتین سلاطین فرج در فوج
بشادی گیہ منادی ہر کرانہ
حرم خانہ ارم آباد گوشاد
مفرح نغمہ لگو ہر سو بدر بار
بناگہ آیہ پریاہ پہ کرت باز
بہ تخت زر ڈانی آسمانی
بشکل آدمی یادم آدم
دپان ناہید نام آن پری زاد

پریشان زیستم دستانہ گم گم
زہ کم آسوی تن ہند یاومن نیب
بہ زہ یاوم نہ پیش شاہ ممتاز
منہ ئی بوزتن کن دل ھیوشتاق
کرن شرطن ہندوی فانہ اظہار
سپر مسرور رحینش دون حمن نغز
سلاطین آی پیش تہ باخلاص
مفرح بزم شاہی موج در موج
آزادی بجاوکشا دیانہ
بایثار کرمشہ گودوان داد
مبارکبادی گو گرم بازار
سہ در اصل آس انخویشان بیندان
درین محفل تہرورہ ناگہانی
بہ تقل ہمدمی لاگت دیادم
دوان آس ازسری ردیبری داد

دِ ذِت سن ہن ہن کوہ سانہ کوری — گرت بسوای عالم دور دوسے
اہس نغرت گرت از جنس مردان — سپز از کد خدائی روی گردان
یہ بونوت پہ یہ گو غیرت نمودار — مہ کن نچ باوی کای بخت بیدار
ببی جنتی ہہو کرکانہ در جہان طاق — چہ ہر کا نہ اکبس کن مست مشتاق
بیتھی پاٹھن کرک یہ وی تہہ انکار — بغیرت نبرہ کانہ سلطان جبار
بناچاری چہ خوف اضطراری — نئی ناحق بغیر از خواستگاری
تو ی ہنر چہور چہ ناموس نہ ننگ — مہ گراز غم دل مادر پدر تنگ
گرم پند و نصیحت پر یہ واراہ — اما کہنہ گونہ مہ پالس گوارا
بشیرینی کرامن عذر خواہی — بہ تلخی تس و نم واہی تباہی
مگر آسوس محبت میانو وارا — تو ی کرنم دلا سانہ مدارا
کرن ونکراہ دین یت کیا ہہوی ندبیر — مہ بلہ تقریر گوی کانہ گونہ تاثیر
سہ گیہ مجبور از انکار و تسلیم — اوی ڈون شرطنی کرنم یہ تعلیم
تو ی و نہم شرائط ڈور دشوار — برای حفظ عصمت چار دیوار
پتن شرطاہ تہو ہم تت زیادہ از چار — تو ہی از سا سہ بدگی سانہ بدبار
دیوم تمہ چانوبس گڑہ شوق غائب — وصالک آرزو ہت آیہ طالب

شہان کشور و از شرط دشوار
زہوک زخوف شہان نار محبت
زخامی کا لبنہ کر کر پیشتابی
بناکامی زحرف لا او بالی
سلاطینو یہ پوزنت ڈوسٹہا ہیم
خبر و نتو ز اضطرلاب اخضر
بیس خط ازل بدگوہری چھا
تمو تقلید اقلیدس ہڑزتام
تمو تقویم اقلیدس ہڑزتام
دیکپ بنن کای شہ فرزانہ اختر
ز تسویۃ البیوت از خط تقویم
منس کن عالمک تعظیم آہسی
بدانش نکتہ پرور آسہ دانا
نظیر آتس نہ کانہ دزنا جدری
رجا آتس بخاطر نبرہ برکار
پیری ناہید پوزنت گیہ سٹہا شاد

ذنک پائی بعجز خویش قرار
تہوک بت پای از بار مشقت
نوی محروم گی از کامیابی
ز انجام شرائط روی خالی
نوی پرتہو میان پابن زال تحیم
پابن دختر ہیو کیاہ نقصان اختر
لکہیت گومت قلم بے شوہری ہیا
وچھوک تحیم تحقیق سرانجام
وچپک تحیم تحقیق سرانجام
بگانہ ورچیہ طالع وریہ دختر
چہومیندشانہ شاہ ہفت اقلیم
مقدم حرف نامک میم آہسی
دلاور جمسکہ اورتیہ تو اتا
فلان تاریخہ کرہ سوی خواستگاری
بجا بنن شرائط ہای دشوار
یہ تقریرہ بیان باروی تہون یاد

بغمخواری تجسم خواری بناچار
گلم جان در وفا داری ظلم هوش
بدشواری براه جان سپاری
لطنازی به کیتراه بی نیازی
دلس منز چهوم رجا از خواستگاری
ونان بلبه راز دل گو عاشق از شوق
بزنجیر حیا از شرم حصار
سه مه رخسار بوزنت وزخاموش
مهاسنده سپن آگه برین راز
دپن بش کای شه فرخنده آثار
عروس بش ننا اقرار شادی
کره وشاهانه درشادی تیاری
بیه بوزنت شاد گو شهزاده ممتاز
بفرمان شهانه گیه منادی
بشام وروم بیوسوی قوم دا ما
عرب تا ترک و جرمن فرانس و شیراز

بعیاری گهتن تهو بمنه اقرار
نلم بارگران عشق بر دوش
بجا انمی شرایط جان ساری
سپن راضی بجای چاره سازی
ادای وعده چی امتبه داری
عرق آمیز تر گو روی معشوق
بتاثیر بیان گیم عرق بار
سپز چون آب آتش آو در جوش
سو ناز دلبری باون به ممتاز
رکوت سیم تن گو نیم اقرار
چهه آدی فیرمز ملکس منادی
برو فرحت بر سم تاجداری
بوعده وصل دلبر گو سرافراز
روانه گی شهن منشور شادی
سپن شاهانه متکوی انتظام
عجم بلخ و بخارا ملک هند راز

درملک شاه جمشید بیگوید
وزمان وی بجهان جاه وجلال
بحضرت شاه بلند اقبال والا مجد
دربیان نامه نوشتن شه ممتاز
نشاط وکی بارحمای فیلقوسی
سپن آغاز سخن نوعروسی
کرکه در سلطنت به آئینه بندی
جهان نو کر سر در ارجمندی
تجدد بس طرب همدن تا کمند
بی شهرت بلند ... [illegible]

مبارکنامه با الفاظ بشارت
بهمت راهی کرن با قبله گاهی
نمکو مضمون ثنا بر ذات باری
شرائط آی هم انجام ساری
ولی عهد از حضور بکن شهنشاه
زسعی نا کن شادی بنا زراه
توی جهم برانت ای سلطان عالی

انبو تشریف سوی ابن جم الی
سو خط بلبه والوبیش شمه بدیار
زفرط شادمانی گوهر بار
بمکو مضمون بلبه بوزان شهر
زانسوک ... و مالی ... ان نه
سجاوان سلطنت ... شهانه
سجاوان ... شادیانه
لصبدن دی بجاوان شهران منادی
کران شادی ... جهان شهران
سجاوان باجه های کیف ... دی
ببابل ... کران وا ... جمه
کمه ... ازفضا العام ... ای
بیابان ... کران ... ای
... ان ... ان ... اری
لصبد ... ان ... دراونه
... خلیل ... ازجمله خا

کرک حاضر شترہ اسپ تازی
سپین فوجیں ہر سو ازدحامہ
بری گد بانزری بافوج لسبا
سرورک جلوہ کیاہ لوزرک سوآنا
پس از طی منازل جستہ جستہ
بزدی بہی خبر گیہ پیشہ مزانز
پس انگہ دراو پانہ خزانہ
شہ ممتاز از عون خدا داد
برک باہمہ گر کیاہ لول تہ لوب
سو شاہنشاہ ہند از جاہ فرزند
سہ شاہانہ سجاورٹ شور و شکر
پس انگہ سوی مادر گو بہ تعظیم
سجاوک ہر طرف شاہی مکانہ
سپین بلبہ ملمن دون محلہ خانن
نگارستان سپین مشکو شلجی ہی
خواتین پرستانی زری پوش

کھچر قاطر سمند ان حجب ازی
جلوسک لو بنو کیاہ دہوم داماہ
انسپکٹر کمان افسر جلودار
زعمم آزاد گو ملک جہانا
بشہر مدعا دات استہ استہ
باستقبال گوڈ سوزان سو دماز
بجن گو باجہ باصد شادیانہ
بدبد از پدر مادر چون شاد
سوگو باجمع گو یوسفتہ یعقوب
باین جاہ و حشم تیز آسو خورسند
وچہت حیران سپین ششڑی برادد
نشار مزد پا گرین زر و سیم
لصد شادی بجا وک شادیانہ
اشو مہرک ترک ہہ تا فا آنا
سرورک جلوہ ازمہ تا بماہی
ہری پر پر لوان از مشتری ہوش

بالمستان کنہ نشان گوتہ گوتہ
بعینہ باغ فردوس کنہ نمونہ
سفر پیہ پایہ پایہ جاین من
بجا ووکہ کلکار من اہل جامن
گٹہان کیں تاجداران تازہ منشور
بہ بوزتھ عزت شاہان بہ منصور
اول کونامہ دامی ہوی بزرگ ساز
بی نظیر ہوی کپتان تہ نصر باز
شہ ذرین کلاہ شاہ مجاہد
ہنوز شاہ وطغوان شاہ الغور
شہ پرویز و شہپال الست و میر جمل
بیہ آن راحل بحری بعد جمل
پہنچی پاتہ نامہ جاری تاجداران
روانہ گے شہاران تہ پہاڑن
بکمہ ان گے تاجداران زمانہ
بکرہ و فوج و طرز خسروانہ
سواری آیہ ہر سو رنگ رنگ

دمادم ساقیو چاوم می داز	دنو شرح وصال و حال مستان
کرن یلہ ماجہ ماس خاک بوسی	دتن فرمان سامان عروسی
پہرک شہران بحکم شہ منادی	بدل شام غمس گوہ صبح شادی
سپن ارشاد اہل انتظامن	دیو زینت ہر جا خوشمقامن
کرو آراستہ شہرس بساتین	موافق باخواتین و سلاطین
بہ بوزتن اہل کارو کر تیاری	کرک باہوش گوشن پوش کاری
سپز آئینہ بندی رنگہ رنگ	مرتع ہر طرف فرسنگ فرسنگ
بگرد شہر بازار مینا کار	زہر بازار لو یا مشک تاتار
دوکانداران ہر بازار شاہی	حسین و نازنین با خود مباہی
سو بازار عجب گیاہ لو بہارا	چھوکن یا داکرت ہکہ تت شمار
بپا خرگاہ یلہ گیہ خسروانہ	سٹھاہن میلنی پٹھ درمیانہ
بگرداگرد آن خرگاہ زرکار	خیام و شامیان شاہی چمکدار
مطلا فرش شاہی رنگہ رنگ	وتہ ہرمت برزین فرسنگ فرسنگ
بہر خرگاہ استونہای زرکار	سراپردہ زراندوزی چمکدار
قنادیل مرصع زرنگاری	شفق کاری زصنع قندہاری
عجب جلباب مخمل زرنگاری	سوگو یا صفحہ باغ بہاری

کھچہ پاتتہ موسہ بکمہ ووتہ بیک بیک
نمن بلمہ تاووتہ پیہ بیر و بچ و
وپان ان ایکون لطیران و موثہ
بوان گے ہر طرفی مخلوق عالم
سوار گنہ لطیران کنہ بکمہ ہم
بہ بحری و ہاتی کو بہاری
بہ دان جنبی و تہاری بہ بہاری
شمن میدان لشکر کنہ جہاری زن
پیادہ پاین گنہ فتح جہار زن
ہیہ بیانان لو مع کی دو برزو شیراز
بہ عون جمع زرین کلاہ و شاہ شہاب
بنجہ سکیان وجم شاہ و پیہ پال ختن
بہ سیف الملوک وطغوان الغور
بہ ابن جمل بحری نعمت
بہ مشہر ادی بارنی بطن بیت

بیه عمّال ملک از سُیس آ ی
فقیران مُربّی خاص حق ترس
هجوم هر طرح فرسنگ فرسنگ
ز هر اقوام گو شور و فغان یاد
بعزّت صدرگاهن سپه سالار
پس از ترتیب بزم جشن شادی ممتاز
زمین همره شاه افسرانه افراد
جلوسنگ جلوه کیاه لکو موج در موج
تهی شاهان روم و چین و شیراز
پریزادن هنزی کیاه رهگذاری
تماشا نهنو جلوه ساگاه و بیگاه
به تجویز شهان هفت اقلیم
نمو کد زایچه تقویم اشکال
با نگشتان کران جوش گهی گرند
ز هر کس نقش اختر گو برابر
کرک تجویز سامان عروسی

خواقین فلک قدر و جهان بانی
شیوخ و رند و قلاش و جهاپرس
سلین از کثرت مردم جهان تنگ
هجوم جن و انسان و پری زاد
بعشرت محفلن گو گرم بازار
بشوکت آو نهر سلین نیدراز
چل و چندین ایران از پریزاد
خواقین و سلاطین فوج در فوج
تهی سامان گنده رب سلین نیدراز
هوائی موٹرن هنز جوش سواری
نه وجهو مُنت کسینه اده یوز مزاه
انک رباب اطرلاب انجم
حسابی قرعه تراوک، گه وجهک فال
کران گه ساتنامن زهوا بند
سلین و قت حنا بندی مقرر
بآئین شهان روم و روسی

غزل حنابندی خواندن بیان
در جشن شادی

روشنه روشنه ظلمت چېه پوښه ټوکړې
کړاو کړه پوښن نراو معروری
ننه ټوپه لانیم رګل ښېوری
تاوون دینامست مخموری
وستوروکی مست مستوری
مشک نن تراونج چهکنه دستوری
سوزِ حقانی لوزه مسروری
من سرتن ناوکو نګه کستوری

سله آی ګله ټوړ ننه سوری ئے
مینزآ به سرګا پوری ئے
یاوون دوه نه میانِ سوری ئے
مینزآ به سرګا پوری ئے
مشکدار عشقه کستوری ئے
مینزآ به سرګا پوری ئے
روزه که کا نه رنجوری ئے
مینزآ به سرګا پوری ئے

حنابندی ملکۂ بی نظیر و جشن عروسی

دلوها سا قیو ستانه می چاو
شبن کم نافۂ تاتار کهو لی
چراغانه شهانه در شبتار
تجلی زن تجلی آس شبتاب
سرورک جلوه هر سو لور ګوئی ګاه
چو بستان ارم با تازه امید
خواتین سلاطین و پریزاد

خنا بندی هندی شب در طرب آو
نبن ظلمت خنای نار لو لی
دهل از روشنائی ګونمودار
سپر مهتاب از تاب طپش آب
ظهوراه نن ز ماهی در او تا ماه
نګارستان سپن مشکوی جمشید
عروسانه دوان ګے فرخنګ داد

بڑی فخانی زری الوانی خز
حنا بندی ہمزوی چاند زنم
لبرنیانی نقش پتی لین برافق پیو
زو بالا از خنا رنګ نقش ګل
حنا جل ګو بام رنګ دیالی
ګرن هر بیچو او را دو خوانی
حنا زن ستمه پر بله نازنین
ګرنګی چمن از ګلی ګم جبین
ننه باغ دلی داغ درون فرل و
پیمنه ګل عنظرس مینزه ګلګون ګل
پیمنه ګر مینزه رنګی سر ګه مینزه ګرای
ننه در دست محبوبان ریحن جای
پیمنه نخ مینزه منه ز مرګه مینزه
ننه یه ما به آیه ورګه ماد منه
پیمنه بن مینزه رنګ ګو هنه منه
ننه ګر پوتی عشق رنګه رنګه
پیمنه کر مینزه رنګ خونی قتل ګلګون
ننه نقش عاشقن ګوسنج محبوبان دراز
ننه ښیګ حنا ګهنو خانی منز
ننه تسا نا نه ګلګوس ما نی منز
نه ښا لې هابرو ب
خنا بسته نیز بله شوی ... ویب
خوبیان ... ب هند ... وایب
... ملکه بی نظیر وایب
دریاب غیل عروسی شادی از دو
نیل بان عروسی لطافت دختر
نکه خدوت ... ګیبو ان ... شاه
حبیب حو ضیاه ... ګردون ... ستاره
... ای ... لب ... معطر
... ای ... ب ... ب
... ب ... ب ... ب
حنا باذل ... مغرب ... ب

چیلتت یلہ گلشن کزہ غیرت حور
حریر عسقلان وکہس نصد ناز
خواتین جہان ایو انی منز
پس از آرایش آن ترک طناز
پری خورشید طلعت سیم اندام
حوالہ شانہ یلہ گو کالہ مویس
کڈان از شانہ فرق موی خوشتاب
گتی کش دراو یا مت کالہ مویس
ملن یلہ حورہ ژندن تورہ سازہ
تمکش موکھ دراو تابان نونگارس
درخشان تابش انوار کی کوہ
سومدہ آہ قوس اللہ دلخواہ
ذری طرفین لسر نیک اختر زن
ڈکہ ٹکہ ماہ یا خورشید خاور
سپن گلچہرہ تابان سازد نازہ
عجب کیاہ خال زیبا دون بلالن

ملن سیمین تنی صندل تہ کافور
سپز حور بہشتی جلوہ انداز
عروسانہ کران ساما نی سنز
کرک آغاز حوری نور کوی ساز
سپز مشاطہ معشوقہ گلفام
عرق تب خالہ ن گی لالہ رویس
بسنبلزار چینی جوی سیماب
متی کہت مار گیسو لالہ رویس
کونگہ گستو نہ شورن رنگ غازہ
توی ما آو موسم نو بہارس
زرافشان مصحف رخسار کی لوہ
چھ بسم اللہ تہ ابروی آنماہ
سرس اندر بنتہ نیلوفراہ زن
سوکھ موکھ ڈلتہ سوی بہر آبہ باور
دزن ہیتو لبلوا زنگ غازہ
قیام و قعدن کرمت بلالن

ناقص و نه کیاه تمه عالمکوی
دم شیره عاشق شمشیره شرمکوی
عقله ها و نقلاه نکل آد مکوی
طوفان نوحُ ترح ورق د مکوی
هوش تهاو منس منزناوه نمکوی
زان که حاصل د بان تهاو ہمکوی
دمه سیت قوله ناو مپوش ہمکوی
بادم د وزاده غم کیاه جهو مکوی
کم چهونه سوداتمه ذمز مکوی
همنا تمنا نمه دم د مکوی
سوز حقانی بوز تو د مکوی
دمه دمه تمنا تهاو سرخمکوی

یمه نشه عاقلن بدٔ مرش نا و
اُوش آ و غمکوی ژل آمه تا و
هو که زیره و یمه روح اده ژا و
اُوش آ و غمکوی ژلو آمه تا و
یتهو نه پوه ډالی ورزلوی وا و
اُوش آ و غمکوی ژلو آمه تا و
دمه سی تهاو ک آدم نا و
اُوش آ و غمکوی ژلو آمه تا و
یمه نشه سوزک دریا درا و
اُوش آ و غمکوی ژلو آمه تا و
هردم سرخم د مستی آ و
اُوش آ و غمکوی ژلو آمه تا و

دربیان رقص کردن مهاسند پری درشب حنابندی ملکه بینظیر

دران محفل نه تنک شوخ طناز
لبانه و ناز باسامان بیندراز
پرستانی سرودک کم زری ساز

مهاسته پری معشوق بیندراز
لصد ناز و اداگیه جلوه انداز
عجب رامشگران نغمه پرداز

بناز دلبری گیه آتش ،
بعزم رقص محبوبانه ورته زو
ادا او وعده بر میعاد محبوب د
بو رقص نه آن پری پیکر زری پوش
یدان با دلبری از خسرتی مهوش
بو سازونازکیاه انداز هر ناز
ئه آواز ښتان بزم بیندراز
بوان از دوره تاری باواز

درین ماه نشه مهاسند دری بغتر
مجرا گم دور وگری تاله
سرن پیهوی گک تاران ګوګوله
با آواز ښتان پریان لاوش
عجب آواز و پیدا وو د ریجل
مجروی و دبیک گرینتی ز
نی مانن ګرکی چلتی مزامیر آواز
گرزان ادامر و داود لحن داود
وزان گو ساز و بم طبله عود

دوان گرخه صحیح سرکاری لصد ناز
بیاکوبی ښتان لیه جوړه پښتانه
فشان انگور د ولیه دانه وغنج
باعن انغشت شنه با قد و قامت
وتن با منت ... طرازنه
قبا و یا عبا زرین پیچوانه
باندازه سوفارک عاشق جانال
سرکړ و نیشت ښتان ...

عجب دو تان ہیر کے تان سینی
اٹن دُر پدرہ آواز چکاوک
ز طاؤس عجم با گرمی تار
چو موسیقار درآواز ہر سو
سہ محفل محو حیرت آس یکیان
سرُود مد ہم از زیر و بم تار
دوان مضراب کمہ حالہ بنالہ
بہ محفل گو سکوت از جمع حضار
زبی عرضی سپن یکیان برابر
حواس و عقل حیران آس فیران
بہ تبلانہ ترانہ آو در جوش
پہتی پاٹھن و زان آسو ساز و سنطور
عجب سوز ترانہ از بم و زیر

طرب خیز از حجازی و حسینی
گہی با یار تنگ گہ بدییک
اٹن وپہ چرخ چرخ از ذوق مزمار
بآہنگ نوا در تان نو آموز
طیور و ہم وحوش و جن و انسان
ہزمار و جلاجل گو نمودار
دُو تالہ گہ شبد گاہی سہ تالہ
ز بیہوشی فراموشی پدیدار
پر بیٹیال بالین کبوتر
گو زنو زیر سر تہو دُم شیران
صدا خر گو شوی کر مثل پہ گوش
شبس تا صبح ساری شاد و مسرور
غزلخوانی سپز با حسن تدبیر

غزلخوانی در سرود نرم مہاسندر

مبارک عاشق شیدا چہ گیمیت یار نبری آ شب
ذرا کھلا و منہ مجھکو شمع سان بزم جلوہ دو

بزلف یار کیا چہک دن منز پکری شب
چو پروانہ بگرد رو دمی ناس نری شب

[illegible]

۲۴۹

پیگہ پادشاہ در زیر نہادرد
گران صدر جا باد صبا
بہار شادان زمان غزلان فلک شاد
دوان دوران عالم فرخنک داد
سپن فرمان شاہی ہل کار
دیو بینت تہماران پہارن
کمر و تزنیت لشکر پایہ پایہ
اگر باری معمور بجا یہ بجا یہ

بطرز خسروانہ پیور در دہ
بناز و ناز پرور کی ہر ازہ
بلستانی و ظلمانی پہ تجلدار
ذری یا ماز ہم ہری کار
بحرمی بوم و مس پہنا شمار
تنظیم انتظام ملکی پیو پادا
یمن از انتظام شاہ بیدار
معمور محفل انجام و آغاز

زخانه شاه نادرشنگه ماه
زری وردی سپاهن جوهری کار
بدپچی ویطاقی فوج در فوج
زخانه دراو یله مهرازه مسرور
سلاطین جهان همراه نوشاه
نمایان درایه سامان عروسی
عجب تر آسو جاه شاه ینداز
بری زادلن هنری داد سواری
سهاه شور و فغان باشور و تنکر
ز آتش بازی شاهی شهانه
بیکسو ازدحام آدمی زاد
دگرسو موج زن گیاه فوج پرویز
دگرسو فوج شاه راحل بحر
بیک سو فوج گورچه موج موفور
بیک سو باحشم راه روانی
عجب تر بزهوا گیاه گرم بازاز

دو رسته لشکر شاهانه باجاه
کلاه بر بری زیبا چمک دار
جلوسا احتشامک موج در موج
بری گوشتری از تابش نور
جهانش بامسرت نور کوی گاه
هوائی موٹران هنر لج جلوسی
پرستانی قشونک زیاده شیراز
زری نخلن هنری کیاه زرنگاری
بجاه خسروی سامان لشکر
جهانش نور کوی پیوسایانه
بعشرتگاه سلطانی دوان داد
بشیرازی پرستانی دلاویز
عجب امواج بحر ساحل سحر
بجالاکی یکان باشاه گنجور
زری زانپانه آن اجه رائی
وڈان باچار طاوسان طناز

نکاحک خطبه‌سن پیر شیخ کبیرن
بکابین معجّل از زر و سیم
صدای فیرانواب شهانه
دویم عقد قمرطلعت بشوکت
چو ماه دلستان تیر مار منزی
سُوم تاج الملوکس عقد پیوند
سه دختر نیک اختر سرگچی حور
بیه آرام جان از حکم ممتاز
بیک محفل بیکدم گو کمتبر
لمن ثروان دراز ل بله گو کنوی ل
بیک بزم طرب گگی همنواله
سرورن جلوه دِلو در محفل ناز
ملک ثنه تهنیت خوان گی سراسر
پس انگه با ادب الار خوان آب و
زنقره خاص طشت زر مجوهر
دنن بله دست شو از آب کوثر

فقیرن رهبرن روشن ضمیرن
مهر لکهوبس خراج هفت اقلیم
بشکرانه بجا وُک شادیانه
سپن بارحل بحری به همّت
سه لخت جان شه کیوانه سنزی
سپن همراه بالوی ارجمند
پری پیکر شه گنجوره سنز گور
سپن ازمهربانی جفت دمساز
بیک دوران نکاح چار گوهر
بگلشن آس آمت ختم ور بلبل
نیک ثروان گلشن هنرپوشه ماله
توی در بزم شادی گی سرافراز
فلک دربار گوز ایثار را اختر
سلطیج افتابه همنا صد ادب ثرا و
مجلّا ماه زن دردست دیگر
انان هر گونه گو خوان معطر

بیکسو دُہوم دام از ہر ترانہ
بیکسو موٹرن ہنز خوش سُواری
بیکسو گنگنی ہُند جاہ و اعزاز
بیکسو طمطراقِ شادیانہ
بیکسو پرِ یہ ہرسو پرکرت باز
عجب شور و فغان اندر جہان آسو
نہ کینٹرن ہنز خوشی تہ غمز دائی
اڈن آبادی ہنز شادمانی
اڈن دوقت رخصت دِل گران جوش
اڈن از اشکِ رخصت مُرگمت تر
زمحفل تا معلّق خانہ یکسر
بگرداں ذو رستہ جایہ جایہ
انک شاہانہ باصد شادمانی
بصد اعزاز ملکہ دلبرانہ
چوپرون ہرطرف گو باژو یاری
مہاسندہ پری تہ راجہ رانی

دگرسو از دحام چاکرانہ
دگرسو بیدلن ہنز بیقراری
دگرسو گنگنی ہُند جلوۂ ناز
دگر اختراق ہیبد لانہ
پران اشعار در تعریفِ مُمتاز
عمس نہ شادی یکجا قران گو
نہ بنیابی اڈن ہنز جُدائی
اُڈن ویرانی ہُند غمز نہانی
گران اڈا ہس پیالہ فرحت نوش
اڈن صہبای شادابی بساغر
دو رستہ پرینی ہند در برابر
سلاطینِ زمانہ پایہ پایہ
زری زاپیانہ آن راجہ رانی
تہوک برتختِ عزت خسروانہ
زری ڈولن ہنزی انداز سواری
قمر طلعت ہید آرام جانی

سپین همراز سوز و ساز یکجا
برابر گو نیاز و ناز یکجا

تیهوی جو شاه چهره عشق سیکرا
تیهوی پو شاه چهره حسن دریانه

سو عشق گمزه کیاه واڈ دنه خونریز
سو نازک غمزه بر عاشق گشتی تیز

نه عشق گرم تیزی نرمی آمیز
نه حسن شرم ریزی گرمی انگیز

طلسم شرم آخر فنو ز تقدیر
ز پای شیر زهن زنجیر تدبیر

زه مه رخسار بله گی مست و مدهوش
نه ذوق جذبه از خود گی فراموش

نشین پشید ستی که به پرواز
بهشتی پوشه تهره فل غنچه راز

نهان راز نهان اندر جهان گو
در شبنم ببرگ گل نهان گو

سخن ناگفتنی رکو عصمتک پاس
دُر ناسُفتنی رکو بار الماس

سپین درکا مبانی گرم بازار
فلک از ابر نیسان گو گهر بار

تلک تر کال بیدوی و ورک رنج
لبوک آخر وصالکه پور رگ گنج

دوان گی داد عشرت صبح تا شام
جوان گی با مسرت فرخنک جام

تیهی پاٹ آن قمر طلعت بصد ناز
سپیز از راحل بحری سرافراز

بیه تاج الملوکس سربلندی
ز بخت خود به تخت ارجمندی

سپین با کام جان دمساز دمساز
توی آرام جانک ودهمراز

برشته گو گهر بر تابه زر
سپید هم رشته بله نم چار گوهر

سلاطین جہان گے جمع ساری
انک و زہ پرنگ و طیران و نگاور
بجاوک باجہ ہر سو راجوارن
جہانن ڈو سرورا جمبندی
زری زا پیالسی منز ملکہ باجاہ
بیہ سنت ڈولتنت انداز سواری
بجاوک تاسم باجہ رخصتی باسم
اول شخ نداتن و تھو ٹھاہ جوش
شیو شہزادیو مرکہ تہ اتر
درین اثنا شہن ہیئند راو ارشاد
خداگانہ دفاین بے کرانہ
ز دولتخانہ جمشید بنیاد
فراوان حقہ ہای لعل و گوہر
ٹھاہ از نقرہ خنگان نگاور
اڈن شادی آبادی اڈن غم
اڈن زاری بہ بیداری ڈن خواب

سپز تامنت سواری ہنز تیاری
کہچر بانز تہ اختر کالہ موٹر
بجاوک رخت شاہی تاجداران
مسترنت خبر گو سلطان ہندی
نبر لیہ درایہ ہر سو پیو تمکو گواہ
مجلّا و مطلّا زرنگاری
سپز ہرہ مر ہر سو رخصتیج تام
بوقت رخصت از خودگی فراموش
اچھو مارک سٹھا باران گوہر
کرو ایثار زر از بہر اولاد
بخشہک مال و جاہ خسروانہ
کدک اراہ خزائن مہرہ تہ دیار
نگین بیہ چونہ ظلماتی مجوہر
بیا فیلان شاہی کوہ پیکر
اڈن بربادیہ ہند آسو ماتم
اڈن ہشیار بیہ ہنز چشمہ پرآب

[illegible]

به راز قصهٔ ممتاز سازوی
نیازونازوسوزوسازسازوی

مه دعوی چهو منه از طبع نکوئی
توی چهوسن بغرض در شعر گوئی

سرُم بیوایه مطلق رنج بی سُود
کرُم بیوایه تاحق گنج مقصُود

سرُم بیوایه مطلق رنج بی سُود
کرُم بی مایه تاحق گنج مقصُود

دُر رازس کرُم که گوش چندان
توی چهوسن منفعل ره هوشمندان

مگر از بر نبر ترا اوهم دُر راز
خبر دَرامز بتر غیرنت ئیا باز

ولی چهم برانت از مردان هُشیار
چهه یم روشندلان مغز بیدار

پرت مانن هنر از تیز هوشی
کرت بر سهو زانن عیب پوشی

شُون شیرن شمارس عیب دارس
هنون ملحوظ خاطر خاکسارس

اوی هر کا لنه دَمنک بامدارا
توی در پیش آمنک اعتذارا

پرن الحمد بالصدق اخلاص
مصنف یاد هیت بانیت خاص

آباپین سامعین نهادون وفاپور
دعائی بغرض از حق چهه منظور

گناهن هنر گیم بے اعتباری
پنه زا منه غیر از ذات باری

مناجات بدرگاه قاضی الحاجات

الٰهی بردآمده خاکساری
تبه کاری پریشان روزگاری

دلک مُشیشه فطم امید بسته
چهوژ ما ندان شیشه گرشیشه شکسته

[illegible]

تمام شد قصه ممتاز [illegible] تصنیف [illegible] قاضی نظام الدین [illegible] فقط

از سر درد گفت ملہم غیب
شد تغیش امیر حسن حقانی
روضه پاک شاه حقانی
رفتن فلک ہ این و اوان
اخترت شمس ماه حقانی
وقت شهر ارق روز یکشنبه
روز پنجم دعی سه بانی
بیرونی ده زیاده ذی الحجه
کی در جنت زمانه فانی
هم عمل العزیز حقانی

ایضاً

آه حقانی از جهان فانی
دفته و آنکه پا چو کرفت در مل
سالی ود ده خدا دانی
کیجا ندی بجام وحدت مل

۲۵۶

از پی سال وصال آن اکمل
شیخ کامل
سرو ده گفت ملہم غیب
بسر پیر پاک شاه ازل
عاشق بوی پاک شاه ازل

ایضاً

تقریظ از پیر علاء الدین حقانی فرزند مصنف

در شهر خدادانی ممتاز تیهوی شوبے
ها مرده دردنه ناره گی سنگدل پاره پاره
در راه تصور بندرگی گشته کم گذر
کهتو لوله هنو یام د ارس گگز اسینس ناکس
دم پخته گویام د دل ازمین مرشد کامل
تت ملک سلیمانس ات گنبد گردش
تت ملکه نه راجه ای یکسان چپه نوانی
ستد رچه د رجای عالی بر مسند لا او بالی
چهس د نو خواران زقهر بر دار کهاران
د چهین نیه نگسن تد و د ان چهود هی مغرور
با دردگی تت شائی بیدر د غیرت آسی

در بحر پریشانی د مساز تیهوی شوبے
بس منگه نش کیا چاره جا باز تیهوی شوبی
شه پانه و رت اندر طناز تیهوی شوبی
رلو یار و فا دارس پروراز تیهوی شوبی
غم ژلونه گو کار حاصل هراز تیهوی شوبی
ست گت چپه لو انخلس د رباز تیهوی شوبی
در پرده بے پنهانی پرناز تیهوی شوبی
اندر نه بنر خالی انداز تیهوی شوبی
ششا له نه هغد رچارن شهباز تیهوی شوبی
بن بن چهوکران مجبور غماز تیهوی شوبی
دل سرد چپه نے مائی ناساز تیهوی شوبی

ای ابن حقانی لوزژی بید کرتن شوی سوز
روزی نیرگه امروز هم راز تیهوی شوبی

قطعات تواریخ متعلق وفات مصنف ہیں

دریغا دریغا دریغا دریغ
غزیز از جهان شد جهان بی فروغ
بتیب سوم ... اندر ریح الثانی
بگفت بی شمیم تاریخ رحلتش
عطا بن کرن نیشن ... ابن حطا ... شنت
الذی ... عجیب بن ... صر
ملیح ... بکا ... نیغ
علام محمد ... تا جدار ... از ... ستا ... نیر
... زیدہ نبی ...